

SLUŽBENI VJESNIK

Broj 3/2019.

BISKUPIJÂ
MOSTARSKO-DUVANJSKE
I TREBINJSKO-MRKANSKE

SLUŽBENI VJESNIK

Biskupijâ
Mostarsko-duvanjske i
Trebinjsko-mrkanske

Nakladnik

Biskupski ordinarijat Mostar
Ulica nadbiskupa Čule b.b., 88000 Mostar

Glavni urednik

Don Željko Majić
generalni vikar

Grafička obrada

Crkva na kamenu

Tisak

Suton, Široki Brijeg

Slika na naslovnici

Katedrala i Biskupski ordinarijat u Mostaru

Slika na zaslovnici

Katedrala u Trebinju

Sadržaj

Biskupova Božićna čestitka	207
I. DOKUMENTI SVETE STOLICE	209
Poruka pape Franje za 5. Svjetski dan molitve za skrb o stvorenome svijetu	210
"Aperuit illis" - apostolsko pismo u obliku motu proprija pape Franje kojim se ustanovljuje Nedjelja Božje riječi	212
Poruka pape Franje za Svjetski dan misijâ 2019.	218
Poruka pape Franje za 3. Svjetski dan siromaha	221
II. BISKUPSKA KONFERENCIJA BOSNE I HERCEGOVINE	225
Priopćenje sa 77. redovitog zasjedanja Biskupske konferencije BiH	227
Poruka predsjednika Caritasa BiH kardinala Vinka Puljića uz Nedjelju caritasa u BiH	229
III. MOSTARSKO-DUVANJSKA I TREBINJSKO-MRKANSKA BISKUPIJA	231
Imenovanja i razrješenja	233
OKRUŽNICE	235
Misijska nedjelja, 2019.	235
Sastanak Prezbiterskoga vijeća	236
Sastanak konzultora	237
Božićna čestitka biskupa Ratka	238
Obveze župnih ureda prema Ordinarijatu	238
Calendarium missarum pro iuventute et familia christiana anno 2020.	239
Treća sjednica Zbora savjetnika u sazivu od 2018. do 2023.	240
Sažetak 3. sjednice Prezbiterskoga vijeća u sazivu: 2018.-2023.....	241
<i>Viri probati</i> ili sacerdotes probati?	244
Izvešće sa skupštine Svećeničke uzajamnosti	246
Raspored dijeljenja sv. krizme u 2020. godini	248
Đakonsko ređenje	250
Kratki životopisi đakona	253
50. OBLJETNICA SVEĆENIŠTVA BISKUPA RATKA PERIĆA	253
Pozdrav generalnoga vikara don Željka Majića	253
Intervento di S. E. Mons. Luigi Pezzuto, nunzio apostolico, in occasione del giubileo d'oro sacerdotale dell'Ecc.mo Mons. Ratko Perić, vescovo di Mostar-Duvno	255
Obraćanje Nj. E. Mons. Luigija Pezzuta, apostolskog nuncija u BiH, preuzvišenom monsinjoru Ratku Periću, Mostarsko-duvanjskom biskupu, prigodom njegova zlatnog svećeničkog jubileja	256
Pozdrav nadbiskupa Marina Barišića u ime HBK	256

Pozdrav vikara Hercegovačke franjevačke provincije fra Ike Skoke	257
Pozdrav vjeroučiteljice Klaudije Maj	257
Stepinac je svetac kojega sav narod prihvaća	258
Biskupova zahvalnica	264
Homilija biskupa Franje Komarice	266
Intervju portalu "MI" u povodu 50. obljetnice misništva	271
OBLJETNICE I SLAVLJA	277
Blagdan Trebinjske biskupije	277
Sv. Vinko i Vinkovke	279
Zlatna Misa don Tome Lučića	280
Pet mudrih djevica	282
Pedeseta obljetnica osnutka župe	284
Jubilarna zahvalnica	285
Obljetnica posvete župne crkve	287
25. obljetnica pogibije dviju vjeroučenica	288
Dan Teološko-katehetskoga instituta	289
28. obljetnički spomenčin na vukovarsku kalvariju	290
100 godina župe sv. Josipa	293
DUHOVNOST	295
Svećenički ispit savjesti	295
S Duhom Svetim u novu akademsku godinu	298
Duhovne vježbe bogoslovima	301
VIJESTI KATOLIČKOGA INFORMATIVNOG UREDA MOSTAR	304
Skromne Bog voli	304
Obavili su duhovne vježbe	306
Biskupova kratka kronika	307

BISKUPOVA BOŽIĆNA ČESTITKA

BOŽJI SIN - SINAK DJEVIČIN

Kada vrijeme napuni se ili kada nastupi "punina vremena" - stih se himna ne odnosi samo na onaj vrhunac svega povijesnoga vremena ni na kraj svega onoga što obuhvaća biblijsko "jedno vrijeme, dva vremena i pola vremena" (Dn 12,7; Otk 12,14), nego se odnosi na one dane i godine kada se dosiže punina svih vremena: prošlih i tadašnjih; zlatnih i brončanih doba. Vrijeme stvaranja čovječanstva, njegova stalna uzdržavanja i vrijeme iščekivanja spasenja... A punina je ono vrijeme u kojem se našlo ljudskih osoba koje su bile voljne, raspoložene i dostojne primiti Božansku Osobu kako Bog hoće (Djevica Marija, zaručnik Josip, stari Šimun i stara Ana u Hramu, svećenik Zaharija, Elizabeta, Pastiri, Mudraci...).

Da ta miso bude čin: da se iz sustava božanskih misli i nakana izdvoji vrhunska Misao Oca Sveomogućega o učovječenju Sina njegova Jedinorođenoga, rođena, nestvorena, istobitna s Ocem, da se snagom Duha Svetoga utjelovi na Zemlji. Misao koja je u jednom trenutku prešla u red ispunjenja. Misao, koja se naziva i Riječ, Logos, Mudrost, utjelovljuje se u vremenu Ere koja počinje upravo od Začeca te Riječi i naziva se Novom erom.

Krenu s Grada Oca svoga: Otisnu se s božanskoga Prijestolja božanska Misao, Riječ, Druga Božanska Osoba, koja izađe iz Očeva krila, Prve Božanske Osobe, izađe iz veličanstvene Trojstvene slave i zaplovi između zvijezda od Neba do Zemlje u pratnji Duha Svetoga, Treće Božanske Osobe, koji život daje. Krenu s Grada Oca svoga sve do grada Davidova, Betlehema!

Tvorac svijeta, Božji Sin: I on je također Tvorac, kao što je Stvoritelj Otac koji je početni, uzročni Stvorac, a Sin posredni, s pomoću njega Otac djeluje. Sve postade po Sinu i bez njega ne posade ništa. I Duh je također Stvoritelj, koji je Gospodin i Životvorac jer svemu život daje, i koji se s Ocem i Sinom skupa časti i zajedno slavi. O, dođi, Stvorče, Duše Sveti!

I u tijelu pojavi se: To je to ispunjenje vremena i pojavljenje Sina Božjega u ljudskome tijelu i liku. Božanska Osoba ostaje, tj. božanski Ja s božanskom Naravi, samo što ta Osoba sjedinjuje ljudsku Narav s božanskom Naravi u sebi i začinje se i rađa Bogo-čovjek koji je po svojoj ljudskoj naravi u svemu nama jednak, osim u našem grijehu. Nedokučive li Tajne svjetlu razuma našega! Štoviše, neshvatljiva li i neprotumačiva božanskoga Otajstva! - *Daj da vjera naša uvijek življe sja...*

Kao sinak Djevičin: Misao se pretvorila u božanski čin Začeca snagom Duha Svetoga u Djevici koja začne "prije vjerom nego tijelom" (sv. Augustin). Božji Sin po Duhu životvorcu uze tijelo iz Djevice, koja muža ne poznaje. Ona Djetetu daje i krv i mlijeko, i sav ljudski DNK, i svu majčinsku ljubav i odgoj. I tako se Sin Božji, Svjetlo od Svjetla, pravi Bog od pravoga Boga, utjelovi i rodi kao malo Dijete, kao "mali" Bog = Božić.

Zahvaljujemo Presvetomu Trojstvu na ovom otajstvenu i čudesnu idejnom i izvedbenom planu utjelovljenja Sina Božjega. Koliko je svemogućići Bog unio Mudrosti i Ljubavi u ovaj svoj božanski Plan radi nas ljudi i radi našega spasenja!

Neka svima vjernicima bude radostan i sretan Božić, pun božanske milosti i života; Božić rođen od Djevice Marije, Josipove zaručnice, koja Djevicom osta, a Majkom posta; Božić koji svojim siromaštvom obogati naš život, a svojim prikazanjem Ocu u Hramu poruči da smo od početka razumna i religiozna bića, stvorena na sliku i priliku Božju, i da nam se poslije smrti vratiti Bogu dušom, a poslije Sudnjega dana dušom sjedinjenom s uskrslim tijelom.

Bila blagoslovljena i čestita svima Nova 2020. godina!

Mostar, početkom Došašća, 2019.

† Ratko Perić, biskup

I.
DOKUMENTI SVETE STOLICE

PORUKA PAPE FRANJE ZA V. SVJETSKI DAN MOLITVE ZA SKRB O STVORENOME SVIJETU

Izaberimo, dakle, život!

"I vidje Bog da je to dobro" (Post 1,25). Božji pogled, na početku Biblije, ljupko počiva na njegovu stvaranju. Od zemlje pogodne za život do voda što život daju, od stabala koja donose plod do životinja koje dijele naš zajednički dom, sve je milo u očima Boga, koji nudi stvoreni svijet muškarcima i ženama kao dragocjeni dar koji treba čuvati.

Tragično je da je ljudski odgovor na ovaj dar obilježen grijehom, zatvaranjem u vlastitu autonomiju i pohlepnom željom za posjedovanjem i iskorištavanjem. Egoizmi i interesi pretvorili su stvoreni svijet, to mjesto susreta i zajedništva, u pozornicu suparništava i sukoba. Na taj je način ugrožen i sam okoliš, ono *dobro* u Božjim očima postalo je u čovjekovim rukama *stvar koju treba iskoristiti*. Srozavanje okoliša se povećalo posljednjih desetljeća: stalno onečišćavanje, neprestana upotreba fosilnih goriva, intenzivno iskorištavanje poljoprivrednog zemljišta i iskrčivanje šuma uzrokuju porast globalnih temperatura iznad sigurnih razina. Porast intenziteta i učestalosti ekstremnih vremenskih pojava i desertifikacija (opustinjavanje) zadaju silne teškoće najranjivijima među nama. Otapanje ledenjaka, nestašica vode, zanemarivanje bazena pitke vode i znatna prisutnost plastike i mikroplastike u oceanima podjednako su zabrinjavajući i svjedoče o hitnoj potrebi intervencija koje se više ne mogu odgađati. Izazvali smo klimatsko izvanredno stanje koje ozbiljno ugrožava prirodu i sam život, uključujući i naš vlastiti.

U suštini smo zaboravili tko smo: stvorenja stvorena na sliku Božju (usp. Post 1,27) i pozvana stanovati kao braća i sestre u zajedničkom domu.

Stvoreni smo ne zato da budemo individue koje samovoljno gospodare, nego zato da budemo u središtu *mreže života* koju čine milijuni vrsta koje nam je s ljubavlju pridružio naš Stvoritelj. Kucnuo je čas da ponovno otkrijemo svoj poziv djece Božje, uzajamnog bratstva i čuvara stvaranja. Kucnuo je čas da se pokajemo, da se obratimo i vratimo korijenima: ljubljena smo stvorenja Božja, koji nas svojom dobrotom poziva da ljubimo život i živimo ga u zajedništvu s ostalim stvorovima.

Stoga upućujem snažni poziv vjernicima da se posvete molitvi u ovome vremenu koje se, kao rezultat korisne ekumenske inicijative, slavi kao *Vrijeme stvaranja*. To je vrijeme intenzivnije molitve i djelovanja na dobrobit našeg zajedničkog doma koje započinje danas, 1. rujna, Svjetskim danom molitve za skrb o stvorenome svijetu, a završava 4. listopada, kada se spominjemo svetog Franje Asiškog. To je prilika da se osjetimo još više povezanim s našom braćom i sestrama različitih kršćanskih konfesija. Tu mislim posebno na pravoslavne vjernike, koji ovaj Dan slave već trideset godina.

U ovoj ekološkoj krizi koja pogađa sve trebamo oćutjeti duboku povezanost s muškarcima i ženama dobre volje. Pozvani smo zajedno promicati čuvanje *mrežu života* čiji smo dio.

To je vrijeme u kojem se trebamo ponovno naučiti moliti uronjeni u prirodu, koja nas spontano navodi na to da uzdižemo hvalu Bogu Stvoritelju. Sveti Bonaventura, poeta franjevačke mudrosti, rekao je da je stvoreni svijet prva "knjiga" koju Bog otvara pred našim očima, tako da, diveći se njegovom redu, njegovoj raznolikosti i ljepoti,

budemo dovedeni do toga da ljubimo i hvalimo Stvoritelja.¹ U ovoj knjizi svako stvorenje postaje za nas "Božja riječ".² U tišini i molitvi možemo slušati simfoniju stvorenoga svijeta koja nas poziva izaći iz naših autoreferencijalnih zatvorenosti kako bismo ponovno iskusili zagrljaj Očeve nježnosti i radost dijeljenja darova koje smo primili. U tome smislu možemo reći da je stvoreni svijet, ta mreža života, mjesto susreta s Gospodinom i jednih s drugima, to je "Božja društvena mreža".³ Taj nas stvoreni svijet nadahnjuje na to da uzdignemo kozmičku hvalu Stvoritelju kao što nas uči Sveto pismo: "Sve raslinstvo na zemlji, blagoslivljaj Gospoda: hvalite i uzvisujte ga dovijeka!" (Dn 3,76).

To je vrijeme za razmišljanje o našim stilovima života i o tome kako su naše svakodnevne odluke o hrani, potrošnji, prijevozu, upotrebi vode, energije i mnogim drugim materijalnim dobrima često nepromišljene i štetne. Previše nas se ponaša prema stvorenome svijetu kao bezobzirni gospodari. Odlučimo se za promjenu, odlučimo usvojiti jednostavnije i smjernije načine života!

Kucnuo je čas da napustimo ovisnost o fosilnim gorivima i brzo i odlučno okrenemo se oblicima čiste energije i održive i kružne ekonomije. I ne zaboravimo slušati domorodačke narode čija nas vjekovna mudrost može naučiti kako živjeti u boljem odnosu s okolišem.

To je vrijeme za poduzimanje proročkih djela. Mnogi mladi diljem svijeta dižu svoj glas i pozivaju na hrabre odluke. Osjećaju se razočaranima zbog previše neostvarenih obećanja, preuzetih obveza a zatim zanemarenih zbog sebičnih interesa ili koristi.

Mladi nas podsjećaju da Zemlja nije dobro s kojim se treba rasipno ophoditi, nego baština koju treba predati, da nada u budućnost nije tek lijepi osjećaj, nego zadatak koji zahtijeva konkretna djelovanja ovdje i sada. Dugujemo im stvarne odgovore, a ne prazne riječi; djela a ne opsjene.

Naše molitve i apeli upućeni su prije svega na podizanje svijesti kod onih koji su odgovorni na političkom i društvenom polju. Mislim posebno

na vlade koje će se u narednim mjesecima sastati kako bi obnovile odlučne obveze za usmjeravanje planeta prema životu, a ne ususret smrti. U misli nam dolaze riječi koje je Mojsije svečano uputio narodu kao neku vrstu duhovne oporuke na pragu Obećane zemlje: "Život, dakle, biraj... da živiš ti i tvoje potomstvo" (Pnz 30,19-20).

Te proročke riječi možemo primijeniti na sebe i na situaciju na Zemlji. *Izaberimo, dakle, život!* Recimo "ne" potrošačkoj pohlepi i težnjama sve-moći, jer to su putovi smrti. Otpočnimo dalekovidne procese koji uključuju odgovorna odricanja danas kako bi se zajamčilo perspektivu života za sutra. Ne podliježimo izopačenim logikama lake zarade, nego mislimo na budućnost svijui!

U tome smislu ima poseban značaj predstojeći samit Ujedinjenih naroda o klimatskim djelovanjima (United Nations Climate Action Summit). Na njemu će vlade imati zadatak pokazati političku volju da poduzmu drastične mjere kako bi se što prije neto emisiju stakleničkih plinova svelo na ništicu i obuzdalo porast prosječne globalne temperature na 1,5°C u odnosu na razine iz predindustrijskog doba, u skladu sa ciljevima Pariškog sporazuma. K tome, u listopadu ove godine Amazonija, čija je cjelovitost ozbiljno ugrožena, bit će u središtu posebne skupštine Biskupske sinode.

Iskoristimo te prilike da odgovorimo na vapaj siromašnih i Zemlje!

Svaki kršćanski vjernik, svaki član ljudske obitelji, može pridonijeti tome da istka tanku, ali jedinstvenu i nužnu, nît mreže života koja obuhvaća sve. Osjetimo se potaknutima da uz molitvu i predanost preuzmемо svoj dio odgovornosti za skrb o stvorenome svijetu. Neka nam Bog, "ljubitelj života" (Mudr 11,26), dadne hrabrosti činiti dobro ne čekajući da netko drugi započne, ne čekajući da bude prekasno.

Iz Vatikana, 1. rujna 2019.

Franjo

¹ Usp. *Breviloquium*, II, 5, 11.

² Usp. *Commentarius in librum Ecclesiastes*, I,2.

³ *Audijencija za vodiče i izviđače iz Europe*, 3. kolovoza 2019.

"APERUIT ILLIS" - APOSTOLSKO PISMO U OBLIKU MOTU PROPRIJA PAPE FRANJE KOJIM SE USTANOVLUJE NEDJELJA BOŽJE RIJEČI

U Vatikanu je, 30. rujna 2019. objavljeno apostolsko pismo u obliku motu propria "Aperuit illis" kojim Papa određuje da "Treća nedjelja kroz godinu bude posvećena slavljenju, razmišljanju i širenju Božje riječi". Nedjelja Božje riječi slavit će se svečano kako bi se otkrilo pashalno i spasenjsko značenje Božje riječi koja na uvijek nov način potiče izaći iz individualizma i iznova se roditi za ljubav. U nastavku donosimo cjelovit prijevod dokumenta na hrvatski jezik:

Aperuit illis - Apostolsko pismo u obliku motu propria Svetoga Oca Franje kojim se ustanovljuje Nedjelja Božje riječi.

1. "Tada im otvori pamet da razumiju Pisma" (Lk 24,45). To je bio jedan od posljednjih čina uskrsloga Gospodina prije njegova uzašašća. Ukazao se okupljenim učenicima, s njima je lomio kruh i otvorio im pamet da razumiju sveta Pisma. Tim razočaranim i prestrašenim ljudima objavljuje smisao pashalnoga otajstva, odnosno da je, prema vječnom Očevu naumu, Isus morao podnijeti muku i uskrsnuti od mrtvih da donese obraćenje i oproštenje grijeha (usp. Lk 24,26.46-47). Obećava zatim Duha Svetoga koji će im dati snage da budu svjedoci toga Otajstva spasenja (usp. Lk 24,49).

Odnos između Uskrsloga Gospodina, zajednice vjernikâ i Svetoga pisma je od krajnje važnosti za naš identitet kao kršćana. Bez Gospodina koji nam otvara pamet nemoguće je duboko razumjeti Sveto pismo. No vrijedi i suprotno: bez Svetoga pisma događaji Isusova poslanja i njegove Crkve na ovome svijetu ostaju nerazumljivi. Sveti Jeronim je s pravom napisao: "Ne poznavati Pisma znači ne poznavati Krista".¹

2. Na završetku Izvanrednog jubileja milosrđa zatražio sam da se razmisli o tome da jedna "ne-

djelja... bude u cijelosti posvećena Božjoj riječi, kako bi se shvatilo neiscrpno bogatstvo sadržano u tom stalnom dijalogu između Gospodina i njegova naroda".² Posvetiti jednu nedjelju liturgijske godine Božjoj riječi može omogućiti Crkvi da iznova doživi kako uskrsli Gospodin otvara i za nas riznicu svoje riječi da usmognemo biti u svijetu navjestitelji toga nepresušnog bogatstvo. U vezi s tim vraćaju nam se u misli učenja svetog Efrema: "Tko je uopće kadar razumjeti, Gospodine, sve bogatstvo samo jedne od tvojih riječi? Mnogo je više onoga što nam promiče od onoga što možemo razumjeti. Mi smo poput žednih ljudi koji taže žeđ na nekom studencu. Tvoja riječ pruža toliko različitih aspekata, jednako kao što su brojna motrišta onih koji je proučavaju. Gospodin je obojio svoju riječ raznolikim ljepotama, tako da oni koji je proučavaju mogu kontemplirati ono što im je draže. On je u svojoj riječi sakrio sva blaga tako da svatko od nas može naći bogatstvo u onome što kontemplira".³

Ovim Pismom želim odgovoriti na mnoge zamolbe koje su mi pristigle od Božjeg naroda da se u čitavoj Crkvi u jedinstvu nakanâ slavi *Nedjelja Božje riječi*. Već je postalo uvriježeno da kršćanska zajednica odvaja trenutke za razmišljanje o važnosti koju Božja riječ zauzima u svakodnev-

¹ Sv. JERONIM, *In Is.*, Proslov: PL 24,17.

² Apost. pismo *Misericordia et misera*, 7.

³ Komentari na *Diatessaron*, 1, 18.

nome životu. U raznim mjesnim Crkvama poduzete su brojne inicijative kako bi Sveto pismo postalo sve dostupnije vjernicima, tako da u njima poraste zahvalnost za tako velik dar te se predano trude živjeti ga u svakodnevici i dosljedno ga i odgovorno svjedočiti.

Drugi vatikanski sabor je dogmatskom konstitucijom *Dei Verbum* dao veliki poticaj za ponovno otkrivanje riječi Božje i taj tekst zaslužuje da se stalno nad njim razmišlja i da ga se živi. U toj je konstituciji jasno izložena narav Svetoga pisma, njegovo prenošenje s naraštaja na naraštaj (Drugo poglavlje), njegovo božansko nadahnuće (Treće poglavlje) koje obuhvaća Stari i Novi zavjet (Četvrto i Peto poglavlje) i njegova važnost za život Crkve (Šesto poglavlje). Ne bi li unaprijedio to učenje Benedikt XVI. je 2008. godine sazvaio sinodu na temu "Riječ Božja u životu i poslanju Crkve" nakon koje je napisao apostolsku pobudnicu *Verbum Domini* koja je prijeko potrebna pouka za naše zajednice.⁴ U dokumentu se posebno produbljuje performativnu narav Božje riječi, osobito u bogoslužju u kojem dolazi do izražaja njezin izrazito sakramentalni značaj.⁵

Dobro je stoga da u životu našega naroda nikada ne nestane tog odlučnog odnosa sa živom riječi koju se Gospodin nikada ne umara upućivati svojoj Zaručnici, kako bi ona mogla rasti u ljubavi i svjedočenju vjere.

3. Određujem stoga da III. nedjelja kroz godinu bude posvećena slavljenju, razmišljanju i širenju Božje riječi. *Nedjelji Božje riječi* pripast će tako pravo mjesto u razdoblju u godini u kojem smo pozvani na jačanje vezâ sa Židovima te na molitvu za jedinstvo kršćana. Nije riječ o pukoj vremenskoj podudarnosti: slavljenje *Nedjelje Božje riječi* očituje ekumensku vrijednost zato što onima koji slušaju Sveto pismo pokazuje put kojim valja ići kako bi se prispjelo istinskom i čvrstom jedinstvu.

Zajednice će iznaći način da tu *Nedjelju* proslave kao svečani dan. Bit će, međutim, važno da se na euharistijskom slavlju Sveto pismo postavi na vidljivo mjesto, kako bi se pred pukom očitovalo normativnu vrijednost koju posjeduje Božja riječ. Bit će posebno prikladno na tu nedjelju

jasno istaknuti značaj navještaja Gospodnje riječi, a u homiliji naglasiti čast koju smo joj dužni iskazivati. Biskupi mogu te nedjelje predsjedati slavljem uvođenja u službu lektorata ili povjeravanja slične službe, kako bi se dozvalo u svijest važnost navještanja Božje riječi u liturgiji. Bitno je, naime, da se učini sve kako bi se neke vjernike pripremilo da budu istinski navjestitelji riječi uz odgovarajuću pripremu, što se već uvriježilo kod akolitata ili uvođenja u službu izvanrednih djelatelja svete pričesti. Jednako tako, župnici će moći pronaći načine da Bibliju, ili neku od biblijskih knjiga, razdijele čitavom vjerničkom zboru, kako bi se time jasno pokazalo koliko je važno nastaviti u svakodnevnom životu čitati Sveto pismo, temeljito ga proučavati i moliti uz njega, s posebnim referiranjem na *lectio divina*.

4. Povratak Izraelskog naroda u domovinu nakon babilonskog izgnanstva obilježeno je, i to je vrlo znakovito, javnim čitanjem knjige Zakona. Biblija nam u Knjizi Nehemijinoj daje dirljivi opis toga trenutka. Narod se okupio u Jeruzalemu na trgu pred Vodenim vratima da sluša Zakon. Taj je narod bio rasut prilikom protjerivanja sa svoje zemlje, ali sada se okupio "kao jedan čovjek" oko Svetoga pisma (Neh 8,1). Narod je "pozorno slušao" dok se sveta knjiga čitala (Neh 8,3), znajući da će u tim riječima otkriti smisao svog proživljenog iskustva. Reakcija na navještaj tih riječi bila je ganutost i plač: "I [leviti] čitahu iz knjige Božjeg zakona po odlomcima i razlagahu smisao da narod može razumjeti što se čita. Potom namjesnik Nehemija, i svećenik i književnik Ezra, i leviti koji poučavahu narod rekoše svemu narodu: "Ovo je dan posvećen Jahvi, Bogu vašemu! Ne tugujte, ne plačite!" [...] "Ne žalostite se: radost Jahvina vaša je jakost"" (Neh 8,8-10).

U tim je riječima sadržano veliko učenje. Biblija ne može biti samo baština nekih, a još manje zbirka knjiga za nekolicinu povlaštenih. Često se javljaju tendencije u kojima se pokušava monopolizirati i ograničavati sveti tekst na neke krugove ili odabrane skupina. Toga ne smije biti. Biblija je knjiga naroda Gospodnjeg koji u njezinu slušanju prelazi s raspršenosti i podjele na jedinstvo. Riječ Božja ujedinjuje vjernike i čini ih jednim narodom.

⁴ Usp. AAS 102 (2010), 692-787.

⁵ "Sakramentalnost Riječi može se tako razumjeti po analogiji Kristove stvarne prisutnosti pod posvećenim prilikama kruha i vina. Pristupanjem oltaru i sudjelovanjem u euharistijskoj gozbi mi stvarno primamo tijelo i krv Kristovu. Navještanje Riječi Božje u liturgijskom slavlju uključuje priznavanje da je sam Krist nazočan i da se obraća nama kako bi bio prihvaćen" (*Verbum Domini*, 56).

5. U tome jedinstvu, koje je plod slušanja, pastiri u prvom redu imaju veliku odgovornost tumačenja i omogućavanja svima da shvate Sveto pismo. Budući da je to knjiga naroda, oni koji su pozvani biti služitelji riječi moraju osjetiti snažnu potrebu da je učine dostupnom svojoj zajednici.

Nadasve homilija ima sasvim posebnu ulogu, jer posjeduje "gotovo sakramentalan karakter".⁶ Pomaganje ljudima dublje proniknuti u Božju riječ jednostavnim i jezikom prilagođenim slušateljima omogućuje svećeniku da im pomogne otkriti također "ljepotu slikâ koje je Gospodin koristio da ljude potakne da čine dobro".⁷ Ovo je pastoralna prilika koju se ne smije propustiti!

Za mnoge je naše vjernike to jedina prigoda koja im se pruža da vide ljepotu Božje riječi, i to s obzirom na njihov svakodnevni život. Potrebno je, dakle, posvetiti dovoljno vremena pripremi homilije. Tumačenje svetih čitanja ne može se improvizirati. Od nas se propovjednika, radije, traži da ne držimo preduge i premudre homilije ili govorimo o temama koje nemaju veze s istima. Kad se izdvoji vremena za molitvu i meditiranje nad svetim tekstom, može se govoriti iz srca i tako doprijeti do srca onih koji slušaju, tako da se izrazi ono što je bitno i što može uroditi plodom. Ne smijemo se nikada umoriti posvetiti vrijeme i molitvu Svetom pismu, tako da ono bude primljeno "ne [kao] riječ ljudska, nego kakva uistinu jest, riječ Božja koja i djeluje u vama, vjernicima" (1 Sol 2,13).

Dobro je i da katehete, u svojoj službi pomagajući drugima rasti u vjeri, osjete prijeku potrebu za osobnom obnovom kroz temeljito upoznavanje i proučavanje Svetoga pisma, što će im omogućiti da potpomognu istinski dijalog između onih koji ih slušaju i Božje riječi.

6. Prije nego će doći svojim učenicima, zaključanima u kući, i otvoriti im pamet da razumiju Sveto pismo (usp. Lk 24,44-45), Uskrsli se ukazao dvojici od njih na putu iz Jeruzalema za Emaus (usp. Lk 24,13-35). Izvješće svetoga Luke bilježi da se to dogodilo na sam dan njegova uskrsnuća, to jest u nedjelju. Ta dvojica učenika razgovaraju o posljednjim događajima Isusove muke i smrti. Njihovo putovanje u znaku je tuge i razočaranja zbog Isusove tragične smrti. Nadali su se da je On Mesija osloboditelj, ali umjesto toga našli su se suočeni sa sablazni križa. Sâm se Uskrsli nepri-

mjetno približava učenicima i pridružuje im se na putu, ali oni ga ne prepoznaju (usp. r. 16). Na putu im Gospodin postavlja pitanja i, shvativši da nisu shvatili smisao njegove muke i smrti, naziva ih "bezumnima i srca spora" (r. 25) i "počevši tada od Mojsija i svih proroka, protumači im što u svim Pismima ima o njemu" (r. 27). Krist je prvi egzeget! Ne samo da je u Starome zavjetu unaprijed nagoviješteno ono što će on ostvariti, nego je i On sâm želio biti vjeran toj riječi kako bi očitovao jedinstvenu povijest spasenja koja u Kristu ima svoje ispunjenje.

7. Biblija, kao Sveto pismo, govori, dakle, o Kristu i naviješta ga kao onoga koji mora proći kroz patnju da bi ušao u slavu (usp. r. 26). Ne samo dio, nego sve Pismo govori o Njemu. Bez Pisma njegova se smrt i uskrsnuće ne mogu ispravno razumjeti. Zato se u jednoj od najstarijih ispovijesti vjere naglašava da "Krist umrije za grijeha naše po Pismima; bi pokopan i uskrišen treći dan po Pismima; ukaza se Kefi" (1 Kor 15,3-5). Budući da Sveto pismo govori o Kristu, omogućuje nam vjerovati da njegova smrt i uskrsnuće nisu nešto što pripada mitologiji, nego povijesti i u središtu su vjere njegovih učenika.

Duboka je veza što povezuje Sveto pismo i vjeru vjernikâ. Budući da vjera dolazi po slušanju, a slušanje je usredotočeno na Kristovu riječ (usp. Rim 10,17), iz toga proizlazi neodložan i važan poziv: vjernici su dužni pažljivo slušati riječ Gospodnju i u bogoslužnom činu i u osobnoj molitvi i razmišljanjima.

8. "Putovanje" Uskrsloga s učenicima iz Emausa završava objedom. Tajanstveni Putnik prihvaća ustrajnu zamolbu koju mu upućuju dvojica učenika: "Ostani s nama jer zamalo će večer i dan je na izmaku!" (Lk 24,29). Sjedaju za stol, a Isus uzima kruh, blagoslivlja ga, lomi i pruža im. U tom trenutku im se otvaraju ga oči i oni ga prepoznaju (usp. r. 31).

Iz toga prizora jasno razabiremo koliko je neraskidiva veza između Svetog pisma i Euharistije. To je ono što uči Drugi vatikanski sabor: "Crkva je uvijek častila božanska Pisma kao i samo Gospodinovo Tijelo jer ona - iznad svega u svetom bogoslužju - ne prestaje uzimati i vjernicima pružati kruh života sa stola kako Božje riječi tako i Kristova Tijela".⁸

⁶ *Evangelii gaudium*, 142.

⁷ *Isto*.

⁸ *Dei Verbum*, 21.

Redovito čitanje Svetoga pisma i slavljenje Euharistije omogućuju nam da sebe promatramo kao dio jedne cjeline. Kao kršćani jedan smo narod koji putuje kroz povijest, snažen prisutnošću Gospodina u našoj sredini koji nam govori i hrani nas. Dan posvećen Bibliji ne želi biti "jednom na godinu", nego jednom za čitavu godinu, jer nam je prijeko potrebno rasti u dobrom poznavanju i ljubavi prema Svetom pismu i Uskrsnome koji ne prestaje lomiti riječ i kruh u zajednici vjernikâ. Zato nam je potrebno ući u prisni odnos sa Svetim pismom; u suprotnom naša će srca ostati hladna, a oči zatvorene, pogođeni, kakvi već jesmo, bezbrojnim oblicima sljepoće.

Sveto pismo i sakramenti neraskidivo su povezani. Kad se u sakramente uvodi i kad ih se prikazuje u svjetlu Božje riječi, oni se sve zornije pokazuju kao cilj hoda kojim sâm Krist otvara ljudima pamet i srce da prepoznaju njegovo spasiteljsko djelovanje. Uvijek bismo, i u vezi s tim, trebali imati na umu učenje iz Knjige Otkrivenja u kojoj se uči da Gospodin stoji na vratima i kuca. Ako tko poslušava njegov glas i otvori mu, On ulazi da večera s njim (usp. 3, 20). Krist Isus kuca na naša vrata riječima Svetoga pisma. Ako slušamo i otvorimo vrata uma i srca, tada ulazi u naš život i ostaje s nama.

9. U Drugoj poslanici Timoteju, koja na stano-viti način predstavlja njegovu duhovnu oporuku, sveti Pavao preporučuje svome vjernom suradniku da se neprestano utječe Svetom pismu. Apostol je uvjeren da "sve Pismo bogoduho, korisno je za poučavanje, uvjeravanje, popravljavanje, odgajanje u pravednosti" (3,16). Ta Pavlova preporuka Timoteju predstavlja temeljno polazište od kojeg koncilaska konstitucija *Dei Verbum* pristupa velikoj temi nadahnuća Svetoga pisma. Iz toga temelja izlaze napose na vidjelo *spasiteljska svrha*, *duhovna dimenzija* i *načelo utjelovljenja* Svetoga pisma.

Dozivajući prije svega Pavlovu preporuku Timoteju, u *Dei Verbum* se naglašava da "mora se dosljedno ispovijedati da knjige Pisma čvrsto, vjerno i bez zablude naučavaju istinu za koju je Bog, htio da radi našega spasenja bude zapisana u Svetim pismima".⁹ Budući da ova poučavaju s ciljem spasenja po vjeri u Krista (usp. 2 Tim 3,15),

istine sadržane u njima služe za naše spasenje. Biblija nije zbirka povijesnih knjiga ili vijesti, nego je u potpunosti usmjerena na cjelovito spasenje osobe. Neosporna povijesna ukorijenjenost knjiga sadržanih u svetome tekstu ne smije dovesti do toga da se zaboravi tu prvobitnu svrhu: naše spasenje. Sve je usmjereno tom cilju utkanom u samoj naravi Biblije koja je sastavljena kao povijest spasenja u kojoj Bog govori i djeluje kako bi išao ususret svim ljudima i spasio ih od zla i smrti.

Da bi postiglo tu spasenjsku svrhu, Sveto pismo po djelovanju Duha Svetoga čini to da ljudske riječi napisane na ljudski način postaju Božja riječ.¹⁰ Uloga Duha Svetoga u Svetome pismu od temeljne je važnosti. Bez njegova djelovanja, uvijek bi vrebala opasnost da ostanemo ograničeni isključivo na pisani tekst. Time bi se lako utrlo put fundamentalističkom čitanju kojega se treba kloniti ako se ne želi izdati nadahnuti, dinamički i duhovni značaj svetoga teksta. Kao što podsjeća Apostol: "slovo ubija, a Duh oživljuje" (2 Kor 3,6). Duh Sveti, dakle, pretvara Sveto pismo u živu Božju riječ, koju se živi i prenosi u vjeri njegova svetog naroda.

10. Djelovanje Duha Svetoga ne odnosi se samo na oblikovanje Svetoga pisma, nego djeluje i u onima koji Božju riječ slušaju. U tome su smislu poučne riječi koncilskih otaca: Sveto pismo treba "čitati i tumačiti u istom Duhu u kojem je napisano".¹¹ Božja objava dostiže svoju potpunost i puninu u Isusu Kristu; Duh Sveti, međutim, ne prestaje djelovati. Djelovanje Duha ne smije se svoditi samo na božansko nadahnuće Svetoga pisma i njegove različite pisce jer ga se time ograničava. Trebamo, dakle, imati povjerenja u djelovanje Duha Svetoga koji nastavlja na svoj poseban način pružati nadahnuće kad Crkva naučava Sveto pismo, kad ga učiteljstvo autentično tumači¹² i kad ga svaki vjernik čini normom svog duhovnog života. U tome smislu možemo razumjeti riječi koje je Isus uputio svojim učenicima kad su mu potvrdili da sada razumiju značenje njegovih pris-podoba: "Stoga svaki pismoznamac upućen u kraljevstvo nebesko sličan je čovjeku domaćinu koji iz svoje riznice iznosi novo i staro" (Mt 13,52).

11. U *Dei Verbum*, na kraju, precizira se da "Božje su riječi izrečene ljudskim jezicima, posta-

⁹ *Isto*, 11.

¹⁰ *Isto*, 12.

¹¹ *Isto*, 12.

¹² Usp. *Isto*, 10.

le slične ljudskom govoru, kao što je nekoć Riječ vječnoga Oca, uzevši slabo ljudsko tijelo, postala slična ljudima".¹³ Drugim riječima, utjelovljenje Božje Riječi daje oblik i značenje odnosu između Božje riječi i ljudskog jezika s njegovim povijesnim i kulturnim uvjetovanostima. U tome događaju se oblikuje predaja koja je također Božja riječ.¹⁴ Često se javlja opasnost da se Sveto pismo dijeli od predaje, ne shvaćajući da su oni zajedno jedan jedini izvor Objave. Pismeni značaj ovog prvog nimalo ne umanjuje činjenicu da je to u potpunosti živa riječ; jednako tako, živa predaja Crkva, koja neprestano prenosi tu riječ kroz stoljeća iz naraštaja u naraštaj, posjeduje tu svetu knjigu kao "vrhovno pravilo njezine vjere".¹⁵ Uostalom, prije nego što je postalo pisani tekst, Sveto pismo je predavano usmeno i održavano živom vjerom naroda koji ga je usred mnogih drugih naroda prepoznavao kao svoju povijest i izvor svojega identiteta. Biblijska se vjera temelji dakle na živoj riječi, a ne na knjizi.

12. Kad se Sveto pismo čita u istome Duhu u kojem je i napisano, ostaje uvijek novo. Stari zavjet nikada ne stari kad postane dijelom Novoga jer je sve preobraženo jednim Duhom koji ga nadahnjuje. Sveti tekst u cjelini ima proročku ulogu: ona se ne odnosi na budućnost, nego na sadašnjost onoga koji se hrani tom riječju. Sâm Isus to jasno kaže na početku svoje službe: "Danas se ispunilo ovo Pismo što vam još odzvanja u ušima" (Lk 4,21). Onaj tko se hrani Božjom riječju svaki dan postaje, poput Isusa, suvremenik ljudi koje susreće; nije u nastupi da padne u besplodne nostalgije za prošlošću niti u sablasne utopije u svezi s budućnošću.

Sveto pismo vrši svoje proročko djelovanje prije svega u odnosu na one koji ga slušaju. Ono je ujedno i slatko i gorko. Vraćaju nam se u vezi s tim u misli riječi proroka Ezekielu kad mu je Gospodin zapovjedio da pojede svitak: "bijaše mi u ustima sladak kao med" (3,3). Ivan evanđelist, također, na otoku Patmosu, doživljava isto Ezekielovo iskustvo jedenja svitka, ali dodaje još nešto detaljnije: "bijaše mi u ustima kao med slatka, ali kad je progutah, zagorči mi utrobu" (Otk 10,10).

Slatkoća Božje riječi potiče nas da je dijelimo sa svima onima s kojima se susrećemo u svome životu kako bismo izrazili sigurnu nadu koju ona sadrži (usp. 1 Pt 3,15-16). Njegova gorčina,

s druge strane, često je plod svijesti o tome koliko nam je teško tu riječ dosljedno živjeti ili našeg osobnog iskustva kad je vidimo odbačenu jer je se ne smatra vrijednom da dadne smisao životu. Ne smijemo zato Božjoj riječi pristupati kao po navici, nego se moramo njome hraniti kako bismo prepoznali i u potpunosti živjeli svoj odnos s Bogom i s našom braćom i sestrama.

13. Još jedan izazov koji dolazi od Svetog pisma jest onaj koji se odnosi na ljubav. Božja riječ neprestano doziva u svijest milosrdnu ljubav Oca koji od svoje djece traži da žive u ljubavi. Isusov život je potpuni i savršeni izraz te Božje ljubavi koja ništa ne zadržava za sebe, već samu sebe bespridržno svima pruža. U prisposobi o Lazaru nalazimo vrijednu uputu. Kad i Lazar i bogataš umru, ovaj potonji, vidjevši siromaha u Abrahamovom krilu, moli da se Lazara pošalje njegovoj braći da ih upozori da ljube svoga bližnjega kako bi izbjegli da i njih snađu patnje koje on podnosi. Abrahamov odgovor glasi: "Imaju Mojsija i Proroke! Njih neka slušaju!" (Lk 16,29). Slušati Sveto pismo kako bi se u djelo provodilo milosrđe: to je veliki izazov koji se postavlja pred nas u životu. Božja riječ je kadra otvoriti nam oči i omogućiti nam otrgnuti se od individualizma koji vodi do obamrlosti i čini naš život neplodnim. Ona širom otvara put dijeljenja i solidarnosti.

14. Jedna od najvažnijih zgoda vezanih uz Isusov odnos s njegovim učenicima jest Preobraženje. Isus zajedno s Petrom, Jakovom i Ivanom uzlazi na goru na molitvu. Evanđelisti nam govore kako su Isusovo lice i odjeća postali blistavo bijeli dok su dva čovjeka s njim razgovarala: bili su to Mojsije i Ilija, koji uosobljuju Zakon odnosno Proroke, to jest Sveto pismo. Petrova reakcija na ovaj prizor bila je puna radosnog čuđenja: "Učitelju, dobro nam je ovdje biti. Načinimo tri sjenice: jednu tebi, jednu Mojsiju, jednu Iliji" (Lk 9,33). U tome času zasjenjuje ih oblak i učenike obuzima strah.

Preobraženje podsjeća na blagdan Sjenica, kada su Ezra i Nehemija čitali sveti tekst narodu nakon povratka iz izgnanstva. Ono je istodobno predokus Isusove slave gdje se učenike priprema za sablazan muke: Božju slavu evocira također oblak koji obavija učenike kao simbol Gospodine prisutnosti. Slično se preobraženje događa i sa Svetim pismom koje nadilazi samo sebe kad

¹³ Isto, 13.

¹⁴ Usp. Isto, 9.

¹⁵ Isto, 21.

hrani živote vjernikâ. Kao što se podsjeća u *Verbum Domini*: "U ponovnom otkrivanju povezanosti između različitih pisamskih smislova postaje ključno uočavanje prijelaza između slova i duha. Nije riječ o automatskom i spontanom prijelazu; potrebno je, radije, nadilaženje slova".¹⁶

15. Na putu prihvaćanja Božje riječi u naša srca prati nas Gospodinova Majka koja je nazvana blaženom jer je povjerovala da će se ispuniti ono što joj je Gospodin rekao (usp. Lk 1,45). Marijino blaženstvo prethodi svim blaženstvima koje je Isus proglasio za siromašne, ožalošćene, krotke, mirotvorce i one koji su progonjeni, jer je to prijeko potreban uvjet za svako drugo blaženstvo. Nijedan siromah nije blažen zato što je siromašan; postaje to ako poput Marije vjeruju u ispunjenje Božje riječi. Na to podsjeća veliki učenik i učitelj Svetoga pisma, sveti Augustin: "Netko iz mnoštva, obuzet oduševljenjem, povikao je: "Blažena utroba koja te nosila", a Isus

je odgovorio: "Još blaženiji oni koji slušaju riječ Božju i čuvaju je!". Kao da želi reći: moja majka, koju nazivaš blaženom, blažena je upravo zato što čuva Božju riječ. Ne zato što je u njoj Riječ postala tijelom i prebivala među nama, nego zato što čuva tu istu Božju riječ po kojoj je stvorena i koja se u njoj utjelovila".¹⁷

Neka Nedjelja Božje riječi pomogne Božjem narodu rasti u pobožnom i revnom dubokom upoznavanju sa Svetim pismima kao što je sveti pisac podučavao još od drevnih vremena: "Jer, riječ je posve blizu tebe, u tvojim ustima i u tvome srcu da je vršiš" (Pnz 30,14).

Dano u Rimu, pri Svetom Ivanu Lateranskom, 30. rujna 2019.

Liturgijski spomen svetoga Jeronima na početku 1600. godišnjice njegove smrti.

Franjo

¹⁶ *Verbum Domini*, 38.

¹⁷ SV. AUGUSTIN, *Traktat o Ivanovu Evandjelju*, 10, 3.

PORUKA PAPE FRANJE ZA SVJETSKI DAN MISIJÂ 2019.

Kršteni i poslani: Kristova Crkva u misiji u svijetu

Draga braćo i sestre, od čitave sam Crkve zatražio da u mjesecu listopada 2019. živi izvanredno razdoblje misijskog djelovanja u spomen na stotu godišnjicu apostolskog pisma *Maximum illud* pape Benedikta XV. (30. studenog 1919.). Proročka dalekovidnost njegova apostolskog prijedloga potvrdila mi je koliko je i danas važno obnoviti misijsko djelovanje Crkve te podvrći sudu, kroz prizmu evanđelja, njezino poslanje naviještanja evanđelja i donošenja svijetu spasenje Isusa Krista, umrlog i uskrslog.

Naslov ove poruke glasi jednako kao i tema Misijskog mjeseca listopada: *Kršteni i poslani: Kristova Crkva u misiji u svijetu*. Proslava ovog mjeseca pomoći će nam ponovno otkriti misijsku dimenziju naše vjere u Isusa Krista, vjere koja nam je besplatno dana kao dar na krštenju.

Naša sinovska pripadnost Bogu nije nikada pojedinačni, nego je uvijek crkveni čin: iz zajedništva s Bogom, Ocem, Sinom i Duhom Svetim, mi smo, zajedno s mnogom našom braćom i sestrama, rođeni na novi život. Ovaj božanski život nije proizvod koji se prodaje - mi ne provodimo prozelitizam - nego bogatstvo koje treba darivati, prenositi i naviještati: to je smisao poslanja.

Taj smo dar besplatno primili i besplatno ga dijelimo s drugima (usp. Mt 10,8), ne isključujući nikoga. Bog želi da se svi ljudi spase i prispiju spoznaji istine te iskuse njegovo milosrđe zahvaljujući Crkvi, sveopćem sakramentu spasenja (usp. 1 Tim 2,4).¹

Crkva je u misiji u svijetu: vjera u Isusa Krista daje nam vidjeti sve stvari u pravome svjetlu omogućujući nam da promatramo svijet Božjim očima i srcem; nada nas otvara vječnim obzori-

ma božanskog života kojeg smo uistinu dionici; ljubav, čiji nam je predokus dan u sakramentima i bratskoj ljubavi, potiče nas ići sve do nakraj svijeta (usp. Mih 5,3; Mt 28,19; Dj 1,8; Rim 10,18). Crkva u izlasku sve do nakraj svijeta zahtijeva stalno i trajno misijsko obraćenje. Koliki nam svetci, koliki muškarci i žene vjere svjedoče, pokazuju da je ta neograničena otvorenost, taj milosrdni izlazak moguć i ostvariv, jer je vođen ljubavlju i njezinim najdubljim značenjem kao dar, žrtva i besplatnost (usp. 2 Kor 5,14-21)! Neka onaj koji propovijeda Boga bude Božji čovjek.²

To je zapovijed koja nas se izravno tiče: ja sam uvijek misija; ti si uvijek misija; svaki je krštenik i svaka krštenica misija. Onaj koji ljubi nikad ne miruje, nešto ga tjera da izlazi iz samoga sebe, privučen je i privlači druge, daruje se drugom i gradi odnose koji daju život. Za Božju ljubav nitko nije beskoristan ili beznačajan. Svaki od nas je jedna misija u svijetu, jer je plod Božje ljubavi.

Čak i ako moj otac i moja majka lažima, mržnjom i nevjernošću izdaju svoju ljubav, Bog nikada ne opoziva dar života. Od vječnosti je predodredio da sva njegova djeca budu dionici njegovoga božanskog i vječnog života (usp. Ef 1,3-6).

Ovaj nam se život daruje u krštenju, koje nam daje dar vjere u Isusa Krista pobjednika nad grijehom i smrću, preporuča nas na Božju sliku i sličnost i ucjepljuje nas u Kristovo tijelo, koje je Crkva. U tome smislu krštenje je dakle uistinu potrebno za spasenje jer nam jamči da smo, uvijek i svugdje, sinovi i kćeri u Očevoj kući, a nikada siročad, stranci ili robovi. Ono što je u kršćaninu sakramentalna stvarnost - čije je ispunjenje

¹ DRUGI VATIKANSKI KONCIL, Dogm. konst. *Lumen gentium*, 48.

² Usp. apost. pis. *Maksimum illud*.

euharistija - ostaje poziv i određenje svakog muškarca i žene u očekivanju obraćenja i spasenja. Krštenje je ispunjeno obećanje Božjeg dara koje čovjeka čini sinom u Sinu. Mi smo djeca naših roditelja po tijelu, ali u krštenju nam je dano prvotno očinstvo i istinsko majčinstvo: nitko ne može imati Boga za Oca ako nema Crkvu za majku.³

Tako je u Božjem očinstvu i majčinstvu Crkve ukorijenjeno naše poslanje, jer je u krštenje utkana slanje koje je Isus izrazio u zapovijedi danoj nakon uskrsnuća: kao što je Otac poslao mene, ja šaljem vas ispunjene Duhom Svetim da pomirite svijet (Iv 20,19-23, Mt 28,16-20). Ovo poslanje je kršćaninova zadaća:

nikome se ne smije uskratiti navještaj da je pozvan biti posinovljeno dijete Božje i prepoznati svoje osobno dostojanstvo i istinsku vrijednost svakog ljudskog života od začeca do prirodne smrti. Rašireni sekularizam, u kojem dolazi do agresivnog kulturalnog odbacivanja Božjeg očinstva u našoj povijesti, sprječava svako istinsko sveopće bratstvo koje se izražava u uzajamnom poštivanju život svakog ljudskog bića.

Bez Boga Isusa Krista svaka se razlika svodi na paklenu prijetnju koja sprječava svako bratsko prihvaćanje i plodonosno jedinstvo ljudskog roda.

Sveopće određenje spasenja, koje je Bog ponudio u Isusu Kristu, navelo je Benedikta XV. da pozove na nadilaženje svih nacionalističkih i etnocentričkih zatvorenosti odnosno sprege propovijedanja evanđelja s ekonomskim i vojnim interesima kolonijalnih sila.

U svome apostolskom pismu *Maximum illud* papa je podsjetio da sveopća misija Crkve zahtijeva da se izađe iz okvira isključive pripadnosti vlastitoj zemlji i vlastitome narodu. Otvaranje kulture i zajednice spasonosnoj novosti Isusa Krista zahtijeva nadilaženje svake neprilične etničke i crkvene introvertiranosti.

I danas su Crkvi potrebni muškarci i žene koji, po svojem krštenju, velikodušno odgovaraju na poziv da izađu iz vlastitoga doma, obitelji, zemlje, jezika i mjesne Crkve. Oni su poslani narodima, u svijet koji još nije preobražen sakramentima Isusa Krista i njegove svete Crkve. Naviještajući Božju riječ, svjedočeći evanđelje i slaveći život Duha, oni pozivaju na obraćenje, krste i nude kršćansko spasenje uz poštivanje slobode svake osobe, u dijalogu s kulturama i religijama narodâ kojima

su poslani. *Missio ad gentes*, koji je uvijek prijeko potreban Crkvi, daje tako temeljni doprinos procesu stalnog obraćenja sviju kršćana. Vjera u Isusovo uskrsnuće, poslanje u Crkvi primljeno na krštenju, zemljopisno i kulturno izlaženje iz sebe samoga i vlastitoga doma, potreba za spasenjem od grijeha i oslobođenjem od osobnog i društvenog zla, sve to zahtijeva poslanje koje doseže do samih krajeva zemlje.

Providonosna podudarnost s održavanjem Posebne sinode o Crkvama u Amazoniji omogućuje mi da stavim naglasak na to kako je poslanje koje nam je Isus povjerio darom svoga Duha još uvijek aktualno i prijeko potrebno za te zemlje i njihove narode.

Obnovljena Pedesetnica širom otvara vrata Crkve kako nijedna kultura ne bi ostala zatvorena u sebe samu i kako nijedan narod ne bi ostao izoliran, nego otvoren sveopćem zajedništvu vjere. Nitko ne smije ostati zatvoren u vlastito "ja", u autoreferencijalnost svoje etničke i vjerske pripadnosti. Isusovo uskrsnuće razbija uske granice svjetova, religijâ i kulturâ, pozivajući ih da rastu u poštivanju dostojanstva muškaraca i žena, prema sve dubljem obraćenju istini uskrsloga Gospodina koji svima daje istinski život.

U sjećanje mi dolaze riječi pape Benedikta XVI. izgovorene na početku susreta južnoameričkih biskupa u Aparecidi u Brazilu 2007. godine koje želim ovdje ponoviti kao da ih ja sam govorim: "Što je prihvaćanje kršćanske vjere značilo za narode Latinske Amerike i Kariba? Za njih je to značilo upoznati i prihvatiti Krista, nepoznatog Boga kojeg su njihovi preci, a da toga nisu bili ni svjesni, tražili u svojim bogatim vjerskim tradicijama. Krist je bio Spasitelj za kojim su tiho čeznuli. To je također značilo da su, zajedno s vodama krštenja, primili božanski život koji ih je učinio Božjim posinstvom i, k tome, da su primili Duha Svetoga koji je došao podariti njihove kulture bogatim plodovima, čisteći ih i razvijajući brojne klice i sjeme koje je utjelovljena Riječ stavila u njih, usmjeravajući ih putovima Evanđelja. [...] Božja Riječ, utjelovivši se u Isusu Kristu, postala je također povijest i kultura. Utopija povratka tome da se oživljava pretkolumbovske religije, odvajajući ih od Krista i sveopće Crkve, ne bi bio korak naprijed, nego korak natrag. To bi zapravo bilo nazadovanje prema povijesnom trenutku usidrenom u prošlosti".⁴

³ Usp. Sv. CIPRIJAN, *De catholicae unitate Ecclesiae*: PL 4, 503 A.

⁴ BENEDIKT XVI., *Govor na otvorenju zasjedanja*, 13. svibnja 2007.: *Insegnamenti* III, 1 [2007], 855-856.

Mariji našoj Majci povjeravamo poslanje Crkve. U jedinstvu sa svojim Sinom, od samog časa utjelovljenja, Blažena Djevica bila je u pokretu, pustila je da bude potpuno uključena u Isusovo poslanje, koje je podno križa postalo njezino vlastito: poslanje suradnje, kao Majke Crkve, u rađanju novih Božjih sinova i kćeri u Duhu i vjeri.

Želim zaključiti s nekoliko riječi o papinskim misijskim djelima, koja se već u *Maksimumu illud* predlaže kao pomoćno sredstvo u misijskom poslanju. Papinska misijska djela izražavaju svoje služenje univerzalnosti Crkve kao globalna mreža koja pruža podršku Papi u njegovoj misijskoj zadaći molitvom, tom dušom misije, i dobrotvornošću kršćana iz cijeloga svijeta. Oni svojim priložima pomažu Papi u evangelizaciji partikularnih Crkava (Papinsko djelo za širenje vjere), u

odgoju i izobrazbi mjesnoga klera (Papinsko djelo svetoga Petra apostola), u odgajanju misijske svijesti kod djece iz cijeloga svijeta (Djelo svetog djetinjstva) i oblikovanju misijske dimenzije vjere kršćanâ (Papinska misijska unija). Ponovno izražavajući svoju podršku ovim djelima nadam se da će izvanredni Misijski mjesec u listopadu 2019. pridonijeti obnovi njihova misijskog služenja mojoj službi.

Misionarima i misionarkama, kao i svima onima koji, snagom svoga krštenja, na bilo koji način sudjeluju u poslanju Crkve, od srca upućujem svoj blagoslov.

Iz Vatikana, 9. lipnja 2019., svetkovina Duha Svetoga

Franjo

PORUKA PAPE FRANJE ZA 3. SVJETSKI DAN SIROMAHA [33. NEDJELJA KROZ GODINU, 17. STUDENOGA 2019.]

Ufanje ubogih neće biti zaludu

1. "Ufanje ubogih neće biti zaludu" (Ps 9,19). Ove riječi psalma su silno aktualne. One izražavaju duboku istinu koju vjera uspijeva prije svega utisnuti u srca siromašnih: vratiti izgublenu nadu usred nepravdi, trpljenja i životnih neizvjesnosti.

Psalmist opisuje stanje siromaha i nadutost onih koji ih ugnjetavaju (usp. 10,1-10). On zati-va Božji sud da uspostavi pravdu i pobijedi zlo (usp. 10,14-15). U njegovim riječima kao da ču-jemo odjek pitanja koje se provlači kroz vjekove sve do naših dana: kako Bog može trpjeti tu ne-jednakost? Kako može dopustiti da se siromaha ponižava, a da mu ne pritekne u pomoć? Zašto dopušta da onaj koji ga tlači živi u blagostanju dočim njegovo ponašanje, osobito u svjetlu patnji siromašnih, zavrjeđuje osudu?

U doba u kojem je sastavljen ovaj psalam svje-dočilo se velikom gospodarskom procvatu koji je, kako to često biva, izazvao velike društvene ne-ravnoteže. Uslijed nejednake raspodjele bogatstva došlo je do značajnog porasta broja siromašnih, čije je stanje izgledalo još dramatičnije u uspored-bi s bogatstvom koje je stekla nekolicina privilegi-ranih. Sveti pisac, promatrajući tu situaciju, opi-suje sliku koja je koliko realistična toliko i istinita.

Bilo je to doba kada su bahati i ljudi bez ika-kvog osjećaja za Boga progonili siromašne kako bi se dokopali i onoga malo što su imali te ih pre-tvorili u roblje. Ni danas nije mnogo drugačije. Ekonomska kriza nije spriječila brojne skupine osoba da gomilaju bogatstva koje se pokazuje to većom anomalijom što više na ulicama naših gradova svakodnevno susrećemo veliki broj siro-mašnih koji nemaju ono osnovno za život i koje se ponekad uznemirava i iskorištava.

U misli nam se vraćaju riječi iz Knjige Otkri-venja: "Govoriš: Bogat sam, obogatih se, ništa mi ne treba! A ne znaš da si nevolja i bijeda, i ubog, i

slijep, i gol" (Otk 3,17). Stoljeća prolaze, ali stanje bogatih i siromašnih ostaje nepromijenjeno, kao da nas povijest ničemu nije naučila. Dakle, riječi ovoga psalma ne odnose se na prošlost, nego na našu sadašnjost stavlenu pred Božji sud.

2. I danas možemo nabrojiti mnoge nove obli-ke ropstva kojima su izloženi milijuni muškaraca, žena, mladih i djece.

Svakodnevno se susrećemo s *obiteljima* koje su prisiljene napustiti svoj zavičaj i negdje drug-dje potražiti mogućnost da prežive; *siročad* koja je izgubila roditelje ili je nasilno odvojena od njih radi brutalnog izrabljivanja; *mladi ljudi* koji tra-že ostvarenje u vlastitome zvanju, ali kojima se priječi pristup zaposlenju zbog kratkovidnih eko-nomskih politika; *žrtve* različitih vrsta nasilja, od prostitucije do trgovine drogom, koje su duboko ponižene. Zar možemo, također, zaboraviti mili-june *imigranata* koji su žrtve mnogobrojnih skri-venih interesa, koje se često iskorištava u politič-ke svrhe, kojima se nijeće solidarnost i jednakost? Kao i mnoge *beskućnike* i *marginalizirane* koji lu-taju ulicama naših gradova?

Koliko puta vidimo siromašne ljude kako ko-pajući po *smecu* traže u otpadu i stvarima koje su drugi odbacili kao suviše nešto za pojesti ili u što će se obući!

Postavši i sami dio društvenog otpada s njima se postupa kao s običnim otpacima, a oni koji su vinovnici ovoga skandala u sebi nemaju nikakvo-ga osjećaja krivnje.

Često etiketirani kao paraziti društva, siro-mašnima se ne oprašta čak ni njihovo siromaštvo. Ljudi su kao napeta puška uvijek spremni na nji-hovu osudu. Nije im dopušteno da budu plašljivi ili obeshrabreni, doživljava ih se kao prijetnju ili nesposobne, samo zato što su siromašni.

Još je gore to što im je onemogućeno čak da vide i svjetlo na kraju tunela krajnje bijede. Ide se

čak tako daleko da se osmislilo i postavilo *zidove neprijateljstva* kako bismo se oslobodili njihove prisutnosti čak i na ulicama, posljednjih mjesta koja su im preostala. Lutaju s jednog kraja grada na drugi u nadi da će naći posao, dom, znak pažnje... Svaka eventualna ponuđena prilika postaje zraka svjetla; no čak i tamo gdje se može očekivati da će bar biti pravde, često se na njih nasrće s nasiljem i zlostavljanjem. Prisiljeni su nebrojene sate po najvećoj žezi obavljati sezonske poslove, a za to primaju smiješno nisku plaću. Oni rade u nesigurnim i neljudskim uvjetima koji ih sprečavaju da se osjećaju jednaki drugima. Za njih nema naknade za nezaposlenost, olakšica, ne smiju se razboljeti.

Psalmist krutim realizmom opisuje stav bogatih koji plijene siromašne: "vreba da opljačka jadnika i da ga povuče u mrežu" (usp. Ps 10,9). Za njih je to kao neki lov u kojem se siromahe lovi, hvata i porobljuje.

U prilikama kao što su te srce se mnogih zatvara i počinje prevladavati želja da siromašni postanu nevidljivi. Riječju, pred sobom vidimo mnoštvo siromašnih ljudi o kojima se često govori čisto retorički i koje se jedva trpi. Oni sami kao da su postali prozirni, a njihov glas nečujan i obesnažen u društvu. Ti su muškarci i žene sve više stranci među našim kućama i marginalizirani u našim četvrtima.

3. U spomenutome je psalmu opisana žalost zbog nepravde, trpljenje i ogorčenost koji pogađaju siromašne. Ali, unatoč tomu, psalam daje i lijepi opis siromaha. On je onaj "koji se uzda u Gospodina" (usp. r. 11), jer je siguran da neće nikada biti napušten. Siromah, u Svetome pismu, je čovjek vjere i pouzdanja! Sveti pisac nudi također razlog toga pouzdanja: on "poznaje svoga Gospodina" (usp. *isto*), a u biblijskome jeziku to "poznati" označava osobni odnos privrženosti i ljubavi.

To je doista upečatljiv i opis koji nikada ne bismo očekivali. U njemu se jednostavno opisuje Božju veličinu kad se nađe pred siromahom. Njegova stvaralačka moć nadilazi sva ljudska očekivanja i postaje opipljiva u "sjećanju" koje ima o toj određenoj osobi (usp. r. 13). Upravo to povjerenje u Gospodina, ta sigurnost da neće biti napušten je ono što poziva na nadu.

Siromah zna da ga Bog ne može napustiti; stoga uvijek živi u prisutnosti onoga Boga koji ga se spominje. Božja pomoć seže onkraj sadašnjeg stanja patnje kako bi ukazala na put oslobođenja koji preobražava srce, jer ga podupire u njegovoj najvećoj dubini.

4. U Svetome se pismu opetovano govori o Božjem djelovanju u korist siromašnih. On je onaj koji "čuje" njihov vapaj i "pritječe im u pomoć svojim zahvatom"; on ih "štiti" i "brani"; on ih "izbavlja" i "spašava"... Ukratko, Bog neće nikada biti ravnodušan prema siromahu ili šutljiv na njegovu molitvu. Bog je onaj koji daje pravdu i ne zaboravlja (usp. Ps 40,18; 70,6); štoviše, on je siromahu utočište i nikada neće propustiti priteći mu u pomoć (usp. Ps 10,14).

Možemo mi graditi mnoge zidove i zatvarati ulaze da bismo stvorili iluzorni osjećaj sigurnosti okruženi vlastitim bogatstvom, na štetu onih koji su ostali izvan toga. Međutim to neće vječno trajati. "Dan Gospodnji", kako ga opisuju proroci (usp. Am 5,18; Iz 2-5; Jl 1-3), uništiti će barijere koje su stvorene među narodima i zamijeniti nadutost malobrojnih sa solidarnošću mnogih. Stanje marginaliziranosti u kojem se nalaze milijuni ljudi ne može još dugo potrajati. Njihov vapaj postaje sve glasniji i razliježe se po čitavome svijetu. Kao što je napisao otac Primo Mazzolari: "Siromašni su stalni protest protiv naših nepravdi; siromašni su barutana. Ako je se zapali, svijet leti u zrak".

5. Nije nikada moguće izbjeći hitan poziv koji Pismo povjerava siromašnima. Gdjegod da u njega zavirimo, Sveto pismo nam stavlja pred oči njega, siromaha, onoga kojemu nedostaje ono osnovno za život jer ovisi o drugima. Jadan je to čovjek, potlačen, ponižen, leži na tlu. Ipak, Isus, stojeći pred bezbrojnim potrebitima, nije se bojao poistovjetiti sa svakim od njih: "što god učiniste jednomu od ove moje najmanje braće, meni učiniste!" (Mt 25,40).

Bježati od ovoga poistovjećivanja znači mistificirati evanđelje i razvodnjivati objavu. Bog, kojega je Isus htio otkriti jest ovaj: velikodušan, milosrdni Otac, neiscrpan u svojoj dobroti i milosti, koji daje nadu prije svega onima koji su razočarani i kojima je oduzeta budućnost.

Kako ne primijetiti da blaženstva kojima je Isus počeo propovijedati o Božjem kraljevstvu započinju ovim riječima: "Blago vama, siromasi" (Lk 6,20)? Smisao ovog paradoksalnog navještaja jest taj da upravo siromašnima pripada Kraljevstvo Božje, jer su u stanju primiti ga.

Koliko siromašnih ljudi susrećemo svaki dan! Čini se katkad da kako vrijeme odmiče, a civilizacijska postignuća postaju sve veća njihov se broj povećava a ne smanjuje. Stoljeća prolaze, a ovo blaženstvo se čini još paradoksalnijim: siromašni su sve siromašniji, a danas su to više no ikad.

No, Isus koji je otpočeo svoje kraljevstvo stavljajući siromašne u središte, htio nam je reći upravo to: On je *otpočeo* kraljevstvo, ali je povjerio nama, svojim učenicima, zadatak da ga pronosimo dalje sa zadaćom da dajemo nadu siromašnima.

Prijeko je potrebno, osobito u vremenima kao što je ovo naše, oživljavati nadu i vraćati povjerenje. Taj program nije nešto što kršćanska zajednica smije podcjenjivati. O tome ovisi vjerodostojnost našeg navještaja i svjedočanstvo kršćanâ.

6. U bliskosti sa siromašnima, Crkva otkriva da je narod, raspršen među mnogim narodima, koji je pozvan ne dopustiti da se itko osjeća strancem ili isključenim, jer uključuje sve na zajednički put spasenja. Stanje u kojem su siromašni obvezuje nas da se nimalo ne udaljavamo od tijela Gospodina koji u njima pati. Pozvani smo, radije, doticati njegovo tijelo kako bismo se osobno izložili u služenju koje je istinska evangelizacija.

Promicanje, pa i društveno, siromašnih nije neka obveza nepovezana s evanđeljem; naprotiv, ono očituje zbiljnost kršćanske vjere i njezinu povijesnu vrijednost.

Ljubav koja daje život vjeri u Isusa ne dopušta njegovim učenicima da se zatvaraju u zagušljivi individualizam, skriven u zakucima duhovne intimnosti, bez ikakvog utjecaja na društveni život.¹

Nedavno nas je rastužila smrt velikog apostola siromašnih, Jeana Vaniera, koji je svojom predanošću utro nove putove promicanja zajedništva i solidarnosti s marginaliziranima. Jean Vanier je primio od Boga dar da čitav svoj život posveti našoj braći i sestrama s teškim invaliditetom koji su često isključeni iz društva. On je bio jedan od onih svetaca "iz susjedstva"; zahvaljujući svome entuzijazmu okupio je oko sebe velik broj mladih ljudi, muškaraca i žena, koji su svakodnevno radili na pružanju ljubavi i vraćali osmijeh na lice mnogim slabim i ranjivim osobama, nudeći im istinsku "arku" spasenja od marginaliziranosti i samoće. To njegovo svjedočanstvo je promijenilo život nebrojenim osobama i pomoglo svijetu drugačijim očima gledati na najkrhkije i najslabije među nama. Vapaj siromašnih se čuo i probudio nepokolebljivu nadu, stvarajući vidljive i opipljive znakove konkretne ljubavi koju dan-danas možemo dotaknuti rukama.

7. "Opredjeljenje za posljednje, za one koje društvo odbacuje i baca van"² prioritetni je izbor na koji su Kristovi učenici pozvani kako ne bi izdali vjerodostojnost Crkve i dali djelatnu nadu onima koji su bespomoćni. Kršćansko milosrđe u njima pronalazi konkretan izraz i ovjerovljenje, jer onaj tko suosjeća s njima u njihovim patnjama s Kristovom ljubavlju prima snagu i daje krepkost navještaju evanđelja.

Predano zalaganje kršćana, u prigodi ovog *Svjetskog dana*, a prije svega u svakodnevnom životu, ne sastoji se samo u pratećim inicijativama pružanja pomoći, koje, koliko god hvalevrijedne i potrebne bile, trebaju težiti tome da u svakome od nas poraste puna pažnja koja se duuguje onima koji su u nevolji. "Ta pozornost puna ljubavi početak je prave brige za njegovu osobu".³

Nije lako biti svjedocima kršćanske nade usred kulture konzumerizma i odbacivanja, koja je neprestano usmjerena na povećanje površnog i prolaznog blagostanja. Potrebna je promjena mentaliteta kako bi se otkrilo ono bitno i dalo sadržaj i plodonosnost navještaju Božjega kraljevstva.

Nada se prenosi također utjehom koja se postiže prateći siromašne ne samo u nekom trenutku punom entuzijazma, nego i u dugotrajnoj predanosti. Siromasi ne dobivaju istinsku nadu kad nas vide zadovoljne zato što smo malo svojega vremena izdvojili za njih, nego kad u našoj žrtvi prepoznaju čin besplatne ljubavi koja ne traži nagradu.

8. Molim mnoge volontere, koji često zaslužuju priznanje da su prvi otkrili važnost ove pažnje prema siromašnima, da rastu u predanosti. Draga braćo i sestre, pozivam vas da u svakom siromahu kojega susretete tražite ono što mu je doista potrebno; da se ne zaustavljate samo na zadovoljavanju osnovnih materijalnih potreba, nego otkrivajte dobrotu koja se krije u njihovim srcima, da posvećujete pažnju njihovoj kulturi i načinima izražavanja kako biste mogli s njima stupiti u bratski dijalog.

Ostavimo po strani podjele koje su plod ideoloških i političkih shvaćanja i usmjerimo, umjesto toga, svoj pogled na ono bitno što ne zahtijeva mnogo riječi, nego pogled ljubavi i pruženu ruku.

Nikada nemojte zaboraviti da je "najveća diskriminacija od koje trpe siromašni nedostatak duhovne skrbi".⁴

¹ Usp. apostolska pobudnica *Evangelii gaudium*, 183.

² *Isto*, 195.

³ *Isto*, 199.

⁴ *Isto*, 200.

Siromašnima je prije svega potreban Bog, njegova ljubav koja postaje vidljiva zahvaljujući svetim ljudima koji žive uz njih i koji u jednostavnosti svog života izražavaju i pokazuju moć kršćanske ljubavi. Bog koristi mnoge načine i nebrojena sredstva kako bi dopro do srca ljudi.

Naravno, siromasi nam pristupaju jer im damo hranu, ali ono što im je stvarno potrebno je nešto više od toplog obroka ili sendviča koji im nudimo. Siromasi trebaju naše ruke kako bi se podigli, naša srca kako bi ponovno osjetili toplinu ljubavi, našu prisutnost kako bi pobijedili samoću. Jednostavno, potrebna im je ljubav.

9. Katkada je za vraćanje nade potrebno tako malo: dovoljno je zaustaviti se, uputiti osmjeh, saslušati. Zaboravimo na jedan dan statistike; siromasi nisu brojevi koje se navodi kad se želimo pohvaliti svojim djelima i projektima.

Siromasi su osobe kojima treba ići u susret: to su usamljeni mladi i starije osobe koje treba pozvati u svoj dom da s nama objeduju, to su žene, muškarci i djeca koji čekaju prijateljsku riječ. Siromašni nas spašavaju jer nam omogućuju susresti se s Kristovim licem.

U očima svijeta čini se nerazumnim misliti da siromaštvo i bijeda mogu imati spasonosnu moć. A ipak, to je ono što uči Apostol kad kaže: "nema mnogo (među vama) mudrih po tijelu, nema mnogo snažnih, nema mnogo plemenitih. Nego lûde svijeta izabra Bog da posrami mudre, i slabe svijeta izabra Bog da posrami jake; i neplemenite svijeta i prezrene izabra Bog, i ono što nije, da uništi ono što jest, da se nijedan smrtnik ne bi hvalio pred Bogom" (1 Kor 1,26-29). Ako se gleda ljudskim očima ne uspijeva se vidjeti spasenjsku moć, ali očima vjere vidimo je na djelu i doživljavamo je osobno.

U srcu Božjeg naroda koji je na putu kuca ta spasonosna snaga koja nikoga ne isključuje i uključuje sve na stvarni put obraćenja da bi se prepoznalo siromašne i iskazivalo im se ljubav.

10. Gospodin ne napušta one koji ga traže i zazivaju mu ime: on "siromaškog jauka ne zaboravi" (Ps 9,13), jer su njegove uši pozorne na njihov glas. Nada siromašnih prkosi raznim smrtonosnim situacijama, jer oni znaju da ih Bog posebno ljubi i tako pobjeđuje patnju i isključenost. Stanje siromaštva ne oduzima im dostojanstvo koje su primili od Stvoritelja; oni žive u sigurnosti da će im ga potpuno vratiti sam Bog, koji nije ravnodušan prema sudbini svoje najslabije djece, nego, naprotiv, vidi njihove nevolje i boli te ih uzima u svoje ruke i daje im snagu i hrabrost (usp. Ps 10,14). Nada siromašnih jača u uvjerenju da ih Gospodin prihvaća, da u njemu pronalaze pravu pravednost i da su osnaženi u srcu da mogu nastaviti ljubiti (usp. Ps 10,17).

Uvjet koji Gospodin Isus postavlja učenicima da bi bili pravi evangelizatori jest taj da moraju sijati opipljivo sjeme nade. Molim sve kršćanske zajednice i sve one koji se osjećaju potaknutima donositi nadu i utjehu siromašnima da se zalažu da ovaj *Svjetski dan siromaha* potakne u mnogima spremnost na djelotvornu suradnju kako se nitko ne bi osjećao uskraćenim za bliskost i solidarnost. Neka nas na tome putu prate riječi proroka koji naviješta drugačiju budućnost: "A vama koji se imena moga bojite sunce pravde će ogranutiti sa zdravljem u zrakama" (Mal 3,20).

Iz Vatikana, 13. lipnja 2019., Liturgijski spomen sv. Antuna Padovanskog

Franjo

II.
BISKUPSKA KONFERENCIJA
BOSNE I HERCEGOVINE

PRIOPĆENJE SA 77. REDOVITOG ZASJEDANJA BISKUPSKE KONFERENCIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Biskupska konferencija Bosne i Hercegovine održala je, 4. i 5. studenog 2019. u prostorijama nove Nadbiskupske rezidencije u Sarajevu, svoje 77. redovito zasjedanje. Predsjedao je nadbiskup metropolit vrhbosanski kardinal Vinko Puljić, predsjednik BK BiH, a sudjelovali su članovi Biskupske konferencije BiH te apostolski administrator Križevačke eparhije mons. Milan Stipić koji na teritoriju Bosne i Hercegovine ima 11 župa i sedam svećenika. Na zasjedanju također su sudjelovali delegati: Hrvatske biskupske konferencije mons. Mate Uzinić, biskup dubrovački; Međunarodne biskupske konferencije sv. Ćirila i Metoda mons. Kiro Stojanov, biskup skopski i eparh strumičko-skopski, te Austrijske biskupske konferencije mons. Maximilian Aichern, umirovljeni biskup iz Linza. Pošto su prenijeli pozdrave članova svojih Konferencija i izvijestili o najvažnijim događanjima u krajevnim Crkvama koje predstavljaju, aktivno su sudjelovali u radu plenarnog zasjedanja. Biskupima se na početku zasjedanja pridružio i umirovljeni varšavsko-praški nadbiskup mons. Henryk Hoser, apostolski vizitator s posebnom ulogom za župu Međugorje, te ukratko upoznao biskupe s aktivnostima koje poduzima u skladu sa svojim poslanjem.

Prvog dana zasjedanja s biskupima se susreo apostolski nuncij u Bosni i Hercegovini mons. Luigi Pezzuto te uputio svoju poruku nadahnutu životom i djelovanjem nedavno proglašenog sveca Katoličke Crkve kardinala Johna Henrya Newmana.

Biskupi su razmotrili *Uputu* koju je u prosincu 2018. godine donijelo Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH o provedbi *Zakona o slobodi vjere i pravnome položaju crkava i vjerskih zajednica* (2004. godine). Sa žaljenjem su konstatirali da je, za razliku od prethodne, ova Uputa donesena bez konzultacije s crkvenim predstavnicima. Izražavaju očekivanje i nadu da će, u skladu sa

člankom 7 ove Upute, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, "u suradnji s mjerodavnim institucijama za ovu oblast i predstavnicima crkava i vjerskih zajednica, sačiniti i podnijeti inicijativu s konkretnim prijedlozima za rješavanja" pitanja "koja se odnose na mirovinsko, invalidsko i zdravstveno osiguranje vjerskih službenika... i uputiti je na postupanje prema mjerodavnim razinama vlasti u Bosni i Hercegovini".

Biskupi su također razmotrili Okvirni prijedlog zajedničkog programa šeste pastoralne godine za dijecezanske i redovničke svećeničke kandidate u Bosni i Hercegovini nakon što završe petogodišnji filozofsko-teološki studij te budu zaređeni za đakone. Dali su potrebne smjernice za doradu ovog prijedloga, nakon čega će o spomenutom programu ponovo razgovarati i s franjevačkim provincijalima u BiH.

Na prijedlog Upravnog vijeća Caritasa Bosne i Hercegovine, biskupi su odobrili kodeks u vezi s ponašanjem osoblja Caritasa.

Biskupi su saslušali izvješća: s plenarne skupštine Vijeća europskih biskupskih konferencija (CCEE) održane od 3. do 6. listopada 2019. u španjolskom svetištu Santiago de Compostela, te Redovničkog dana i Izvanredne izborne skupštine Konferencije viših poglavara i poglavarica Bosne i Hercegovine održanih 24. kolovoza 2019. u Banjoj Luci na temu: "Redovnici i redovnice u misijskom poslanju". Saslušali su Izvješće o Drugom Obiteljskom danu u BiH, koji je održan 27. i 28. srpnja 2019. u Kupresu, i o redovitom godišnjem edukacijsko-formativnom programu u okviru početne i trajne formacije održanom od 28. do 30. rujna 2019. u Sarajevu.

U vezi s predstojećim ročištem na kojem će se razmatrati tužba Islamske zajednice za povrat u posjed crkve sv. Marije u Jajcu, biskupi i ovom prigodom podsjećaju na svoj Stav iznesen u priopćenju za javnost od 31. srpnja 2019.

u Sarajevu u kojem, između ostalog, stoji: "Biskupska konferencija Bosne i Hercegovine smatra neprimjerenim zahtjev Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini - Medžlis Islamske zajednice Jajce - Sjedinjeni vakuf u Jajcu, za predaju u posjed Crkve sv. Marije sa Zvonikom sv. Luke u Jajcu na upravljanje Islamskoj zajednici BiH, jer je nepobitna povijesna činjenica da je ta Crkva nasilno oduzeta od njena izvornog vlasnika, Katoličke Crkve. Naša je želja da u domovini Bosni i Hercegovini izgrađujemo suživot utemeljen na razumijevanju i uvažavanju, na dobrobit svih njezinih građana, bez obzira na vjersku i nacionalnu pripadnost. Zbog toga životno važnoga duhovnog dobra, unatoč gore iznesenim povijesnim činjenicama i obvezujućim odredbama crkvenoga prava, pristajemo da Crkva sv. Marije (pretvorena u Fethija odnosno sultan Sulejmanovu džamiju 1528. godine) sa Zvonikom sv. Luke, i dalje ostane pod najvišom zaštitom države i pod izravnim upravljanjem Javne ustanove 'Agencije za kulturno-povijesnu i prirodnu baštinu i razvoj turističkih potencijala grada Jajca', a uz strogi monitoring Zavoda za zaštitu spomenika Federacije BiH, da se restaurira i uredi po najvišim standardima i učini dostupnom svim građanima kao jedan od najznačajnijih nacionalnih spomenika Bosne i Hercegovine".

Nakon što je Sveti Otac uvažio odreknuće od službe pomoćnog biskupa vrhbosanskog mons. Pere Sudara, on je napismeno obavijestio članove Biskupske konferencije da će u skoro vrijeme privesti kraju službe koje je do sada obnašao. Biskupi izražavaju zahvalnost mons. Sudaru na njegovom 25-godišnjem sudjelovanju i dragocjenom doprinosu u radu Biskupske konferencije od njezina početka. Biskupi su odlučili da, u skladu s Poslovníkom Pedagoškog vijeća BK BiH, dopredsjednik mons. Ivica Božinović do daljnega predsjedava spomenutim Vijećem. Također su odlučili da vojni biskup u BiH mons. Tomo Vukšić preuzme službu Nadzora nad blagajnom BK BiH na čijem je čelu do sada bio biskup Sudar.

Nakon što su raspravljali o vrlo aktualnoj temi sve većeg broja migranata na svjetskoj razini, ali i sve većeg njihova priliva na područje Bosne i Hercegovine, biskupi pozivaju da svjetski moć-

nici rješenje ovog pitanja traže u uzrocima u zemljama njegova nastanka koji se, između ostalog, nalaze u ratovima i teškim gospodarskim situacijama. Također ih pozivaju da milijunima prognanih pomognu u ostvarenju njihova prava na povratak što uključuje i mogućnost povratka onima iz BiH koji su prognani, a ni danas nisu odustali od želje da se vrate u mjesta svoga prebivališta. Potiču i sve državne strukture u Bosni i Hercegovini da se ozbiljno zauzmu za rješavanje ovog pitanja. Svjesni da Crkva nije kadra niti pozvana politički rješavati ovo pitanje, mole sve mjerodavne da omoguće crkvenim karitativnim organizacijama da pomognu ljudima u potrebi.

Biskupi su razgovarali i o pitanju provođenja postupka usuglašavanja podataka o nekretninama prema kojem bi prestao važiti stari premjer odnosno gruntnica, a stupio bi na snagu novi katastar. Na temelju njima dostupnih informacija, brojni vlasnici nisu riješili pitanje svojih nekretnina, a nije donesen ni zakon o povratu oduzete imovine. Izražavaju bojazan da bi ovakvim postupkom moglo doći do legaliziranja nepravednog oduzimanja imovine nakon Drugog svjetskog rata i etničkog čišćenja tijekom nedavnoga rata.

Dogovoreni su sljedeći termini zasjedanja Biskupske konferencije BiH tijekom 2020. godine: 20. i 21. ožujka u Mostaru koje će započeti večernjim Misnim slavljem na svetkovinu sv. Josipa 19. ožujka u katedrali Marije Majke Crkve; 13. i 14. srpnja u Banjoj Luci koje će završiti 15. srpnja Euharistijskim slavljem u katedrali sv. Bonaventure te 4. i 5. studenog u Sarajevu koje će započeti 3. studenog zajedničkom Euharistijom u katedrali Srca Isusova.

U nedjelju, 3. studenog 2019. biskupi su slavili Svetu misu u katedrali Srca Isusova. Predsjedao je kardinal Puljić, a propovijedao je biskup Stojanov. U ponedjeljak, 4. studenog biskupi su slavili Euharistiju u kapeli Vrhbosanskog bogoslovnog sjemeništa i susreli se s bogoslovnom zajednicom. Predsjedao je kardinal Puljić, a prigodnu propovijed uputio je biskup Uzinić.

Sarajevo, 5. studenoga 2019.

Tajništvo BK BiH

PORUKA PREDsjedNIKA CARITASA BIH KARDINALA VINKA PULJIĆA UZ NEDJELJU CARITASA U BIH

Treća nedjelja došašća: Dan Caritasa, 15. prosinca 2019.

Vama pak, braćo, neka ne dodija činiti dobro! (2 Sol 3,13)

Dragi prijatelji i dobročinitelji Caritasa!

Živimo vrijeme koje u javnom ozračju ima mnogo negativnog naboja, te stvara krivo shvaćanje da je sve zaraženo zlim. Sumorno ozračje se nameće u javnosti, te ljude zamara i u osobnom življenju i u komunikaciji s ljudima. Najgore je ako čovjek posumnja u svoje srce da više nije sposoban zračiti dobrotom ili se uvjeri kako je uzaludno biti dobar. Posebno je to osjetljivo u obiteljskom životu, odgoju djece i formiranju mladih.

Sveti Pavao u poslanici Solunjanima daje ohrabrenje da se ne umore dobro činiti unatoč ozračja u kojemu žive. Ta ista rečenica danas je nama i poticaj i ohrabrenje kako ne bismo posumnjali u pobjedu dobra i kako nikada nije uzaludno činiti dobro i biti dobar, te dobrotom odgajati za dobru srca onih koji stasaju za život.

Nedjelja Caritasa

Već je ustaljeno da Treću nedjelju došašća obilježavamo kao Nedjelju Caritasa. To je divno ozračje pripreve za Božić. Bog nam dolazi kao malo dijete, da se čovjeku približi i očituje Božju dobrotu. Dolazi nam da nas zahvati tom dobrotom. U toj pripravi i mi želimo otvoriti svoja srca Božjoj ljubavi i zračiti dobrotom kako bi na najbolji način dočekali i susreli Božansko dijete. To je dan izazova da se ne umorimo čineći dobro, kako bismo postali svjesni svoga identiteta i kako bismo djelima svjedočili svoju vjeru, provjeravajući osobnu sposobnost prepoznavanja potrebe drugih i svladavajući svoju sebičnost. To je di-

van ispit savjesti nakon kojega ne bismo dozvolili bolesnom javnom mnijenju da zatruje naše srce. Posebno smo pozvani očuvati dječja srca od zatrovanosti koja vodi u agresivnost.

Ne daj se pobijediti zlom, nego dobrim svladavaj zlo! (Rim 12,21)

Živeći ovo ozračje, u opasnosti smo da se ogorčimo ili zatrujemo mislima koje nas iznutra nagrizaju uz opasnost da postanemo slijepi za stvarnost života s ljudima. Zato je poruka sv. Pavla Rimljanima divna poruka i nama danas kako bismo se uporno borili i kako bismo dobrotom nadvladavali svako zlo u prvom redu u našem srcu, a onda u konkretnom životnom okruženju. Zato je Nedjelja Caritasa poticaj da očistimo svoja srca od svake ogorčenosti, svake zle misli i zatrovanosti kako bismo rasli u ljudskosti i u dobroti. Primjer je najjače sredstvo odgoja za dobru. Stara poslovice kaže: "Iz malena se trn oštiri!" Bez obzira koliko djeca i mladi ne uspijevaju pratiti sve što živimo i radimo, ali ozračje dobrote i ljubavi će pomoći da ih ne zagorči ozračje u kojem žive.

Humanitarna i karitativna djelatnost

Mnogi ljudi otvoreni su za življenje i činjenje dobra. To nazivamo karitativno-humanitarnom djelatnošću kada jedni drugima pomažemo i ublažavamo teškoće života. Hvala Bogu da ima dobrih ljudi koji zrače dobrotom i dobrim namje-

rama. Ali kršćanin svojim karitativnim djelovanjem čini nešto više. Isus nam sam svjedoči zašto kršćanin čini dobro djelo sljedećim riječima: "... Što god učinite jednomu od ove moje najmanje braće, meni učinite! (Mt 25,40)" Onaj koji čini dobro djelo potrebnima, čini to iz ljubavi prema Bogu i čovjeku. Isus se izjednačuje s onima koji trebaju nas, našu pozornost i blizinu, naše suosjećanje, našu lijepu riječ, darežljivu ruku i rame za plakanje.

Karitativna djelatnost je čin vjere i puno više od humanitarne djelatnosti. Zato želimo potaknuti i pozvati svakog kršćanina da u ovom vremenu obnovimo svoje srce u dobroti, oplemenimo svoje srce kako bi bilo dovoljno osjetljivo za potrebe bližnjih, kako bismo Isusu za rođendan pripremili ne samo božićne jaslice, nego srce ispunjeno ljubavlju. Ne smetnimo s uma Isusovu riječ: "Pustite dječicu neka dolaze k meni; ne priječite im jer takvih je kraljevstvo Božje! (Mk 10,14)"

Što mogu učiniti?

U prvom redu provjeriti što prevladava u mom srcu. Isus nam poručuje: "Dobar čovjek iz dobra blaga srca iznosi dobro, a zao čovjek iz zla iznosi zlo. Ta iz obilja srca usta mu govore. (Lk 6,45)" Da bi mogao karitativno misliti i djelovati, valja srce pročistiti i biti svjestan da sve što činimo iz ljubavi ostvarujemo Isusovu najveću zapovijed: Ljubi Boga iznad svega, a bližnjega kao samog sebe! (usp. Mk 12,30-32). Čineći dobro ostvarujemo sebe kao vjernici rastući u vjeri i svjedočeći svoju vjeru. Tom snagom mijenjamo ovaj svijet i unosimo svjetlo u ovo sumorno ozračje. Vrjednije je i najmanje svjetlo zapaliti, nego proklinjati tamu. Naš vjernički život dobrote svjetiljka je koja ukazuje na Utjelovljenog Boga. Sveti Marko zapisa: "... Unosi li se svjetiljka da se pod posudu

stavi ili pod postelju? Zar ne da se stavi na svijetljak? (Mk 4,21)"; te nastavlja: "... Mjerom kojom mjerite mjerit će vam se. I nadodat će vam se ..." (Mk 4,24)"

Božićna svjetiljka

U došašću palimo svijeće na vijencu, te tako ukazujemo na približavanje Božića kojom je najveća svjetlost obasjala čovječanstvo. Tim svjetlom neka se zapale naša vjernička srca kako bi se ispunila Isusova poruka: "Vi ste svjetlost svijeta ...! (Mt 5,14)" "Tako neka svijetli vaša svjetlost pred ljudima da vide vaša dobra djela i slave Oca vašega koji je na nebesima. (Mt 5,16)"

Neka ovogodišnja Nedjelja Caritasa bude istinsko paljenje tog kršćanskog svjetla ljubavi kako bismo ozarili ovo podneblje na ovim prostorima i tako još snažnije svjedočili ono što jesmo i što trebamo biti.

Poput Marije pohitimo u Gorje (usp. Lk 1,39) kako bismo unijeli više radosti u naše susrete. Potražimo one koji nas trebaju kako bi se Božićna radost još više umnožila kroz našu svjedočku kršćansku ljubav. Imajmo vremena posebno za najmlađe, a u tom vremenu srcem im se približimo kako bismo ih sačuvali od zatrovanosti duha i stasali kao čvrsto stablo vjere. U tom duhu želim da Nedjelja Caritasa pripravi svakoga od nas na rođenje Isusa Krista kako bi nam bilo sretno i blagoslovljeno slavljenje blagdana rođenja Isusa Krista.

Sve Vas iskreno pozdravljam i zazivam Božji blagoslov!

Sarajevo, o bl. Garciji Kotorskom, 8. studenoga 2019.

Vinko kardinal Puljić,
nadbiskup metropolit vrhbosanski
i predsjednik Caritasa BiH

III.
MOSTARSKO-DUVANJSKA
I
TREBINJSKO-MRKANSKA BISKUPIJA

IMENOVANJA I RAZRJEŠENJA

Dekretima biskupa i apostolskog upravitelja, msgr. Ratka Perić, izvršena su sljedeća razrješenja i imenovanja:

- **Don Tomislav Majić**, razriješen službe župnika u župi sv. Josipa Radnika u Grljevićima i umirovljen s boravkom u Svećeničkom domu u Mostaru, br. 1278/2019., od 9. rujna 2019.
- **Don Krešimir Pandžić**, razriješen službe župnika u župi Svih Svetih u Jarama i umirovljen s boravkom u Svećeničkom domu u Mostaru, br. 1279/2019., od 9. rujna 2019.
- **Don Ante Ivančić-Bikić**, razriješen službe župnika u župi Gospe od zdravlja u Zagorju i umirovljen s boravkom u Svećeničkom domu u Mostaru, br. 1295/2019., od 10. rujna 2019.
- **Don Jozo Ančić**, razriješen službe župnika u župi Svete Terezije od Djeteta Isusa na Ledincu i umirovljen s boravkom u Svećeničkom domu u Mostaru, br. 1296/2019., od 10. rujna 2019.
- **Don Ivan Marčić**, razriješen službe župnog vikara u župi sv. Mateja, apostola i evanđelista, u Mostaru i poslan na Institut za crkvenu glazbu pri KBF-u u Zagrebu, br. 1297/2019., od 10. rujna 2019.
- **Don Stjepan Ravlić**, razriješen službe župnika u župi sv. Ante Padovanskog u Raskrižju i imenovan župnikom u župi Svih Svetih u Jarama, br. 1299/2019., od 10. rujna 2019.
- **Don Ivan Kordić**, razriješen službe župnika u župi sv. Franje Asiškog u Čapljini i imenovan župnikom u župi Svete Terezije od Djeteta Isusa na Ledincu, br. 1300/2019., od 10. rujna 2019.
- **Don Ante Čarapina**, razriješen službe župnog vikara u župi Gospe od zdravlja u Neumu i imenovan župnim upraviteljem u župi sv. Josipa Radnika u Grljevićima, br. 1305/2019., od 10. rujna 2019.
- **Don Ivan Bijakšić**, razriješen službe župnog vikara u župi Presvetog Trojstva, Blagaj-Buna i imenovan župnim vikarom u župi sv. Mateja, apostola i evanđelista, u Mostaru, br. 1306/2019., od 10. rujna 2019.
- **Don Petar Filipović**, mladomisnik, imenovan župnim vikarom u župi Presvetoga Srca Isusova u Studencima, br. 1307/2019., od 10. rujna 2019.
- **Don Domagoj Markić**, mladomisnik, imenovan župnim vikarom u župi Gospe od zdravlja u Neumu, br. 1308/2019., od 10. rujna 2019.
- **Don Dragan Filipović**, razriješen službe župnog vikara u župi sv. Franje Asiškog u Čapljini i imenovan župnikom u župi sv. Franje Asiškog u Čapljini, br. 1309/2019., od 10. rujna 2019.
- **Don Pero Miličević**, razriješen službe osobnog tajnika biskupa msgr. Ratka Perića i imenovan župnim upraviteljem u župi sv. Ante Padovanskog u Raskrižju, br. 1318/2019., od 11. rujna 2019.
- **Don Jozo Blažević**, imenovan župnim upraviteljem u župi Gospe od zdravlja u Zagorju, br. 1336/2019., od 13. rujna 2019.
- **Don Ilija Petković**, razriješen službe župnog vikara u župi Marije Majke Crkve - Katedrala, u Mostaru i imenovan osobnim tajnikom biskupa msgr. Ratka Perića, br. 1361/2019., od 20. rujna 2019.
- **Don Ante Komadina**, razriješen službe ravnatelja Caritasa Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije i stavljen na raspolaganje za hrvatsku inozemnu pastvu u Siegen u Njemačkoj, br. 1433/2019., od 8. listopada 2019.
- **Don Željko Majić**, imenovan ravnateljem Caritasa Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije, br. 1434/2019., od 8. listopada 2019.
- **Don Drago Ćurković**, imenovan župnim vikarom u župi Presvetoga Srca Isusova u Šipovači, br. 1624/2019., od 19. studenog 2019.

Dekretima biskupa i apostolskog upravitelja, msgr. Ratka Perić, podijeljene su kanonske misije i dekreti imenovanja za službu predavača na Teološko-katehetskom institutu u Mostaru:

- **Don Mladenu Štalu**, za predavanje kolegija iz područja dogmatske teologije, br. 1556/2019., od 5. studenoga 2019.

- **Don Anti Komadini**, za predavanje kolegija iz područja moralne teologije društvenog nauka Crkve, br. 1557/2019., od 5. studenoga 2019.

- **Don Bernardu Marijanoviću**, za predavanje kolegija iz područja društvenog nauka Crkve, br. 1558/2019., od 5. studenoga 2019.

- **Fra Ivanu Ivandi**, za predavanje kolegija iz područja dogmatske i fundamentalne teologije, br. 1559/2019., od 5. studenoga 2019.

- **Don Jozi Čirki**, za predavanje kolegija iz područja Svetog Pisma Staroga i Novoga Zavjeta, br. 1560/2019., od 5. studenoga 2019.

- **Don Marku Štalu**, za predavanje kolegija iz područja religijske pedagogije i katehetike, br. 1561/2019., od 5. studenoga 2019.

- **Don Željku Majiću**, za predavanje kolegija iz područja pastoralne teologije, br. 1562/2019., od 5. studenoga 2019.

- **Don Boži Goluži**, za predavanje kolegija iz područja Opće i nacionalne povijesti Crkve, br. 1563/2019., od 5. studenoga 2019.

- **Časnoj sestri Marijani Puljić**, za predavanje kolegija iz područja religijske psihologije i psihologije, br. 1564/2019., od 5. studenoga 2019.

- **Don Nikoli Menalu**, za predavanje kolegija iz područja crkvenog prava, br. 1565/2019., od 5. studenoga 2019.

- **Don Davoru Berezovskom**, za predavanje kolegija iz područja dogmatske teologije, br. 1566/2019., od 5. studenoga 2019.

- **Don Niki Luburiću**, za predavanje kolegija iz područja liturgike, br. 1567/2019., od 5. studenoga 2019.

- **Don Mili Vidiću**, za predavanje kolegija iz područja moralne teologije, br. 1568/2019., od 5. studenoga 2019.

- **Don Ivi Štalu**, za predavanje kolegija iz područja duhovnog bogoslovlja, br. 1569/2019., od 5. studenoga 2019.

- **Don Ivanu Turudiću**, za predavanje kolegija iz područja dogmatske teologije, br. 1570/2019., od 5. studenoga 2019.

- **Don Ivanu Periću**, za predavanje kolegija iz područja pastoralne teologije, br. 1571/2019., od 5. studenoga 2019.

Dekretima biskupa i apostolskog upravitelja, msgr. Ratka Perića, podijeljene su kanonske misije za predavanje vjeronauka u školama:

- **Jeleni Galić**, u Osnovnoj školi Ivana Mažuranića u Posušju, u školskoj godini 2019./2020., br. 1339/2019., od 16. rujna 2019.

- **Andrei Malić**, u Osnovnoj školi Lipanjske zore u Višićima i Osnovnoj školi Vladimira Pavlovića u Čapljini, u školskoj godini 2019./2020., br. 1476/2019., od 17. listopada 2019.

- **Ivani Bebek**, u Srednjoj strukovnoj školi Ruđer Bošković u Ljubuškom, u školskoj godini 2019./2020., br. 1541/2019., od 5. studenoga 2019.

OKRUŽNICE

MISIJSKA NEDJELJA, 2019.

U povodu Svjetskoga misijskoga dana, 20. listopada 2019., u ovoj Godini misija, koju su lani proglasili biskupi BK BiH, mjesni biskup Ratko Perić uputio je svim župnicima okružnicu o proslavi toga Dana. Istu okružnicu objavljujemo u cijelosti i ovdje:

Mostar, 12. listopada 2019.
Prot.: 1459/2019.

ŽUPNICIMA HERCEGOVAČKIH ŽUPA

Braćo svećenici!

Članovi Biskupske konferencije BiH prošle su godine, 21. rujna 2018., Poslanicom najavili da se u našoj partikularnoj Crkvi obilježuje **Misijska godina** s početkom listopada te godine i završetkom listopada ove 2019. godine.

Svaka je župa i župnik, i vjernik, i redovnica i redovnik mogao razmišljati o misijama, moliti za misionare, dati nesebičan dar u korist katoličkih misija.

Ne znamo koliko je **molitava i žrtava** naših brojnih vjernika uzišlo pred prijestolje Božje. To milosrdni Bog ne samo ima pred sobom nego i uslišava takve molbe.

Molimo sve župnike

neka na **Misijsku nedjelju, 20. listopada 2019.**, posvete propovijed misijama Crkve,

neka istaknu da je sva Crkva po naravi svojoj misijska, da smo svi dužni naviještati Evanđelje do kraja svijeta i do kraja vijeka, prema Isusovim riječima: "Pođite dakle i učinite mojim učenicima sve narode..." (Mt 28,19);

jer, ako ne možemo fizički, možemo molitveno;

neka osobito preporuče molitve za misionare i misije u svijetu, i

neka ne zaborave napomenuti da je osobito cijenjen i vrijedan dobrovoljan novčani prilog, makar se radilo o "udovičinu sitnišu" (Mk 12,41), za potrebe misionara i misionarki u svijetu.

Prošle su godine naši vjernici prikupili na Misijsku nedjelju 134.000 KM koje su poslone na Kongregaciju za širenje vjere u Rim a odatle u misije po svijetu.

Ali najvrjedniji dar misijama sigurno su **žive osobe, misionari i misionarke**, redovnici i redovnice, dijecezanski svećenici, laici i laikinje. Iz Hercegovine ima više takvih misionara i misionarki:

u Africi - u Beninu, u Kongu, u Tanzaniji, u Ugandi;

u Južnoj Americi - u Argentini, u Boliviji, u Brazilu;

na Salomonskim Otocima. Evo im imena: s. Andrijana, s. Ruža, don Velimir, s. Magdalena, s. Maristela, o. Karlo, s. Nives, s. Vendelina, fra Pere, s. Miroljuba, s. Bogdana...

Božji blagoslov pratio naše Misionare i Misionarke a u našim Biskupijama nikada ne ponestalo ni "u čupu brašna" milosna života ni "u vrču ulja" (1 Kr 17,14) milosnih misionarskih zvanja!

Srdačan pozdrav svima

† Ratko Perić, biskup

IZVANREDNI MISIJSKI MJESEC LISTOPAD JAČA UNIVERZALNOST CRKVE

Sarajevo, 25. rujna 2019.

Već drugu godinu najavljuje se Izvanredni misijski mjesec listopad 2019. Uz najavu su i pozivi s najviših razina Crkve na koji način se može pravljati i obilježiti ovaj jedinstveni milosni mjesec za cijelu Crkvu.

Predsjednik Papinskih misijskih djela nadbiskup mons. Giampietro Dal Toso obavijestio je Nacionalne uprave PMD po cijelom svijetu o tri važna misijska događaja u Rimu tijekom Izvanrednog misijskog mjeseca listopada 2019.

Na blagdan sv. Male Terezije od Djeteta Isusa, koja je zaštitnica misija, 1. listopada tekuće godine papa Franjo svečano će otvoriti Izvanredni misijski mjesec listopad molitvom večernje u bazilici sv. Petra. Molitvu večernje pratit će misijska iskustva misionara iz pojedinih dijelova svijeta.

Na Svjetski dan misija 20. listopada papa Franjo slavit će sv. Misu u bazilici sv. Petra sa svim sudionicima biskupske Sinode o Amazoniji. I jedno i drugo slavlje moći će se pratiti putem vatikanskih sredstava komunikacija *streaming* (<https://www.youtube.com/user/vatican> i <https://www.vaticannews.va>) i preko TV programa, one televizije koje mogu primiti signal iz vatikanskog televizijskog centra. Satnice ova dva misijska događaja bit će naknadno objavljene.

Na blagdan BDM od Krunice 7. listopada u 15,00 sati u bazilici sveta Marija Velika u Rimu,

kardinal Fernando Filoni, prefekt Kongregacije za evangelizaciju naroda predmolit će misijsku krunicu. Radio Marija prenosit će izravno ovaj molitveni događaj sjećajući se časne službenice Pauline Jaricot, utemeljiteljice Papinskog misijskog djela za širenje vjere. Države koje imaju program radija Marije moći će se povezati i izravno prenositi molitvu misijske krunice.

Naši biskupi u Bosni i Hercegovini proglasili su cijelu godinu Misijskom godinom koja je počela u listopadu 2018. a završit će koncem listopada 2019. godine. Hvala Bogu bilo je puno misijskih događanja na svim razinama.

Papa Franjo naglašava važnost građenja misijske svijesti kod svih krštenih osoba. To nije naš izbor nego obveza koja proističe iz našeg krštenja. Širenje Radosne vijesti Isusa Krista i spasenje po Isusu Kristu je najveći naš dar i privilegij. Po krštenju smo postali djeca Božja. Upravo krštenjem dobivamo taj privilegij života djece Božje ali i obvezu da ga podijelimo sa svim ljudima. U ovoj milosnoj Misijskoj godini i Izvanrednom misijskom mjesecu listopadu postanimo još svjesniji milosti krštenja, otvorimo svoja srca Duhu Božjemu preko kojega je Otac nebeski na Isusovu krštenju poručio "Ovo je Sin moj ljubljani, njega slušajte."

PMD BIH

SASTANAK PREZBITERSKOGA VIJEĆA

Mostar, 5. studenoga 2019.
Prot.: 1555/2019.

U skladu s članom 23 Statuta Prezbiterskoga vijeća ovim sazivam Treću sjednicu Vijeća, koja će se održati u dvorani Biskupskoga ordinarijata u srijedu, 20. studenoga 2019. u 14.30 sati. "Članovi Vijeća koji su spriječeni prisustvovati sjednici dužni su to na vrijeme javiti dijecezanskomu

Biskupu ili tajniku Vijeća i napismeno obrazložiti svoj izostanak" (čl. 25).

Dnevni red:

1. - Molitva i pozdrav
2. - Čitanje zapisnika i osvrt.

3. - Pregled događaja u hercegovačkom kleru od prošle sjednice 21. XI. 2019. (biskup).

4. - Biskupska sinoda o Amazoniji u Rimu 2019. (don Stipe Gale)

5. - Tema i predavači na Pastoralnom danu, 2020.

6. - *Varia*

S poštovanjem vas pozdravljam

Ratko Perić, biskup

Članovi Vijeća (u zagradi datum potvrđenja i trajanje mandata)

1. Fra Marinko Šakota, župnik Međugorja - Broćanski dekanat (5. II. 2018.-2023.)

2. Don Ante Đerek, župnik Gabele - Čapljinski dekanat (15. studenoga 2017.)

3. Fra Mladen Rozić, župnik Bukovice - Duvanjski dekanat (5. II. 2018.-2023.)

4. Fra Tomislav Jelić, župnik Ružića - Grudski dekanat (5. II. 2018.-2023.)

5. Fra Robert Jolić, župnik Klobuka - Ljubuški dekanat (5. II. 2018.-2023.)

6. Don Mladen Šutalo, župnik, Sv. Ivana - Mostarski dekanat (5. II. 2018.-2023.)

7. Don Slaven Ćorić, župnik Sutine - Posuški dekanat (5. II. 2018.-2023.)

8. Fra Mario Knezović, župnik Kočerina - Širokobriješki dekanat (5. II. 2018.-2023.)

9. Don Tomislav Ljuban, župnik Čeljeva - Stolački dekanat (5. II. 2018.-2023.)

10. Don Nedjeljko Krešić, župnik Gradca - Trebinjski dekanat (5. II. 2018.-2023.)

11. Fra Sretan Ćurčić, župni vikar u Mostarsko-duvanjskoj biskupiji (5. II. 2018.-2023.)

12. Don Davor Berezovski, župni vikar u MODU biskupiji (5. II. 2018.-2023.), tajnik Vijeća

13. Don Ante Čarapina, župni vikar u Trebinjsko-mrkanskoj biskupiji (5. II. 2018.-2023.)

14. Don Mihovil Zrno, iz skupine svećenika bez župnoga dekreta (5. II. 2018.-2023.)

15. Don Milenko Krešić, iz skupine svećenika izvan Biskupije (5. II. 2018.-2023.)

16. Don Željko Majić, generalni vikar (5. II. 2018.-2023.), ravnatelj Bisk. caritasa, 2019.

17. Fra Miljenko Šteko, provincijal hercegovačkih franjevaca (5. II. 2018.-2023.)

18. Don Ivo Šutalo, biskupski vikar za Trebinjsko-mrkansku biskupiju (5. II. 2018.-2023.)

19. Don Nikola Menalo, sudski vikar (5. II. 2018.-2023.), tajnik Vijeća

20. Don Ante Luburić, ekonom biskupije (5. II. 2018.-2023.)

21. Don Marko Šutalo, predstojnik Teološko-katehetskog instituta (5. II. 2018.-2023.)

22. Don Đuro Bender, predsjednik Svećeničke uzajamnosti (5. II. 2018.-2023.)

23. Fra Stipe Biško, župnik Širokoga Brijega (5. II. 2018.-2023.)

24. Fra Stipan Klarić, župni upravitelj Veljaka (5. II. 2018.-2023.)

SASTANAK KONZULTORA

Mostar, 5. studenoga 2019.

Prot.: 1554/2019.

U skladu s Pravilnikom Konzultorskoga zbora, br. 21, ovim sazivam sjednicu istoga Zbora, koja će se održati u prostorijama Biskupskog ordinarijata u Mostaru, **u srijedu, 20. studenoga 2019. u 11.00 sati**. Dobro došli, i ostali i na ručku. I na popodnevnom sastanku Prezbitereskoga vijeća, kojemu ste također članovi.

Dnevni red:

1. - Molitva i pozdrav

2. - Čitanje zapisnika s prošle sjednice, s osvrtom (don Nikola Menalo).

3. - O promjenama u našim biskupijama (Biskup)

3. - Đakonska i prezbiteraska ređenja

5. - *Varia*

S poštovanjem vas pozdravljam

Ratko Perić, biskup

Konzultori imenovani *ad quinquennium*

Don Željko Majić, generalni vikar (2018.-2023.)

Don Nikola Menalo, sudski vikar (2018.-2023.)

Don Ivo Šutalo, župnik Trebinja, bisk. vikar
Trebinjske biskupije (2018.-2023.)

Don Ante Luburić, župnik Nevesinja, ekonom-kancelar (2018.-2023.)

Fra Marinko Šakota, župnik Međugorja
(2018.-2023.)

Fra Josip Mioč, župnik Drinovaca (2018.-2023.)

Don Blaž Ivanda, župnik Grabovice (2018.-2023.)

Don Ante Đerek, župnik Gabele (2018.-2023.)

Don Đuro Bender, župnik Gradine, predsjednik Uzajamnosti (2018.-2023.)

BOŽIĆNA ČESTITKA BISKUPA RATKA

Mostar, 4. prosinca 2019.

Prot.:1711 /2019.

SVIM ŽUPNIM UREDIMA MOSTARSKO-DUVANJSKE i TREBINJSKO-MRKANSKE BISKUPIJE

Velečasni župniče!

U prilogu Vam dostavljamo *Božićnu čestitku* našega dijecezanskog biskupa, msgr. Ratka Perića. Čestitku ćete pročitati vjernicima na glavnoj sv. Misi svetkovine Božića, a na drugim sv. Misama prenesite iz nje vjernicima one dijelove i misli s čestitkom koje sami odaberete.

Šalje Vam se također raspored podmirivanja obveza župnih ureda prema Ordinarijatu i *Calendarium missarum pro iuventute et familia christiana* za 2020.

Sretan Božić i blagoslovljenu Novu 2020. godinu želi Vam osoblje Ordinarijata.

Uz iskrene pozdrave

don Željko Majić
generalni vikar

OBVEZE ŽUPNIH UREDA PREMA ORDINARIJATU

Mostar, 4. prosinca 2019.

Prot.:1712 /2019.

SVIM ŽUPNIM UREDIMA MOSTARSKO-DUVANJSKE i TREBINJSKO-MRKANSKE BISKUPIJE

1. - polu(godišnji) blagajnički obračun: VII. - XII. mjesec 2019.

2. - statistički izvještaj,

3. - prijepise svih Matica za 2019. godinu i

4. - detaljan pisani izvještaj o važnim događajima u župi: stanje vjerskoga života, vjernika, osoblja, objekata (gradnja: obnove, novogradnje). Molimo da prigodom blagoslova kuća, dakako koliko

je moguće, utvrdite koliko je vjernika s područja župe u 2019. godini odselilo i taj podatak uvrstite u Izvješće o stanju vjerskoga života.

Uobičajeni pohod župnika Ordinarijatu radi sređivanja župničkih poslova i obveza za 2019. godinu predviđen je kako slijedi:

ponedjeljak, 13. siječnja 2020. Ljubuški i Širokobriješki dekanat

utorak, 14. siječnja 2020. Mostarski i Čapljinski dekanat

srijeda, 15. siječnja 2020. Trebinjski i Stolački dekanat

četvrtak, 16. siječnja 2020. Duvanjski i Posuški dekanat

petak, 17. siječnja 2020. Broćanski i Grudski dekanat

Pozivam velečasne župnike i župne upravitelje da na Ordinarijat dođu osobno, u vrijeme označeno prema rasporedu za vlastiti Dekanat. Neka župnici ne donose dokumente drugih župnika, osim u dogovoru s biskupom.

Neka se polugodišnje uplate vrše **isključivo** preko žiroračuna, i to općom uplatnicom koju ćete naći

u prilogu uz ovo pismo, a koju ćete - nakon ovjere s banke - priložiti prilikom pohoda Ordinarijatu.

Važno: Nemojte uplate obveza vršiti prije 1. siječnja 2020.!

Dijecezanski svećenici na isti ovaj način - putem banke - podmiruju i svoje osobne obveze prema zajedničkim fondovima: *Seminaristicum* i *Svećenička uzajamnost*.

Molim sve župnike da za tu prigodu uredno pripreme sva tražena izvješća i dokumente. Nedopustivo je da se prijepisi i drugi spisi s nekih župa iščekuju mjesecima. Kancelarija također ima obveze prema višim ustanovama i mora njima dostaviti na vrijeme svoje izvještaje.

don Željko Majić
generalni vikar

CALENDARIUM MISSARUM PRO IUVENTUTE ET FAMILIA CHRISTIANA ANNO 2020.

Mostar, 4. prosinca 2019.
Prot.: 1713/2019.

SVIM ŽUPNIM UREDIMA MOSTARSKO-DUVANJSKE I TREBINJSKO-MRKANSKE BISKUPIJE

11.01.	Mostar: Katedrala	04.07.	Sutina i Vinjani
18.01.	Mostar: sv. Petar i Pavao	11.07.	Gorica i Šuica
25.01.	Goranci i Polog	18.07.	Tihaljina i Gorica - Struge
01.02.	Jare i Ljuti Dolac	25.07.	Široki Brijeg
08.02.	Čapljina i Dračevo	01.08.	Posušje
15.02.	Blagaj i Stolac	08.08.	Prisoje i Duvno
22.02.	Nevesinje	15.08.	Ledinac i Raskrižje
29.02.	Neum i Gradac	22.08.	Grabovica i Drinovci
07.03.	Hrasno i Hutovo	29.08.	Vir
14.03.	Stjepan Krst i Rotimlja	05.09.	Kočerin
21.03.	Prenj i Domanovići	12.09.	Izbično i Crnač
28.03.	Čeljevo i Aladinići	19.09.	Gradac Posuški
04.04.	Čitluk i Međugorje	26.09.	Grljevići i Grude
18.04.	Ploče-Tepčići i Potoci	03.10.	Bukovica i Roško Polje
25.04.	Gabela i Trebinja	10.10.	Gradac Mostarski
02.05.	Gabela Polje i Šipovača-Vojnići	17.10.	Rakitno i Zagorje
09.05.	Drežnica i Jablanica	24.10.	Seonica i Vinica
16.05.	Veljaci i Klobuk	31.10.	Rašeljke i Kongora

23.05.	Gradnići i Čerin	07.11.	Rasno i Buhovo
30.05.	Humac i Gradina	14.11.	Mostar: sv. Toma
06.06.	Vitina i Kruševo	21.11.	Ravno i Trebinje
13.06.	Konjic i Glavatičevo	28.11.	Mostar: sv. Matej, ap. i ev.
20.06.	Studenci	05.12.	Mostar: sv. Marko i sv. Luka, ev.
27.06.	Ružići	12.12.	Mostar: sv. Ivan, ap. i ev.

Molimo sve župnike da odmah, po primitku ove Okružnice, unesu u svoje Kalendare (Direktorije) dan u koji je njegova župa određena za slavljenje sv. Mise za mladež. Preporučuje se da župnik, u nedjelju prije dotične subote, vjernike pozove na tu sv. Misu kako bi oni koji mogu, a posebno mladi, u što većem broju sudjelovali u misnom slavlju i mo-

lili na tu nakanu naše mjesne Crkve. Kao i do sada, sve su sv. Mise određene na dan subotnji. Ako je netko spriječen subotom, dužan je odslužiti ovu Misu u neki drugi dan.

Don Željko Majić
generalni vikar

TREĆA SJEDNICA ZBORA SAVJETNIKA U SAZIVU OD 2018. DO 2023.

Mostar, 20. studenoga 2019.

Opširan zapisnik imat će svi članovi, nazočni i nenazočni, a ovdje donosimo sažetak razmjene mišljenja i odluka.

- Biskup je Ratko u razgovoru s konzultorima iznio nekoliko točaka, nadovezujući se na zapisnik s prošle sjednice.

- Navršivši kanonsku dobnu granicu od 75 godina, biskup je napismeno stavio svoju službu Papi na odluku. Proces je u tijeku.

- Ove je godine preminulo šest svećenika, članova Hercegovačke franjevačke provincije.

- Nadamo se da ćemo uskoro moći zajednički položiti kosti četvorice dijecezanskih svećenika u Svećeničku grobnicu na Šoinovcu, a koji su preminuli u svijetu. Ove smo godine trojici prenijeli zemne ostatke u Mostar. Čekamo četvrtoga.

- Pohvalno je da se svake godine gotovo svi župnici pojave na Ordinarijatu radi podnošenja godišnjih izvješća i zaključenja računa.

- Otpušteni svećenici na području Hercegovine: stanje nepromijenjeno.

- Zaređeno je na Petrovo pet novih svećenika: trojica za Hercegovačku franjevačku provinciju, dvojica za Mostarsko-duvanjsku biskupiju. Svi su raspoređeni po župama.

- Na Teološko-katehetskom institutu promaknuto je 15. studenoga dvoje prvostupnika i jedanaestero diplomiranih kateheta.

- Od ove jeseni umirovljena su četvorica dijecezanskih svećenika, dosadašnjih župnika:

don Tomislav Majić sa župe Grljevići - naslijedio ga je don Ante Čarapina;

don Jozo Ančić s Ledinca - naslijedio ga je don Ivan Kordić;

don Ante Ivančić-Bikić iz Zagorja, koje je privremeno povjereno don Jozi Blaževiću iz Vinjana, kao župnom administratoru;

don Krešimir Pandžić iz Jara - naslijedio ga je don Stjepan Ravlić.

- Svećenici u bolnici: Liječnik je don Pavi Filipoviću dopustio da se može vratiti na župu. Don Jozo Ćirko odvezen je u Zagreb. Nakon liječničkih pregleda i analiza vidjet će se što će se poduzeti kao terapija. Umjesto don Joze, pozvan je iz Rima don Drago Ćurković da administrira župu *donec aliter provideatur* i da predaje biblijske predmete na Teološko-katehetskom institutu.

- Đakonska ređenja u Hercegovini: kandidati za Provinciju rede se na Širokom Brijegu, a kandidati za Biskupiju u Bobanovu Selu, gdje se planira blagoslov crkve i oltara. Ako netko od nazočnih zna nešto što bi smetalo ređenju, neka obavijesti mjerodavne.

- Prijenos župe Ledinac iz širokobriješkoga dekanata u grudski. Nakon što su izneseni razni razlozi, svi se sudionici slažu s prijedlogom.

Zapisao: don Nikola Menalo

SAŽETAK III. SJEDNICE PREZBITERSKOGA VIJEĆA U SAZIVU: 2018.-2023.

Mostar, 20. studenoga 2019.

Isprika. Opravdala su se šestorica članova Vijeća zbog nemogućnosti pribivanja sjednici.

Na početku susreta biskup je Ratko protumačio sudjelovanje don Domagoja Markića, kao mladomisnika, na sjednici jer je on jedini župni vikar u Trebinjsko-mrkanskoj biskupiji. Prethodni član kapele, don Ante Čarapina, premješten je, a mjesto njega ušao don Domagoj, koji je ujedno zamijenio zapisničara odsutnoga don Davora Berezovskoga.

Pročitana je sažetka II. sjednice održane 21. studenoga 2018. u Mostaru. Cio tekst zapisnika na 6 stranica podijeljen je prisutnima na sjednici. Nije bilo primjedaba.

Biskup je iznio kratak pregled događaja u hercegovačkom kleru od prošle sjednice:

Zaređena su za prezbitere na Petrovo, 29. lipnja ove godine, trojica franjevačkih đakona: fra Dragan Bolčić, fra Nikola Jurišić i fra Robert Pejičić, te dva dijecezanska đakona don Petar Filipović i don Domagoj Markić. Predviđeno je ređenje za đakonat: dvojice franjevac 29. studenoga 2019. na Širokom Brijegu i trojice u Čikagu (4. prosinca), te trojice dijecezanskih bogoslova, 30. studenoga u Bobanovu Selu u prenjškoj župi.

Biskup je Ratko upozorio prisutne: ako tko ima bilo kakvu primjedbnu na bilo kojega kandidata za đakonat, neka to javi poglavaru, provincijalu ili biskupu.

Fra Robert Jolić predložio je da se svećenička ređenja radije organiziraju u večernjem terminu, kako bi na svečanu sv. Misu moglo doći više svećenika. Jutarnji termin župnicima nije pogodan.

Biskup je ostao otvoren zajedničkom dogovoru o terminu ređenja. Načelno je rečeno da svećeničko ređenje bude na Petrovo 2020. u 18.00 sati.

Biskup je iznio prijedlog o izdvajanju župe Ledinac iz Širokobriješkoga dekanata i pripajanje Grudskom dekanatu. Ima više razloga za to:

- Ledinac ionako pripada grudskoj općini.

- U Širokobriješkom dekanatu ostalo bi 10 župa (Buhovo, Crnač, Gradac Mostarski, Izbično, Jare, Kočerina, Ljuti Dolac, Polog, Rasno i Široki Brijeg), a u Grudskom se broj župa povećava na 7 (Drinovci, Gorica, Grude, Ledinac, Raskrižje, Ružići i Tihaljina).

- U Širokobriješkom dekanatu ostaju 4 dijecezanske župe, 6 franjevačkih, a u Grudskom 3 dijecezanske, a 4 franjevačke.

- Ledinac je udaljen od Gruda 8,5 km, a od Širokoga 9,5 km.

Sudionici su u raspravi istaknuli da i sada u praksi Ledinac sudjeluje u događanjima koje organizira Grudski dekanat, isto tako jedne je godine bio i domaćin Božićnoga koncerta. Dakle nema smetnje da se pripoji Grudskom dekanatu.

Fra Mario Knezović kaže da je prirodno da se ljudi nalaze crkveno raspoređeni tamo kamo prirodno i pripadaju.

Biskup je dodao da je i sjednica Konzultora, održana jutros, zaključila da nema zapreka za pripajanje jer ljudi s Ledinca ionako više gravitiraju prema Grudama nego prema Širokom Brijegu.

Sudionici sjednice prihvatili su prijedlog bez protivnih glasova. U nastavku je slijedila rasprava o temi Pastoralnog dana u Emausu 2020. godine.

Don Marko Šutalo predložio je da se obradi sakrament bolesničkog pomazanja jer je ostao jedini sakrament koji do sada nije obrađivan. U posljednje vrijeme sve se više aktualizira problematika brige za starije osobe. Sve je veća potražnja za staračkim domovima. Nažalost i društvo i naše biskupije postaju sve više i više društvo starije dobi. Tema bi mogla biti zanimljiva jer i u našoj susjednoj zemlji HBK proglasila je "Godinu pasterala starijih osoba". Predložio je da se angažira i don Rade Zovko koji uistinu aktivno djeluje u mostarskim bolnicama te da nam predstavi svoj rad. Isto tako današnje starije osobe potrebne su i brige svećenika. Stoga bi se ozbiljnim pristupom ovoj temi mogli susresti i s načinima kako navedenoj kategoriji ljudi konkretnije pomoći u njihovim duhovnim potrebama.

Biskup, pitajući se koliko na području naših biskupija ima staračkih domova, predlaže da se netko angažira tko bi posjetio i popisao sve domove i vidio kakvo je stvarno stanje i njihove duhovne potrebe. Mladi odlaze na posao u inozemstvo, a ostaju stari.

Fra Robert Jolić predlaže da se u temu Pastoralnog dana uključe ne samo stari nego i bolesni. Sam don Rade, statistički gledano, godišnje opre-

mi sakramentima više bolesnika negoli svi naši dekanati zajedno. Stoga, svakako, poželjno je da i don Rade bude jedan od predavača.

Biskup je dodao da nerijetko i mi svećenici imamo iskustvo vlastite bolesti, pa bi bilo dobro i to uključiti u takvo predavanje.

Don Marko Šutalo poziva prisutne da predlože i druge predavače koji bi mogli obraditi temu i s drugih područja, posebno da to budu osobe upućene u navedenu problematiku. Bilo bi bolje naći nekoga svećenika s terena nego da se traže gosti predavači sa strane.

Biskup primjećuje da bi bilo dobro da to bude netko od svećenika franjevaca s područja Duvna ili Ljubuškoga koji redovito posjećuju mjesne staračke domove.

Fra Miljenko Šteko, provincijal predlaže fra Zorana Senjaka koji djeluje kao bolnički kapelan u Zagrebačkoj bolnici Dubrava. O svom je radu napisao i jednu knjižicu.

Don Marko Šutalo napominje da se treba ozbiljno pristupiti predstavljanju ova dva aspekta: pastoral starih i pastoral bolesnih. Mnogi svećenici na terenu, nažalost, nisu upoznati što pojedini svećenici rade na području svojih župa gdje postoje i starački domovi. Odnosno da se oni više puta godišnje moraju i sami pobrinuti kako bi pronašli nekoliko svojih kolega svećenika da bi sve stare i bolesne iz domova ispovjedili.

Biskup predlaže da o svom iskustvu nešto o tome kažu svećenici koji posjećuju dom za stare i bolesne na području svojih župa.

Don Nikola Menalo sugerira da se sakrament bolesničkog pomazanja obradi i s dogmatske strane, a ne samo s praktično-iskustvene.

Biskup se nadovezuje na don Nikolin prijedlog i predlaže da predavač koji bude obrađivao dogmatsku stranu sakramenta bolesničkog pomazanja svrati pozornost na dokumente Svete Stolice koji govore o brizi Crkve za stare i bolesne. Predlaže don Krešu Puljića koji se u svom istraživačkom radu za vrijeme studija u Rimu i Freiburgu bavio *Caritasom i brigom za bolesnike*.

Don Nikola Menalo spominje fra Ivana Ivanđu, da bi se i on mogao pozabaviti proučavanjem i predstavljanjem dogmatskoga vida skrbi Crkve o starima i bolesnima.

Na kraju Biskup delegira Poslovodni odbor Vijeća da što prije odredi konačne teme i predloži predavače.

Egzortaciju za Pepelnicu, 6. ožujka 2020., duhovni nagovor i ispit savjesti pripremit će širokobriješki dekan fra Stipe Biško.

Predavanje don Stipe Gale, *Amazonsko-njemačka paradigma za cijelu Crkvu?* - nalazi se u prilogu, a ovdje donosimo isječke iz rasprave.

Biskup je upitao predavača zašto nije spomenuo kritike i kritičare Amazonske sinode: na pr. kardinale Saraha, Müllera, Burkea, Brandmüllera, Ruinija? Pojedinci su dali - u člancima ili intervjuima - ozbiljne kritike na neke prijedloge o kojima se raspravljalo.

Fra Robert Jolić pita se zašto se sudionici u vrijeme svojih rasprava na sinodama, kada žele donositi neke nove odluke, ne ugledaju na ona područja Crkve i njezina djelovanja koji rastu i cvjetaju? A ne na Crkvu koja propada. Pita se, primjerice, zašto konkretno dosadašnji i sadašnji generali Franjevačkoga reda navode različite metodologije rada i animacije zvanja koje su bezuspješne? Primjerice, činjenica je da sve franjevačke provincije zajedno iz Španjolske imaju 10 puta manje svećeničkih kandidata nego samo jedna Hercegovačka franjevačka provincija. Umjesto da oni nas pitaju kako se nosimo sa zvanjima, oni se nama postavljaju kao mentori kako bismo mi trebali raditi. Provincije zemalja u Zapadnoj Europi spajaju se zbog nedostatka zvanja. Navodi i primjer jedne franjevačke provincije iz Afrike koja je od početnih nekoliko kandidata za redovništvo i svećeništvo narasla na nekoliko stotina.

Don Stipe Gale napominje da se nekoliko puta za vrijeme Sinode spominjao i Leonardo Boff, bivši fratar i misionar, kao i "teologija oslobođenja". Neki tvrde da njegovi tekstovi imaju odraza na encikliku *Laudato si* iz 2015.

Biskup je, služeći se jednim razgovorom s don Nikolom Menalom, ispričao događaj o don Nikolinu susretu s jednom hrvatskom redovnicom u Ekvadora. Ona je rekla da na području župe gdje ona djeluje ima oko 700 obitelji a samo su 3 u sređenu kršćanskom braku i zajedništvu.

Don Stipe Gale ispričao je i primjer kako jedan kardinal poziva u koncelebraciju svoje prijatelje, bivše svećenike, koji su napustili službu i osnovali obitelj.

Biskup dodaje da su ovi prijedlozi, koji sada dolaze od Sinode, neobični, posebno nakon što su posljednji pape sveti Pavao VI., sveti Ivan Pavao II. i Benedikt XVI. razvili cijele dogmatsko-moralne sustave u Crkvi i njezinu djelovanju i naučavanju. Ne znamo koje će predložene paradigme biti konačno usvojene u posinodalnoj pobudnici i drugim crkvenim dokumentima.

Fra Mario Knežević kaže da su mnoge stvari koje se predlažu upitne jer se mi zbog njih ne

bismo bez razloga čudili. Primijetio je da neki postupci nisu odraz današnjega vremena nego rezultat desetljećnih razmišljanja.

Nakon rasprave o predavanju **Biskup** je postavio svoje izvješće o događanjima u Crkvi u Hercegovini kroz proteklu godinu, posebno u životu klera:

Napominje da je 2. veljače, zbog kanonske dobi, poslao Svetom Ocu odreknuće od službe te da je u procesu imenovanje novoga biskupa.

- **Susreti sa župnicima.** Od 14. do 18. siječnja 2019. primali smo župnike prigodom podnošenja župnih statistika i računa na Ordinarijatu za prošlu godinu. Svi su se odazvali, makar sa zakašnjenjem.

- **Preminula su šestorica franjevaca:** fra Viktor Nuić (16. siječnja 2019.), fra Mate Dragičević (25. veljače 2019.), fra Ilija Šaravanja (10. ožujka 2019.), fra Bazilije Pandžić (16. travnja 2019.), fra Drago Čolak (7. rujna 2019.) i fra Filip Pavić u Americi. *Requiescant in pace Christi.*

- **Imenovanje novih dekana,** već izglasanih, nije stupilo na snagu, jer se dogodilo odreknuće od službe biskupa u veljači 2019. i nije bilo franjevačkih promjena, a dijecezanski dekan don Ivan Kordić iz Čapljinskoga dekanata premješten je na Ledinac u Široko-briješki dekanat.

- **Umirovljeni i bolesni svećenici.** Ove su jeseni dogovorno s biskupom došli u Svećenički dom u Mostar: don Tomislav Majić iz Grljevića (1937.), don Jozo Ančić s Ledinca (1941.), don Ante Ivančić Bikić iz Zagorja (1942.) i don Krešimir Pandžić iz Jara (1943.). Don Pavao Filipović (1937.) bio je u bolnici mjesec dana, danas će mu liječnik reći hoće li se vratiti u Buhovo ili će ostati u Domu. Don Jozo Čirko (1966.) jutros je odvezen u Zagreb na Jordanovac na preglede, s odlukom o operaciji ili samo o nekoj vrsti terapije. Don Drago Ćurković pozvan je sa studija da kao župni vikar zamijeni don Jozu Čirku u Šipovači te da predaje na Institutu.

- **Šestorica dijecezanskih svećenika na studiju:**

Don Tomislav Zubac (r. 1989.), svećenik Mostarsko-duvanjske biskupije, iz župe Čitluk, doktorirao je iz kanonskoga prava, 29. svibnja ove godine, na Papinskom lateranskom sveučilištu. U lipnju je položio predmete iz vatikanske Diplomatske škole. Početkom srpnja imenovan je tajnikom Apostolske nuncijature u afričkoj Nigeriji.

Don Josip Čule na drugoj je godini doktorata na Gregorijani, s boravkom u Germanicum, i don *Marin Skender* ove akademske godine magi-

strirao iz moralne teologije na Akademiji Alfonziani, s boravkom u Sv. Jeronimu.

Don Drago Ćurković, nakon položena magisterija u lipnju 2016., pripremao je na Gregorijani doktorat iz biblijske teologije, s boravkom u Kolegiju dell'Anima.

Don Mile Vidić doktorirao je početkom listopada 2019. iz filozofije na Sveučilištu u Mostaru. *Don Ivan Marčić* u rujnu ove godine poslan je na studij Crkvene glazbe u Zagreb.

- **Šestorica svećenika franjevaca na studiju:**

U iščekivanju obrane doktorata iz liturgike na Anzelmijani fra *Vjekoslav Milićević*, a fra *Branimir Novokmet* na studiju liturgijske glazbe - kompozicije, obojica s boravkom u Antonianumu u Rimu.

Fra *Serđo Ćavar* i fra *Franjo Musić* na studiju u Zagrebu.

Fra *Željko Barbarić* magistrirao pastoral u New Yorku.

Fra *Ivan Penavić* na studiju klasičnih jezika u Freiburgu.

- **Nova duhovna zvanja:** Ove se godine nije prijavio nijedan dijecezanski sjemeništarač; dva maturanta prešla su na bogosloviju na Jordanovac, jedan iz travničkoga a drugi iz zadarskoga sjemeništa. Tako su sada na školovanju: *sjemeništarača* 6: i to 4 u Zadru, 2 u Travniku; *bogoslova* 15: i to 1 u Rimu, 2 u Eichstätdu, 4 u Sarajevu, 8 u Zagrebu a 3 ove jeseni postaju đakonima. Trojica su kandidata napustila: dva bogoslova i 1 maturant. Franjevci imaju oko 50 kandidata. Od toga 6 đakona.

Fra Miljenko Šteko, provincijal, izvijestio je Vijeće da se kod njih u postulatori među kandidatima nalazi i dosadašnji svećenik Splitsko-makarske nadbiskupije don Ante Kelava. Iako je svećenik, mora proći dio franjevačke formacije. Dvojica franjevačkih sjemeništarača nalaze se u sjemeništu u Sinju.

Biskup je dodao da se u svim sjemeništima nalazi malen broj sjemeništarača.

Fra Robert Jolić, nadovezujući se na temu imenovanja novoga biskupa, upitao se: je li moguće da se o kandidatu pita i puk biskupije, odnosno mogu li se i svećenici barem savjetodavno pitati što oni o predloženu kandidatu misle? Odnosno da se pita svećenike - koga bi oni voljeli za svoga biskupa?

Biskup je odgovorio da Sveta Stolica slijedi svoju praksu i zakone.

Zapisao: *don Domagoj Markić, član PV-a*

VIRI PROBATI ILI SACERDOTES PROBATI?

Osvrt koji je don **Stipe Gale**, župnik u Aladinićima, izložio o Amazonskoj sinodi na III. sjednici Prezbiterskoga vijeća u Mostaru, 20. studenoga 2019., donosimo ovdje u kraćenu obliku. Izostavljamo bilješke.

Odjeci nekih prošlih vremena. Godine 1828. skupina od 23 teologa sa Sveučilišta u Freiburgu izdala je dokument naslovljen *Denkschrift* - memorandum, u kojem traže ukidanje celibata za katoličke svećenike. Djelo je naišlo na široku pozornost, osobito od strane tadašnje njemačke akademske zajednice. Teolozi su tvrdili da je obveza celibata nepraktična i nepotrebna, zastarjeli srednjevjekovni ideal. U vrijeme kada je ovo djelo izišlo, mnoge su biskupije u Njemačkoj imale osjetljiv nedostatak svećenika kao i svećenika s nedoličnim moralnim ponašanjem. Pristaše ovoga djela smatrali su da Katolička Crkva treba biti ukorak s vremenom, ukinuti celibat, i tako će procvjetati novim zvanjima. Činilo se to kao neko logično rješenje problema.

Jedan mladi svećenik, don Johann Adam Moehler (1796.-1838.), nije se slagao s ovim teolozima i njihovim tezama. Taj 27-godišnji svećenik biskupije Rottenburg-Stuttgart oštro je reagirao na taj *Denkschrift* pobijajući njihove teze svojim spisom *Beleuchtung der Denkschrift* [Osvjetljenje Memoranduma], Heidelberg, 1828. U svom eseju ovaj je mladi teolog uvjerljivo branio Crkvu, crkvenu tradiciju, disciplinu, i tako zadivio svoje čitatelje. Mnogi su mladići pročitali njegovo djelo i počeli razmišljati o svećeničkom pozivu. Uvelike se povećao broj duhovnih zvanja. U trenutku crkvene povijesti kada se činilo da obveza celibata potkopava i smeta misiji i popularnosti Crkve, ovaj se mladi svećenik borio za očuvanje te milenijske crkvene prakse.

Stotinu i devedeset i jednu godinu poslije - gdje smo? Glasovi freiburških teologa kao da su bili zagubljeni u Amazonskoj prašumi, a sada opet odjekuju crkvenim hodnicima. Ovoga puta neki biskupi, nadbiskupi, teolozi, misionari, redovnici, redovnice, crkveni i necrkveni ljudi kao da su još gorljiviji za takve teze negoli ondašnji profesori u Freiburgu.

Biskupska sinoda o Amazoniji - Amazonija, novi putovi za Crkvu i za integralnu ekologiju?

Kada se najavljivala posebna sinoda za Panamazonsku regiju, Papa je istaknuo da je glavni cilj pronaći nove putove evangelizacije za taj dio naroda, posebice domorodačko pučanstvo, koje je često zaboravljeno i bez perspektive za mirnu budućnost zbog problema koji se događaju u amazonskoj prašumi, plućima od temeljne važnosti za naš planet. Još u enciklici *Laudato si* iz 2015. u br. 38 naglasio je ekološku važnost Amazonije i velika riječnog bazena Konga za planet i budućnost čovječanstva. Moglo bi se reći da je Sinoda o Amazoniji izrasla iz ove enciklike.

U pripremnom dokumentu Sinode u br. 12 čita se da je poseban skup za Panamazoniju pozvan identificirati nove putove za razvoj amazonskog lica Crkve i odgovoriti na nepravdu koja se događa u toj regiji. Međutim, na službenoj mrežnoj stranici Sinode stoji i ovo: *Amazonaska sinoda velik je eklezijalni, društveni i ekološki projekt koji pokušava nadići granice i redefinirati pastoralne smjernice prilagođavajući ih sadašnjemu vremenu. Iako se tema odnosi na posebnu regiju, Panamazonsku, predložena će razmišljanja nadilaziti geografsko područje jer pokrivaju čitavu Crkvu i ukazuju na budućnost Planeta.* Hoće li ova Sinoda poslužiti kao neka vrsta laboratorija za nove putove Crkve, budućnost će pokazati.

Neke znamenke, podatci oko Sinode. Područje Amazonskog bazena obuhvaća 2,4 milijuna četvornih kilometara, proteže se na 9 zemalja (Brazil, Boliviju, Kolumbiju, Ekvador, Peru, Venezuelu, Francusku Gvajanu, Gvajanu i Surinam). Taj je prostor važan izvor kisika za čitavu zemlju, pluća zemlje. Više od jedne trećine svjetskih primarnih šumskih rezervi tu se nalazi. To je jedna od najvećih zaliha bioraznolikosti planeta Zemlja. Petina zraka koji udišemo i vode koju pijemo dolazi iz Amazonije.

Trideset i četiri milijuna ljudi živi na tom području, 70% - 80% u gradovima. Tri milijuna domorodaca podijeljeni su u 390 različitih etničkih skupina (afričkoga podrijetla, seljaci, naseljenici, domorodci, urođenici, oni koji sužive sa šumom, vodom, rijekama; 114 izoliranih naroda, skupina koje ne žele nikakva kontakta, žele ostati izolirane od ostatka svijeta).

U toj je regiji 79 katoličkih biskupija, 26 apostolskih vikarijata i 3 prelature. Vikarijate i prela-

ture financijski podupiru Papinska misijska društva koja su pod Kongregacijom za evangelizaciju naroda. Svi biskupi s ovoga područja sa svojim pomoćnim biskupima bili su na Sinodi.

Sinoda za ovo područje prije dvije godine objavljena (spomen je bio i prije 4-5 godina), 260 pripremnih susreta na kojima je sudjelovalo oko 87.000 ljudi (od 34 milijuna). Pripremini dokument na temelju kojega su se održavali ovi susreti imao je tri dijela pod naslovima: Vidi, Razluči i Djeluj. Iz toga je nastao *Instrumentum laboris* Sinode, 147 paragrafa. Sinoda je trajala 22 dana (6.-27. listopada ove godine). Završni dokument Sinode ima 120 paragrafa. Naslovljen je: *Novi putovi za Crkvu i za integralnu ekologiju*. Zanimljivi su naslovi poglavlja: *Amazonija, od slušanja do integralnog obraćenja; Novi putovi pastoralnog obraćenja; Novi putovi kulturalnog obraćenja; Novi putovi ekološkog obraćenja; Novi putovi sinodalnog obraćenja*. Izglasani su dvotrećinskom većinom (u startu se znalo da će imati većinu). Od 184/5 sinodalnih otaca, na glasovanju ih je bilo 181 (nisu svi biskupi, ima i svećenika, redovnika, časne braće) oko 145 dolazi ili služi u području Južne i Središnje Amerike. Tu su 34 žene (prema riječima kardinala Baldisserija, rekordni broj žena na nekoj Sinodi) koje su također sudjelovale u radu Sinode u svojstvu slušatelja ili stručnjaka, 20 ih je redovnica, 9 domorotkinja.

Brojevi koji su ostali neobjavljeni jesu troškovi pripreme i vođenja Sinode: međunarodni i lokalni troškovi prijevoza, smještaj, hrana, osoblje, prevoditelji.

Situacija u Amazoniji - sakramentalizirana, ali ne i evangelizirana. Don Martin Lasarte, urugvajski salezijanac, koji djeluje u Angoli, a imenovao ga je papa Franjo kao sinodskog oca, dao je zanimljiv osvrt na Sinodu, situaciju u Amazoniji i na neka raspravljena pitanja.

- Odakle sterilnost u Crkvi i zvanjima na području Amazonije, iako je pet stoljeća Crkva na tim prostorima? On izražava sumnju u vrstu evangelizacije koja je ondje provođena. Tamošnja evangelizacija, po njemu, iskrivljuje kršćansku poruku, utištava objavu Isusa Krista kako bi se očuvala čistoća indijanske kulture. Katolički misionari nude usluge - zdravstvene, društvene, političke, obrazovne, ali ne toplinu i otajstvenost. Primjeri: - redovnice koje su odlučile da ne će objavljivati Isusa Krista niti katehizirati, a sve iz poštovanja prema urođeničkoj kulturi, ograničile su se na svjedočenje. Ja-

sno da su došli evangelici i preuzeli tu zajednicu. - Ili biskupija u kojoj je ranih osamdesetih bilo 95% katolika, danas ih je 20%. Komentar jednog europskog misionara koji je sustavno deevangelizirao to područje: "Nije nam stalo do praznovjerja, nego do ljudskog dostojanstva." Društvena predanost Crkve bila je i jest velik resurs, konkretan u mnogim inicijativama. Problem je kada takva aktivnost preuzme sav život i dinamizam Crkve i počne zatsjenjivati ili čak utištavati druge (bitne) dimenzije: kerigmatsku, liturgijsku, katehetsku, koinonijsku. Propovijedanje je snažno obilježeno društvenim moralizmom, temama koje su ponekad prožete ideologijom i sociološkim redukcionizmom, ne može nikako dotaknuti čovjekovo srce. Spominje on i jednu zajednicu svoje kongregacije, koja je radila među domorodcima. Njegovi su kolege godinama radili na obrazovanju, legalizaciji zemljišta, obrani rijeka od rudarskih kompanija, prevrjednovanju tradicionalnih kulturalnih elemenata, a sada im neki od vođa urođeničkih zajednica ne dopuštaju ulazak na njihov teritorij jer su te zajednice postale evangeličke. Crkva je učinila mnogo toga, ali nije dostatno dijelila bogatstvo i ljepotu naše katoličke vjere, hrabro naviještala Riječ i formirala pastoralne radnike. "Kad ljudima treba služenje, dolaze nama (Katoličkoj Crkvi), ali kada traže smisao života, idu drugima (evangelicima)." Prijedlog *viri probati*, - poštenu oženjeni muževi da budu zaređeni za svećenike - po njemu, ne će riješiti problem. To je samo klerikaliziranje laika. Navođeni primjeri iz Koreje, Japana, Angole, Latinske Amerike, gdje, unatoč nedostatku, odsustvu svećenika u nekim zajednicama, itekako imaju razvijen katolički život. I u takvim zajednicama utjecaj je evangeličkih skupina zanemariv. Je li oskudica svećeničkih zvanja u Amazoniji pastoralan izazov ili je to posljedica teološko-pastoralnih opcija koje nisu dale očekivane rezultate? Premalo se govorilo o zvanjima, premalo poticalo. Možda se radilo o nedostatku apostolskog žara, bratstva i molitve, ozbiljnog i dubokog evangelizacijskog procesa. I sa zaređenim *viri probati*, temeljni će problemi ostati: evangelizacija bez Evanđelja, kršćanstvo bez Krista i duhovnost bez Duha Svetoga. Po ovome svećeniku misionaru, novi put za evangelizaciju Amazonije jest novost Krista. Nitko ne ostavlja sve da bi bio društveni animator. Nitko ne daje svoj život nekomu mišljenju, inicijativi, nečemu relativnomu, nego samo Bogu. Kada ova teološka i vjerska dimenzija nije očita i živa u misionarskom djelovanju, nema tu ni duhovnih zvanja ni katolika.

U raspravama se, koliko se moglo pratiti, nigdje ne spominju pogrješke crkvenih ljudi: Zašto je tako? U čemu smo zakazali? Što je dovelo do današnje krize? - nego se samo traži rješenje a da se ne dotiču stvarni uzroci problema, barem kada je živa Crkva u pitanju. Da su uvijek bili na djelu *sacerdotes probati, religiosi probati* (usp. Fil 2,21-22), možda ne bi trebalo govoriti o *viri probati*.

Posinodalna apostolska pobudnica. Redovito nakon neke Sinode Papa izda pobudnicu, koja se manje-više oslanja na završni dokument. U završnu govoru na Sinodi sam je papa Franjo rekao kako nije obvezan napisati takav dokument, ali će ga ipak napisati, i to najvjerojatnije do kraja godine. Uglavnom, očekuje se da će papa Franjo u pobudnici govoriti o temama o kojima se raspravljalo. Hoće li nagovijestiti neki novi put, putove za Crkvu? Neke od tema pobudnice mogle bi biti: sinodalnost; novi amazonski obred, poseban ured za Crkvu u Amazoniji koji bi bio u sklopu Rimske kurije itd.

Sinoda je stavila u fokus neke stvari. dala je kulturalnu, socijalnu i ekološku i pastoralnu dijagnozu Panamazonske regije. Treba pomoći tim ljudima, pogotovo domorodačkim zajednicama

Gledajući s crkvene strane, zašto jednu takvu situaciju gdje dosadašnja evangelizacija očito nije donijela rezultate kakve je trebala donijeti, sada uzeti kao uzorak? Zašto u jednoj takvoj situaciji

tražiti rješenje koje bi imalo reperkusije za opću Crkvu? Tu još nema dostatno razvijena crkvena života i uobičajenih crkvenih struktura. Štoviše, još uvijek ima naroda koji nisu nikada čuli za Isusa i Evanđelje. To su još *gentes*.

Ima onih koji kažu da bi ova Sinoda mogla otvoriti određene pukotine u tijelu Crkve i tako započeti promjene koje neki zazivaju. Takve bi promjene uključivale kombinaciju razvodnjena zapadnog kršćanstva s nedostatno razvijenim amazonskim kršćanstvom. Da se ovako nešto može očekivati, vidi se iz nekih susreta, skupova, simpozija koji su održavani, primjerice u Austriji - Salzburg, i u Njemačkoj - Würzburg, i to u danima i tjednima nakon Sinode. Neki od aktera na Sinodi razišli su se po njemačkom govornom području i držali predavanja.

Zaključak. Pripremajući se za ovaj današnji osvrt i iščitavajući određene članke i kritike, bio sam mamu u strahu. U kojem smjeru ide naša Crkva? Kao da su godinama u Crkvi paralelno rasle, razvijale se neke ideje i akcije, ispod radara, i sada odjednom, a zapravo nije odjednom, isplivavaju na površinu, dolaze do izražaja ili čak negdje prevladavaju. Nisu to samo neki teolozi, profesori sa svojim idejama kojima žele privući pažnju. To su biskupi, misionari, svećenici. Čvrsto vjerujemo Isusu Kristu koji je rekao da njegovu Crkvu ni vrata paklena ne će nadvladati.

IZVJEŠĆE SA SKUPŠTINE SVEĆENIČKE UZAJAMNOSTI

Potoci, 27. studenoga 2019.

Molitvom Srednjega časa u Caritasovu duhovno-kulturnom centru "Emaus" u Potocima, u srijedu, 27. studenoga 2019., započela je redovita godišnja Skupština Svećeničke uzajamnosti. Skupštinom je predsjedao don Đuro Bender. Za svoj nedolazak ispričala su se trojica svećenika. Nakon pozdrava predsjednika, usvojen je zapisnik s prošlogodišnje Skupštine, bez primjedaba. Zapisnik je prethodno bio poslan svakomu članu Uzajamnosti. Većina svećenika predložila je da se *Poziv na Skupštinu* i *Zapisnik* i dalje šalju redovito poštom, a ne e-mailom.

Od prošle Skupštine Uzajamnosti, koja je održana u Potocima, 28. studenoga 2018., nitko od

njezinih članova nije preminuo. Pozdravljeni su novi članovi Uzajamnosti: don Petar Filipović i don Domagoj Markić, mladomisnici. Predsjednik je još jednom napomenuo kako su svi svećenici, koji su inkardinirani u Mostarsko-duvanjsku i Trebinjsko-mrkansku biskupiju, članovi Uzajamnosti, osim ako napismeno izjave da to ne žele biti. Do sada nije bilo takvih službenih pisanih dopisa ili zahtjeva članova.

U Svećeničkom domu trenutno se nalazi 10 svećenika: don Jozo Ančić, don Mijo Bosankić, don Bariša Čarapina, don Ante Ivančić *Bikić*, don Stipe Ivančić, don Tomislav Majić, don Krešimir Pandžić, don Mate Šola, don Ivan Zovko i don

Mihovil Zrno. Don Slavko Maslač, nakon privremena boravka u bolnici, ponovo se nalazi u Caritasovu centru *Sveta Obitelj*. Ostali umirovljeni svećenici naših biskupija, koji žive privatno ili u drugim ustanovama, jesu: don Josip Beljan, don Ante Brajko, don Ante Ivančić *Rimski*, don Vjeko Božo Jarak, don Luka Mamić i don Mile Miljko. Usluge Doma zbog oporavka i rehabilitacije privremeno su koristili: don Pavao Filipović, don Luka Mamić i don Ivo Šutalo.

Predsjednik je u ime svih svećenika koji su u Domu zahvalio svima koji na bilo koji način pomažu svećenicima umirovljenicima. Kao i prijašnjih godina, u ime svih članova Uzajamnosti posebno je zahvalio bivšem ravnatelju Caritasa don Anti Komadini, kao i sadašnjem ravnatelju don Željku Majiću, i svim djelatnicima Caritasa, a posebno osoblju Doma *Sveta Obitelj*, koji su uvijek rado izlazili i izlaze u susret našim svećeničkim potrebama.

O fondu Svećeničke uzajamnosti i novčanim pitanjima govorio je don Ante Luburić, biskupijski ekonom i ekonom fonda Uzajamnosti. Svoje je izvješće sastavio na temelju podataka primljenih od: pomoćnika Ravnatelja Svećeničkog doma, don Ivana Zovke, te od gospođe Danice Šitum, medicinske sestre, koja volontira u Domu, kao i od osobnih zapažanja.

U protekloj godini, nakon 17-godišnjega rada Doma, izvršeni su interventi općega servisiranja i obnove prostorija, gdje je to bilo potrebno. Sve prijavljene kvarove brzo su otklanjali djelatnici ili vanjski suradnici. Don Ante je zahvalio svima onima koji se svojim priložima 'u naturi' i u bilo kojem drugom obliku, sjete potreba ove naše zajedničke ustanove. Uz nekoliko naših svećenika koji to redovito čine, posebno je pohvalio i braću Iliju i Tadiju Ivoš, svećenike vrhbosanske nadbiskupije, koji svojim priložima 'u naturi' više puta godišnje pomažu rad Doma.

Don Ante je izvijestio prisutne i o akciji prijenosa posmrtnih ostataka četvorice naših svećenika umrlih i pokopanih po svijetu, a sve koordinira generalni vikar don Željko Majić. Radi se o već prenesenim kostima don Ivana Tomasa iz Rima, don Marka i don Joze Zovke iz Buenos Airesa. U planu je, dakle, kada se dovezu i kosti msgr. Petra Buluma iz Los Angelesa, da se njihovi zemni ostatci zajednički polože u našu svećeničku grobnicu na Šoinovcu. Podneseno je i izvješće o troškovima njihova prijenosa u koje još nisu uračunati troškovi usluga Gradske mrtvačnice Mostar. Don Ante je podsjetio da su 1997. preneseni posmrtni ostatci don Jure Vrdoljaka (1917.-1969.) iz Salzburga u

Studence i biskupa Pavla Žanića, 2018., u povodu njegove Stoljetnice rođenja, iz Kaštela u Katedralnu kriptu. Ideja biskupa Ratka bila je da se svi naši pokojni svećenici, umrli i pokopani po svijetu, kada se nisu mogli vratiti živi u svoju rodnu biskupiju, da ih se na ovaj način pokopa i spasi od zaborava.

Nastavak don Antina izvješća uključivao je temu nadzora zdravstvena stanja korisnika Svećeničkog doma. Liječnik dr. Klarić redovito dolazi u vizite, svakoga prvog u mjesecu. Dr. Klarić propisuje terapije, piše recepte i uputnice te se kontinuirano zanima za stanje svakoga pacijenta. Odaziva se na svaki poziv i u svakom trenutku spreman je doći na intervenciju, a ako je spriječen, pošalje drugoga doktora ili auto hitne pomoći, ako je stvar žurna.

U stalnoj službi u Svećeničkom je domu 5 djelatnika laika, koji prema veličini objekta i potrebama korisnika, rade vrlo solidno. Osoblje radi u dopodnevnoj i popodnevnoj smjeni. Čišćenje apartmana i zajedničkih prostorija adekvatno je broju osoblja.

Tijekom današnje Skupštine nije bilo pojedinačna izvješća o imenima i broju duhovnih zvanja u našim biskupijama, samo je istaknuto da se redovito plaćaju troškovi za njihov studij i boravak u sjemeništima i bogoslovijama, i to: iz fonda *Seminaristicum*-a te Fonda Ordinarijata i s pomoći drugih dobrotvora. Biskup je ove jeseni poslao don Ivana Marčića na studij glazbe u Zagreb.

Još jedanput otvorena je rasprava o Svećeničkoj oporuci kao uvjetu boravka u Svećeničkom domu. Istaknuti su i različiti načini njezina pisanja kako bi oporuka bila valjana pred Sudom ili tijekom ostavinske rasprave. Naglašeno je da svi oni svećenici koji do sada nisu dostavili oporuku, to učine ili da barem u tajništvo Ordinarijata jave gdje se nalazi, ako postoji.

Nakon pauze, u drugom dijelu susreta don Željko Majić izvijestio je nazočne o zdravstvenu stanju dvojice svećenika: don Joze Čirke, koji se trenutačno nalazi na liječenju u Zagrebu, i don Pavla Filipovića, koji je nedavno neko vrijeme boravio u bolnici u Mostaru, a nakon oporavka i poboljšanja stanja, ponovo se vratio u župu Buhovo.

Nakon rasprave u 12.00 sati bilo je Misno slavlje za pokojne svećenike. Od uspostave redovite uprave 1881. do danas preminulo je 86 svećenika, a u Misu su bili uključeni i svi pokojni biskupi i svećenici prije uspostave redovite uprave.

Poslije Misnoga slavlja bio je ručak bratskoga zajedništva u blagovaonici "Emausa"

don Davor Berezovski, tajnik

RASPORED DIJELJENJA SV. KRIZME U 2020. GODINI

Ožujak

29. ožujka - V. korizmena	Gradac Neumski
---------------------------	-----------------------

Travanj

13. travnja - Uskrсни ponedjeljak	Čapljina
18. travnja - subota	Posušje Sv. Matej, Mostar
19. travnja - II. vazmena	Gorica Struge i Gabela
25. travnja - subota	Humac Čerin
26. travnja - III. vazmena	Sv. Toma, Mostar Polog Domanovići

Svibanj

1. svibnja - Sv. Josip Radnik	Grljevići
2. svibnja - subota	Kruševo Blagaj Buna Goranci (17 sati)
3. svibnja - IV. vazmena - Dobri Pastir	Široki Brijeg
9. svibnja - subota	Tihaljina
10. svibnja - V. vazmena / Kraljica Mira - Hrasno	Cim i Ilići
16. svibnja - subota	Sv. Ivan, Mostar Kočerin
17. svibnja - VI. vazmena	Sv. Petar i Pavao, Mostar Jare
23. svibnja - subota	Čitluk Aladinići
24. svibnja - VII. vazmena	Stolac Ljuti Dolac
30. svibnja - subota	Duvno
31. svibnja - Duh Sveti	Katedrala, Mostar

Lipanj

6. lipnja - subota	Seonica Studenci
7. lipnja - Presveto Trojstvo	Klobuk Šuica
13. lipnja - subota /Sv. Ante Padovanski	Ploče-Tepčići
14. lipnja - XI. nedjelja kroz godinu	Drinovci
20. lipnja - subota / Prečisto Srce Marijino	Prenj
21. lipnja - XII. nedjelja kroz godinu	Dračevo
22. lipnja - Trodnevnica Sv. Ivanu Krst.	Roško Polje
24. lipnja - Sv. Ivan Krstitelj	Hutovo
27. lipnja - subota	Rašeljke (+ Grabovica, Prisoje i Vinica)
28. lipnja - XIII. nedjelja kroz godinu	Gabela Polje

Srpanj

4. srpnja - subota	Rakitno
5. srpnja - XIV. nedjelja kroz godinu	Ravno i Trebinja

Kolovoz

30. kolovoza - Gospa od zdravlja	Neum
----------------------------------	-------------

ĐAKONSKO REĐENJE

Bobanovo Selo, na pola puta između Aladinića i Domanovića, pripada župi Prenj. Subota je, 30. studenoga 2019., blagdan sv. Andrije prvopozvanoga apostola i mučenika. Početak crkvenih obreda zakazan u 16.00 sati. Vedar dan s malo studeni mjeseca studenoga. Brojan puk i u crkvi u klupama i na koru uz pjesmu i glazbu. Popunjen je i prostor ispred crkve. Puk pobožan i željan proživjeti jedinstven događaj u mjestu i čuti obrazloženje sakramentnih zbivanja. Tridesetak svećenika, biskupijskih i redovničkih s biskupom Ratkom. Tri zaređena đakona, od kojih su dvojica Hercegovci dan prije zaređeni na Širokom Brijegu: fra Zlatko Ćorić i fra Renato Galić, te dominikanac iz Dubrovnika fr. Ante Kazoti, prate svoju trojicu dijecezanskih kolega na ređenje: sva šestorica su na završnoj godini studija u Zagrebu. Tu je i 10-ak mostarskih bogoslova iz Zagreba i Sarajeva. Sve je uredno i smisleno pripremljeno od ulaza do izlaza. Tajnik je don Ilija provježbao ređeničke rubrike s kandidatima. Tu su roditelji ređenika i druga rodbina. I brojni roditelji drugih bogoslova - srdačna i obiteljska gesta. I roditelji imaju "duhovna zvanja", kako ne će sinovi! Liturgijska pjesma skladno se i jasno uzdiže Bogu dok sudionici procesije ulaze u crkvu. Don Mile Vidić kao prenjski župnik pozdravlja Božji puk, izražava dobrodošlicu biskupu i svemu svećenstvu te poziva na molitvu za đakone. Predaje riječ biskupu.

Blagoslov crkve. Predvoditelj slavlja propisanim molitvom zaziva Božji blagoslov na crkvu, koja je zasnovana 4. lipnja, na svetkovinu Duha Svetoga, 2006. godine i već tada naslovljena na istoga Duha Posvetitelja. Biskup blagoslovljenom vodom dohvata i zidove crkve i glave vjernika, a isto tako čini i ispred crkve i zvonika.

Đakonsko ređenje. Nakon pročitana Evanđelja (Mt 4,18-22) obred se odvija ispred oltara pred očima pozorna puka. Za đakonsko su ređenje prijavljeni Posušak Ante Jukić, Hrašnjanin Antonio Krešić i Mostarac Mate Pehar.

Don Ivan Štironja, biskupijski povjerenik za duhovna zvanja, župnik iz Studenaca, predstavlja kandidate za đakone. Biskup pita je su li dostojni? Povjerenik odgovara da mjerodavne osobe, koje su bile konzultirane, kao i puk Božji u njihovim rodnim i radnim župama, preporučuju kandidate za sveti red đakonata. I čita njihove kratke životopise koji sadrže bitne točke njihove studijske, liturgijske i duhovne pripreme.

Homilija. Biskup drži homiliju o ustanovljenju prve sedmorice đakona u apostolskoj Crkvi, koji su izabrani prema trima mjerilima: da su bili na dobru glasu, tj. poštenu i pametni, da su bili puni Duha Božjega i praktične razboritosti u pomaganju bližnjima. Potom je govorio o sv. Andriji, slavljenu, kojemu je bila zadaća da predvodi ljude k Isusu. Napose propovjednik vraća pozornost vjernika da se danas i crkva i oltar blagoslivlju i namjenjuju isključivo u službu Božju, kao što se i ova spomenuta trojica mladića-bogoslova svetim redom đakonata posvećuju, nepodijeljena srca i u beženstvu, službi Bogu i braći ljudima. **Obred ređenja** ponovo se nastavlja pred oltarom. Zaređitelj postavlja liturgijska pitanja, kandidati spremno izgovaraju svoj *Hoću* da ih i sav puk čuje, prihvaćajući vjerno i revno služenje kako Crkva Božja očekuje. A na posljednje pitanje o poštovanju i poslušnosti Crkvi, držeći svoje ruke u biskupovim rukama obećavaju: *Hoću, s Božjom pomoću*. Dok se pjevaju Litanije Svih Svetih, kandidati su prostrti na podu pred oltarom u znak potpuna predanja Bogu. Polaganje ruku biskup čini onako kao što su to radili i sami apostoli na Sedmoricu prvih đakona (Dj 6,6), a uz to posvetna molitva opisuje smisao đakonske službe. Obred završava pružanjem Evanđelistara iz kojega će đakoni čitati Evanđelje i pripremati nedjeljne homilije. **Blagoslov oltara.** Prije prikazanja darova biskup izgovara blagoslovnu molitvu nad novim oltarom, koji su potom đakoni pripremili za slavlje sv. Mise i asistrali predvoditelju Euharistijskoga

slavlja. U misnom kanonu generalni vikar don Željko Majić moli i za novoređene đakone. Svi đakoni, koje je biskup prve pričestio pod obje prilike, dijele sv. Pričest puku. Na kraju biskup zaziva poseban blagoslov na đakone.

Župnik je don Mile zahvalio svima koji su pridonijeli i svoga dara i svoga rada u izgradnju ove divne crkve te pozvao sve nazočne na večernji domjenak u obližnji Dom.

Biskup je izgovorio propovijed svojim riječima, a ovdje prenosimo njegove glavne misli o sv. Andriji apostolu.

Andrija apostol rodом je iz Betsaide. Sin je Ivanov. Ime mu znači: hrabar, junačan. Isus ga je konačno pozvao u službu iz ribarskoga zanata (Mk 1,16-18). Nešto opširnije u Ivanovu Evanđelju. Mi se u ovoj prilici susrećemo s trima različitim prizorima. Njegov krug interesa uvijek raste i nadilazi granice obitelji, naroda, zemlje. Misionar bez granica.

1. - Andrija dovodi svoga brata k Isusu. Sve ti nam Ivan evanđelist opisuje dan i sat kada su on i Andrija pošli za Isusom. Bila je "deseta ura" (13.00) kada su se odazvali Isusovu zovu. Ostali su kod njega cio dan. Odmah poslije toga, čim se Andrija vratio kući, rekao je Šimunu, svomu bratu: *Heurékamen* - Našli smo Mesiju: "što znači 'Krist - Pomazanik'. Dovede ga Isusu, a Isus ga pogleda i reče: "Ti si Šimun, sin Ivanov! Zvat ćeš se Kefa!" - što znači 'Petar - Stijena'" (Iv 1,41-42).

Andrija toga dana bijaše s Isusom. Iz njegova govora upozna da je Isus Mesija - Krist. Jedva je čekao kada će doći kući i reći svomu mlađem bratu Šimunu da i on dođe, vidi i doživi. I doveo ga k Isusu, koji će od Šimuna stvoriti Stijenu-Petra, na kojoj će sagraditi Crkvu svoju. Andrija se raduje kada njegov brat napreduje. Ne mori ga bratska ljubomora! - Odmah se upitajmo: Kakav je naš odnos prema braći: rođenoj, bogoslovnoj, đakonskoj, svećeničkoj, redovničkoj, koja se i zovu "braća"? Znamo li dovesti k Isusu svoga brata? Barem u molitvi? Znamo li nekoga iz svoje rodbine dovesti k Isusu? Bojimo li se da nâs, dvojica braće, ne bismo bili svećenici? Pa velimo: neka jedan bude svećenik, a drugi odvjetnik, da se malo rasporedimo! Andrija je nesebičan čovjek.

2. - Andrija dovodi dječaka k Isusu. Isti nam evanđelist donosi i drugu zgodu, kako je Andrija upozorio na dječaka koji je imao sa sobom pet ječmenica i dvije ribice. Pošao narod za Isusom na Goru. Isus propovijedao, narod slušao. Vrije-

me ručku, a nigdje kore kruha. A masa po Gori. Pita Isus apostole gdje će nabaviti hrane za toliko mnoštvo. Uto se javi jedan od Isusovih učenika, Andrija: "Ovdje je dječak koji ima pet ječmenih kruhova i dvije ribice! Ali što je to za tolike?". Reče Isus: 'Neka ljudi posjedaju!' A bilo je mnogo trave na tome mjestu. Posjedaše dakle muškarci, njih oko pet tisuća. Isus uze kruhove, izreče zahvalnicu pa razdijeli onima koji su posjedali. A tako i od ribica - koliko su god htjeli. A kad se nasitiše, reče svojim učenicima: 'Skupite preostale ulomke da ništa ne propadne!' (Iv 6,8-12). Pogledajmo konkretnu situaciju. Vjerojatno će biti u pitanju dječakovi roditelji, koji su dali torbu malomu dječaku da oni ne nose. I Andrija dovede dječaka k Isusu. Gospodin naredi da se narod poreda *po zelenoj travi* (Mk 6,39). Isus uze kruhove i ribice, zahvali Bogu Ocu i dade apostolima da raznose po redovima. Svi govore: "Čudo, čudo!" Zanimljiv je ovdje Andrijin karakter. On se raduje da može predvesti nekoga k Isusu. On uvijek zna što treba uraditi: dovedi dječaka ili djevojčicu k Isusu. Konkretno ili barem molitveno. Isus je došao na ovaj svijet da se susretne s ljudima. Zašto onda ne dovodimo ljude k Isusu?

- Da nismo mi slučajno taj dječak? Ova trojica naših kandidata? Šuljao si se oko župnog ureda. Bio si negdje u osmom osnovne. Župnik te Andrija vidio i doveo k Isusu. Poslao te u sjemenište. Imao si pet kruhova - pet talenata i dvije ribice - mne. Eto ti ga, Isuse, pa ti učini od njega što želiš, rekao je župnik preko poglavara Gospodinu. A Gospodin uze onih pet ljudskih darova: vid, sluh, govor, hod i rad, i one dvije sposobnosti - pamet i slobodnu volju - pa poče ih dijeliti okupljenom mnoštvu. Zar mi stvarno nismo onaj dječak u našoj župnoj crkvi kada možemo dijeliti pettisućnom mnoštvu Isusov kruh - Tijelo i propovijedati njegovu riječ tisućama ljudi koji su željniji spasosne riječi negoli kruha?

Da se ne vrze slučajno oko nas kakav dječak ili djevojčica? Ne znaju što će s kruhovima i s ribicama. Zašto ne bismo bili apostol Andrija pa predveli i dječaka i djevojčicu k Isusu: neka Isus učini čudo od tih malih talenata. Majka Terezija, sveta, hranila je Indiju! Otac Gabrić, sluga Božji, hranio je Indiju! To su bili dječak i djevojčica koji možda nisu imali više od pet ječmenica i dvije ribice. Ali kada su to stavili u Isusove ruke, onda je to Isus blagoslovio i stao hraniti ogladnjelo mnoštvo. Isus uvijek može reći: "Neka ljudi posjedaju po zelenoj travi! Nahranit ćemo ih ja i dječak!". A dječak cvate! A i Isus cvate!

- Koliko si ti poslao dječaka u sjemenište, u samostan? Koliko si ti poslao djevojčica u časne?! Prepusti ih Bogu u molitvi neka ih on primi k sebi i opremi za ovaj svijet. Ti mu ih dovedi: na koljenima, u Misi, u časoslovu, na ispovijed. On zna kako će ih dalje voditi kroza život. Župniče, predvedi prvopričesnike i krizmanike k Isusu. Pripremi ih dobro, neka donesu sve kruhove i ribice. Bog će od njih učiniti svoje učenike i učenice.

Predvedi mladiće i djevojke k Isusu, u zdrave bračne vode.

3. - Andrija dovodi Grke k Isusu. Sada smo u Jeruzalemu. I, evo, jedne skupine Grka koja je došla posjetiti grad u vrijeme najvećega židovskoga blagdana. Čuli su za velikoga Proroka i željeli ga vidjeti. I opet nastupa Andrija. On zna što treba uraditi: dovesti ih k Isusu. Evo kako nam Ivan evangelist prikazuje tu zgodu snalaženja:

"A među onima koji su se došli klanjati na Blagdan bijahu i neki Grci. Oni pristupe Filipu iz Betsaide galilejske pa ga zamole: 'Gospodine, htjeli bismo vidjeti Isusa.' Filip ode i kaže to Andriji, a Filip i Andrija odu i kažu Isusu. Isus im odgovori: 'Zaista, zaista, kažem vam: ako pšenično zrno, pavši na zemlju, ne umre, ostaje samo; ako li umre, donosi obilat rod. Tko ljubi svoj život, izgubit će ga. A tko mrzi svoj život na ovome svijetu, sačuvat će ga za život vječni'" (Iv 12,20-25).

Prvo, Evandjelje i ovdje želi pokazati da je Andrija znao što treba uraditi - dovesti ih k Isusu. Mogao je komotno odmahnuti rukom i reći: "Pusti Grke i njihove turističke smicalice!" Kao Židov mogao je to učiniti, tko bi mu zamjerio, osim Isusa? Ali on je preskočio granice isključivosti spasenja. Široka je srca i želi da se svi susretnu s Kristom kao što se i sam susreo i ostao s Njime cio život. A Isus na njihovu znatiželju da "vide Isusa", pokazuje da imaju koga ne samo vidjeti, nego i čuti.

Drugo, Isus je u svojoj besjedi Grcima iznio svoju misao u tri retka, a to je glavna istina u kršćanskoj vjeri i životu. On, koji je Put, Istina i Život, govori o razlici između živjeti punim životom i postojati praznim životom.

1 - "Zaista, zaista, kažem vam: ako pšenično zrno, pavši na zemlju, ne umre, ostaje samo; ako li umre, donosi obilat rod" (Iv 12,24).

Sudbina pšenična zrna, dok je cjelovito i čuvano, jest u tome da ostaje neplodno, neživotno. Kada se zakopa u hladnu zemlju, tek onda pod određenom klimom počinje klijati i rod donositi. Čovjek, koji je Bogu vjeran, može i

mora umrijeti u svojoj požudi i tjelesnosti, da bi mogao donijeti plod u duhovnosti. Samo kada čovjek počinje pokapati svoje osobne interese i sebične težnje, onda može donijeti pravi rod i tako se njime Bog može služiti u svoje svrhe. Ljudi su stvoreni na sliku i priliku Božju, i Bog daje i vrijednost stvarima i smisao životu. I sama je Crkva u Isusovoj prisposobi poput takva zrna. Tek smrću i krvlju njezinih mučenika, ona je stala u Duhu Svetome klijati i rasti. Samo kada su kršćani mučenički umirali, Crkva je na osobit način oživjela i rasla. Uvijek ostaje Isusova pouka: tko želi život svoj očuvati prema mjerilima ovoga svijeta, gubi ono što život čini trajno vrijednim i neprocjenjivim. **2** - "Tko ljubi život svoj, izgubit će ga. A tko mrzi svoj život na ovome svijetu, sačuvat će ga za život vječni" (Iv 12,25).

Stalno je svakomu od nas pred očima opredjeljenje: vjernost Bogu ili vjernost svomu tjelesnom životu. Samo ne štedeći svoj život, čovjek ga pravo stječe. Pravi se vjernik zanima i zauzima ne koliko može na ovome svijetu steći za sebe, nego koliko može darovati drugomu! Zalaže se ne za ono što mu je trenutačno korisno na zemlji, nego za ono što mu je zauvijek sigurno na nebesima! Nije mu Bog dao tjelesni život da ga čuva za sebe, nego da ga istroši za druge. Ako je on Bogu vjeran u vremenu, Bog će njemu biti vjeran u vječnosti.

3 - "Ako tko hoće služiti mi, neka ide za mnom. I gdje sam ja, ondje će biti i moj sluga. Ako tko hoće služiti mi, počastit će ga moj Otac" (Iv 12,26).

Samo po služenju netko izrasta u veličinu. Povijest sa zahvalnošću spominje one koji su služili drugima, čovječanstvu. Isus je gledao na svoj križ kao na svoju slavu. On je učio ljude da samo po smrti dolazi život; da će se samo izgaranjem očuvati pravi život; da se samo pravim služenjem postaje velik u očima Božjim.

Zaključak. Vidimo Andriju apostola koji s ljudima dolazi k Isusu!

Prvi je krug obiteljski: Andrija dovodi brata Šimuna iz vlastite kuće k Isusu. A Isus ga pogleda, nazva ga Petrom i postavi temelje Crkve na njegovu vjeru. Osnovao Crkvu. Drugi je krug narodni: Andrija dovodi dječaka iz vlastita naroda k Isusu. A on uze od maloga kruha i ribe i nahrani nepregledno mnoštvo iz toga naroda. Simbol Euharistije. Treći je krug svjetski: Andrija dovodi Grke k Isusu. A on ih pouči životu. Iz smrti u uskrsnuće.

KRATKI ŽIVOTOPISI ĐAKONA

Ante Jukić rođen 4. studenoga 1994. u Posušju, od oca Marija i majke Danice r. Budimir. Kršten 18. prosinca 1994., krizman 25. travnja 2009. u Posušju, gdje je završio osnovnu školu: 2001.-2009., gimnaziju u Visokom, u Posušju i Travniku: 2009.-2013. i maturirao 2013. Godinu dana proveo na KBF-u u Sarajevu: 2013.-2014.

Antonio Krešić rođen 6. studenoga 1993. u Dubrovniku, od oca Nikole i majke Marice r. Obad. Kršten 12. prosinca 1993., krizman 24. svibnja 2009. u Hrasnu. Završio osnovnu školu u Hutovu: 2000.-2008., gimnaziju u Čapljini: 2008.-2012. i maturirao 2012. Dvije godine proveo na Pravnom fakultetu u Mostaru: 2012.-2014.

Mate Pehar rođen 31. ožujka 1993. u Mostaru, od oca Borislava i majke Katice r. Turudić. Kršten

21. travnja 1993., krizman 23. svibnja 2010. u Mostaru, gdje je završio osnovnu školu: 2000.-2008., a gimnaziju dvije godine u Travniku i dvije u Zadrju: 2010.-2014., maturirao 2014. A ovo je svoj trojici zajedničko:

Đakoni su pohađali Filozofsko-teološki institut u Zagrebu: 2014.-2019. i završili s diplomom iz teologije u lipnju 2019. Primljeni među kandidatima za đakoniat i prezbiterat hercegovačkih biskupija 2016., primili službu lektorata 2017., akolitata 2018. Obavili 5-dnevne duhovne vježbe za đakoniat u Emausu: 1.-5. rujna 2019. Provede pastoralnu godinu u župama Mostarske biskupije od rujna 2019. Pohađaju teološko-pastoralnu godinu u Zagrebu na Nadbiskupskom Institutu.

50. OBLJETNICA SVEČENIŠTVA BISKUPA RATKA PERIĆA

U subotu, 14. rujna 2019., biskup Ratko Perić proslavio je svoj Zlatni misnički jubilej. Upriličena su dva čina proslave. Prvi dio: od 16.00 sati Svečana akademija s Pozdravnim govorima, s Izlaganjem biskupa Tome Vukšića o zajedničkom djelu Ljubav koja ne prestaje (2019.), tj. o osvrtima na knjigu biskupovu Nada koja ne postiđuje (2018.), i Zahvalnicom biskupa Ratka. Zbor sestara franjevnika pod ravnanjem s. Mire Majić otpjevao je tri skladbe: na početku, prije Zahvalnice i na kraju Akademije. Program je vodila Ana Maria Dedić, urednica Radija Mostarska panorama.

U drugom dijelu svečana sv. Misa u katedrali Marije Majke Crkve u 18.00 sati, koju je predvodio biskup slavljениk u koncelebraciji s biskupima i svećenicima a sudjelovalo je veliko mnoštvo vjernika. Propovijedao je banjolučki biskup Franjo Komarica.

Ovdje donosimo

POZDRAV GENERALNOGA VIKARA DON ŽELJKA MAJIĆA

Preuzvišeni biskupe Ratko, preuzvišeni nadbiskupi i biskupi, braćo svećenici i redovnici, sestre redovnice, poštovani nositelji civilne vlasti, akademske, zdravstvene i kulturne zajednice, cijenjeni gosti, dragi Božji narode!

S velikom radošću slavimo ovaj Dan koji nam sam Gospodin darova; 50 godina svećeništva našega mjesnoga biskupa msgr. Ratka Perića.

Drugi vatikanski sabor u Dekretu o službi i životu prezbitera - *Presbyterorum ordinis* podsjeća na dostojanstvo reda prezbitera u Crkvi. To dostojanstvo proizlazi iz službe koju primaju po

svetom redu po kojemu postaju dionici službe Krista Učitelja, Svećenika i Kralja. Pisac Hebrejima reći će kako su prezbiteri uzeti između ljudi, postavljeni na korist ljudima u njihovu odnosu s Bogom, da prinose i darove i žrtve za grijeh (Heb 5,1). Oni su, dakle, nastavlja Sabor uzeti iz Božjega naroda, ali ne da se odijele bilo od njega bilo od ikojega čovjeka, nego da se sasvim posvete djelu za koje ih Gospodin uzima (PO, 3).

Mi smo se večeras okupili da Bogu zahvalimo na jednom svećeničkom životu koji se kroz punih 50 godina srcem i umom, tijelom i duhom posve-

tio djelu za koje ga je Gospodin pozvao. S nama je svećenik i brat 50 godina, a od toga kao biskup i otac 27 godina. Sabor kaže da svećenik može ostvariti svoje poslanje ako ga rese krjeposti koje su u ljudskom društvu s pravom cijene. A te su: dobrota srca, iskrenost, karakternost i ustrajnost, uporno zalaganje za pravednost, uljudnost i druge koje preporučuje apostol Pavao kada u poslanici Filipljanima kaže: "Sve što je istinito, časno, pravo, nevino, ljubazno, što je na dobru glasu i sve što je kreposno i hvalevrijedno, to neka budu vaše misli" (Fil 4,8).

Svima vama koji ste u našem biskupu Ratku prepoznali ove vrline i večeras s njim došli Bogu zahvaliti na daru svećeništva iskreno vam i srdačna dobrodošlica.

Dopustite da sada poimence pozdravim neke od pristiglih poštovanih gostiju i one koji će nam se tijekom Akademije priključiti i nadasve se nadamo zajedno s nama sv. Misu slaviti.

Predsjednik BK BiH i vrhbosanski nadbiskup i metropolita, uzoriti Vinko kard. Puljić, ako Bog da, stiže za sv. Misu i zajedno s njime uzoriti kardinal Stanislaw Dziwisz, krakovski nadbiskup emeritus i dugogodišnji vjerni pratitelj i osobni tajnik sv. Ivana Pavla II., pape. Stoga ih obojicu radosno očekujemo i već sada pozdravljamo.

Zajedno s njima pozdravljam i ostale članove BK BiH: msgr. **Tomu Vukšića**, vojnog ordinarija i potpredsjednika BK BiH te msgr. **Franju Komaricu**, biskupa banjalučkoga.

S nama je msgr. **Luigi Pezzuto**, apostolski nuncij u BiH kojega isto tako radosno pozdravljamo. Msgr. Pezzuto prenijet će nam čestitarski autograf pape Franje i uputiti pozdravnu riječ te mu već sada na tomu zahvaljujemo. S njime je u pratnji msgr. **Henryk Jagodzinski**, savjetnik u nuncijaturi u Sarajevu kojemu zahvaljujemo na svjedočanstvu o bl. Alojziju Stepincu i koje smo objavili u knjizi *Ljubav koja ne prestaje*.

Pozdrav pun poštovanja msgr. **Henryku Ho-seru**, apostolskom vizitatoru za župu Međugorje.

S nama je večeras i lijep broj nadbiskupa i biskupa iz Hrvatske. Izražavamo im posebnu zahvalnost jer će trojica, nadamo se uskoro, stići s Euharistijskog slavlja na Udbini. No, ljubav prema ovoj mjesnoj Crkvi i njezinu Ordinariju dala im je snagu te su, Bogu hvala, dionici ovoga slavlja. Stoga pozdravljam uz ovdje već nazočne msgr. **Marina Barišića**, splitsko-makarskoga nadbiskupa i metropolitu; msgr. **Đuru Hranića**, đakovačko-osječkoga nadbiskupa i metropolitu i msgr. **Želi-**

mira Puljića, zadarskoga nadbiskupa i predsjednika HBK te msgr. **Dražena Kutlešu**, biskupa u Istri i msgr. **Petra Palića**, biskupa hvarsko-bračko-viškoga i generalnog tajnika HBK koje, kako već rekoh, očekujemo da stignu s Udbine.

Pozdrav pun poštovanja mnogopoštovanom viceprovincijalu **fra Iki Skoki** i provincijalkama: **s. Zdenki Kozini**, franjevki iz Mostara; **s. Julijani Djaković**, milosrdnici iz Sarajeva; **s. Dobroslavi Mlakić**, vrhovnoj glavarici sestara Presvetog Srca Isusova iz Rijeke, te svim dekanima, gvardijanima, braći svećenicima i redovnicima, kućnim poglavaricama i svim redovnicama, kao i svećeničkom i redovničkom pomlatku.

U ime Fakulteta filozofije i religijskih znanosti u Zagrebu s nama su ovdje isusovci: prodekan prof. **Ivan Šestak**, a Kolegij Družbe Isusove, u svojstvu izaslanika rektora, predstavlja prof. **Marijan Steiner**. Sarajevsku bogosloviju i fakultet zastupa naš svećenik prof. don **Milenko Krešić**, duhovnik bogoslova, a iz Zadra sa skupinom sjemeništara stigao je don **Roland Jelić**. Sve ih sa zahvalnošću pozdravljamo.

S nama su večeras i nositelji zakonodavne i izvršne vlasti na svim razinama ove države. Stoga s poštovanjem pozdravljamo gosp. **Dragana Čovića**, zamjenika predsjedatelja Doma naroda PS BiH i predsjednika Hrvatskoga narodnoga sabora kao i sve prisutne članove predsjedništva HNS-a, te ministre i zastupnike u parlamentima i BiH i Federacije BiH.

Predsjednike vlada i skupština županija s područja hercegovačkih biskupija i sve županijske ministre i zastupnike.

Gradonačelnike, načelnike, predsjednike i članove općinskih vijeća i poglavarstava na čelu s gosp. **Ljubom Bešlićem**, domaćim gradonačelnikom.

Pozdrav pun poštovanja gosp. dr. Marku Babiću, generalnom Konzulu RH u Mostaru i euro parlamentarki gospođici Željani Zovko.

Pozdrav akademskoj zajednici, kulturnim djelatnicima, zdravstvenim radnicima, Biskupovoj rodbini i prijateljima i svima vama, dragi gosti i prijatelji, sudionici ove svečane akademije.

Kako ćemo se u ovoj svečanoj akademiji osvrnuti na knjigu *Ljubav koja ne prestaje*, već sada izričem zahvalnost svim auktorima koji su dali svoje priloge u osvjetljivanju svetačkoga lika i djela bl. Alojzija, biskupa i mučenika; predstavljaju **msgr. Tomi Vukšiću**, don **Boži Golubiću** glavnom uredniku Crkve na kamenu zajedno

sa suradnicama **Draganom Zovko i Martinom Arapović** koji su knjigu uredili i za tisak priredili, **s. Slavici Barbarić**, kandidatice Jeleni i dvjema Marijama postulantkinjama, za popis imena i djelatnicima tiskare Suton na čelu s vlasnikom gosp. Antom Sutonom za tisak. Iskrena hvala i svim medijima koji su u ovoj prigodi ustupili dio svoga prostora kako bi iz ove dvorane, ali nadasve iz Crkve prenijeli dio sadržaja svojim pratiteljima.

Iskrena hvala zboru sestara franjevačka Krista Kralja naše provincije za glazbeni prinos, te gđici. Ani Mariji Dedić za moderiranje programom, kao i pastoralnom osoblju ove katedralne župe na čelu sa župnikom don Lukom Pavlovićem za sav doprinos kako ovdje u dvorani tako i domalo u liturgijskom slavlju.

Vama, preuzvišeni biskupe Ratko, u ime svih svećenika, redovništva i vjerništva Crkve hercegovačke čestitam 50. obljetnicu svećeništva. Za-

hvalni smo na svakom danu vašega nesebična služenja ovoj mjesnoj Crkvi u koju ste se životno ugradili i u koju ste utisnuli vlastiti biljeg.

Mi svećenici, redovnici, redovnice i vjernici danas na ovaj svečani dan - blagdan Uzvišenja sv. Križa, kada obljetnički slavimo dan posvete Gospine katedrale i Vašega biskupskog ređenja, dok Trojednom Bogu zahvaljujemo za Vaše blagoslovljeno služenje ovoj Crkvi, upućujemo i molitvu da Vas po zagovoru Blažene Djevice Marije i Svih Svetih, u Vašim svećeničkim i biskupskim molitvama i potrebama usliši, da na Vas i na Vašu službu izlije obilje svoga blagoslova očitovana u dobru zdravlju i pronicljivosti duha kako biste i dalje do Božje volje i Papine odluke, crkveno i hrabro vodili vjernike, a u svećenicima i redovnicima imali izvrsne suradnike u djelu spasenja duša i proslavi Boga na ovim našim prostorima.

Sretno Vam i čestito bilo!

**INTERVENTO DI S. E. MONS. LUIGI PEZZUTO,
NUNZIO APOSTOLICO,
IN OCCASIONE DEL GIUBILEO D'ORO SACERDOTALE
DELL'ECC.MO MONS. RATKO PERIĆ,
VESCOVO DI MOSTAR-DUVNO**

Cara Eccellenza,

Associandomi di vero cuore ai sentimenti e ai voti augurali, che Le ha espresso il Santo Padre, sono convinto che il primo, fondamentale atteggiamento da assumere, in queste occasioni, è quello del rendimento di grazie per il dono del Sacerdozio ministeriale alla Chiesa e a Vostra Eccellenza personalmente.

Sempre è importante rendere grazie al Signore per il dono del Sacerdozio ministeriale. Tuttavia, mi sembra più urgente farlo in questi tempi, allorché il Sacerdozio e i Sacerdoti sono alquanto nell'occhio del ciclone, sotto molti aspetti.

Noi, da persone di fede quali siamo, esprimiamo la nostra più viva gratitudine a Dio Padre, Figlio e Spirito Santo, per aver affidato alla Sua Chiesa e ai suoi Ministri il Corpo e il Sangue del Signore, la mensa della sua Parola e il servizio della Misericordia, mediante il perdono dei peccati.

Tutto questo, oggi, lo vediamo incarnato in Lei, Eccellenza; tuttavia è bello prendere sempre

più coscienza, in ogni giubileo sacerdotale, che ciascuno di noi, condivide, insieme con tanti altri confratelli sparsi nel mondo intero, altroché con quelli più vicini, il medesimo ed unico Sacerdozio di Cristo. Pertanto, ciascuno di noi Sacerdoti è latore di un messaggio e di una testimonianza per ognuno dei propri confratelli: io sono Sacerdote con te.

Questa fraternità sacerdotale costituisce il fondamento più solido di un ulteriore messaggio e di una testimonianza ancor più profonda, quando il Giubileo d'oro sacerdotale è vissuto da un Vescovo. Infatti, proprio sulla base della fraternità Sacerdotale, il Vescovo può dire, in modo più autentico ai suoi preti: io sono Sommo Sacerdote per te.

Sono sacerdote con te, sono Vescovo per te.

Cara Eccellenza, nell'augurare tutto il bene, che nel suo cuore di Sacerdote e di Pastore, Ella desidera, sono certo di interpretare i sentimenti di tutti i presenti, i quali - insieme con me -

implorano per Lei, da Colui che è datore di ogni grazia, quella pienezza di esultanza nello Spirito Santo, riservata a tutti coloro che Gli offrono to-

talmente sè stessi, perseverando con forza anche nel momento del sacrificio.

Ancora auguro, Eccellenza, "ad multos annos".

Hrvatski prijevod

**OBRAĆANJE NJ. E. MONS. LUIGIJA PAZZUTA,
APOSTOLSKOG NUNCIJA U BIH,
PREUZVIŠENOM MONSINJORU RATKU PERIĆU,
MOSTARSKO-DUVANJSKOM BISKUPU,
PRIGODOM NJEGOVA ZLATNOG SVEĆENIČKOG JUBILEJA**

Dragi Preuzvišeni!

Srdačno se pridružujući čestitkama koje Vam je uputio Sveti Otac, uvjeren sam da je zahvalnost za dar ministerijalnog svećeništva Crkvi i Vama, Preuzvišeni, osobno, prvo i temeljno stajalište koje treba zauzeti u ovakvim prigodama.

Uvijek je važno zahvaljivati Gospodinu za dar ministerijalnog svećeništva. Ipak, čini mi se da je u današnje vrijeme to još važnije, kada se svećeništvo i svećenik, u mnogo čemu, nalaze u olujnom vrtlogu.

Mi, kao ljudi vjere, izražavamo duboku zahvalnost Bogu Ocu, Sinu i Duhu Svetomu zbog toga što je svojoj Crkvi i svojim službenicima povjerio Tijelo i Krv Gospodnju, tumačenje njegove Riječi i službu Milosrđa, opraštanjem grijeha.

Sve ovo danas vidimo utjelovljeno u Vama, Preuzvišeni, ali dobro je, prigodom svakoga svećeničkog jubileja, postajati svjesniji da svaki od nas, zajedno s brojnom subraćom razasutom po svijetu

i s onima koji su nam blizu, dijeli isto i jedinstveno svećeništvo Kristovo. Prema tome, svaki od nas svećenika nositelj je poruke i svjedočanstva za svakog od subraće: ja sam svećenik s tobom.

Po mome mišljenju, kada zlatni svećenički jubilej slavi biskup, svećeničko bratstvo predstavlja još čvršći temelj za daljnju poruku i još dublje svjedočanstvo. U stvari, upravo na temelju svećeničkog bratstva, biskup može još vjerodostojnije reći svojim svećenicima: Ja sam tvoj vrhovni svećenik.

S tobom sam svećenik, za tebe sam biskup.

Dragi Preuzvišeni, želeći Vam sve ono dobro koje želite u svom svećeničkom i pastirskom srcu, siguran sam da ću izraziti osjećaje svih nazočnih koji, zajedno sa mnom, mole za Vas, od Onoga koji daje svaku milost, puninu radosti u Duhu Svetom, pridržanu svima koji Mu se u potpunosti predaju, ustrajući hrabro i u trenutcima žrtve.

Još jednom, želim Vam, Preuzvišeni, "ad multos annos".

POZDRAV NADBISKUPA MARINA BARIŠIĆA UIME HBK

Msgr. Želimir Puljić, zadarski nadbiskup i predsjednik Hrvatske biskupske konferencije, uputio je biskupu Ratku slavljeničku čestitku koju je na Akademiji pročitao msgr. Marin Barišić, splitsko-makarski nadbiskup i metropolita, koji je i osobno biskupu Ratku izrazio slavljeničke čestitke. Ovdje u cijelosti prenosimo čestitku nadbiskupa Puljića.

Preuzvišeni biskupe Periću!

Vi ste prije pedeset godina primili sveti svećenički red u Prisoju i slavili svoju Mladu Misu u Rotimlji (1969.). A ove godine u sjedištu svoje bi-

skupije u Mostaru proslavit ćete zlatomisnički jubilej, od čega ste dvadeset i sedam punih godina bili kao biskup u službi Božjega puka u Hercegovini. Pet desetljeća služenja Bogu, Crkvi i narodu

velik je Božji dar. Ova visoka misnička obljetnica dobra je prigoda razmišljati o daru svećeničkoga poziva, te riječima Predslovlja velikodušno klicati: "Hvalu dajmo Gospodinu Bogu našem!"

I dok me Vaš zlatni svećenički jubilej u mislima vodi u Dvoranu Posljednje večere, razmišljam o milosti svećeničkoga poziva kojim ste služili kao župnik u Trebinju, profesor u Dubrovniku i Sarajevu, te rektor i odgojitelj svećenika u Papinskom hrvatskom zavodu sv. Jeronima u Rimu. A onda punih 27 godina kao apostolski nasljednik u hercegovačkim biskupijama i predsjednik raznih tijela pri Biskupskoj konferenciji BiH. Uza sve to Vi ste našli vremena i volje baviti se znanošću i pisanjem, pa ste obdarili čita-

telje brojnim knjigama i publikacijama, na čemu Vam od srca čestitam.

Pridružujem se čestitarima koji će Vam izraziti svoje dobre želje popraćene molitvom da Vas Gospodin blagoslovi i čuva. Neka zlatna misnička obljetnica bude poticaj i vjernicima da upućuju svoje molitve Gospodaru žetve kako bi u Hercegovini uvijek bio dovoljan broj djelitelja svetih Otajstava. Christus elegit te, gaude! Krist Vas je izabrao, radujte se! A Marija, majka Isusova i majka svećenika, kojoj ste posvetili toliko vrijednih uradaka, neka Vas prati svojom zaštitom i bude trajna utjeha i snaga.

Uz bratski pozdrav i srdačne čestitke,

mons. Želimir Puljić, nadbiskup zadarski

POZDRAV VIKARA HERCEGOVAČKE FRANJEVAČKE PROVINCIJE FRA IKE SKOKE

Hvaljen Isusa i Marija!

Sve vas ovdje nazočne na akademiji i predavanju knjige "Ljubav koja ne prestaje" u povodu Zlatne mise našega biskupa mons. Ratka Perića iskreno pozdravljam.

U ime Hercegovačke franjevačke provincije, u ime mnogopoštovanog oca provincijala fra Miljenka i svoje osobno, te u ime svih redovnika i redovnica u Hercegovini, čestitam 50. obljetnicu svećeničkog ređenja našem preuzvišenom ocu biskupu msgr. Ratku Periću. Naš Biskup nekada u svojim nastupima voli iznijeti neke statističke podatke. Evo jedne iz njegova života. U pedeset godina svećeničkog života slavio je najmanje 18.250 Svetih misa. A kad znamo kako Euharistija predstavlja središte i svećeničke službe i života onda

on osobno, a i mi s njim skupa, imamo na čemu zahvaliti Bogu. Ako uzmemo kako je nedjeljom, da ne spominjem svetkovine, održao samo jednu homiliju, onda je održao najmanje 2.600 homilija tumačeći Evanđelje.

Na Drugom vatikanskom saboru afrički biskup mons. Soares izjasnio se kako treba čekati slijedeći koncil da dobijemo dobar nacrt o svećeniku. Svećenik, a sada i biskup msgr. Ratko Perić, nije čekao dobar nacrt o svećeniku, nego je svojim svećeničkim životom posvjedočio i potvrdio kako bi trebao izgledati taj novi nacrt o svećeniku!

Preuzvišeni oče biskupe Ratko, želimo vam još puno Euharistijskih slavlja. Neka Vas Bog obdari dobrim zdravljem i dugim životom da tako bude!

Hvala na pozornosti!

POZDRAV VJEROUČITELJICE KLAUDIJE MAJ UIME VJERNIKA

Pozdrav pun poštovanja svima "domaćima u vjeri"! Hvaljen Isus i Marija!

Preuzvišeni oče biskupe Ratko!

Velika mi je čast i radost što Vam u ime svih vjernika laika i vjeroučitelja Vama povjerenih bi-

skupija, mogu srdačno čestitati 50 godina misništva i od toga 27 godina biskupstva!

Ovo moje obraćanje ne može biti pretjerano formalno upravo zato što Vam govorim u ime onih najmanjih, koji stoje na začelju i koji su možda najbolje iskusili što Vaš blagoslov u životu

znači. Neki Vas doživljavaju kao stroga biskupa, no takvi Vas zacijelo nisu upoznali što se krije iza vanjštine. Krije se hrabar Kristov pastir koji je pomogao, ako je mogao, svakomu tko mu se obratio, nadahnuo ga mudrošću kojom je obdaren i koji je, strpljivo podnoseći "mnoge nevolje" i nas nerazborite studente poticao, i Teološko-katehetskom institutu, koji je osnovao blagopokojni biskup Žanić, dao velik zamah i utisnuo neizbrisiv pečat. Stoga željela bih da ova čestitka danas bude zahvala Vama u ime 230 završenih vjeroučitelja i 160 podijeljenih dekreta. Želim Vam zahvaliti ne samo kao Moderatoru Instituta nego i našem profesoru, predavaču, Pastiru.

S nestrpljenjem i strahopoštovanjem iščekivali smo Vaš dolazak u razred i upijali Vaša predavanja prožeta mudrošću, jasna i jednostavna, a tako živa i vjerodostojna. Vaša predavanja bila su naše duhovne vježbe. Isti ste primjer postali i vjernicima laicima koji Vaše propovijedi slušaju već 50 godina. Uza sve obveze koje ste obavljali, uvijek ste nalazili i riječi utjehe i dijelili nam upute za kršćansku hrabrost, što izravno, što pisanom riječju kroz knjige koje ste napisali.

"Gdje čovjek trpi i pati, ondje će se proslaviti!" (Sjeti me se, str. 26).

Ove ste riječi izrekli misleći na Isusa, našega Gospodina, no čine mi se prikladnima da ih citiram i izreknem misleći upravo na Vas. Prvo,

jer jasno oslikavaju i Vaš životni i svećeničko-biskupski put i dosljedno služenje Bogu i Crkvi, zajedno s Vašim biskupskim geslom i današnjim blagdanom. Drugo, jer jasno svima svjedoče da ste slijedili Krista, što se opet slaže s Vašim svećeničkim geslom: Aleluja!

"Po križu se uzdižem iznad zemlje. On mi je tajna kojoj ne vidim uvijek ni izvora ni uvira. Poticaj da tražim, pitam, hodam, rješavam. Sredstvo da se posve osvijestim, opametim i opredijelim" (Sjeti me se, str. 12). Ovo su također Vaše riječi. U času kad ste ih izgovorili, zacijelo niste znali koliko će snage, borbenosti i razboritosti križ koji ste prihvatili zahtijevati od Vas, ali su postale prorokanske. Vi ste prigrlili svoj križ onako kako bismo svi trebali, u Kristovu stilu, čvrsto, s obje ruke i bez ljudske mlakosti i ustupaka kušnjama ovoga svijeta! Iznijeli ste ga na Golgotu i razapeli svoj život za Krista i Crkvu, time nadvisivši mnoge od nas, slabe i mlake, koji od vlastita križa zaziru. To je onaj stupanj više čime nas svojim primjerom nadvisujete beskompromisno se darivajući za svoju službu, ali radosno i slaveći Gospodina.

Dao dragi Bog, da i na nas, padne takva zračka Božjega Duha te da se poput Vas usudimo biti smjeliji i vjerniji svjedoci Istine, i širitelji Radosne vijesti, nepokolebljivi u vjeri, čvrsti "u nadi koja ne postiđuje" i radosni "u ljubavi koja ne prestaje".

Preuzvišeni Oče, hvala Vam na svemu! Aleluja!

STEPINAC JE SVETAC KOJEGA SAV NAROD PRIHVAĆA

Na svečanoj akademiji, koja je priređena u povodu 50. obljetnica misništva biskupa Ratka Perića, vojni biskup u BiH msgr. Tomo Vukšić predstavio je knjigu koju je priredio don Željko Majić, Ljubav koja ne prestaje. Stepinčeve večeri, Crkva na kamenu, Mostar 2019., 304. str. To su osvrti na knjigu biskupa Perića Nada koja ne postiđuje objavljena prošle godine u povodu 120. obljetnice života i 20. obljetnice beatifikacije kardinala Alojzija Stepinca. Biskup se Vukšić u svome izlaganju osvrnuo na svetački lik blaženoga Stepinca u hrvatskom narodu.

ALOJZIJE STEPINAC UČITELJ NADE I MUČENIK SLOBODE I JEDINSTVA CRKVE

Sudjelovanjem u ovoj akademiji pridružujemo se svečanosti obilježavanja pedesete obljetnice svećeničke službe biskupa Ratka Perića, koja je započela njegovim ređenjem na Petrovdan 1969. godine u Prisoju kod Tomislavgrada. I dok srdačno i sa zahvalnošću izražavam svoju čestitku Zlatomisniku, jednako srdačno zahvaljujem or-

ganizatorima za poziv i još više za darovanu mogućnost sudjelovati u ovoj svečanosti i predstaviti novu knjigu o blaženom mučeniku Alojziju Stepincu, koja je izravan plod i posljedica jedne druge knjige, koju je prošle godine objavio naš Zlatomisnik.

Ljubav, koja ne prestaje, proizašla iz nade, koja ne postiđuje

Knjiga, koju predstavljamo, nosi naslov "Ljubav koja ne prestaje", a tiskana je kao 157. po redu u "Biblioteci Crkve na kamenu". Njezin naslov je prerečena misao iz "Hvalospjeva ljubavi", koji je napisao apostol Pavao u svojoj Prvoj poslanici vjernicima u gradu Korintu (1 Kor 13,8), a glasi: "Ljubav nikada ne prestaje." A njezin sadržaj sastoji se od tekstova, koji su djelo različitih autora, i opisuje važne teme iz života, susreta i duhovnosti blaženoga Alojzija Stepinca. Ti tekstovi su izgovoreni proteklih mjeseci za vrijeme predstavljanja knjige biskupa Ratka Perića o blaženom Stepincu s naslovom "Nada koja ne postiđuje". Taj naslov je također posuđen od svetoga Pavla koji je, ovaj put u Poslanici zajednici kršćana u Rimu, napisao: "Nada pak ne postiđuje" (Rim 5,5). A da nova knjiga ima upravo taj sadržaj, naznačuje također njezin podnaslov "Stepinčeve večeri". Tako je sadržaj na 304 stranice ove knjige nastavak, a moglo bi se kazati čak i plod, sadržaja prve knjige. Odnosno, ljubav koja ne prestaje, proizašla je iz nade, koja ne postiđuje.

Nakon uvodnih riječi priređivača Željka Majića i teksta kardinala Josipa Bozanića, u ovoj knjizi, koja ima četiri dijela i jedan dodatak, u njezinu prvom dijelu tiskano je deset novih tekstova biskupa Ratka Perića o blaženom Stepincu. Nastali su nakon objavljivanja prve knjige i izgovoreni za vrijeme njezinih različitih predstavljanja. Naslovi su im sljedeći: Kardinal Stepinac i njegova majka, Stepinčeve pohvale majci Barbari, Sveta Monika i sretna Barbara / Sveti Augustin i blaženi Alojzije, Rimski pape i nadbiskup Stepinac, Stepinčev pogled na "bizantinizam", Stepinčeva kanonizacija i sve bolje poznavanje njegova lika, Stepinac i "prekrštavanje" pravoslavnih, Nadbiskup Stepinac i odvjetnici, Kardinal i Maršal te Blaženi Alojzije Stepinac mučenik bez granica.

Drugi dio posvećen je ulozi nadbiskupa Stepinca u životu nekih mjesnih Crkava. Treći se bavi Stepinčevom duhovnošću. U četvrtom pred-

stavljajući analiziraju pitanje autorstva jednoga čudnog pisma iz 1943. godine, što su ga komunistički suci i mnogi drugi posvema netočno pripisali Stepincu. A sve to opisuju nadbiskupi Želimir Puljić, Marin Barišić i Marin Srakić; biskupi Mate Uzinić, Ante Ivas i Jure Bogdan; savjetnik Apostolske nuncijature u Sarajevu Henryk M. Jagodziński; svećenici Ivo Šutalo, Borna Puškarić i Željko Majić te stručne osobe Jure Krišto, Ivica Šarac i Ivan Balta. A u dodatku pisci su Stjepan Kožul, Slavica Buljan i Božo Goluža.

Alojzije Stepinac je već za života, a još više nakon svoje smrti, bio i ostaje vrlo zanimljiv brojnim osobama različitoga stručnog profila, ideološke orijentacije, vjerske pripadnosti te crkvenih i društvenih odgovornosti. A u prilog toj informaciji neka posluži samo podatak, da je od 1947. godine do danas, koliko je poznato, na različitim jezicima objavljeno čak oko 40 životopisa ovoga blaženog mučenika.

O Stepincu je napisano i rečeno vrlo mnogo. I nije baš lako pronaći neku temu ili oznaku njegove duhovnosti, koja već ne bi bila dovoljno istaknuta. Pa ipak, s nakanom da se ne ponavlja ono što je rečeno na drugim mjestima ili ono ćete pročitati u ovoj knjizi, nekako se čini, da je Stepinac kao svjedok i učitelj nade, općenito govoreći, trebao biti više istican i spominjan kao poticaj. I jer ga upravo ta oznaka čini iznimno suvremenim, pa čak i različitim od drugih Božjih ugodnika s ovoga područja, želio bih upravo o toj temi izreći nekoliko misli.

Devetnaest blaženika i svetaca Crkve među Hrvatima

Katolička Crkva hrvatskoga govornog područja dala je do sada 19 blaženika i svetaca. Među njima je 12 muškaraca i sedam žena, od kojih četiri nisu etničke Hrvatice, ali su živjele i umrle među Hrvatima.

Tri su službeno proglašena sveca: Nikola Tavelić,¹ Leopold Bogdan Mandić² i Marko Križevčanin.³ A blaženim je proglašeno njih šesnaestoro:

¹ Nikola Tavelić (Šibenik 1340.-Palestina 1391.), franjevac iz Šibenika, misionar u Bosni i Svetoj zemlji, prvi je hrvatski proglašeni svetac i mučenik. Beatificirao ga je Leon XIII. 6. lipnja 1889. godine, a kanonizirao Pavao VI. 21. lipnja 1970. zajedno s još trojicom njegovih sudrugova mučenika.

² Leopolda Bogdana Mandića (Herceg Novi 1866.-Padova 1942.), kapucina iz Herceg Novoga, blaženim je proglasio Pavao VI. 2. svibnja 1976. godine, a svetim Ivan Pavao II. 16. listopada 1983.

³ Marko Križevčanin (Križevci 1588. - Košice 1619.), svećenik zagrebačke biskupije, svetac je i mučenik. Blaženim ga je, zajedno s još dvojicom sudrugova mučenika, proglasio 15. siječnja 1905. godine papa Pio X., a svetim 2. srpnja 1995. Ivan Pavao II.

Augustin Kažotić,⁴ koji je vjerojatno čak dva puta bio beatificiran, Jakov Zadranin,⁵ Gracija Kotoranin,⁶ Ozana Kotorka,⁷ Alojzije Stepinac,⁸ Ivan Merz,⁹ Marija Petković,¹⁰ Miroslav Bulešić,¹¹ Anton Durković,¹² Serafin Glasnović Kодиć,¹³ Anton Muzić¹⁴ i Drinske mučenice¹⁵: Jula Ivanišević (Hrvatica), Berchmana Leidenix (Austrijanka), Krizina Bojanc (Slovenka), Antonija Fabjan (Slovenka), Bernadetta Banja (Mađarica).¹⁵

Svakom postupku za proglašenje blaženim ili svetim nužno prethodi činjenica, da u Narodu Božjemu postoji, barem na lokalnoj razini, spontano i rašireno uvjerenje o svetosti osobe, koja je kandidat za čast oltara i, povezano s tim, da postoji također spontano nastalo očitovanje pučkoga štovanja njezine svetosti. To štovanje, sve dok kandidat ne bude proglašen blaženim, ne smije biti javno, to jest ne smije se poticati ni odvijati se u ime Katoličke Crkve, nego može biti samo privatno, koje se događa na razini neslužbene pobožnosti pojedinaca ili cijelih grupa.

Neka imena ovih blaženika i svetaca su više poznata, a neka manje. Za svakoga od njih, međutim, postoji barem lokalna raširenost uvjerenja u njihovu svetost te očitovano i trajno štovanje jer, u protivnom, ne bi mogli biti proglašeni. Pa ipak, nekima od njih vjernici se radije i u velikom broju utječu u zagovor. Za neke druge to je nešto rjeđe, dok su imena nekih jedva poznata našoj široj katoličkoj javnosti što je, vjerujem, posvjedočilo nabranjanje imena svih naših blaženika i svetaca.

Specifična razlika Alojzija Stepinca - jedno-dušno pristajanje vjernika

Promatrajući i analizirajući spomenute blaženike i svece pod vidom masovnosti štovanja, koje im iskazuju vjernici, lako je uočiti da je sudjelovanje u štovanju Stepinca jedno-dušno, što je specifična razlika odnosa vjernika prema njemu u usporedbi sa svim ostalima. Naime, iako su svi

⁴ Augustin Kažotić (Trogir 1260. - Lucera 1323.), dominikanac i biskup Zagreba i Lucere u Italiji, posebna je priča. Beatificirao ga je, a možda čak i kanonizirao, najprije Ivan XXII. (1316.-1334.). Učinio je to poslije 1325. godine, kad je upućena zamolba za beatifikaciju, objavivši posebni breve. Poslije toga se bl. Augustina redovito javno štovalo u Luceri sve do pred kraj 17. st. Taj se breve čitao javno svake godine na Augustinov blagdan. Posljednji put je to učinjeno 1661. a poslije toga, zbog nemara u samostanu gdje je čuvan, taj je breve izgubljen. No, istovremeno je još od 1660. u Luceri trajao spor između tamošnjih konventualca i dominikanaca čijem kipu, sv. Ante ili Augustinovu, treba dati prednost u procesijama koje su vođene po mjestu za kišu i druge potrebe. Naime, konventualci su tvrdili da je Ante svetac, a Augustin da to nije te da kip sv. Ante mora ići prvi. Papa Inocent XII. je prekinuo taj spor 1696. godine određivši da se provede istražni postupak o krepovima, čudesima i kultu Augustina Kažotića. Tri godine poslije toga, 19. lipnja 1700. godine, jer je postupak dao pozitivne rezultate, isti papa je ponovno proglasio blaženim Augustina Kažotića čiji je postupak kanonizacije još uvijek u tijeku. - Bilo da se kao službeni beatifikaciju smatra onu Ivana XII. bilo ovu Inocenta XII., Augustin Kažotić je prvi hrvatski blaženik u oba slučaja. Ako se pak uzme godinu 1700. kao onu otkada više nema osporavanja Kažotićeve svetosti, zgodno je podsjetiti da su Hrvati prvoga blaženika dobili tek oko tisuću godina nakon svoga krštenja.

⁵ Jakov Zadranin (Zadar oko 1400. - Bitetto 1490.) bio je franjevački brat laik. Kasnije je prešao u provinciju sv. Nikole u Italiji (Bari) i tamo umro. Blaženim ga je proglasio 29. prosinca 1700. godine Klement XI., a proces za proglašenje svetim još uvijek se vodi.

⁶ Bl. Gracije Kotoranin (Muo/Boka Kotorska 1438. - Murano/Venecija 1508.), redovnik augustinac (brat laik) posebno je štovao sv. Euharistiju. Blaženim ga je proglasio 6. lipnja 1889. godine Leon XIII.

⁷ Ozana Kotorka (Relezi/Boka Kotorska 1493. - Kotor 1565.), dominikanska trećoredica i pokornica, osobito se molila za sjedinjenje katolika i pravoslavnih. Blaženom ju je proglasio 21. prosinca 1927. godine Pio XI.

⁸ Alojzija Stepinca (Brezarić/Krašić 1898. - Krašić 1960.), mučenika, beatificirao je Ivan Pavao II. 3. listopada 1998. u Mariji Bistrici.

⁹ Ivana Merza (Banja Luka 1896. - Zagreb 1928.), laika liječnika, beatificirao je Ivan Pavao II. 22. lipnja 2003. u Banja Luci.

¹⁰ Mariju Petković (Blato, Korčula 1892. - Rim 1966.) beatificirao je Ivan Pavao II. 6. lipnja 2003. u Dubrovniku.

¹¹ Miroslav Bulešić (Čabruniči, Svetvinčenat 1920. - Lanišće 1947.), svećenik iz Istre, proglašen je blaženikom za vrijeme Mise, koju je u pulskoj areni 28. rujna 2013. predvodio kardinal Angelo Amato, pročelnik Kongregacije za kauze svetaca.

¹² Anton Durković (Altenburg u Austriji 1888. - Sighetu Marmatiei u Rumunjskoj 1951.), po ocu gradišćanski Hrvat, biskup u Jašiju u Rumunjskoj, mučenik, beatificiran je 17. svibnja 2014. za vrijeme Mise, koju je predvodio kardinal Angelo Amato u Jašiju.

¹³ Serafin Glasnović Kодиć (Janjevo na Kosovu 1893. - Lješ u Albaniji 1947.), franjevac, beatificiran je 5. studenoga 2016. u Skadru za vrijeme Mise, koju je predvodio kardinal Angelo Amato.

¹⁴ Anton Muzić (Vrnakovolo 1921. - Skadar 1948.), svećenik s Kosova, beatificiran je 5. studenoga 2016. u Skadru za vrijeme Mise, koju je predvodio kardinal Angelo Amato.

¹⁵ "Drinske mučenice", pet časni sestara članica Družbe Kćeri Božje ljubavi, ubijenih 1941., su dekretom pape Benedikta XVI. beatificirane 24. rujna 2011. u Sarajevu, za vrijeme Mise, koju je predvodio kardinal Angelo Amato.

oni zaista štovani, ni kod jednoga od njih ne postoji tako snažno izraženo općenarodno pristanje kao što je to u primjeru Alojzija Stepinca. Njegova svetost za vjernike je toliko bila uvjerljiva, da je na razini pučkoga štovanja bila neupitna još prije negoli je bio proglašen blaženim. Dovoljno je prisjetiti se mnoštva bezimernih, malih, običnih ljudi, koji su svakodnevno spontano klečali i molili na Stepinčevu grobu, što je mogao vidjeti svatko, tko je dolazio. Također, Euharistijskih slavlja u zagrebačkoj katedrali svake godine na 10. veljače, desetljećima prije proglašenja blaženim. Istina, ta Misna molitva službeno je bila formulirana kao zadušnica i upućivana Nebesima kao želja, da Crkva kardinala Stepinca službeno uzdigne na čast oltara. Međutim, jednako je istina, da su se vjernici na te Mise masovno okupljali s već postojećim dubokim i općim uvjerenjem, da je Stepinac zaista svet. Stoga je službena beatifikacija, koja je kasnije uslijedila, za hrvatske katolike bila prvenstveno samo potvrda sa strane službene Crkve onoga što su oni otprije osjećali i prakticirali, a ne razrješenje dvojba ili odgovor na nejasnoće, koje bi oni eventualno imali u vezi s tim pitanjem. I dok postoje blaženici i sveci za koje bi se moglo opravdano kazati da, i nakon službene beatifikacije ili kanonizacije, na razini pučke pobožnosti vjernike treba skoro "nagovarati" ne bi li njihovo štovanje prestalo biti samo lokalno ili pojava, koja se događa u okviru samo manjih zajednica - vjerničkih, redovničkih ili biskupijskih - u Stepinčevu primjeru je to posvema drukčije. Naime, jednostavno rečeno, on je od početka općeprihvaćeni narodni svetac hrvatskih katolika.

Budući da se za Alojzija Stepinca nedvojbeno može kazati, da je on, više negoli ijedan drugi naš blaženik ili svetac, prihvaćen kao duhovni i zaštitni znak hrvatskih katolika opće, u nastavku bih želio pozornost zadržati upravo na fenomenu te opće raširenosti uvjerenja među hrvatskim katolicima o njegovoj svetosti i pokušati potražiti objašnjenje te pojave. I za razliku od napasti, koja nije nepoznata, da se to jednodušno pristajanje vjernika pokuša protumačiti političkim, ideološkim, narodnim, civilizacijskim ili kulturološkim razlozima, ovu temu se mora držati na područje teologije i Crkve kao Naroda Božjega, jer je s mo tamo njezino rodno mjesto i životno ostvarenje. Naime, samo teološki i ekleziološki govor o sveto sti odgovara istini i nije njezina opasna redukcija.

Stepinac je svetac

Pokušajmo ponajprije sažeto obrazložiti, zašto smo uvjereni, da je Stepinac svetac?

Vjerujemo, da je Alojzije Stepinac svetac, i da će svecem biti proglašen kada to Providnost bude htjela i kada to bude najprikladnije, zato što je njegova savjest bila čista i mirna. I ne samo da smo u to uvjereni, nego znademo, da je to već dokazano i u vrlo strogim crkvenim istraživanjima.

Vjerujemo, da je svetac također zato što je u svom životu u vrlo visokom stupnju ostvario blaženstva Isusova (Mt 5,1-12). Bio je siromašan u duhu, jer je ponizno priznavao, da je iz Božjih ruku primio sve. Bio je ožalošćen zbog poniženja i nasilja, koja su nanošena Bogu, ljudima i Crkvi. Bio je krotak po svom duhovnom asketskom životu. Bio je gladan i žedan pravde za svakoga čovjeka, za svoju Zemlju i svijet. Bio je milosrdan prema bijednima i progonjenima i odlučan prema moćnicima u obrani prava čovjeka i Crkve. Pokazao je to već u prvim godinama svoje biskupske službe, a osobito za vrijeme i nakon Drugoga svjetskog rata. Njegova duhovna borba za čisto srce omogućila mu je, da bude jedan od najvećih mirotvoraca svoga vremena. Bio je i progonjen zbog pravednosti, ali je ustrajao kao svjedok Evanđelja i život završio kao mučenik. Stoga vjerujemo, da je njegovo Kraljevstvo nebesko! Uz to, vjerujemo, da se na Stepinca mogu primijeniti također riječi Isusova posljednjega blaženstva: "Blago vama kad vas - zbog mene - pogrde i prognaju i sve zlo slažu protiv vas! Radujte se i kličite: velika je plaća vaša na nebesima! Ta progonili su tako proroke prije vas!" (Mt 5,11-12).

Vjerujemo, da je Stepinac svetac zato što je mnogo, dugo i na razne načine trpio za istinu i Isusovo Evanđelje, i zato što je učinio sve, što je mogao u onim okolnostima, da se zaštiti svako Božje stvorenje i da se poštuju temeljna prava svakoga čovjeka, a da ni u jednom času nije popustio ni pred strašnim prijetnjama ni pred zavodljivim obećanjima, niti je imao straha, ni ozlojeđenosti ni mržnje prema svojim progoniteljima.

Vjerujemo, da je Stepinac svetac i zato što se nije našlo ništa, ni u njegovu životu ni njegovu djelovanju, ni dok je bio na slobodi ni u zatvoru, što bi moglo povrijediti nastojanja usmjerena prema jedinstvu kršćana u skladu s Isusovom molitvom, da svi budu jedno (Iv 17,21). To vjerujemo, također zato što je Stepinac u naše dane ponovno

višestruko nepravедno napadan i optuživan. No ne zbog tih napada kao takvih, nego zato što se, ponavljanjem lažnih optužaba, nastavlja njegovo mučeništvo, koje on, blaženik u Nebesima, tako vjerujemo, i ovaj put prihvaća krotko, strpljivo, s povjerenjem u Božju Providnost i s Isusovom molitvom na svojim usnama: Da svi budu jedno! I tako svojim novim mučeništvom iz Nebesa ponizno nastavlja dopunjavati "što nedostaje mukama Kristovim za Tijelo njegovo, za Crkvu" (Kol 1,24). Upravo zato vjerujemo, da za blaženoga Alojzija vrijede Isusove riječi: Velika je plaća njegova na nebesima! (usp. Mt, 5,12).

Stepinac učitelj nade

A u čemu je bio Stepinčev poseban način svetosti, koji ga je učinio tako dragim Narodu Božjemu među Hrvatima?

Kažu, da je francuski mislilac Teilhard de Chardin u svoje vrijeme je napisao "Svijet će pokloniti svoje povjerenje onima, koji mu budu znali pobuditi nadu." I imao je posvema pravo! U tom smislu, misleći na povjerenje, koje hrvatski katolici gaje prema blaženom Alojziju Stepincu, smije se kazati, da je to prvenstveno zato, što je on u crkvenoj zajednici, na čije je čelo bio postavljen kao biskup, kao i u cijelom narodu, kojemu je svom dušom pripadao, uporno budio i svojim primjerom podržavao nadu u gašenje svakoga ideološkoga, političkoga i moralnoga mraka te u izlazak u duhovnu i društvenu slobodu.

Stepinac je darivao nadu, koja je izlazila iz njegove vjere, unutrašnje slobode i očitovala se u snazi njegovih uvjerenja. Temeljio ju je na vjeri, da je svaka kršćanska nada u Gospodinu Bogu, da od njega dolazi i da se u njemu ostvaruje. U tom smislu, i njegovo je biskupsko geslo bilo: U tebe se, Gospodine, uzdam! On se tako pretvorio u učitelja nade jer je, pavši na hrvatsku zemlju, u skladu s mišlju svetoga Pavla, bio "apostol Krista Isusa po nalogu Boga, Spasitelja našega, i Krista Isusa, nade naše" (1 Tim 1,1). U toj zemlji je svjedočio, umro i za sve donio obilat rod. Bila je to nada, od koje je ponajprije on sam živio. Zapravo, bila je to njegova vjera u Isusa Krista i vječni život, koje u njegovu slučaju nije moglo ugroziti nikakvo trunjenje na zemlji, pa ni ono u zatvorskoj ćeliji u Lepoglavi. Dapače, upravo suprotno, Stepinčeva nada je izrasla kao plod upravo na tom umiranju. Odnosno, kao što bi rekao Isus u usporedbi sa zrnom pšenice: "Ako pšenično zrno, pav-

ši na zemlju, ne umre, ostaje samo; ako li umre, donosi obilat rod" (Iv 12,24).

Stepinčevo pouzdanje u Gospodina zaista je bilo čudesno veliko. U dugoj moralnoj noći ljudskoga roda, koja se u ono vrijeme, u obliku različitih nastranih ideologija, totalitarnih režima, zločina, stradanja i progona, tako snažno bila sručila na njegov narod i Crkvu, i na skoro cijeli svijet, te vremenski nadživjela i Stepinčev odlazak s ovoga svijeta, mogla ga je održati samo njegova unutrašnja sloboda, iz koje je rasla nada, koju je prenosio i na druge.

Njegova nada, koju je utemeljeno gajio, protezala se usporedno i na narodno i na crkveno biće. Znao je, da Crkva Kristova živi samo u životima konkretnih ljudi, koji uvijek pripadaju konkretnom narodu. Znao je, da su konkretan čovjek i konkretan narod fizička pretpostavka postojanja Crkve. Znao je, da nema slobodna vjernika bez slobodna čovjeka, i da nema slobodne Crkve Kristove bez slobodna naroda. Znao je, da je Crkva onakva kakvi su ljudi, i da je Crkvi onako kako je ljudima, jer ljudi su Crkva. Zato je smatrao, da i hrvatski narod, da bi mogao ostvarivati svoju slobodu, ima pravo na svoju državu, utemeljenu na Božjoj pravdi i uređenu pravednim zakonima.

Uz to, ako se samo sjetimo onoga "tužnog procesa" protiv njega, lako je uočiti, da je u sudnici jedini posvema slobodan u duši bio upravo Stepinac. A najzarobljeniji bili su upravo oni, koji su ga lažno optuživali i sudili. Dapače, što god je mrak u obliku vlasti raznih totalitarizama i svakovrsnih nasilja bivao tamniji, Stepinčeva je zvijezda nade postajala sjajnija. I ljudi su tu nadu s povjerenjem slijedili.

Suvremen svetac

Primjeri svetaca su draga vrijednost i uspomena iz prošlih vremena, no nikako samo blistavi eksponati u historijskom muzeju svetosti Naroda Božjega, već su također, i uvijek, vrlo zahtjevna pojava jer, bez želje za nasljedovanjem njihova primjera, govor o svecima ima vrlo malo smisla. Takav eventualni govor prestaje biti teologija i postaje obična historija.

U skladu s tim, danas, kada živimo u drukčijim okolnostima, trebamo postaviti pitanje: Koje su poruke blaženoga Alojzija nama, odnosno što ga čini aktualnim našoj generaciji vjernika?

Prvo, svjedočeći o svojoj unutrašnjoj slobodi, iz koje su proizlazili i njegov stav i govor, Stepi-

nac je kazao u sudnici: "Na sve tužbe koje su ovdje protiv mene iznesene odgovaram, da je moja savjest mirna, (...). Ja sam za svoje uvjerenje sposoban podnijeti ne samo ismijavanje, prezir i poniženje, nego - jer mi je savjest čista - pripravan sam svaki čas i umrijeti. (...) A što se tiče mene i moga suđenja, ja ne trebam milost, savjest mi je mirna."

Poruka je dakle jasna: Mirna savjest je najljepša zastava, a čisto srce najdraži grb, koje se može istaknuti kao legitimaciju katoličkoga vjernika u bilo kojemu vremenu. Odnosno, mirna savjest i čisto srce, koji su Stepincu omogućili, da svijetli u onomu mraku, poziv su za nasljedovanje.

Drugo, Stepinac je bio osuđen i zato što se hrabro suprotstavio pokušajima, da se u Katoličkoj crkvi među Hrvatima izazove neposluš prema svetom Ocu Papi i tako naruši crkveno jedinstvo. Naspram tomu, on ne samo nije prihvaćao takve pokušaje već je, nastojeći da sveta, apostolska i katolička Crkva zaista bude također jedna, postao svijetao primjer mučenika jedinstva Crkve. Stoga Stepinac, kao graditelj jedinstva Crkve oko njezinih zakonitih poglavara i Petrova nasljednika, jest primjer za svako doba, pa i za naše vrijeme, kad je Stepinac ponovno postao na neki način mučenik za jedinstvo.

K tomu, Stepinac je živio u vrijeme, kad su mnogi nevini stradali. Među njima neki su umirali na način pravih kršćanskih mučenika te stoga zaslužuju čast oltara. Na nama je, da ih otkrijemo i ponizno službenu Crkvu uvjerimo u njihovu svetost. Ili da to barem pokušamo pokretanjem postupaka istraživanja. Stoga je Stepinčevo proglašenje blaženim poziv svima, da zauzeto rade na prepoznavanju i drugih svetaca iz hrvatskoga naroda.

Uz to, Stepinac bi se vjerojatno složio s tvrdnjom da je društvo, u kojemu živimo i slavimo ovu Zlatnu Misu, po mnogočemu osiromašeno. Mnogi u njemu gladuju za pravdom, istinom, prijateljstvom, radnim mjestom, redovitom plaćom,

domom, a neki i za kruhom. I mnogo drugoga nedostaje. No, oskudica nade je najopasniji oblik siromaštva, koji se opasno širi i u Hrvatskoj i u BiH.

Svega toga, pa i nade, još više je manjkalo u Stepinčevo vrijeme. Stoga se čini, da Stepinac našu generaciju kršćana posebice poziva na osnovno kršćansko poslanje, koje se zove svjedočenje nade, jer ona je prva duhovna hrana kršćana i osnovno sredstvo evangelizacije svijeta.

Za kraj

O svim spomenutim temama se često i ustrajno bavio i biskup Zlatomisnik, osobito kad su u pitanju istina i poštenje, pravda i pravo svakoga čovjeka, hrvatskoga i svakoga drugog naroda, posvema svjestan da: "Kroz mnoge nam je nevolje u kraljevstvo nebesko" (usp. Dj 14,22).

I na kraju, budući da nas je na ovu svečanost okupila pedeseta obljetnica svećeništva, neka ovo skromno razmišljanje bude privedeno kraju našom inačicom pisma, koje je papa Franjo uputio Zlatomisniku sredinom lipnja: *Časnoga brata Ratka Perića, biskupa mostarsko-duvanjskoga i trajnoga upravitelja Trebinjsko-mrkanske biskupije, cijenjena proučavatelja i poznavatelja života, uloge i duhovnosti blaženog Alojzija Stepinca, koji sretno obilježuje svećenički zlatni jubilej, svojim molitvama pratimo i njegovo buduće djelovanje preporučamo u zagovor blaženoga Kardinala i svetog Ivana Pavla II., koji ga je imenovao biskupom.*

I uvjeren, da će Zlatomisnik moliti za nas, s ljubavlju mu, također u ime sve braće članova Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine, izričem čestitke i molim Božji blagoslov.

U mostarskim katedralnim dvorima, četrnaestoga dana mjeseca rujna godine 2019.

Don Tomo Vukšić, vojni biskup

BISKUPOVA ZAHVALNICA

Sva petorica mostarsko-duvanjskih biskupa, koja su susljedno djelovala u razdoblju od uspostave redovite biskupske hijerarhije, od 1881. godine do danas, doživjela su Zlatni jubilej misništva:

Fra Paškal Buconjić, 1856. - 21. prosinca - 1905.

Fra Alojzije Mišić, 1882. - 7. srpnja - 1932.

Don Petar Čule, 1920. - 20. lipnja - 1970.¹

Don Pavao Žanić, 1941. - 1. lipnja - 1991.²

Don Ratko Perić, 1969. - 29. lipnja - 2019.

Na svečanoj Akademiji, priređenoj u Mostaru, 14. rujna 2019., u povodu blagdana Uzvišenja svetoga Križa, svetkovine obljetnice posvete katedrale i biskupskoga ređenja te spomena svoga zlatnoga misničkoga jubileja, biskup je Ratko izrekao ovu zahvalnicu:

U pet desetljeća misništva, od svećeničkoga ređenja 1969., odnosno od svršetka studija 1971., izdano mi je pet glavnih dekreta za crkvene službe različita trajanja.

Prvi: od biskupa Petra Čule, 3. rujna 1971., za župnog upravitelja u Trebinju, tri godine (1971.-1974.). Trebinje bijaše mjesto nedjeljnoga Misnog slavlja i propovijedanja u crkvi Male Gospe, danas katedrali (od 1984.), svakodnevna sv. Misa kod sestara Milosrdnica u okviru gradske bolnice, pouke jezika osnovcima i srednjoškolcima od kojih je oko 180 prošlo kroz župni ured, uglavnom pravoslavnih i muslimana te neznatan broj katolika. Korektni odnosi s pravoslavicima i muslimanima, kao i s općinskim vlastima. Možda je katolička zajednica, poprilično miješana, od oko 300 članova malo živnula u Gospodinu. Odatle počeo objavljivati člančice u hrašanjskom *Dumi i njegovu narodu* i splitskom tromjesečniku *Crkvi u svijetu*.

Drugi dekret, zapravo poziv p. Antuna Fostača, provincijala Hrvatske pokrajine Družbe Isusove, uz odobrenje i biskupa Čule i dubrovačkoga biskupa Severina Perneka, za nastavnika na Humanističkoj gimnaziji, koju su u sjemeništu u Dubrovniku vodili oci isusovci, pet polugodišta (1972.-1974.). U Dubrovniku u dva dana u tjednu predavao opću povijest i grčki jezik. Srdačna suradnja s ocima isusovcima i drugim profesorima

na gimnaziji i međuosoban susret povjerenja s oko 60 srednjoškolaca-sjemeništaraca. Bio na polaganju triju maturantskih ispita iz povijesti. Korisna iskustva u snalaženju na području odgoja i obrazovanja mladih kandidata na svećeništvo, od kojih se dio uputio na bogosloviju. Za mene vježba u nastavničkom pamćenju gradiva i u razmišljanju.

Treći dekret od vrhbosanskoga nadbiskupa Smiljana Čekade, 27. studenoga 1974., opet uz pristanak biskupa Čule, za profesora na Visokoj katoličkoj teološkoj školi u Sarajevu, jedanaest semestara (1974.-1979.). Sarajevo, unatoč oštrim zimama, bijaše među vedrijim razdobljima svećeništva. Zadužen za ekumensku teologiju i istočno bogoslovlje, a uz to predavao: religioznu psihologiju, mariologiju, o sakramentima općenito i posebno, o stožernim krjepostima. A na Katehetskom institutu: teodiceju, apologetiku i hrvatski jezik. Sve što me s novim predmetima iznenada bilo pogodilo, prilično mi je godilo. Materija mi bijaše po sebi bliža. Tri slobodna ljetna mjeseca najviše iskorištavana u duhovne vježbe koje su me orijentirale na proučavanje Svetoga Pisma obaju Zavjeta i u usmenim razmatranjima i u pisanim radovima. Uz dr. Matu Zovkića, od 1975. uređivao časopis za duhovnost "Vrelo života", koje je izlazilo do 1992. Iz tih pet godina ređena su dvadesetorica hercegovačkih svećenika sa sarajevske teologije.

Četvrti dekret od pape Ivana Pavla II., svetoga, 7. prosinca 1979., s pristankom biskupa Čule, za ravnatelja Papinskoga hrvatskog zavoda i crkve sv. Jeronima u Rimu, trinaest godina (1979.-1992.). Odgovornost i pred Svetom Stolicom i pred sedamnaest hrvatskih biskupa s pravom na Zavod. I briga za hrvatsku rimsku zajednicu koja se okuplja u crkvi sv. Jeronima. Zapala me zadaća da na civilnim ustanovama provedem postupak da se "Ilirski zavod sv. Jeronima" nazove, već 1971. postignutim, naslovom "Papinski hrvatski zavod sv. Jeronima". U Rimu nije bilo predavanja u školi sve do potkraj mandata, nego samo pratnja svećenika studenata u njihovu studiju, osobito u završnu rezultatu. Između svećenika, koji su

¹ Vidi prikaz proslave Zlatnoga misničkoga jubileja biskupa Čule u: *Službeni vjesnik*, III./1970., str. 1-20.

² U povodu 50. obljetnice misništva izišao je Žanićev zbornik pod naslovom *Istina oslobađa*, priredio don Tomo Vukšić, Mostar, 1991. Izišao je i drugi Žanićev zbornik pod naslovom *U vjeri, nadi i ljubavi*, u povodu njegove 100. obljetnice rođenja, priredio don Željko Majić, Mostar, 2018.

u tome periodu u Jeronimu boravili i razna papinska učilišta pohađali, studij su s licencijatom završila dvadeset i trojica i s doktoratom dvadeset i šestorica. A dvanaestorica postala biskupima: Jure Bogdan, Josip Bozanić, Đuro Gašparović, Berislav Grgić, Đuro Hranić, Nikola Kekić, Bože Radoš, Petar Rajič, Pero Sudar, Antun Škvorčević, Tomo Vukšić, da sebe preskočim - polovica veza na uz BiH. U tom periodu Zavod je pokrenuo izdavački niz *Collectanea croatico-hieronymiana de Urbe* i objavio 5 knjiga o svetojeronimskoj baštini zavoda i crkve. Posebno svečan dan u zavodu i u crkvi sv. Jeronima bijaše pastoralni pohod sv. Ivana Pavla II., pape, 21. listopada 1989. Objavljena i knjiga o tome. Dano mi je sudjelovati u dvjema delegacijama Svete Stolice: na Nacionalnom euharistijskom kongresu u Mariji Bistrici 1984. i kao prevoditelj u razgovorima izaslanstva s predsjedništvom i vladom u Beogradu 1985. U to vrijeme, od 1985. do 1987. vodio se protiv mene i dvojice isusovačke subraće u Crnoj Gori sudski proces na koji sam više puta pozivan iz Rima. Optužen da sam nijekao Jugoslaviju. Nije bila istina da sam je nijekao, ali da se do pet-šest godina posve raspala, to je živa istina. Nikada nisam bio nikakav suradnik, ni povjerenik, ni operativna veza ni Udbe, ni KGB-a, niti ikoje tajne službe na ovome svijetu, niti me itko ikada ikako namamljivao na to. Zato sam 2017. ostao zaprepašten filmom u kojem je biskup Žanić oklevetan kao udboagent, a ja kao kagebeovac. Suprotno KGB-u, omogućeno mi je na KBF-u u Zagrebu postići naslov privatnoga docenta 1986. i sveučilišnoga 1991. Čak sam počeo malo i predavati dolazeći iz Rima.

Peti dekret, također od pape Ivana Pavla II., 29. svibnja 1992., za koadjutora u Mostaru, godinu dana (1992.-1993), potom ordinarija, dvadeset i šest godina (1993.-2019.). U Mostaru obilje posla.

Poštovao sam redovničku autonomiju i dvaju muških redova, franjevac i karmelićana (od 2006.), i sedam ženskih kongregacija, koji su nastojali pomoći u pastoralnom djelu.

U prvih deset godina bio sam u kontaktu s hrvatskim političarima, a kasnije sve rjeđe, poštujući i u tome potrebnu autonomiju. Nisam smatrao razboritim da međunarodnjaci vode na sastanke vjerske vođe, da promičemo njihov daytonizam.

Našao sam 100 dijecezanskih svećenika od kojih 67 mlađih ispod mojih 48 godina. Valjalo je najprije okupiti vrsne suradnike, preuzimajući baštinu svojih prethodnika i rješavati probleme crkvenih zdanja srušenih ili oštećenih u ratu koji

je bio počeo 1991. Obnovljeno je ili *ex novo* podignuto više od stotinu takvih objekata, među njima i Katedrala, i Biskupski ordinarijat i rezidencija, i novi Svećenički dom, a umjesto staroga pojavio se Emaus itd.

Nastavljeno je na svim već započetim pothvatima iz prethodna razdoblja:

Crkva na kamenu od 1980., koja ulazi u 40. godinu mjesečna izlaza s već 466 brojeva i 157 knjiga raznih naslova i auktora, ovo je 157. knjiga;

Biskupijski caritas od 1982., koji se razgranao u više projekata;

Teološki institut od 1987., iz kojega je izišlo više od 250 diplomiranih kateheta i objavljeno 6 znanstvenih radova;

Osnovane su 1993. u Mostaru 4 nove župe razdvajanjem od katedralne, a jedna 2011. godine;

Započeo je s radom 2001. *Rehabilitacijski centar* Sveta Obitelj u Mostaru s kasnijim priključkom Betanije u Čapljini;

U pastoralnu skrb biskupije ušlo je od 2010. Podrinje, tj. Foča i Čajniče.

Blagoslovljen je *Biskupijski centar u Stocu - Sarsenterum*, 2013.

Dovršava se Pastoralno-duhovni i kulturni centar pokraj biskupije s Galerijom prijateljstva - Zbirkom umjetnina Mostarsko-duvanjske biskupije, za arhiv, biblioteku, multimedijalnu dvoranu, čitaonicu.

U ovom periodu od 1993. trojica su dijecezanskih svećenika postala biskupima: Dražen Kutleša, Petar Rajič i Tomo Vukšić;

- Poslan na studij u inozemstvo 21 bogoslov i 21 svećenik (desetorica svećenika bila su vani kao bogoslovi).

Zaređena su 36-orica svećenika. Preminuo biskup Pavao Žanić i 32 svećenika. U isto vrijeme zaređena 83 franjevca, preminula 62. *Requiescant in pace*.

- Osim pokojnoga biskupa Žanića, vraćena u katedralu prošle godine, od četvorice svećenika preminulih u svijetu: Petra Buluma, Marka i Joze Zovke i Ivana Tomasa, ovu smo posljednju trojicu uspjeli prenijeli u Mostar.

- U ovome periodu do prošle godine izišlo je više od 40 publikacija pastoralno-duhovnoga karaktera.

Zahvalan sam Bogu koji me pozvao i održao u svojoj službi, kao i Crkvi koja mi je, unatoč sve- mu, iskazivala povjerenje.

- Doživio sam sa svojim suradnikom kancelarom glasovitu otmicu u nedjelju, 2. travnja 1995.,

kada smo prisilno ugurani u auto ispred katedrale u vožnji prema Cimu, a ispred nas povorka s korizmenom popijevkom: "Prosti moj, Bože!" U autu nam je rečeno: "Danas je završen hercegovački slučaj!" - E, kamo sreće!

Kroza život pratile su me razne bolesti, ali me nisu priječile u radu i u nesavitljivosti kada je bila u pitanju istina, Božja i crkvena.

- Volio bih da sam u svim kušnjama bio Bogu vjerniji, u odbijanju svih napasti odlučniji i u vršenju svih zadaća ponizniji.

- Volio bih da smo uspjeli vratiti biskupsku kuću Trebinjsko-mrkanskoj biskupiji u Dubrovniku s pomoću ugovora sa Svetom Stolicom. Ali ima dana.

- Volio bih da se Hrasno, svetište Kraljice mira, razvilo kako je zamišljeno 1977.

- Volio bih da se "hercegovački slučaj" do kraja crkveno raspleo kao što je, uz osam naših zajedničkih sjednica, od 1993. do 2003., u Rimu raspravljano, i sretno uznapredovalo, ali u nekim je župama ostala bolna praksa neposluha.

- Volio bih da je "međugorskomu fenomenu" riješeno pitanje autentičnosti, za što su bile zadužene četiri komisije od 1982. do 2014., od Mostara do Rima.

- Volio bih da je Crkva Kristova uskrsnuća dovršena i blagoslovljena.

- Volio bih da smo osnovali Klasičnu gimnaziju u Mostaru kako smo planirali.

- Volio bih da smo mogli zadržati neke svećenike-katehete u srednjim školama u Mostaru, a neke u svećeništvu.

- Volio bih da smo uspjeli dozvati salezijance u Mostar, i sestre svete Majke Terezije, kako smo pregovarali. Nije bilo do nas.

- Volio bih da nikoga ne pogodi tolika kleveta i kletva koja mi je upućivana kada bi se u javnosti povukla riječ hercegovački "slučaj" ili međugorski "fenomen". Bog se svima smilovao!

- Volio bih puno toga, ali prepušta se i drugima da budu s više sreće i uspjeha.

Dva su me biblijska gesla vodila u svećeništvu: Hvalite Gospodina - "Aleluja" i drugo, biskupski moto, "Kroz mnoge nam je nevolje u Kraljevstvo Božje". Mnogih je nevolja u obilju bilo i ima, još se samo, s pomoću milosti Božje, domoći Kraljevstva nebeskoga gdje se nalazi blaženi Stepinac, i to sa svima vama i sa svima s kojima sam u ovih 50 godina svećeništva živio, radio i trpio! Hvala milosrdnom Bogu na svemu!

HOMILIJA BISKUPA FRANJE KOMARICE

Uzvišenja Svetoga Križa
Obljetnica posvete katedrale
Obljetnica ređenja dijecezanskog biskupa
Biskupov zlatni svećenički jubilej
Mostar, 14. rujna 2019.

Draga braćo i sestre u Kristu Spasitelju, cijenjani prijatelji današnjeg Jubilarca! dragi Kristovi vjernici laici, dragi redovnici i redovnice, draga braćo nadbiskupi, biskupi i svećenici!

Tebi, dragi brate, domaći biskupe Ratko, "Zlatni Jubilarče", zahvaljujem za ukazano povjerenje, da u ovom osobito svečanom liturgijskom slavju uputim prigodnu besjedu. - Malo si precijenio moje godine i snage kada si me zadužio da održim odjednom četiri propovijedi zbog četiri razloga, radi kojih smo se večeras okupili u ovoj Božjoj kući. Ne zamjeri, ako budu umjesto četiri - tri propovijedi, i to jedna za drugom. Pođimo redom.

1. - U početku bijaše Ljubav! Tako je! U početku Božje povijesti spasenja ljudskoga roda bila je Božja ljubav. To je nama kršćanima, vjerujem, dobro poznato. Sami smo toliko puta čitali i slušali riječi Evanđelja Isusova apostola Ivana: "Bog je tako ljubio svijet da je dao svoga jedinorođenog Sina, da nijedan koji u njega vjeruje ne propadne, nego da ima život vječni" (Iv 3,17).

Božja je ljubav prema svijetu, osobito prema ljudskom rodu, doista neshvatljivo tako snažna da je Bog za spasenje svijeta i ljudskoga roda žrtvovao svoga Sina Jedinorođenca, dakle najveće i najdragocjenije što je imao, i to bez ikakva uvjeta, osim da taj njegov dar, ta žrtva od strane ljudsko-

ga roda - od nas - bude prihvaćena. I u poslanici Rimljanima čitamo objavljenu Božju istinu: "Ako je Bog za nas, tko će protiv nas? On, koji čak nije poštedio vlastitog Sina, a već ga je predao za sve nas, kako nam neće dati s njime i sve ostalo?" (Rim 8,31b-32).

2. - Mi smo se večeras, na **blagdan Uzvišenja sv. Križa**, okupili u ovom posvećenom Božjem hramu oko toga žrtvovanog Božjeg Sina, Isusa Krista, Raspetoga i Uskrsloga, da mu zahvalimo za njegovo otkupiteljsko djelo na križu, kojim smo svi mi spašeni od vječne propasti i oslobođeni da ovdje na zemlji ne moramo robovati nikojemu stvorenju, ni vidljivom ni nevidljivom.

To je **prvi razlog** ovoga našeg vjerničkog svečanog slavlja.

Kristova smrt na križu nije tek Božje dopuštenje, nego je Božja izričita želja, Božja volja; ne kao neka zaslijepljena bezobzirnost, nego kao spasenjska ljubav Božja! - To je jedinstveni Božji dar, u kojemu se očituje samo Božje srce! U Kristovoj smrti na križu uključen je - i to najtješnje - sam Bog! Za nas je ljude sama bit Božja - u svakom pogledu nedokučiva. A povezana s Kristovom žrtvom na križu, Božja nam bit postaje vidljiva, prepoznatljiva - kao ljubav, i to univerzalna - prema svemu stvorenju; nije ograničena samo na neke dijelove toga stvorenja! To naglašava isti Isusov apostol Ivan u svojoj Prvoj poslanici, kada piše za Isusa da je "On žrtva pomirnice ne samo za naše grijeha nego za grijeha svega svijeta" (1 Iv 2,2).

Bog je, dakle, svojom beskrajnom ljubavlju, stvorio nužne uvjete za definitivno naše vječno spasenje. Te uvjete, tu Božju utjelovljenu ljubav, mi, ljudi dužni smo uočiti i svojom vjerom zahvalno prihvatiti, te ih učiniti za sebe spasonosnom stvarnošću.

Kršćanstvo u Kristovu križu, kao simbolu njegova žrtvovanja, patnje i boli, njegove vjerodostojnosti, prepoznaje najviši ideal ljubavi; vidi objavu univerzalne Božje ljubavi koja ide do krajnjih granica. Ono u križu prepoznaje također i simbol nade; jer, ono shvaća i prihvaća Božju objavljenu istinu da se kroz patnju, smrt i uskrsnuće Isusovo očituje "Božja mudrost", tj. da križ nije put prema konačnu slomu, konačnoj propasti, nego je put novomu početku u vječnom Presvetom Trojstvu! U križu kršćanstvo prepoznaje i Božje praštanje nama ljudima. "Krist ... kao veliki svećenik ... vlastitom krvi omogućiti nam vječno otkupljenje" (Heb 9,11-12).

Sadržaj križa nije vjerodostojan i ne može pobijediti, ako onaj, tko se za njega bori ne prihvati

da i sam bude razapet. Nema nekoga drugog zaobilaznog puta ni za Krista ni za Kristova vjernika i suradnika!

I mi, večeras ovdje sabrani, nalazimo se pred Isusovim vjerodostojnim, spasonosnim, golgotским križem:

- ako u Isusovim mukama i smrti prepoznajemo objavu Božje ljubavi prema nama i cijelome svijetu (a ne groznu kaznu od nekoga osvetoljubiva Boga);

- ako učimo od Isusova primjera da naša vlastita patnja i križ ne vode bezizlazno u katastrofu; nego - ako svoju patnju podnosimo i križ svoj nosimo zajedno s Isusom iz ljubavi prema svome spasenju i spasenju drugih ljudi - da onda i ta patnja i taj križ vodi k novom, vječnom životu s Bogom; i

- ako svojim shvaćanjem i prihvaćanjem ove "Božje mudrosti" steknemo odvažnost da svoje - često ne lagodno - životno zemaljsko putovanje nastavljamo s nadom, s pouzdanjem u Božju zagantiranu nam pomoć i praštanje.

U Kristovoj žrtvi i smrti na križu mi prepoznajemo također Boga, odnosno Krista kao Dobroga Pastira, koji daje svoj život za sve svoje ovce, tražeći neumorno i onu stotu - svojom ili tuđom krivicom - zabludjelu, zalutalu ovcu, kojoj prijeti propast i vječna nesreća.

Zato mi, kao članovi Kristove Crkve, Kristove zajednice u nadi spašenih, potaknuti riječima apostola Pavla iz njegove poslanice Galaćanima, radošno i osvjedočeno proglašavamo - urbi et orbi - i sebi i drugima, kako je naša obveza da se "hvalimo križem Gospodina našega Isusa Krista", jer je "u njemu spas, život i uskrsnuće naše" (Gal 6,14).

Na temelju takve naše vjere u jedinstvenu vriednost Kristove muke i smrti na križu i s obzirom na naš konkretan život, na naše svjesno sudjelovanje u tom spasenjskom Kristovu djelu našom ljubavlju prema Kristu i njegovom božanskom nauku, mi opravdano - i ne samo večeras - svjesno izgovaramo (pjevajući) riječi liturgijske pjesme: "Častimo te, križu sveti, na kom umre Isus naš, na života tamnoj stazi kao zvijezda ti nam sjaš... Ti u tuzi i veselju križu bud' nam zastava; ti nas vjerne Bogu vodi preko svijeta varava!" (br. 481,1.4.)

Mi smo svjedoci kako možemo danas u ovom našem životnom okruženju vidjeti križ na mnogo mjestâ i u različitim oblicima: na zvoncima crkava, na grobljima, uz putove ili na raskrižjima, na našim poljima i vrhovima brda i planina - (ne samo na ovdašnjem Humu!); u našim stanovima;

o vratu, na prsima ili odjeći djevojaka i mladića, žena i muškaraca, odraslih i djece; i da su ti križevi napravljeni od kamena, od drveta, željeza, od drugih metala, stakla, slame, cvijeća i dr.

Od onih koji su te križeve postavili, ili ih nose na sebi, ili ih promatraju, s pravom se smije očekivati da u njima prepoznaju onaj grubi i teški križ koji je prije dvije tisuće godina bio uzdignut na Golgoti u Jeruzalemu, a koji je najprije nosio i pod njim padao i na kojem je visio i umro za spasenje naše i cijeloga svijeta utjelovljeni Sin Božji, a sada Uskrsl i neuništivi Gospodar Neba i zemlje, i božanski pravedni Sudac svim živima i mrtvima!

Ako dakle tvrdimo da znademo vrijednost i cijenu toga svetog znaka našega spasenja, onda ne bismo smjeli nikada sebi dozvoliti da taj grubi i teški Kristov križ preoblikujemo u štap, prikladan za našu bezbrižnu šetnju ovom zemljom!

Kao kršćani također ne smijemo dozvoliti - barem u našem životnom okruženju - da se ovaj, za sve nas najsvetiji znak, odbaci kao bezvrijedan ili staromodan predmet na smetlište naše osobne, naše nacionalne ili pak svjetske povijesti!

Nego, i ubuduće čuvajmo ljubomorno u svojim obiteljima, u svojim ustanovama, u svojim župnim zajednicama križ kao središte naše svete vjere!

Ne stidimo ga se ni javno nositi pa i kad se, možda, nađemo u tuđem svijetu, i u onom životnom okruženju gdje to danas više nije "moda"! Pokažimo drugima da smo dobro i temeljito poučeni u svome kršćanskom identitetu - kako od svojih roditelja, tako i od svojih svećenika i biskupâ!

3. - Koji je drugi razlog našega večerašnjeg vjerničkog slavlja?

On se tiče poglavito i posebno jednoga člana naše večerašnje liturgijske zajednice, a onda - posredno - i svih nas drugih. Radi se o ovogodišnjem "zlatnom jubilarcu" - svećeniku **Isusa Krista**, našem bratu po krsnoj milosti i po punini svetoga Reda, među nama nazočnom, ovdašnjem biskupu ordinariju ove Mostarsko-duvanjske biskupije Ratku Periću, koji je ujedno i trajni apostolski upravitelj svoje zavičajne Biskupije trebinjsko-mrkanske.

On, kako znamo, upravo na današnju svetkovinu slavi također i **27. obljetnicu svoga biskupskog ređenja**. Takav izvanredan **dvostruki** razlog svećeničkoga zlatnog jubileja i visoke godišnjice biskupskog ređenja zaslužuje da se na njihove sadržaje barem sažeto podsjetimo, kako

bismo što iskrenije Trojedinom Bogu, zajedno s časnim Jubilarcem također zahvalili za taj njegov izvanredan, iznimno velik dar.

Tko našega Jubilarca imalo poznaje, vjerujem da također znade kako je njemu osobno malo stalo do njegove vlastite osobe. Svih proteklih 50 godina svoga iznimno dinamična i plodna svećeništva, on se nije umarao da, prema snagama svoga uma, srca i tijela, uz pomoć Božje milosti, ispunja one zadaće za koje je bio opunomoćen i zadužen svojim svećeničkim ređenjem.

Inicijativa za svećeničko zvanje i poslanje našega Jubilarca bila je kod Gospodara vinograda, njive, žetve, koji zove sebi radnike i suradnike i povjerava im - kao upraviteljima - svoja blaga, svoj vinograd, svoju njivu. Naš "zlatni jubilarac" dobro je znao, da je poput sv. apostola Pavla milošću Božjom to što jest (usp. 1 Kor 15,10). Sigurno je bezbroj puta sam sebi i drugima oko sebe ponavljao Apostolove riječi: "Neka nas ljudi smatraju kao sluge Kristove i upravitelje Božjih tajna!" (1 Kor 4,1-2).

Ti si, dragi brate Ratko, toga bio dobro svjestan kod svoga svećeničkog ređenja prije 50 godina. Kao "upravitelj Božjih tajna", tj. Kristovih dobara, bio si tada posvećen da naviještaš Evanđelje, da posvećuješ vjernike i prinosiš žrtvu Novoga saveza. Znao si da Ti nisi vlasnik svega toga, nego si i sam najprije primatelj, sa zadatkom da primljeno drugima oko sebe podijeliš i to u što kvalitetnijem obliku i u što većoj količini! Znao si da ne dolaziš i ne nastupaš u svoje ime, nego da si, kako veli apostol Pavao "drugi Krist" i da je zadaća cijeloga Tvog života, svih Tvojih planova, razmišljanja i cjelokupna rada - intelektualnog, duhovnog i pastoralnog - približiti Kristovo djelo spasenja svim ljudima.

Također Ti je bilo poznato, a i životne prilike i neprilike to su Ti potvrdile, da je često jedno teoretski sve to znati, a drugo je to znanje svakodnevno pretakati u konkretan život, obavljajući savjesno povjeren Ti posao. Iako si se, zasigurno, trudio da tako doista i bude, nerijetko si i Ti doživio kod samoga sebe ispunjenje Kristova upozorenja svima nama: "Duh je, istina, voljan, no tijelo je slabo" (Mt 26,41).

Živeći tijekom prva dva desetljeća svjesno i savjesno svoje svećeništvo u obavljanju odgovornih crkvenih službi - u župnom pastoralu, te osobito u obrazovanju i odgoju budućih svećenika u svojoj biskupiji, u svojoj metropoliji te konačno u cijelom svome hrvatskom narodu, i to u sredi-

štu kršćanstva, Ti si se osvjedočio da svaki istinski i sretni Kristov svećenik treba svakodnevno sve više ponirati u sadržaj i bremenitost, pa zato i odgovornost svoga uzvišena zvanja. Tvoj prvotni, mladomisnički žar, tijekom svih potonjih dvadeset i više godina, nije bio splasnuo, nego se milošću Božjom svakodnevno uvijek iznova pročišćavao i učvršćivao.

Obnašajući - dulje od desetljeća - u Vječnome gradu, najodgovorniju crkvenu službu u odgovoru i obrazovanju generacijâ budućih odgojitelja i učitelja svećeničkih kandidata u cijelom našem hrvatskom narodu, Ti si, dragi brate, Ratko, bio svjestan da, ono što je Crkvi potrebno - i to ne samo u našem narodu i ne samo danas - jesu ljudi, odnosno oni zaređeni svećenici, u kojima poniznost i poslušnost nisu manji nego strast za Božjom objavljenom istinom; da su joj potrebni ljudi koji daju svjedočanstvo za Krista, ubijena i uskrsla, unatoč svim mogućim neshvaćanjima, izrugivanjima, omalovažavanjima i napadanjima, koji ih mogu snaći. Potrebni su nam svećenici koji Crkvu i njezino poslanje vole više nego možebitnu udobnost i lagodnost njezine vlastite sudbine.

S tom i takvom sviješću primio si, dragi Ratko, spremno, pod kraj proljeća godine 1992. - tijekom obnašanja službe rektora Papinskoga hrvatskog zavoda sv. Jeronima u Rimu - zamolbu i odluku Nasljednika apostola Petra, sv. pape Ivana Pavla II., da u svojoj domovini preuzmeš novu, iznimno tešku i odgovornu zadaću nasljednikâ tadašnjega prvog pastira dviju ovdašnjih hercegovačkih biskupija Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske.

Kao ni Tvojim prethodnicima na učiteljskoj i pastirskoj službi ove mjesne Crkve tijekom njezina - duljeg od stoljeća - postojanja, nije ni Tebi, dragi biskupe Ratko, bilo omogućeno da budeš zaređen za biskupa u svojoj katedrali koja je svoju izgradnju čekala - kao ni jedna druga u cijelom našem okruženju, - čak cijelo jedno stoljeće! Zbog tadašnjih ratnih razaranja ovoga grada i ove katedrale, posvećene Gospi, Majci Crkve, primio si puninu sv. Reda u jednoj od tada nedovršenih župnih Gospinih crkava Trebinjske biskupije, u crkvi Gospe od zdravlja, u Neumu. Spremno si i Ti tada pred Božjim okupljenim narodom javno obećao da ćeš - potpomognut milošću Duha Svetoga, te molitvom i ljubavlju povjerena Ti Božjega naroda - sve do smrti savjesno i besprijeorno vršiti posebno odgovornu službu - od apostola povjerenu, i Tebi u biskupskom ređenju predanu.

Dobro svjestan velike i mnogostruke drame u kojoj se u času Tvoga biskupskog imenovanja i ređenja nalazila Kristova Crkva u dragoj Ti domovini Hercegovini, promišljeno si uzeo tada sebi za geslo svoje nove, crkvene službe riječi apostola Pavla i njegova druga u propovijedanju Evanđelja sv. Barnabe "Kroz mnoge nam je nevolje ući u Kraljevstvo Božje" (Dj 14,22).

A onda su se počele redati godine Tvoje dinamične i brojnim - očekivanim i neočekivanim - događanjima bremenite službe - do sada njih punih dvadeset i sedam!

Bilo je tijekom tih godina radosnih i utješnih trenutaka, poput onih koje su imala trojica izabranih Isusovih učenika na brdu Taboru. Ali, nije nedostajalo ni danâ ni tjeđanâ tjeskobe, mraka, osjećaja totalne nemoći pred silama zla, kao ni trenutaka kušnje, vapaja, padanja pod križem vlastitih slabosti ili pak nevolja i neprihvatanja pa čak i od strane nekih Tvojih bližnjih, članova Tvoje biskupije. I u tim neprilikama imao si pred očima Krista s križem. Znao si da od onoga vremena kada je Isus s trnovom krunom na glavi bio razapet na križu, koji je prije toga nosio, mogu istina, pravda i ljubav ovom zemljom - pa i ovom hercegovačkom - hoditi samo s trnovom krunom na glavi!

Bilo je za Tebe također i mnogo izazova, problema, potrebe za odricanjem i za prilagođavanjem na nove, nepoznate i neuobičajene korake i staze predvodnika mnoge Tvoje braće i sestara u vjeri.

Također Ti je, kao biskupu Katoličke, tj. sveopće Crkve, dodatno, bilo dano upoznati dramatičnu stvarnost današnjega svijeta, koja zahvaća i guši brojna društvena uređenja državâ, a nažalost i crkvene zajednice u nekim zemljama i sredinama - pa i ovoga našega, nekoć kršćanskoga kontinenta. Svjedok si, zajedno s nama, sve veće otežnosti u sebičnost, indiferentnost, samozadovoljstvo i samodostatnost;

sve većeg udaljavanja od Božjega zakona i odbacivanja Božjega plana spasenja čovjeka;

sve proširenijega fatalnog zatamnjenja čovjekove bogolikosti, prljanja i zarobljavanja grijehom ljudskoga dostojanstva čak i kod brojnih naših sugrađana.

U cjelokupnom tom vrtlogu i labirintu, udaran valovima moralna propadanja i šiban vjetrovima jeftina, površna pomodarstva, Ti, dragi brate u biskupskoj službi Ratko, nisi izgubio kompas niti ispustio iz ruku kormilo povjerenih Ti ovdašnjih hercegovačkih Crkava.

Duboko si bio osvjedočen da Uskrsli i danas živi u svojoj Crkvi - također i u ovoj ovdašnjoj - djelotvorni Spasitelj svijeta Isus Krist, uvijek iznova pruža svoju božansku pomoć i jakost, osobito svojom Božanskom Riječju i svetim sakramentima! Zato si se neumorno trudio - u zgodno i u nezgodno vrijeme (usp. 2 Tim 4,2) - usmeno i napisмено - poticati svoje bližnje - svećenike i redovnike, redovnice i Kristove vjernike laike, da se oni trude oko ostvarenja svoga životnog zaduženja i svoga povijesnog poslanja. Zacijelo Te je pri tome podržavalo Tvoje osobno uvjerenje, tj.: ako svi oni, koji su mi povjereni, budu u svome srcu imali i njegovali sveti Kristov zakon prema Bogu i prema svome bližnjemu, oni će biti u stanju u svome životnom okruženju i u ovom našem vremenu, dati pravi odgovor svakome koji od njih zatraži obrazloženje kršćanske nade koja je u njima, kako je to od kršćana očekivao još davno, u prvim desetljećima povijesti Crkve, i sv. Petar apostol (usp. 1 Pt 3,15).

Osim svoga neumorna, mnogostruka rada za dobro povjerenih Ti Kristovih vjernika u dvjema ovdašnjim hercegovačkim biskupijama, Ti si, dragi brate Ratko, stavljao jednako tako spremno snage svoga uma i srca i u korist Crkve na području cijele naše Metropolije, a onda i cijeloga našega hrvatskog naroda: - u djelovanju naše Biskupske konferencije i njezinih tijelâ, te u radu tijelâ Svete Stolice.

Cijeloga svoga svećeničkog i biskupskog života i služenja trudio si se nalikovati onom savjesnom sluzi iz Isusove prisposode, kojemu je gospodar povjerio pet talenata, a on "ode i počne raditi s njima te zaradi i drugih pet" (Mt 25,15-16). Znađeš dobro da ga je zbog toga gospodar pohvalio i uveo ga u svoju vječnu radost!

I ja Ti za sve ono dobro, što si kao svećenik i kao biskup učinio, ne samo meni osobno i mojoj biskupiji, od srca najiskrenije zahvaljujem!

4. - Osim već spomenuta **dva**, odnosno **tri razloga** ovoga našega večerašnjega svečana vjerničkoga slavlja, ima još i **treći**, odnosno **četvrti razlog**, koji vi, dragi svećenici, redovnice i vjernici laici - s razlogom, ne propuštate - na ovaj dan - svetkovinski spomenuti i prisjetiti se njegova sadržaja i značenja za vas i cijelu ovu biskupiju. Doličuje da se i na njegov sadržaj kratko podsjetimo.

To je godišnjica **posvete ove katedrale** - ove godine tridesetdeveta!

Bogu se posvećuje jedno zdanje - katedrala, crkva, kapelica - da bi bila sveta; tj. da bi bila kuća

žive Božje Crkve, ujedinjene u Kristu po Njegovu Duhu, i kao Crkva u ime Kristovo bila zauzeta da pomiri i oživi svijet služeći Evanđelju i ljubavi. Liturgijski nas propisi poučavaju da je katedrala ona crkva u kojoj se nalazi biskupova katedra, tj. biskupova učiteljska stolica - a biskup je glavni učitelj vjere! - kao znak učiteljstva i vlasti pastira mjesne Crkve (biskupije) i kao znak jedinstva onih koji vjeruju onom vjerom što je biskup, kao pastir povjerena mu Kristova stada, naviješta. - Katedralna je crkva zbog veličanstvena zdanja znak onoga duhovnog hrama koji se izgrađuje unutra u dušama, te blista veličanstvenošću božanske milosti u duhu onih riječi apostola iz poslanice Korinćanima 6,16: "Mi smo hram Boga živoga".

Katedrala je također izrazita slika one nevidljive Kristove Crkve, koja na cijelom svijetu i moli i pjeva i klanja se. Zato se katedralna crkva punim pravom mora smatrati središtem liturgijskoga života biskupije. Stoga na prikladne načine treba u vjerničke duše utiskivati ljubav i poštovanje prema katedralnoj crkvi. Tomu mnogo pridonosi godišnja proslava, tj. obljetnička svetkovina njezina posvećenja, a to je slučaj i večeras! Tako glase crkveni propisi i liturgijske odredbe (usp. *Biskupski ceremonijal*, br. 42-45).

Vi ste, dragi domaći vjernici, redovnice i svećenici tijekom proteklih godina, na današnji svečani dan najčešće - osobno od svoga revnoga biskupa, našega ovogodišnjega "zlatnog jubilarca" - slušali o svojevrstnoj, jedinstvenoj drami koja je - najprije tijekom mnogih desetljeća - nezgodna i zgodna vremena - pratila pripremu pa odgađanje gradnje katedrale; zatim konačno i samu gradnju i posvetu prije 39 godina, te ratno razaranje 90-ih godina i poratnu obnovu ove "majke svih crkava" vaše, drage mi, biskupije.

U toj 14 desetljeća dugoj drami prepoznamo radosno, svjetlosno, žalosno i slavno lice samoga Krista Gospodina. U zajedništvu s Marijom, Majkom Isusovom i Majkom Crkve Isusove, koja, kako veli Sveto Pismo, pohranjivaše sve te uspomene u svome srcu (usp. Lk 2,51), u vjeri i mi prihvaćamo razloge nade, koja je u nama. Kao hodočasnici na ovom svijetu, na kojem za nas nema trajna boravka, idemo i mi sve bliže k Isusu, umrlom i uskrsnom Gospodinu našega života, koji za sebe reče: "Kada budem uzdignut sa zemlje, sve ću privući k sebi" i "Dođite k meni svi umorni i opterećeni i ja ću vas odmoriti ... učite se od mene, jer sam krotka i ponizna srca" (Iv 12,32; Mt 11,28.29).

Posveta katedrale i godišnja proslava njezina posvećenja značajan je događaj za jednu mjesnu Crkvu - za jednu biskupiju. To je slavije obiteljskog doma i svih ukućana, svih pripadnika jedne biskupijske zajednice. Zato se s pravom očekuje od nas, okupljenih večeras na ovom svečanom slavlju, u povodu godišnjice posvete ove katedrale, da usrdno zazivamo Božju milost i duhovnu okrjepu za uspješan nastavak hodočašća svih vas, članova Božjega naroda ove biskupije, koji se okupljate tijekom liturgijske godine, ovdje oko svoga biskupa, kako bi ovaj Božji dom bio otvoren:

- da molimo Boga i za sve one koji traže zaštitu i pomoć za dušu i tijelo;

- koji žele moliti i hvaliti Boga u pjesmama;

- za one koji su opterećeni teškim jarmom grijeha ili drugih vrsta životnih nevolja;

- kao i za one koji mole Božju pomoć za svoje bližnje, za svoje sunarodnjake i suvremenike i svoje pokojne.

5. - Draga braćo i sestre u Kristu, Spasitelju, molimo stoga, večeras i mi svi zajedno, da iz ovoga Bogu posvećena hrama sadašnjem i budućim pokoljenjima Kristovih vjernika ovoga grada i ove biskupije, odjekuje objavljena Božja istina - i o Bogu i o nama ljudima, Božjim miljenicima!

Neka se u ovoj katedrali i ubuduće sastaje Nebo sa Zemljom, da tu našu Zemlju, zaraženu gubom raznovrsnih grijeha, očisti i učini je bogatom dobrim plodovima za ovozemaljski i vječni život njezinih stanovnika!

Neka se ovdje i ubuduće čovjek odaziva Božjem pozivu na pomirenje s Bogom, svojim Stvoriteljem i milosrdnim Spasiteljem i na izmirenje s braćom ljudima!

Neka se ovdje i ubuduće zaziva blagoslov i pomoć Božja i majčinski zagovor Presvete Bogorodice Marije, Majke Crkve na sve članove ove biskupijske zajednice, ovoga grada, ove države, cijele Crkve i cijeloga svijeta!

Neka u ovoj lijepo obnovljenoj katedrali što češće odzvanjaju riječi liturgijske pjesme predviđene upravo za ovakve prigode: "Iz ovog svetog šatora i majke sviju crkava, nek srca nova izlaze da grad i svijet nam mijenjaju!"

Za tvoju ljubav očinsku, po svetim nam pastirima, što vodiše nas u vjeri mi Tebi - Kralju nebeski - hvalu dajemo!"

A našem sadašnjem pastiru - "zlatnom jubilarcu" molimo svi zajedno Gospodina da mu i ubuduće udjeljuje svoje milosti, da on nastavi dostojno vršiti svoju pastirsku i učiteljsku službu i kao vjeran djelatelj Božjih svetih otajstava - zajedno s povjerenim mu Kristovim vjernicima, prisprije u vječni život!

Mi svi pak i ovom svečanom - mnogostrukom - prigodom obnovimo i pojedinačno i zajednički zavjet naših nezaboravnih vjernih predaka, sadržan i izražen u poznatim crkvenim pjesmama:

"Zastava nas sveta vodi Pobjednika Krista, mučenička krv se na njoj kao sunce blista!

Znademo za kim stupamo,

Vođa je nama Svevišnji Bog

Hrvat - katolik će uvijek ostati

uz Krista, Kralja svog!"

"Isusu ljubavlju uzvratimo,

srce mu svoje ne uskratimo!" Amen! Tako neka bude!

† *Franjo Komarica*
biskup banjolučki

BOG SE NE DA IZRUGIVATI (GAL 6,7)

INTERVJU PORTALU "MI" U POVODU 50. OBLJETNICE MISNIŠTVA

Preuzvišeni gospodine, uz kršćansku zahvalnost za sve učinjeno u 50 godina svećeništva i, od toga, 27 godina biskupstva, dopustite osobniji pristup: nagledali ste mnogo nevolja, prosijali mnogo duhovnoga žita i kukolja. Naš je dojam da još uvijek zračite svježinom, radošću i nadom. Kako je danas biti biskup u Mostaru, u BiH i Hrvatskoj?

- Kršćansko-koncilskom radošću i nadom - da! Svježinom? - Vrijeme nosi svoje breme. Slijedeći crkveni kanon, prije više mjeseci predao sam odreknuće od službe u Papine ruke. Očekujem nasljednika po Duhu Svetomu. A dotle sve se redovito odvija. Biti biskup u Mostaru, i u BiH, i u RH i jučer i danas i sutra znači: "podnositi tegobe i žegu dana", odnosno "mnoge nevolje". Biskup-

ska katedra daje dostojanstvo biskupu, a biskup opravdava ili ne opravdava takvo dostojanstvo. On je po službi učitelj, posvetitelj i upravitelj u zajedništvu s drugim biskupima i "cum Petro et sub Petro".

Koji su vam bili najradosniji trenutci tijekom Vašega dosadašnjeg svećeništva i biskupstva, a što su bili najteži izazovi?

Najradosniji, sve po milosti Božjoj:

- Svećeničko ređenje s četvoricom kolega u Prisoju na Petrovdan 1969. rukopolaganjem biskupa Petra Čule;

- Mlada Misa u Rotimlju, 22. kolovoza iste godine.

- Pozdrav papi Ivanu Pavlu II. u Papinskom hrvatskom zavodu i u crkvi sv. Jeronima u Rimu, 21. listopada 1989.

- Oslobođenje grada Mostara od agresora, 11. lipnja 1992. na dan proglašenja koadjutorom biskupu Pavlu Žaniću.

- Sedam beatifikacija mučenika naše Crkve: nadbiskupa Stepinca u Mariji Bistrici, 3. listopada 1998., Pet Kćeriju Božje Ljubavi - Jule, Berchmane, Antonije, Krizine i Bernadete u Sarajevu, 24. rujna 2011. i don Miroslava Bulešića u Puli, 28. rujna 2013.

- Proslava 25. obljetnice episkopata u Mostaru, 14. rujna 2017.

Najteži izazovi?

- Dolazak u Trebinje za župnika, 17. prosinca 1971.

- Preuzimanje predavanja ekumenske teologije na Bogoslovnoj školi u Sarajevu, u studenome 1974.

- Ulazak u rektorsku službu u Zavodu sv. Jeronima, 8. veljače 1980.

- Prihvaćanje Papina imenovanja za biskupa koadjutora, 29. svibnja 1992.

- Osnivanje, zajedno s biskupom Žanićem, četiriju novih župa u Mostaru, odjelidbom od katedralne župe, 6. siječnja 1993.

- Pohod franjevcima u šest dekanatskih mjesta (Duvno, Posušje, Široki Brijeg, Gorica, Humac i Čitluk) zajedno s generalnim vikarom Reda manje braće, p. Stephanom Ottenbreitom, ofm, - kao suizvršitelji Dekreta *Romanis Pontificibus*, postavljeni od Kongregacije za evangelizaciju naroda - radi potpisa *Izjave o posluhu* u smislu primanja pastoralnoga dekreta u Biskupiji mostarsko-duvanjskoj, 19.-20. lipnja 2000. Tada je većina franjevac potpisala provedbu Dekreta.

- Izbor u peteročlanu Komisiju za proučavanje osobe i djela blaženoga Alojzija Stepinca, pastira i mučenika, pod pokroviteljstvom Svete Stolice, srpanj 2016. - srpanj 2017.

"HRVATI U RIMU" TEK OD 1971. (O ZAVODU SV. JERONIMA)

Pozicionirajte nam, biskupije kojima upravljate: Mostarsko - duvanjsku i Trebinjsko - mrkansku. Naša javnost o tome premalo zna? Kakva je, posebice, budućnost Trebinjsko-mrkanske biskupije i katolika u njoj?

- Mostarska: od Bune do Duvna, od Konjica do Gabele Polja uključujući, od 1890., župu Nevesinje s Fočom, Čajničem, Kalinovikom, Ulogom i Gackom, svega 66 župa. A Trebinje od Stjepan Krsta do Neuma i od Domanovića do Trebinja s 15 župa i biskupijskim centrom u Stocu. Trebinjska povijesno ima tri otočića u Jadranu: Bobaru, Supetar i Mrkan, po ovome nazvana i mrkanska, bila je pod upravom iz Dubrovnika od 1819. do 1890., a od tada do danas pod Mostarom. Trebinjska biskupija nije administratura, nego prava biskupija koja ima mostarskoga biskupa za apostolskog administratora.

Vaš svećenički i profesorski život obilježila je dionica u zavodu Sv. Jeronima. O tom vremenu malo se u našoj javnosti zna, pa nam opišite borbu za tu ustanovu u Vatikanu?

- U pet redaka pet stoljeća, je li? Mi smo Hrvati od Ulcinja do Rovinja i od Trebinja do Petrovardina službeno bili u Rimu Illyrici i Illirici, od 1451. sve do 1971. godine. Rektor Đuro Kokša uspio je kod Svete Stolice te Iliriče preimenovati u Croate s nazivom: Hrvatski zavod. Papa je dodao i naslov Papinski. Osamdesetih godina, u vrijeme moga mandata, to je provedeno i na svim civilnim forumima. Bitka oko imena posebno se vodila od 1901. do 1911. i od 1924. do 1928. A u to su se bile umiješale: vlada austrijska, vlada mađarska, vlada talijanska, vlada crnogorska u suradnji s vladama srpskom, ruskom i francuskom, konačno vlada srpsko-hrvatsko-slovenska. Hrvatski je episkopat bio kompaktan, na čelu sa sarajevskim nadbiskupom Josipom Stadlerom do 1918. Sve je izvučeno na čisto. Tako da smo mi u Rimu priznati punokrvnim Hrvatima tek od 1971.

Svoju svećeničku formaciju počeli ste od najmlađih dana. Nizale su se postaje: Sjemenište Šalata, Bogoslovni fakultet Zagreb i Rim, Visoka teološka škola u Sarajevu, rimska sveučilišta. Kakva je, po Vašem mišljenju, proteklih desetljeća, bila razina odgoja i intelektualne formacije budućih svećenika?

- Dvije se opasnosti nadvijaju i medijima raznose nad današnje čovječanstvo: *sekularizam*,

sustav zatvoren u ovaj svijet, bez Boga, i *relativizam* u svemu, sustav bez apsolutnih vrijednosti koje bi sezale u vječnost. I Crkva je zaskočena tim prijetnjama. Sin Božji, pravi Bog od pravoga Boga, Gospodin Isus ušao je u ovaj svijet utjelovljenjem u Djevici Mariji snagom Duha Svetoga, a uskrsnućem izišao u novu životnu sferu i otvorio odgovore i na sekularizam i na relativizam. Ne će nas ti vjetrovi ovoga svijeta pomesti ako se bude mo držali nauka i zakona Kristova.

FORMACIJA SJEMENIŠTARACA I BOGOSLOVA

Jeste li danas zadovoljni formacijom sjemeništaraca i bogoslova?

- Nije ni formacija svuda ista, niti su sjemeništarci i bogoslovi svuda jednako zadovoljni. Glavni, primarni ili temeljni odgoj daje se u malom sjemeništu, od 15. do 19. godine. Danas u nekim bogoslovijama ima više kandidata koji nisu vidjeli maloga sjemeništa, a završili su neku srednju školu koja po sebi ne priprema za studij filozofije i teologije, nego onih koji su došli iz sjemeništa. Kada se ima sve to u vidu, i kriteriji se odgoja pomalo spuštaju da se izađe u susret pridošlicama. Biskupi su nerijetko u škripcu koga postaviti za odgojitelje, koga za duhovnika. Ako su poglavari nezadovoljni svojom službom, kako ćeš očekivati da bogoslovi budu zadovoljni poglavarima. Danas je stanje takvo da je pitanje hoće li poglavari u dogledno vrijeme imati koga odgajati u bogoslovijama. Kriza nas nagoni da će nam biti veća briga nova zvanja, nego sam odgoj.

Posljednjih desetljeća jasno istupate u našoj javnosti: civilnoj i crkvenoj. Recite nam, zapravo pojasnite, što znači biti biskup i koja je uloga biskupa?

- Biskup bi trebao biti teološki opremljen, moralno hrabar, crkveno jasan. Pastir koji ne samo raspoznaje glas svojih vjernika i svećenika, nego i onaj koji zna odgovorno voditi povjerene mu duše. Ono što se ustručava reći ili napisati vjernik ili svećenik, tu bi biskup morao nastupati neustrašivo, istinito i razgovijetno.

RAŠČIŠĆAVANJE TEOLOŠKIH POJMOVA

U posljednje vrijeme upadate u dijalog i rasprave na mnogim bojišnicama. Ističete sigurnost i važnost Učiteljstva. Dovodi li se, pomalo, i u našoj crkvenoj javnosti u pitanje hijerarhijski ustroj Crkve?

- Ne vidim da bi se dovodio u pitanje hijerarhijski ustroj Crkve, jer tu su biskupi svjesni svoje službe, zadaće i ovlasti. Shizma nastaje kada se biskup odvoji od zajednice i formira svoju skupinu vjernika. U nas toga nema. Čini mi se nedovoljno jasno reći da moramo biti otvoreni prema onima koji "drugačije" misle. Taj je pojam rastezljiv do škandala: Kalvarija nije Areopag, iako su se mogla čuti najrazličitija golgotaška mišljenja:

- Sidi s križa pa ćemo ti vjerovati.
- Druge je spasio neka spasi sam sebe!
- Po našem Zakonu on mora umrijeti!
- Oče, oprostí im jer ne znaju što čine!

- Isuse, sjeti me se kada u raj dođeš! Znamo koja su mišljenja mjerodavna, istine vječne, Objava. A koja su - besmislice ljudske!

Je li teologija u službi Učiteljstva ili se odviše osamila kao čista znanost? Zašto ste kritički progovorili o nedavnom teološkom susretu u Dubrovniku?

- Može li se protumačiti stajalište jednoga Pape koji bi se lišio teološke pomoći Kongregacije za nauk vjere kojoj je upravo to glavna zadaća? Može li se razumjeti da se jedan biskup ili kardinal ne služi profesorima svoga fakulteta da mu pomognu u nacrtu poslanica, okružnica? Ne vidim da se naša teologija pretvorila u čistu znanost. U Zagrebu se svake godine održava Teološko-pastoralni tečaj. Ne samo teološki. Razlog mojemu "kritičkom osvrtu" bio je u raščišćavanju teoloških pojmova. Sve je bilo javno, u medijima. Bio je to poziv da jedna feministička "teologinja" - kako ćeš je drukčije osloviti nego pod navodnicima? - ne može prosipati zlo sjeme i očekivati da se mi prilagodimo tomu zlosjemenu, kao nečemu "različitu" od pšenice i da poštuemo tu njezinu "različitost", otrov. Ne može se na teološkoj školi buncati što komu padne na pamet ili reći studentima da se kritički postave prema onomu što čuju. Izabrat će točno ono što udara u srž Crkve: zanijekat će božanstvo Isusa Krista, zanijekat će opstojnost đavla, zanijekat će u Evandjelju autentičnost Isusovih riječi jer tada nije bilo magnetofona, prihvatit će da se pričest jednako daje parovima koji su u zakonitu braku i u preljubu, poigravat će se idejom o ređenju žena i o ukidanju celibata i slično.

DOPRINOS "SVETOJ HRVATSKOJ"

Pisali ste i o stanju u Europi. Snažan je Vaš tekst "Kako kršćani konstruiraju križni put?"

(19. travnja 2019.). Je li vrag donio novu šalu i prijevare? Što se to događa s katolicima Europe?

- Križ je poput onoga kamena temeljca: Tko s križem i s Križnim putem izvodi prijevaru i šale, padne li na njega, "smrskat će se, a na koga on padne, satrt će ga" (Mt 21,44). Bog se ne da izrugivati, ni od katolika ni od bezvjeraca! Psalmist u molitvi Bogu veli: "Poštenu poštenjem uzvrataš, a lukavca izigravaš!" (Ps 18,26-27). Ne može se Boga predriblati! A neki misle da može, pa i među biskupima. Ovo se odnosi u prvom redu na one biskupe koji su spomenuti u tom prikazu: *Kako kršćani konstruiraju križni put.*

Vidljiv je Vaš doprinos tzv. "Svetoj Hrvatskoj". Aktualizirali ste naše duhovne velikane, a knjigom "Nada koja ne postiduje", prvog heroja u koloni hrvatskih pobjednika, Bl. Alojzija Stepinca. Što o tome trebaju znati sadašnji i budućí naraštaji Crkve u Hrvata?

- U prvoj polovici prošloga stoljeća nositeljima duhovnih zvanja stalo je da sveto žive u svojim staležima. A nama u drugoj polovici stoljeća i početkom ovoga kao da je više stalo da što više kandidata iz Crkve među Hrvatima vidimo ovjenčane blaženom ili svetom krunom na oltaru. Na primjer, u periodu od 1912. do 1924. živjelo je više od 20 svetaca, blaženika i slugu Božjih (Antić, Benigar, Bulešić, Gabrić, Lang, Mahnić, Mandić, Merz, 5 Drinskih mučenica, Durković, Muzić, Palić, Peran, M. Petković, Stadler, Stantić, Stepinac, Vošnjak, Ž. Ivsić...). A u drugoj polovici 20. stoljeća i u ovih 13 godina početka 21. stoljeća beatificirano je Devetero, a kanonizirana Trojica svetaca. Pišući o Mariji Petković, dva izdanja *Kćeri poslušna* (2003. i 2004.), učinilo mi se važnim donijeti kratke životopise naših svetaca i blaženika. A od studenoga 2017. svakoga mjeseca u Crkvi na kamenu sažet je životopis slugu Božjih, blaženika i svetaca koji pripadaju dotičnu mjesecu. Ako ispustimo iz vida konkretnu svetost života, kakvi smo onda kršćani, katolici?

FRANJEVCI I MEĐUGORJE

Mnogi će reći da iza sebe ostavljate neraščićene stvari i da su posebno franjevci kod Vas kamen spoticanja. Što zapravo Vi o njima mislite?

- Treba jasno reći da nije katolički fratar onaj koji misli ili koji se vlada kao da je župa njegovo vlasništvo. Nije. Ni po "historijskom" pravu ni po nekim zaslugama. Župa je Crkvino vlasništvo. A Crkva je Božja. Mi smo sluge, "sluge smo beskorisne", pa i kada smo sve učinili po dužnosti

(Lk 17,10). Mi danas djelujemo u jednoj službi, sutra u drugoj. Sveta je Stolica dekretom iz 1975. zajamčila u Hercegovini polovicu vjernika pastoralnoj brizi franjevacu. Na drugoj su polovici svi ostali. A još smo daleko od te "idealne" podjele. Što o fratrima mislim? Kada se drže katoličke ekleziologije i Zakonika kanonskoga prava, više su nego poželjni i potrebni suradnici u biskupiji.

Svoje ste snage trošili i u tzv. "fenomen Međugorja". Ove godine niste ondje bili ni na krizmi. Međugorje je stavljeno pod patronat Svete Stolice. Ima li suglasja o budućnosti Međugorja? Može li se nekako pomiriti stajalište Svete Stolice i mjesnih biskupa u Mostaru?

- Četiri su teološke komisije osnovane i djelovale da ispituju radi li se o autentičnim ukazanjima ili ne. Očekivalo se proglašenje pravorijeka. Papa je rezervirao sebi i daljnji studij i pravorijek. Po svomu Vizitatoru preuzeo je pastoral i domaćih i došljaka. Pa i kada Papa proglasi je li neko ukazanje vjerodostojno ili nije, župni pastoral ostaje. U tom pogledu nije bilo nesuglasja. A takozvani "hodočasnici" mogu dolaziti spontano ili umjetno. Medijska propaganda uvijek je imala svoga udjela i utrška.

IMA ISTINA O KOJIMA SE NE MOŽE RASPRAVLJATI

Kažu neki analitičari Vama blizu da Vas "fratri nisu voljeli, a da su Vas se Vaši bojali!" Biskupe Ratko, kako biskup na ovo može odgovoriti?

- Svima je bilo vidljivo da smo se uzajamno poštovali i poštujemo.

Jedan mi je prelat doslovce ovako rekao: "On je katedrala, a oko njega su stećci! Tvrdi i prezahtjevni!" Znači sve kamen do kamena! Ima li po Vama što pozitivno u ovoj tvrdnji?

- Svi trebamo biti kao stećci ako se radi o čvrstoći vjere i morala. Ima istina o kojima se ne može raspravljati, pogađati i trgovati. Tu se hoće stećak. A ima stvari gdje je poželjna i potrebna fleksibilnost, elastičnost. Isus je to poslovično rekao: "Bezazleni kao golubovi, a mudri kao zmije". Zmija mudro čuva glavu, a ako joj se rep i otkine, narast će. Možemo se pogađati o kamatama, ali ne o glavnici.

A, napokon, famozni "Hercegovački slučaj". Što se zaključilo na tom planu?

- Zaključilo se i potpisalo 1999. godine da će se provesti dekret "Romanis Pontificibus" iz 1975., po kojem dijecezanskom kleru u Mostarsko-du-

vanjskoj biskupiji pripada osam župa: Blagaj-Buna, Crnač, Čapljina, Gradac Mostarski, Grude, Jablanica, Ploče-Tepčići i Nevesinje. Pobuna od 10-ak franjevaca omela je da se dekret provede u potpunosti. Stanje je sada ovakvo:

Nevesinje i Jablanica više se ne ometa, posve su na raspolaganju biskupu. Ali vjernika sve manje.

Župne urede i župne crkve s polovicom vjernika u župi Čapljini kao i sve Grude drže po tri franjevca (dvojici su po 83 godine), svi su otpušteni iz Franjevačkoga reda, suspendirani od službe i sve što čine nedopušteno rade, a nevaljano ispovijedaju, krizmavaju i vjenčavaju.

U Čapljini djeluju dva dijecezanska pastoralca, imaju Pastoralni centar i imaju na brizi oko 3.000 vjernika, tj. više od polovice.

Blagaj-Buna ima 3.000 vjernika, od toga ex-fratar iz Čapljine obilazi jednu šestinu. Župne urede i župne crkve u Gradcu Mostarskom i Tepčićima drže ex-franjevci iz Čapljine, ali više od polovice u Tepčićima pastorizira dijecezanski svećenik koji ima svoj Pastoralni centar s crkvom i stanom. Crnač drži jedan ex-franjevac kojemu su 83 godine.

PASTORALNE ZADAĆE

Crkva u demokraciji. Je li se snašla? Je li izgubila ili joj je umanjen dio zadaća (npr. čuvara nacionalne baštine...)?

- Crkva je Kristova u prvom redu čuvarica i promicateljica dvotisućljetnog pologa vjere i morala. A onaj koji ne vidi da je Crkva svojom liturgijom na hrvatskom jeziku, Svetim Pismom na hrvatskom jeziku, propovijedanjem na hrvatskom jeziku, doista Majka i Učiteljica, taj je slijep na oba oka. Ako takva slijepca vodi drugi sličan slijepac, onda su se obojica uputila u jamu. Tko hoće shvatiti, neka shvati!

Pastoralne zadaće ovoga vremena: mladi, stari. Tu su i obitelji?

Mladi: ako su fizički odrasli do 24. godine, nisu odrasli ni intelektualno ni afektivno. Raste se i uči svega života. Crkva im želi pomoći, od krštenja do spirovoda.

Stari: otvaraju se sve više domovi za stare i nemoćne, ali ni blizu koliko je potrebno. Kada bi mladi imali na pameti da će i oni jednom biti stari i da se sve vraća i sve plaća...

Obitelji: to su Božje stanice i jedinice. Ako su one zdrave, zdravo je cijelo društveno tijelo. Ako su one kancerozno, kancerozno je cijelo društvo, i crkveno i nacionalno.

Unatoč nepobitnu iskustvenu dokazu u suprotno, neki i dalje misle da mogu zlo raditi, a dobru se nadati!

Kako gledate na važnost nacionalne pomirbe i zajedništva, a sve više i crkvenoga? Kako to zajedništvo graditi?

- Kao što nam se tijelo neprestano raspada i razboljuje, a stalno ga liječimo i njegujemo, slično se događa i s crkvenim i nacionalnim zajedništvom: stalno je ugroženo i potrebno nam je svakovrsno i pomirenje i ozdravljenje. Bog nas okuplja, otkupljuje i spašava kao zajednicu, Crkvu, pa koliko god mi bili samosvojne osobe.

Kakvi su odnosi s pravoslavnima i muslimanima?

- Svaka takva zajednica - katolička, pravoslavna i muslimanska - ima svoje interese i ciljeve, religiozne i nacionalne. Ako druga zajednica ne interferira i ne ruši takve interese i ciljeve, mogući su susreti poglavara ali bez ikakva religioznog dijaloga, više da se očuva vanjski mir. Pa i to je nešto. Čuvamo mir.

BiH - TO TI JE DRŽAVA!

Ima li ovako ustrojena, položena i vođena Bosna i Hercegovina budućnosti?

- Ova država od Daytonu nema ni sadašnjosti ni budućnosti. To je država, a nije država. Protektorat, a nije protektorat. Njome upravlja Amerika, a miješa se i Rusija i Turska. Mi možemo godinu dana bez vlade i bez glave. To ti je država! Ovdje vlada pravi relativizam: je li ispravnije reći može ili more? Po "bosansku": *mere* i tako i tako!

Može li i kako hrvatski narod u BiH biti ravnopravan? Što očekujete od hrvatskih političara u Hrvatskoj i BiH u tom pogledu?

- Mi smo povijesno i topografski pravi rebus, enigma. Izazov je to velik svima. I Crkvi. U Hrvatskoj je poveliko mnoštvo Hrvata iz BiH. Zahvalni smo svima onima koji mudro, sustavno, institucionalno pronalaze načina i pomažu onima koji su potrebni pomoći na području zdravlja, kulture, znanosti, školstva, gradnje. Nitko nas ne će razumjeti kao što mi možemo sebe razumjeti i pokazati ruku pomoćnicu. A suradnje ima, Bogu hvala.

Broj Hrvata i katolika u odnosu na vrijeme prije rata je prepolovljen. Konstitutivnost postoji još samo na papiru. Možemo li reći da su Hrvati tako postali najveće žrtve rata?

- Pošteno je priznati da smo u ratu svi gubitnici! A mi smo u BiH gubitnici svi i nakon rata, svi i sve do sada!

U kojoj mjeri katolici u BiH žive svoju vjeru, a u kojoj mjeri je njihova vjera običajna i prigodna?

- Govorim za Hercegovinu: Ako gledaš sakramente inicijacije: krštenje, Pričest i krizmu, tu su 100 % katolici. Ako su vjenčanja između katolika, i tu je gotovo 100 %. Ako vjeru procjenjuješ po nedjeljnim katolicima, onda su vjernici do 30 %. Je li to običajno i prigodno, najbolje se vidi i po odseljenima u druge zemlje. Ako se zaustave u Hrvatskoj, uglavnom se zadrži sve ono što je bilo i u župama krštenja. To se manifestira i u duhovnim zvanjima, svećeničkim i redovničkim. Ako odlazi dalje, vjera se umanjuje kako se ide do krajeva svijeta, barem s obzirom na duhovna zvanja.

INTERNET JE "OPISMENIO" I ONE NAJPRIMITIVNIJE

Kako na simboličnoj razini od strane države izraziti priznanje žrtvi svećenika za narodnu i vjersku slobodu tijekom komunizma i je li to uopće potrebno?

- Prethodna je država zločinački pobila velik broj svećenika, a lopovski pootimala brojna crkvena imanja. Neka ova država ispravi povijesne nepravde, vrati Crkvi što je Crkvino, a ne trebaju nikakva posthumna priznanja i ploče odlikovanja.

Hercegovci su proteklih desetljeća doživjeli u Hrvatskoj hvalospjeve kao najvjerniji i najodaniji Hrvati, ali i teške uvrjede kao oni koji su pokrali i osramotili Hrvatsku. Kako vi doživljavate Hercegovce i njihovo hrvatstvo?

- Ima najvjernijih i među Konavljanima i Srijemcima, a ima kradiša i među Istranima i Bosancima. A ima udruženih zločinačkih pothvata i u međunarodnoj. Tko poštuje tuđe, a svojim se diči, to je pravi i Hrvat, i Srbin, i Argentinac, i Ukrajinac...

Puno pišete. Je li zapostavljena pisana riječ kod nas u pokrajinskoj Crkvi i Crkvi u Hrvata? Koliko je važnost kulture kao podupirateljice vjere?

- Nije zapostavljena pisana riječ, možda jest ona čitana. Internet je "opismenio" i one najpri-

mitivnije koji su sposobni izbaciti sav šljam iz sebe i potpisati se. Jadna nam je kultura, i vjerska i teološka, i ljudska i nacionalna. Kada gledam neke inozemne portale, i njihove komentare, divim se čitateljima koji se natječu u kulturi s piscem glavnoga članka.

DON MATE I FRA BONICIJE

Moramo na kraju pitati: tko vam i zašto složi onaj famozni film "Od Fatime do Međugorja" 2017.? Kako je biti optužen, i to oklevetan?

- Zloglasni film složio je režiser kojemu je generalni vikar odgovorio. Odakle mu onoliko drskosti da sve isisa iz prsta i stavi na Internet? Dva biskupa oklevetao, a nije se obogatio! Čovjek, oklevetan lažima, koja je sve jedna ogavnija od druge, miran je u savjesti. A klevetnik najbolje zna kako mu je.

Koga biste izdvojili kao primjer u Hercegovini i Hrvatskoj? Tko su po vama neupitni i najvažniji svjedoci vjere i domoljublja?

- Kako ćeš između stotina tisuća istaknuti svjedoke iz Blajburške tragedije (1945.), iz Hrvatskoga proljeća (1967.-71.), iz Domovinskoga rata (1991.-95.)? Po onome što sam čitao i čuo glasujem po dvojicu u Hercegovini: don Mate Nuić (1909.-1987. u zatvoru: 1948.-1955.) i fra Bonicije Rupčić (1910.-1984. u zatvoru: 1949.-1956.). U Hrvatskoj: nadbiskup Alojzije Stepinac (1898.-1960.), blaženi od 1998. Don Miroslav Bulešić (1920.-1947.), blaženi od 2013.

Preuzvišeni, kada biste uz 50. obljetnicu misništva i najmanje 18.250 odsluženih misa htjeli ostaviti poruku i pouku - amanet, što biste nam poručili?

- Bog ravna poviješću čovječanstva i poviješću svakoga čovjeka. Imat ćemo toliko blagoslova i uspjeha koliko se budemo Bogu molili i držali naravnoga morala, koji je Božji moral, životnih istina, koje su Božje istine. I ne zaboraviti da ćemo svi stati pred sudište Kristovo!

(Razgovor vodio: Mate Krajina)

OBLJETNICE I SLAVLJA

BLAGDAN TREBINJSKE BISKUPIJE

Trebinje, 22. rujna 2019. - Zaštitnik je Trebinjske biskupije od pamtivijeka sv. Mihovil arkanđeo kojemu je u gradu bila posvećena katedrala od 11. stoljeća nadalje. Pa i kada je 1251. sjedište preneseno na Dubrovačko more na otok sv. Marka - s pučkim izgovorom Mrkan - tijekom vremena sagrađena je katedrala s istim arkanđeoskim naslovom. U tu su katedralnu crkvu, i trebinjsku i mrkansku, bili pokopani i neki biskupi. Otkada je župnu crkvu Male Gospe Sveta Stolica uzdignula na rang trebinjske katedrale, biskup Pavao Žanić odredio je, u suglasju s klerom, da se u nedjelju prije blagdana sv. Mihovila slavi blagdan Trebinjsko-mrkanske biskupije. Tako je i ove godine, 22. rujna 2019., proslavljen svetkovinski Dan svetoga arkanđela zaštitnika, kojemu je pokoncilska liturgijska obnova priključila i arkanđele Gabriela i Rafaela. Župnik i biskupski vikar za Trebinjsku biskupiju don Ivo Šutalo, poštujući uvriježenu praksu, na uočnicu priredio je orguljaški koncert u katedrali gdje je Katja Krolo-Šarac, magistrica crkvene glazbe, izvela dionice iz djela S. Bacha, F. Mendelssohna, S. Karg-Elerta, D. Zipolija, M. Leščana i L. Boëllmanna.

A sutradan, u nedjelju je priredio i pozvao biskupa apostolskog administratora Ratka Perića da predvodi Misno slavlje. Odazvali su se i župnici Trebinjske biskupije: dekani don Rajko iz Stoca i don Ivica iz Neuma, zatim don Tomislav iz Čeljeva, don Gordan iz Domanovića, don Pero iz Rotimlje, don Nedjeljko iz Gradca, don Anđelko iz Hutova, don Antun s Hrasna, don Bernard iz Ravna i Trebinje. Koncelebrirali su don Milenko, profesor iz Sarajeva; don Mladen, župnik Sv. Ivana, i don Pero tajnik iz Mostara. Asistirala su dva bogoslova: Antonio s Hrasna, kandidat za đakonat, i Nikša iz Gradca, student četvrte godine na Filozofsko-teološkom institutu na Jordanovcu. Iz Hrasna su bili pjevači Župnoga zbora kao i skupina ministranata osnovne škole.

U početku je don Ivo pozdravio biskupa, svećenike i sav puk, župljane i hodočasnike, i predstavnike Zahumsko-hercegovačke eparhije, o. Miloša Lovrića, trebinjskoga paroha, i Branislava Rajkovića, đakona pri sabornom hramu u Trebinju. Domaćin je poslije slavlja u katedrali počastio celebranta i koncelebrante, pjevače i ministrante u župnoj kući.

Prenosimo biskupovu propovijed:

SVETI MIHOVILE, OSLOBODI NAS OD ZLA

Jedan suvremeni teolog izjavio je 21. kolovoza prošloga da đavao kao osoba ne postoji, nego "postoji samo kao simbolična stvarnost", kao neki znak zla, simbol zloće, neka naša ljudska zamisao koja izmišlja toga đavla u objektivnu svijetu da mu pripiše zlo, ali njega nema niti ga je bilo. Bilo bi to utješno kada bi bilo istinito. Ali, na žalost, đavla ima, i to od početka ovoga svijeta, pa i prije stvaranja čovjeka. On je zavodnik od početka. Nije taj poticatelj đavla koji je prvi zanijekao opstojnost

đavla kao osobne stvarnosti. Bilo je krivovjernika i prije njega koji se nisu mogli hrvati s đavlom pa su mu jednostavno zanijekali egzistenciju misleći da su riješili pitanje zla u svijetu i u čovjeku. A đavlu, koji se može zamaskirati čak i u "anđela svjetla", najviše odgovara da ga se niječe. On tek tada trijumfira. Rastumačimo neke pojmove:

Što je to osoba? To je biće, duhovno kao što Bog, samo što su u Bogu Tri Osobe, kao što su anđeli, ili duhovno-tjelesno biće, kao što je čovjek,

koji ima svijest o sebi, biće s razumom i slobodom. Naša nam vjera kaže da je Bog u svojoj neizmjerljivoj ljubavi prije stvaranja čovjeka nastvarao mirijade i mirijade duhovnih bića, osoba, sa sviješću i slobodnom voljom, koje su postavljene na provjeru da se opredijele slobodno i odgovorno za Boga ili suprot Boga. One koji se opredijeliše za Boga zovemo anđelima, a one koji se pobuniše protiv Boga nazivamo palim ili zlim anđelima, đavlima, *demonima*, *vragovima* (staroslavenska riječ vrag znači neprijatelj). Ovo znamo iz Božje objave, iz Svetoga Pisma.

Među tim zlodusima ima u Svetom Pismu i vlastitih imena kao što su: Antikrist, Belijal ili Belijar (od toga belaj), Knez tmine, Knez ovoga svijeta, Zmija, Zli. A neki navode kao izvorište glavnih grijeha ovih sedam đavola:

1. Lucifer (Iz 14,12) - Oholost; 2. Mamona (Mt 6,24) - Pohlepa/škrtost;

3. Asmodej (Tob 3,8) - Požuda/bludnost;

4. Beelzebul (Lk 11,24) - Ljubomora/zavist;

5. Belfegor/Baal Peor (Pnz 4,3) - Proždrljivost/neumjerenost u jelu i pilu; 6. Satan (Job 1,6) - Bjes/srdžba; 7. Abaddon (Izr 15,11) - Lijenost.

Ti se pojmovi tih osobnih bića susreću na više mjesta u Bibliji i uvijek sa značenjem opasne rušilačke snage, nikada u službi Boga i čovjeka. Nalaze se na tolikim stranicama od Geneze do Apokalipse. To je strašna osobna stvarnost.

Što je to zlo? Zlo je nedostatak dobra, istine, ljepote. Nemaš ruke, a trebaš je imati. Nemaš djece, a želiš je imati. Nemaš pamćenja, a dobro bi ti došlo. To su razne vrste nedostatka, fizičko ili duševno zlo. Ako pogledamo u Sveto Pismo Staroga Zavjeta, pojavljuje se mnoštvo pojmova za đavla: od demona do šejtana ili sotone. Čitajući Novi Zavjet, nailazimo barem 60 puta na riječ đavao. I barem 40 puta na riječ sotona. Da naidemo na tu vrašku mračnu silu i tri puta, previše je, kamoli ne stotinu puta. Riječ dolazi od grčkoga pojma *diabolos*, što znači

klevetnik - onaj koji iznosi neistine o drugomu da naškodi njegovu ugledu i časti; ovaj klevetnik nije isto kao *ogovaratelj* - koji prepričava tuđe naravne mane i osobne grijeha. Te su osobni grijesi istiniti, ali se ne znaju u javnosti. E đavao ih iznosi da nanese štetu čovjeku;

kuditelj - koji govori loše o drugomu, bilo da kleveće izmišljajući laži, bilo da ogovara iznoseći tuđe nevaljalštine, samo da ti nanese zlo;

lažni tužitelj - koji te svojim lažima sramoti da se tako crveniš da pobjegneš između naroda: on je "lažac i otac laži" (Iv 8,45);

nalet - koji naleti a da ne znaš ni otkuda ni kamo, samo ti naškodi koliko može;

napasnik - koji nagovara ili napastuje na zlo, na grijeh, napada te da pođeš krivim putem; a ti pristaneš ili ne pristaneš;

nečastivi - onaj kojemu se ne smije iskazivati nikakva čast i nikakav razgovor: odbij i to kratko i jasno;

potvoritelj - koji govori da si kradljivac, uličarka, mučiteljica djece u školi;

protivnik - koji se protivi Božjemu zakonu i redu, osobito u čovjekovu životu;

razdvajatelj - koji ruši život, uništava jedinstvo; razdjelitelj, razjedinitelj;

zavodnik - koji zavodi s puta i ubija: "čovjeku-ubojica od početka" (Iv 8,44);

To sve znači *diabolos*. I to uvijek pretpostavlja živu osobu koja to iznosi i raznosi, nije to vjetar, voda, zrak, zemlja, nego konkretna osoba koja takvu klevetu baca u zrak, uz vjetar, na zemlju da se širi i naškodi dotičnu čovjeku.

Isus nije tumačio podrijetlo i postanak đavla, ali jest nas poučio molitvu Očenaša da govorimo: Ne uvedi nas u napast i izbavi nas zloga. Napast - *tentatio* i Zli - *Malignus*.

Tko su to anđeli? Nasuprot ovoj vojsci zloduha, zlotvora, zlikovaca, koji djeluju među ljudima, postoji kudikamo veća vojska anđela, arkanđela i drugih vrsta dobrih duhovnih bića. Na čelu te dobre vojske nebeske nalazi se Mihael - Tko je kao Bog ili sv. Mihovil, arkandeo, koji se posve opredijelio za Boga, za vječni život u Bogu. Zato su se i naši stari od stoljeća jedanaestoga opredijelili za arkandela Mihovila da on štiti i brani ovaj grad i ovu biskupiju i njezina biskupa i svećenike, redovnike i vjernike. Dokumenti nam prenose da je prva katedrala u Trebinju posvećena sv. Mihovilu arkandelu i sigurno se oko nje formirala župna zajednica. A kada se sagradila nova crkva u ovome gradu, 1884. godine, spomen bi na davnu povijest očuvali da su crkvu posvetili u čast sv. Mihovila. Posvetili su je Maloj Gospi. A Mihovilu je posvećena kapelica na groblju u Podglivlju, najprije 1904., a obnovljena 1937.

Zaključujemo da se sjedište biskupije iz Trebinja željelo prenijeti u Dubrave, točnije u **Prenj**, gdje je od 1849. do 1855. građen današnji župni stan, a od 1859. do 1869. podignuta predivna crkva **sv. Mihovila arkandela**. Ljetos, na Veliku Gospu, proslavimo obljetnice. Župa je dubravska od 1704. već 315 godina

Još jedan spomen sv. Mihovila: u **hutovskoj** župi Krista Kralja u filijali **Prapatnici** podi-

gnuta je kapelica sv. Mihovilu 1938., a obnovljena 1974.

Mi, na ovaj svečani Dan Trebinjske biskupije, molimo moćan zagovor sv. Mihovila kod Boga, protiv njegova direktna protivnika Lucifera, protiv Mamone, Asmodeja, Beelzebula, Belfegora,

Satana i Abadona. Molimo Mihovilovu zaštitu svih naših obitelji, djece i mladeži, očeva i majki, svećenika i redovnika da se držimo Božjega reda i puta odričući se đavla i njegova sjaja, a čvrstom vjerom vjerujemo u Boga Oca Stvoritelja, Isusa Krista Spasitelja i duha Svetoga Posvetitelja.

SV. VINKO I VINKOVKE

Mostar, 27. rujna 2019. - U petak, 27. rujna 2019., u mostarskoj katedrali, u kojoj od 1980. služe sestre milosrdnice sv. Vinka Paulskoga Sarajevske provincije, slavljena je sv. Misa u čast sv. Vinka, utemeljitelja sestara milosrdnica popularno zvanih vinkovke. Misno je slavlje predvodio biskup Ratko, koncelebrirali su generalni vikar don Željko Majić, župnik don Luka Pavlović, msgr. Anto Brajko, don Rade Zovko, don Davor Berezovski, don Pero Milčević i don Ilija Petković. Pjevao je župni zbor. Uz brojne vjernike, koji su došli također čestitati sestrama vinkovkama njihov godišnji blagdan, bilo je sestara i drugih redovničkih zajednica. Poslije misnoga blagoslova sestre su počastile sve misare u velikoj katedralnoj dvorani.

Prenosimo biskupovu propovijed

Četiri su temeljna događaja ili važna praga u životu sv. Vinka Paulskoga, današnjega svečara: rođenje, svećeničko ređenje, susret s patnjom i smrt. O svakom ponešto, sa zaključkom:

1. - Rođen je 24. travnja 1581. u mjestu Pouy u južnoj Francuskoj u visokim Pirinejima, 450 kilometara od Pariza. Danas se to mjesto zove Pouy-Saint-Vincent. Eto da u tom nepoznatom selu nije rođen poznati i sveti Vinko Paulski, nitko živ ne bi znao za to mjesto, osim domaće čeljadi. Siromašna obitelj bila je bogata samo dječom: bilo ih je šestero, dvije sestre i četiri brata. Roditelji su novorođenomu dječaku na krštenju dali ime Vincent - Vinko. Je li po sv. Vinku Lerinškom, Francuzu (+450) ili po sv. Vinku Fererskom, Španjolcu (1350.-1419.), nije posve jasno. Kada su roditelji primijetili da je dječak umno sposoban i napredan, dali su ga na škole; a svećeničko je zvanje bilo viđeno kao materijalno najunosnije. I roditelji i djeca očekivali su da će im se siromaštvo pretvoriti u blagostanje, ako im Vinko postane svećenik i ako ih počne ekonomski pomagati kao župnik. Ali stvari se ne će odvijati

ti kako obitelj kombinira, nego kako svemogućí Bog planira.

2. - Zaređen je za svećenika 1600. godine, u svojoj 19. godini života. U vrijeme školovanja nije propadao, a i vladanje mu je bilo primjerno. Sve je školovanje završio tek 1604. Kao svećenik doživljavao je neočekivane obrate i peripetije: zaduživao se a nije imao odakle vratiti. Uхватili su ga morski gusari i odveli u Tunis u Afriku da služi kao rob. Jedva se oslobodio ropstva, vratio u Francusku, u Avignon, zatim bio je u Rimu neko vrijeme. Obavljao je službu dvorskoga kapelana u Parizu, ali mu je materijalno stanje bilo uglavnom ispod prosjeka. Nailazio je na goleme poteškoće i neuspjehe, upravo kroz mnoge nevolje, tako da je u neka doba govorio u sebi da bi više volio da se nije zaređio. Ipak tek 1612. postao je župnik u jednoj prigradskoj pariškoj župi. Mogao je u toj novoj službi provjeravati svoje svećeničko zvanje, procjenjivati svoje nakane i ciljeve. Bogu se moliti da zavoli zvanje kako ga je Bog darovao, a ne kako ga ljudi zamišljaju ili deformiraju.

3. - Susret s patnjom. Tu, na toj prvoj župi doživio je pravi kolaps kada je naišao na jednu obitelj od šestero članova, koji su doslovno svi bili bolesni i nemoćni, ležali u postelji, a da jedno drugomu nije moglo pomoći. O tom je slučaju već sljedeće nedjelje propovijedao u župnoj crkvi i probudio mnoga srca i suze. I on je uvidio da se ne može bez sistematske asistencije nevoljnima: organizirana njega za liječenje, uređena služba za razdavanje odjeće i obuće, sustavna pomoć za dijeljenje raznih živežnih namirnica. Uostalom po tim ćemo točkama biti suđeni na Sveopćem sudu, onom Posljednjem: kakvi smo bili prema duhovnim i tjelesnim potrebama svojih bližnjih? Mrtva sahraniti, gladna nahraniti; gola odjenuti, bolesna zbrinuti; stranca primiti, neuka poučiti. Zato će se početi baviti mišlju kako mlađe žene, djevojke i gospođe privoljeti da nešto sustavno rade, djeluju i popravljaju tužno stanje pučanstva u ko-

jem se bogati sve više bogate i likuju, a siromašni sve više siromaše i tuguju. Kako naći određenu ravnotežu pa da jedni previše ne oskudijevaju, a drugi da ne preobiluju? Kako postići približno ujednačenje, zadovoljstvo? Zato dolazi na misao da osnuje družbu "Služavki siromašnih", 1617., koje će biti preimenovane u "Gospođe milosrđa", 1629., pa u međuvremenu osniva mušku udrugu lazarista, misionara, 1625., koji su opstali do dana današnjega. Vidiš da je to Božje djelo, potrebno svakom vremenu i prostoru. Isto tako 1633. osnovao je, uz pomoć pobožne udovice Louise de Marillac, novu družbu "Kćeri milosrđa", današnje milosrdnice. Bila je to prva redovnička zajednica koja nije bila zatvorena samostanskog tipa, nego aktivna u svijetu, a živi u samostanu hraneći se molitvom, meditacijom i Euharistijom. Pa ipak sve je to bila kap ublaženja u moru opće bijede. Svijet se na nepravdi vrti. I svoju nepravdu i nasiljem brani. Drži se sebična načela: neka je meni dobro, a druge neka potop navodni i potopi. Ali pravi humanizam, kršćanstvo, vjera, ljubav samo se u teškim uvjetima potvrđuje. Na ovom se svijetu zaslužuje vječni život.

4. - Smrt 1660. Upravo u godini svoga dijamanatnoga svećeništva, u 60-oj obljetnici misništva, do brotvor je Vinko preminuo u Parizu, na današnji dan, 27. rujna. Na glasu svetosti, čašćen i od vjernika i od nevjernika. Zapravo tek u smrti vidi se

čovjekova veličina. Siromasi su izgubili svoga zaštitnika, a svi su vjernici stekli novoga moćnoga zagovornika kod Boga. Proglašen je blaženim 1729., a svetim 1737. godine.

Djelo svetoga Vinka Paulskoga najmanje se mjeri po tome što mu je tijelo ostalo neraspadnuto do danas, iako je to nama ljudima posve čudno kada se redovito svačije tijelo raspada do kosti u grobu, nego se više procjenjuje po tome kolik je utjecaj imao od tada do sada, kroz ovih 360 godina. Oba njegova reda, unatoč općoj krizi zvanja, znak su vitalnosti u Crkvi, jer siromaha ćete uvijek imati sa sobom, govoraše Gospodin. Oni će biti i naš obraz na zemlji i naša propusnica u nebo. Oni će nam biti na nebu svjedoci naše sebičnosti ili naše darežljivosti. A Isus se poistovjetio s tim siromasima, a ne s onim bogatunima.

Čestitamo sestrama milosrdnicama na svetkovini njihova utemeljitelja sv. Vinka, i sveopćega svetca Katoličke Crkve te im iskreno zahvaljujemo na svemu dobrom koje, po uzoru na svoga svetoga Osnivača, nesebično čine u ovome gradu i u ovoj biskupiji već 148 godina, a u Crkvi u hrvatskom narodu 174 godine. Obilovale duhovnim istinskim zvanjima i ovdje i u Crkvi po zagovoru sv. Vinka i sv. Lujze. Gospodin probudio u mladim srcima žarku ljubav da se darežljivo opredijele i stave u službu nemoćnih, neukih, nevoljnih i za svoj i za njihov spas.

ZLATNA MISA DON TOME LUČIĆA

Skopaljska Gračanica, 30. rujna 2019. - U S. Gračanici u ponedjeljak, 30. rujna 2019. na svetkovinu sv. Jeronima, kojega je župa slavila od osnutka 1911. do 1966., kada je sagrađena nova crkva i posvećena Prečistomu Srcu Marijinu, u mjesnoj crkvi slavio je svoju Zlatnu Misu domaći sin don Toma Lučić, svećenik Dubrovačke biskupije. Za propovjednika je pozvan biskup Ratko iz Mostara koji je i sam prije dva tjedna proslavio Zlatnu Misu u katedrali, a obojica su zaređena istoga dana, 29. lipnja 1969. U koncelecijaciji je bilo petnaestak svećenika, biskupijskih i redovničkih-franjevačkih a župnu crkvu ispunili vjernici, među kojima je bila skupina sestara redovnica raznih kongregacija. Župnik don Ilija Ivoš, uz pomoć brata don Tadije, župnika u Kandiji, organizirao je slavlje dostojno zlata. On je u početku pozdravio zlatomisnike i sve svećenike, re-

dovnike, redovnice i Božji narod, a na svršetku sv. Mise svima iskreno zahvalio i sve pozvao na divan prostor obasjan suncem na podnevni domjenak, u kojem je cijelo mjesto sudjelovalo i nesebičnim darom i uzajamnim čašćenjem.

Prenosimo biskupovu propovijed:

Poštovani župniče don Ilija!
Dragi zlatomisniče don Toma!
Bogoljubni vjernici!

Prije 1600 godina u jednoj betlehemske špilji, pokraj one u kojoj je po Duhu Svetom od Djevice Marije Sin Božji, utjelovljen, došao na ovaj svijet, umro je u svoj skrušenosti srca na današnji dan, 30. rujna 419./420., u 72. godini života sv. Jeronim Stridonjanin, obraćenik i krštenik od 366. godine, svećenik od 380., tajnik pape Damaza,

382.-384., kršćanski pisac, pustinjač i pokornik, vrhunski proučavatelj, prevoditelj i tumač Svetoga Pisma, crkveni naučitelj, naše gore list.

Mali Isus i Jeronim. Jedna poznata i poučna zgodica iz Jeronimova života:

Predaja kaže da mu se nekom prilikom u toj špilji pod kraj života - je li u snu ili u viđenju, ne znamo - ukazao Mali Isus, Betlehemčanin, kojega su istočni kraljevi bili obdarili zlatom, tamjanom i plemenitom smirnom, i da je Mali Dječak započeo razgovor sa starim Jeronimom sjećajući se onih darova perzijskih mudraca:

- *Jeronime, daruj mi nešto svoje!*

Na to Isusu Jeronim od prve odgovori sigurnim glasom:

- O, Djetesce Isuse, darovao sam Ti svoju crkvenu karijeru. Bio sam tajnik pape Damaza. Da sam nakon njegove smrti ostao u Rimu, možda bi me izabrali za Papu, ali ja sam otišao u pustinjake, odrekao se svih tih mogućih časti i vlasti...

- *Nije to tvoje, Jeronime, to je sve moje, veli mu Mali Isus. Crkva je moja, a ne tvoja. Papa je moj namjesnik. Crkvene su službe moje. Daj mi ti nešto svoje, što je samo tvoje!*

Jeronim klekne i klečeći Isusu ponizno odgovori:

- Božanski Dječake, darovao sam Ti svoj život nakon obraćenja u 20. godini, postao kršćanin i ostatak svoga života, više od 50 godina, više od *zlatnoga jubileja*, posvetio postu i molitvi, proučavanju i prevođenju Svetoga Pisma, poučavanju drugih u krjeposnu kršćanskom životu...

Mali mu Isus opet upade u riječ:

- *Nije to tvoje, to je sve moje, i što si se obratio, i što si kršćanin, i što postiš, i što prevodiš moje Pismo, i što druge poučavaš, sve je to moje, daruj mi ti nešto svoje, od sebe!*

Jeronim malo zastade te drhtavim prozbori glasom:

- Dao sam Ti, Dijete drago, očinji vid u glavi, nešto što je najdragocjenije, i to u Tvojim službi, u prepisivanju i prevođenju Biblije s hebrejskoga i grčkoga na latinski. Posve sam obnevidio od čitanja i pisanja više pri zvijezdama nego pri svijećama.

Mali mu Isus ponovo odgovornu:

- *Jeronime, nije to tvoje, to je moje. Tvoje oči moje su oči, a ne tvoje. Vidiš li da ti se mogu oduzeti, i da ostaneš slijep da ni sunca Božjega ne razlikuješ od ponoći. Daj mi nešto svoje vlastito, što je samo tvoje!*

- Ja ne znam, Božanski Isuse, što bih Ti drugo dao, skromno zaključiti učeni Jeronim.

- *Daj mi grijeh svoje, prijestupe mladosti svoje, ispade žestoke naravi svoje, ubode polemika svo-*

jih s drugim mojim slugama, prekršaje nevjernosti svoje... protumači mu bistri dječak Isus kao ono s učiteljima u Hramu.

Na to Jeronim u jecaju svome uzvрати:

O, Isuse Maleni, predajem Ti grijeh svoje, i iz mladosti i iz starosti svoje, i iz poganske i iz kršćanske dobi! D , to je samo moje, suznim će očima raskajani Jeronim.

Zaista je tako. Nije to više san, nego naša java. Sve dobro što imamo, od Boga primamo. Sve što je, Bože, od Tebe - dobro je. To je Tvoj dar. A moj je toliko puta krivi izbor. Moje je kršenje krsnih obećanja. Moje su nevjernosti Božjim zapovijedima. Moji su grijesi u mislima, riječima, željama i djelima. Moje je skrušeno iskanje Tvoga milosrđa. Moje je: "Ja se kajem, Bože mili!" i "Prosti moj, Bože!" i slične raskajničke pjesme i pokornički psalmi.

Ako se dječak Isus ovako obraća jednomu svomu sluzi i ako ovako obraća staroga svetog Jeronima, što će tek reći meni, grješniku i drugim živim ovogodišnjim zlatomisnicima između one velike skupine mladomisnika iz 1969. godine, među kojima je i naš današnji svećar don Toma? Te nas godine bijaše, prema Glasu Koncila, 169 hrvatskih novoređenika (a ove godine bijaše ih 66 na tom istom terenu). Svi mi klečimo pred Isusom. I svima nama Isus upućuje iste riječi kao nekoć Jeronimu: *Daj mi nešto svoje!* I nema veće radosti za Boga nego kada može pokazati svoje milosrđe prema nama.

Svećeničke službe don Tomine. Imao je naš slavljenik don Toma u svome svećeničkom životu za vrijeme četvorice dubrovačkih biskupa - Pavla Butorca (1950.-66.), Severina Perneka (1967.-89.), Želimira Puljića (1989. do 2010.) i Mate Uzinića (od 2011.) - popriličan broj raznih crkvenih dekreta i službi koje su se ponekad uzajamno preklapale i ispreplitale i u istom vremenskom razdoblju obavljale:

- 21 godinu bio je župnik u više župa: Račišću (1970.-74.), Suđurađu i Luci na Šipanu (1974.-81.), u Zatonu-Dolima (1981.-87.), u Korčuli (1987.-91.), u Cavtatu i Mokošici (1992.- 2001.);

- 10 godina dekan u dva dekanata: stonskom (1981.-87.) i korčulanskom (1987.-91.);

- 10 godina rektor sjemeništa u Dubrovniku (1991.-2001.);

- 14 godina generalni vikar (1992.-2006.);

- 18 godina rektor crkve sv. Vlaha u Starom gradu od 2001. do danas.

Slično - različno: Najprije istaknimo da je Toma od djetinjstva svoga rastao i odgajan u ovoj

župi pod zaštitom sv. Jeronima, koji je u njegovo vrijeme bio prvi zaštitnik ove Skopaljske Gračanice.

Don Toma ima u svome svećeničkom životu nešto slično što je imao i sv. Jeronim, i nešto različito.

Slično je što voli Sveto Pismo, svjestan da tko ne pozna Pisma, ne pozna ni Krista, kako govoraše sv. Jeronim. Zato su mu sve propovijedi u ovih pedeset godina bile prožete biblijskim naukom, Isusovim prisposobama i čudesima, evanđeoskim moralom. Zato su mu takve propovijedi punile crkve i ovu današnju u kojoj misi i propovijeda. I tako ga doživljavaju vjernici, pa i novinari.

A razlika u Jeronimovu i Tominu životu jest u slavlju sv. Mise. Jeronim je bio zaređen za svećenika i zamolio je svoga biskupa reditelja Paulina u Antiohiji da ga pusti u pustinju, gdje nikada nije slavio sv. Mise, ni Mlade ni Zlatne. Takav bio običaj.

A don Toma je od 1969. do danas slavio 18.355 sv. Misa ako je svakoga dana imao samo jednu Misu, a bilo je dana i blagdana da je morao na više župa imati po tri, tko će onda sve prebrojiti? A misnik i zlatomisnik definira se po sv. Misi. On je zaređen, ovlašten da slavi sv. Misu: nekrvnu Isusovu žrtvu i božansku gozbu za spasenje svijeta.

Kalež spasenja. Simbol je sv. Mise: hostija i kalež, kruh i vino. Kalež ne znači samo posudu za vino odnosno za Krv Kristovu, nego simbolizira i svu Isusovu patnju, i svu našu ljudsku muku.

"Kalež koji mi daje Otac zar da ne pijem?" Isus će Petru (Iv 18,11).

Dragi don Toma, ja Ti kao kolega darujem jedan takav kalež, nije zlatan, ali jest malo pozlaćen. I neka Te podsjeća ne samo kako je teško na svjetskim prvenstvima domoći se "zlatnoga pehara", nego i kako je teško na svećeničkom putu izdržati do "zlatnoga kaleža", simbola Isusove ljubavi, i znaka naše patnje i nevolje, koja vodi u Kraljevstvo Božje. Ovaj protok vremena od 50 godina zar ne slični rijeci od 50 kilometara? Gdje je bilo i mirna tijeka i bujica i brzaca. Trebalo se svaki dan vježbati u molitvi i ispitu savjesti, u poštenju i jakosti, u istini i pravdi. Svaki dan čista i raskajana srca pristupati Misnomu slavlju. Svaki dan teći i plivati prema vječnosti. I samo možeš biti Bogu zahvalan što je u Tebi uvijek bilo vjere, one teologalne, vjere majke Anđe i babe *Loide* (usp. 2 Tim 2,5), Božjega dara i krjeposti, pa da je kolik zrno gorušičino, vjere koja Te držala u riječnom vodotoku. Bilo je u toj rijeci i čiste i mutne vode, i riba i zmija, i žbunja i kamenja, i mulja i pijeska, ali, Bogu hvala, rijeka se nije prelijevala preko svoga korita. Tekla je u vjeri, nadi i ljubavi do ovoga misničkoga zlata!

Bratske Ti čestitke, don Toma, i neka Te, po zagovoru sv. Jeronima,

Gospodin prati svakim svojim nebeskim blagoslovom i milošću!

PET MUDRIH DJEVICA

Ledinac, 1. listopada 2019. - U dogovoru sa župnikom ledinačke župe sv. *Male Terezije*, don Jozom Ančićem, biskup je Ratko u subotu, 28. rujna 2019., obavio kanonski pohod i predvodio sv. Misu prve večeri trodnevnice u čast Svetici, naslovnici crkve i zaštitnici župe.

Biskup je, polazeći sa župnikom obišao prostrano, uredno, osvjetljeno dvorište, pomolio se za pokojnoga župnika don Ante Čule i kod spomenika podignutih u čast poginulima iz župe u prošlosti, uključujući Domovinski rat, pogledavši crkvu iznutra i izvana, u župnom uredu pregledao matice rođenih, krizmanih, vjenčanih i umrlih, sve druge knjige, blagajničke dnevnik, urudžbene zapisnike, kronike i misne nakane i darove i potpisao.

U 18.00 sati krunica potom sv. Misa. U crkvi su klupe pune vjernika. Biskup propovijeda o sv.

Malo Tereziji u usporedbi s našim domaćim sinom časnim slugom Božjim Petrom Barbarićem. Oboje iz obitelji od devetero djece. Ona je živjela 24, a on 23 godine. Ona u samostanu 9 godina, a on u sjemeništu 8 godina, umrli iste 1897. godine. Nije važno koliko se živi, nego kako se živi. I jedno i drugo živjelo je po Božjim zapovijedima.

Druge i treće večeri trodnevnice svetu je Misu predvodio i propovijedao don Domagoj Markić iz Pologa, ovogodišnji mladomisnik kojega je don Jozo krstio kada je bio župnik u Pologu.

Na samu svetkovinu svete Zaštitnice svetu je Misu predslavio biskup, a koncelebriralo je 13 svećenika. Evanđelje o Isusovoj prisposobi o pet mudrih i pet ludih djevica navijestio je domaći sin fra Marinko Leko, župnik u Rakitnu. Pjevao je uvježbani župni zbor. Župnik je na početku sve pozdravio i na svršetku svima zahvalio na pripre-

mi sudjelovanju u trodnevnici i u proslavi svete Zaštitnice, 1. listopada 2019.

Prenosimo biskupovu propovijed

Sv. Mala Terezija rođena je u Alençonu u zapadnoj Francuskoj

2. siječnja 1873., kao deveto i posljednje dijete u obitelji Martin. Na krštenju nazvana Marija Franciska Terezija.

Kada su joj bile četiri godine, umrla joj majka Azelija (1831.-1877.), bilo joj je 46 godina. Poslije smrti majke, koju je jako voljela, Terezija je bila vrlo žalosna, i u svojim uspomenama piše:

- "... Ja se ne sjećam kako sam mnogo plakala, i nisam nikome govorila o dubokim osjećajima koje sam doživljavala... Ja sam gledala i slušala u šutnji."

U studenome 1877. godine njezin otac Louis (1823.-1894.) s pet kćeriju: Marija, Paolina, Leonija, Celina i ova Terezija, odlazi iz Alençonu u Lisieux, 100 km razdaljine. Tereziju najprije odgaja starija sestra Paolina, zatim sestre benediktinke.

Godine 1881., kada joj je bilo 8 godina, primila je prvu sv. Pričest, koje se sjeća:

- "Osjećala sam, činilo mi se, da mi je najveća sreća bila prva Pričest. Ja vjerujem da sam tada primila velike milosti toga dana, i to smatram najsretnijim danom svoga života..."

Godine 1882. Paolina ulazi u samostan karmelićanki u tome mjestu Lisieux, redovničko ime s. Agneza (+1951.).

Godine 1883., kada je Tereziji bilo 10 godina, jako se razboljela i kaže da joj je najveća utjeha bila, u bolesti, kada bi dobila pismo od te sestre Paoline, i piše:

- "Ja sam ga čitala i opet čitala i srcem razumijevala dok ga nisam napamet znala..."

Do četiri godine, 1886. druga njezina sestra, Marija, ulazi također u Karmel (+1940).

Do dvije godine, kada je Terezija navršila 15 godina života, imala je veliku unutarnju borbu da kaže svom ocu da želi poći u Karmel, ali joj, tako mladoj, poglavari samostana nisu dopustili ulazak. Ona je pošla u Rim direktno Svetom Ocu Papi Leonu XIII. i zamolila ga da joj dopusti, i s velikom je mukom isprosila dozvolu.

Ipak 9. travnja 1888. Terezija je ušla u samostan sestara karmelićanki u Lisieux-u. U samostanu je našla više trnja nego ruža. Tu je našla i svoju sestru Paolinu ili s. Agnezu.

Dne 10. siječnja 1889. Redovničko oblačenje. Imenu Terezija od Djeteta Isusa dodala je: i od Svetoga Lica.

Godine 1890. na kanonskom ispitu za redovništvo izjavljuje: "Došla sam spašavati duše, i poseb-

no moliti za svećenike". Mnogo pati, osobito zbog unutarnjih sumnji. Češće se pričestuje.

Na Malu Gospu iste 1890. polaže prve zavjete. Otac joj, šlagiran, dovezen u kolicima na zavjete.

29. lipnja 1894. otac joj umire, a četvrta sestra Celina, u rujnu na Križevo, ulazi u Karmel (+1959.).

U siječnju 1895. njezina rođena sestra Paolina, poglavarica u samostanu u Karmelu, nalaže joj da napiše "Povijest jedne duše". Daje se na pisanje iz posluha.

Od 9. lipnja 1895. do smrti, 30. rujna 1897., kroz dvije godine, prikazuje se kao potpuna žrtva Bogu kao Ljubavi i Milosrđu. Kroz to je vrijeme njezina duša kao more u burama i olujama, ali i obasjana prekrasnom vedrinom i suncem. Željela je biti "u srcu Crkve", u ljubavi za braću, postići svetost. Ne da bude sveta na oltaru, nego u samostanu i u nebu.

Na Veliki petak 1896. počela je bacati krv.

U lipnju 1897. jedina joj je dužnost bila da se odmara u svojoj sobi, da bude na zraku u vrtu i ljetnom suncu, te da završi svoje uspomene. Tom zgodom ona bilježi:

- Dok pišem svoj mali život, ne razbijam si glavu; to vam je kao da hvatam ribu udicom: pišem ono što mi padne na pamet."

Terezija mnogo moli i misli na misionare i misionare, kamo je i sama željela poći, ali joj njezino zdravstveno stanje nije dopuštalo. Napisala je:

- "Kad se ja molim za braću misionare, prikazujem svoje patnje, i govorim sasvim jednostavno: 'Dragi Bože, daj njima sve što želim sebi!'"

Obećala je 9. srpnja 1897. da će poslati s neba "kišu ruža" (*Pluies de roses*). Tako su nazvani i svesci njezinih čudesa: u prvih 25 godina nakon njezine smrti zabilježeno je oko 4.000 čudesa.

Dok je bila bolesna, pita je majka Agneza, njezina rođena sestra Paolina, boji li se smrti kada je vidi tako blizu.

- "Ah! sve manje i manje! Kako bih se bojala nekoga koga toliko ljubim?!" Što je bila bliže smrti, to je bila radosnija i zadovoljnija. Moli majku Agnezu da preporuči sestrama da se mnogo mole za umiruće, jer sotona najviše vreba na te duše u tome trenutku.

Dana 19. kolovoza 1897. prima posljednji put sv. Pričest. I to smatra milošću. Preminula je u 24. godini života nauživši se, u malo godina, velike patnje. Majka Agneza bilježi da je umrla 30. rujna 1897. oko 19 sati i 20 minuta, kada su zvona zvonila na molitvu. Njezin je pokop bio 4. listopada 1897. na groblju u Lisieuxu.

Godine 1899. Leonija - r. 1863., nakon što je ostala sama kod kuće, zatvorila je kuću, predala ključ susjedi, i otišla u benediktinke (+1941.).

Otvoren joj biskupijski proces 2015.

Dana 29. travnja 1923. Terezija je proglašena blaženom.

a 17. svibnja 1925. kanonizirana,

do dvije godine, 14. prosinca 1927. proglašena je zaštitnicom misija, zajedno s glavnim zaštitnikom sv. Franjom Ksaverskim, a da nije stupila nogom u misijska područja.

Godine 1947., na 50. obljetnicu Terezijine smrti, njezine su relikvije obišle cijelu Francusku.

Godine 1967. školski kolega biskupa Petra Čule iz Louvain, kanonik i duhovnik sestara karmelićanki u Bruggesu (Belgija), donio je moći sv. Terezije za župnu crkvu na Ledincu.

Dana 19. listopada 1997., na stotu obljetnicu blažene smrti, sv. Mala Terezija ubrojena je među crkvene učitelje i učiteljice, kojih ima svega 36.

Godine 2001. moći sv. Male Terezije obišle su i naše biskupije, Bogu hvala.

Roditelji Louis i Azelie proglašeni su blaženima 2008. u bazilici sv. Male Terezije u Lisieux-u, a svetima u Rimu u listopadu 2015. Od oca je očuvano

16, a od majke 216 pisama u kojima se opisuje njihov kršćanski život.

Mi imamo u našim trima biskupijama - Vrhbosanskoj u Bistrici, u Banjalučkoj u Presnačama i u Mostarskoj ovdje na Ledincu - župe i župne crkve naslovljene na sv. Malu Tereziju. Brojne su slike, kipovi, oltari po našim crkvama i pokoji dječji vrtić s nazivom sv. Male Terezije. I poneka kapelica koja nosi njezino ime.

Sveta obitelj: Devetero djece, pet kćeriju ostalo na životu, a dvije druge kćeri i dva sina umrli kao djece. A ovih pet preživjelih djevojaka kao pet mudrih djevoja. Sve otišle u stroge redove: četiri u karmelićanke, a jedna u benediktinke. "Mudre" su djevice jer su sve podredile vječnom Zaručniku, njegovu dolasku, njegovoj vječnoj svadbi. Imale su ulja, znale su čekati, znale su biti budne, pa su se smjenjivale u čekanju, znale su svoj cilj, nisu pozaspale.

A sada zamisli pet "ludih" djevoja, djevojaka: jedna je drogerašica, druga je alkoholičarka, treća je raspuštenica, četvrta je uličarka, peta je propalica na svim životnim ispitima. Pa da te suze ne zaliju! Kako je tim djevojkama i njihovim roditeljima?

Neka nas sve prati moćan zagovor sv. Male Terezije kod Boga, Ljubavi i Milosrđa!

PEDESETA OBLJETNICA OSNUTKA ŽUPE

Buhovo, 13. listopada 2019. - Svršetkom 60-tih godina prošloga stoljeća vjernici sela Buhova kod Širokoga Brijega obratili su se tadašnjemu biskupu Petru Čuli da im kanonski osnuje vlastitu župu i imenuje župnika. Kao razlog naveli su da je Rasno - središte župe kojoj su do tada pripadali - 7 km udaljeno i da je bez puta i bez prometnih sredstava za mnoge predaleko. Uvidjevši potrebe i razmotrivši razloge ovoga puka, Biskup je udovoljio molbama vjernika te dekretom, br. 980/69., od 21. kolovoza 1969., proglasio osnutak župe u Buhovu i imenovao prvim župnikom don Tomislava Majića, do tada župnika na Trebinji u Trebinjsko-mrkanskoj biskupiji. Don Tomislav je, u pratnji tajnika biskupije don Marka Perića, širokobriješkoga gvardijana fra Bosiljka Vukojevića i još nekoliko svećenika došao u novoosnovanu župu 30. kolovoza i slavio prvu sv. Misu na mjesnom groblju.

Budući da nije bilo crkve, kuće, ureda, samo jedno seosko groblje i u njemu trošna kapelica, župnik se nastanio u seoskoj kući. Gostoprimstvo

mu je ponudio Ante Ravić. U toj kući župnik ostaje punih godinu dana. Tu mu je bio župni ured, kapelica u kojoj je čuvao Presveti Sakrament i tu je dnevno slavio sv. Misu, dok je nedjeljne i svetkovine slavio u groblju.

Mladi župnik odmah se dao na posao te je za godinu dana izgradio župnu kuću, koju je 30. kolovoza 1970. blagoslovio ordinarij, blagopokojni biskup Čule.

Odmah nakon kuće započelo se s pripremanjem za gradnju župne crkve. Biskup je Čule, ponovo, 6. lipnja 1971. došao u Buhovo blagosloviti temelje nove crkve, a 30. kolovoza 1972. blagoslovio je crkvu. Dakako tada je sve to bilo u onom najjednostavnijem obliku, najnužnijoj mjeri. Ali nije se na tome stalo. Uz crkvu je izgrađen 20-metarski zvonik, te se pristupilo sređivanju unutrašnjosti crkve, ali i crkvenoga dvorišta.

Nakon skoro 16-godišnjega pastoralnog djelovanja, odredbom tadašnjega biskupa, blagopokojnoga msgr. Pavla Žanića, don Tomislav je, u

siječnju 1985., premješten u župu Jare, a u Buhovo došao don Pavao Filipović. Gdje je don Tomislav stao, tu je don Pavao nastavio. Sve započeto valjalo je i dovršiti, a ono što je zub vremena istrošio obnavljati i novomu vremenu sve pomalo prilagođavati. I tako to, malo po malo, svih pedeset godina od utemeljenja do jubileja. Sve se obnavlja, ali se, na žalost, stanovništvo umanjuje i nestaje. Od oko 830 vjernika u trenutku osnutka župe, danas je po službenim statistikama nešto oko 400. A u samoj župi živi ih oko 350. Ovi se ostali ne žele ispisati iz popisa stanovništva rodnoga sela iako se u njega samo povremeno vraćaju. I sve to unatoč tomu što je razvojem infrastrukture (moderna cesta, električna energija, a od ove godine i vodovod) Buhovo postalo ugodno mjesto za život. Ostaje nada, pa i po vodovodu koji se u prigodi 50. obljetnice župe crkveno blagoslovio i županijski otvorio, da će se vratiti život u ovu župu i da će puno brojnija dočekati Stotu obljetnicu djelovanja.

Sama proslava 50. obljetnice postojanja i funkcioniranja župe upriličena je u drugu nedjelju Gospina mjeseca, 13. listopada. Završnom zahvalnom slavlju prethodila je trodnevnica.

- Prvu večer trodnevnice sv. Misu predvodio je prvi župnik don Tomislav, koji je nakon završna blagoslova održao svojevrsan "sat povijesti", gdje se prisjetio početaka župe i svega onoga što je kroz svoje župnikovanje u zajedništvu s vjernicima na njihovu duhovnu korist, a na slavu Presvetoga Trojstva, poduzeo i učinio, što su prisutni vjernici s posebnim osjećajem zahvalnosti slušali i doživljavali. Sv. Misu tu je večer svojim pjevanjem pratio župni zbor.

- Drugi dan trodnevnice nazvan je pokorničkim. U jutarnjim satima bio je pohod i sakramentna okrjepa bolesnika po župi, a poslijepodne ispovijed za sve župljane. Dok su se vjernici ispovijedali, razmatran je Križni put, a potom slavljena Euharistija. Predvoditelj slavljia bio je domaći sin, danas tajnik Hercegovačke franjevačke provincije, fra Stanko Ćosić, a pod svetim obredom pjevali su mladi iz župe sv. Petra i Pavla u Mostaru. Iz župe su još dva franjevca: fra Topić, član Hercegovačke provincije, misionar u Švicarskoj, i fra Stojan Ravić, trećoredac, u Zagrebu.

- Na uočnicu slavljia - treći dan trodnevnice - u župu je stigao širokobriješki župnik i dekan fra Stipe Biško u pratnji pedesetak pjevača župnoga zbora "Sveta Cecilija", koji uvježbava i vodi s. Mira Majić. Fra Stipe je predvodio Misno slavljie i održao propovijed, a pjevači su svojim solidnim pjevanjem

dali slavu Bogu te u tomu pomogli i vjernicima koji su te večeri ispunili župnu crkvu. Nakon sv. Mise upriličen je i kratak koncert duhovnih - marijanskih pjesama.

Za svečano - završno slavljie župnik don Pavao pozvao je mjesnoga biskupa Ratka Perića koji je za župu prikazao sv. Misu i prisutnima održao propovijed o zahvalnosti Bogu. U koncelebraciji bilo je sedam svećenika. Crkva kao i dvorište ispred crkve bilo je ispunjeno vjernicima. Pod vodstvom don Željka Majića pjevao je župni zbor koji je za ovu prigodu posebno uvježban.

Na početku sv. Mise biskupa i sve nazočne pozdravio je župnik don Pavo, koji je prije završnoga blagoslova zahvalio svima koji su mu pomogli u priređenju slavljia. Riječ zahvale Trojstvenomu Bogu i svima nazočnima uputio je i don Tomislav Majić.

Nakon sv. Mise bilo je polaganje vijenaca na spomeniku žrtvama rata, Drugoga svjetskoga i Domovinskoga. Vijence su položili gradonačelnik Širokoga Brijega, Miro Kraljević, i župan Zapadno-hercegovačke županije, Zdenko Ćosić. Blagoslov je Božji zazvao biskup Perić, a svečano puštanje u rad mjesnoga vodovoda učila su djeca Osnovne škole u Buhovu. Sve je nazočne pozdravio predsjednik vlade ZHŽ, župan Ćosić, rodnom iz Buhova i u Buhovu živi.

Na zajedničkom objedu na mjesnom igralištu okupilo se, prema procjenama nekih, oko 1000 uzvanika.

Gledajući to radosno i raspjevano mnoštvo u srcu nam je bila samo jedna molitva: da za 100. obljetnicu župe u župi bude barem onoliko vjernika koliko ih se - s raznih strana - slilo na njezino jubilejsko slavljie.

Prenosimo propovijed biskupa Ratka:

Jubilarna zahvalnica

Današnje nam Evanđelje donosi ovaj primjer. Dok je [Isus] tako putovao u Jeruzalem, prolazio je između Samarije i Galileje. Kad je ulazio u neko selo, eto mu u susret deset gubavaca. Zaustave se podaleko i zavape: "Isuse, Učitelju, smiluj nam se!" Kad ih Isus ugleda, reče im: "Idite, pokažite se svećenicima!" I dok su išli, očistiše se (Lk 17,11-14).

POKAŽITE SE SVEĆENICIMA. Sv. Luka prikazuje susret gubavaca s Isusom, one glasovite deseterice, i posebno među njima onoga Samarijanca, povratnika i zahvalnika (Lk 17,11-19). Ovih ovdje Lukinih deset stajahu "podaleko", prema pro-

pisu, i vapijahu da ih Isus izliječi kada je ulazio u neko selo: Isuse, Učitelju, smiluj nam se! Vapijahu iz svega grla orkestralno sva deseterica. Isus ih je samo uputio svećenicima neka se prijave. Nije ih pitao ni što žele, ni vjeruju li može li on to učiniti, ništa. I, doista, idući putom, primijete kako je guba s njih nestala.

Evandjelje nastavlja: *Jedan od njih vidjevši da je ozdravio, vrati se slaveći Boga u sav glas. Baci se ničice k Isusovim nogama zahvaljujući mu. A to bijaše neki Samarijanac. Nato Isus primijeti: "Zar se ne očistiše deseterica? A gdje su ona devetorica? Ne nađe li se nijedan koji bi se vratio i podao slavu Bogu, osim ovoga tuđinca?" A njemu reče: "Ustani! Idi! Tvoja te vjera spasila!" (Lk 17,15-19).*

SAMO JEDAN ZAHVALNIK. Izliječeni od radosi nisu znali što bi. Devetorica, nakon što su pohodila svećenika u sinagogi, podložila se obredu i upisala se kao ozdravljenici, odmah poletješe svojim kućama, ženama i djeci u zagrljaj, da jave da su zdravi. Posve razumljivo. Ali nije uopće razumljivo da se nisu više uopće interesirali za liječnika. Da mu donesu devet gajbi grožđa? Devet gruda mlada sira? Devet litara vina ili mlijeka? Kako su tako brzo zaboravili one svoje bolne vapaje od prije dva-tri sata upućene "Učitelju" da ih izliječi. Bijahu po svoj prilici svi židovske rase i kože. A samo se jedan od njih, i to tuđinac, Samarijanac, vrati k Isusu da mu zahvali, tj. da "poda slavu Bogu". U njega je najprije bio krik boli, zatim krik zdravlja, a sada krik slavlja! Isus ga primi, malo ga usputno i začuđujuće priupita i za druge: "Zar se ne očistiše deseterica? A gdje su ostala devetorica? Ne nađe li se nijedan koji bi se vratio i podao slavu Bogu, osim ovog tuđinca?" Samarijanac mu ne znade reći kamo su drugi otišli. On je osjećao zahvalnost u sebi i nije je mogao ne izraziti Učitelju i Liječniku.

I otpremi ga Isus riječima: "Vjera te tvoja spasila". Očito je vjera pomogla i onoj devetorici. Vjera u Isusa i njegovu moć, u zdravlje. I tu se zaustavili.

A što je zahvalnost? Izraz vanjskoga priznanja prema nekome tko nam je učinio neko dobro djelo. Na primjer, samo se jedan gubavac, i to tuđinac, na vraćenu zdravlju Isusu zahvalio, a ostalih devet pokazalo je svoj egoizam, misleći da su oni izliječeni zato što su se samo slučajno prijavili svećenicima. I otišli u nepovrat nezahvalna srca. Vidiš li da im se guba nije izgubila, nego im se opet vratila, ovaj put na nezahvalnu dušu. I to ona guba zatvorenih pameti. Primjećujemo li iz

ovoga susreta Samarijanca povratnika k Isusu da je 100 posto od Boga ozdravljenih, a tek 10 posto Bogu zahvalnih u svijetu?

Naša ljudska zahvalnost pa tako i ove župe Buhovo u povodu njezina zlatnoga jubileja postojanja, ima tri smjera i cilja:

1 - Bogu. Biblija nas uči zahvalnosti. Ako u svakoj prigodi nema same riječi "zahvale", ima mnoštvo sličnih pojmova koji izražavaju isti osjećaj: klicanje, divljenje djelima Božjim, blagoslivljanje Boga.

Mi ljudi nemamo ni prema komu toliko dugova kao prema Bogu. Sve što nam je došlo i od roditelja i od dobročinitelja u konačnici je od Boga. Bog nas je stvorio i s dušom roditeljima povjerio. Od roditelja nas školi i Crkvi prepustio. Ako komu moramo biti neizrecivo zahvalni, onda je to Bog. Božje je 99,99% svega na nama i u nama: života, duha, slobode, razumijevanja, pamćenja, zdravlja, snage, ljubavi; zraka, sunca, zemlje, dana i noći. A ono 00,01% našega rada, hoda, vježbe, učenja. A ipak, kako vidimo i iz biblijskih primjera i iz naše svakodnevne sablažnjive prakse, pa i one vjerničke, ni prema komu nemamo toliko nezahvalnosti, zaborava, prigovora, pobune, huljenja, psovke kao protiv Boga. "A ja sam, jao, neharni stvor!" - nije to pjesma samo u korizmi.

U misnom predslavlju molimo i pjevamo: "Dostojno je i pravedno, pravo i spasonosno da vazda i svagdje zahvaljujemo tebi, Oče svemoguću vječnu Bože."

Isus "zahvali" Ocu, ponavljamo njegove riječi dva puta u posvetnoj Pretvorbi kruha i vina u Tijelo i Krv Kristovu. U drugom misnom kanonu govorimo Bogu: "zahvaljujemo ti što si nas pozvao da stojimo pred tobom i tebi služimo", a u trećem: "zahvalno ti prinosimo ovu žrtvu, živu i svetu". Zahvala za zahvalom. Euharistija i znači zahvaljivanje.

Isus nas poučava i očekuje da budemo zahvalni Bogu na svemu: Nije naše apsolutno ništa, jer sve nam se može oduzeti svakoga trenutka, i to kugom ili gubom, uraganom ili potresom, a da nitko ne bude kriv i da nikoga ne možemo pozvati na odgovornost. A svemoguću i svemudri Bog može svakoga od nas svakoga trenutka pozvati na svoje sudište da podnesemo izvješće o životu i čujemo vječnu presudu (Rim 14,10; 2 Kor 5,10).

Sv. Pavao u svojim Poslanicama više od četrdeset puta spominje ili da on zahvaljuje Bogu, ili da je on zahvalan vjernicima, ili potiče na zahvalnost Timoteja, Rimljane, Efežane (5,20), Filiplja-

ne (4,6), Kološane (4,7), Solunjane, jednom ili više puta.

Apostol naroda tvrdi da je glavni grijeh pogana u ovome: "premda upознаše Boga, ne iskazaše mu kao Bogu ni slavu ni zahvalnost" (Rim 1,21). Imali su na raspolaganju čitavu prirodu, kozmos, ali se dogodio rascjep između logične svijesti i moralne savjesti, između razuma i srca, "te se pomračí bezumno srce njihovo" časteći "stvorenje umjesto Stvoritelja" (Rim 1,21-22.25).

Učeniku Timoteju Pavao nalaže da se obavlja ne samo "prošnje, molitve i molbenice" nego i "zahvalnice za sve ljude" (1 Tim 2,1): za vjernike i nevjernike, pravedne i nepravedne, osobito da zahvaljujemo Bogu umjesto tolikih nezahvalnika, bezbožaca i neznabožaca, koji Boga ne priznaju, ne prihvaćaju pa mu onda ni ne zahvaljuju.

Među 18 najgorih vrsta ljudi na ovome svijetu, evo ih: "sebeljupci, srebroljupci, preuzetnici, oholice, hulitelji, roditeljima neposlušni, nezahvalnici, bezbožnici, beščutnici, nepomirljivci, klevetnici, neobuzdanici, goropadnici, neljubitelji dobra, izdajice, brzopletnici, naduti, ljubitelji užitka više nego ljubitelji Boga" (2 Tim 3,1-4), na sedmom se mjestu nalaze "nezahvalnici", koji niti srcem pristaju, niti razumom priznaju da su dužni zahvalnost Bogu. Ne dao nam Bog ući u ovu Pavlovu kategoriju nezahvalnika.

2 - Crkvi. Dužni smo zahvaljivati na osobit način Crkvi Božjoj, crkvenim ljudima - konkretno biskupu Petru, koji se odlučio za ovaj čin osnutka kao i svećenicima, župnicima, koji su uz,

propovijedanje, dijeljenje sakramenata od krštenja do vjenčanja i upravljanje ovim Božjim narodom s urednim vođenjem župnih matica, i to don Tomi Majiću koji je od 1969. do 1985. s gole podine podigao župnu kuću, sagradio župnu crkvu, pobrinuo se za župnu dvoranu, izgradio 20-metarski zvonik; kao i don Pavi Filipoviću, koji ga je naslijedio i cijelo dvorište uredio na dobro ove katoličke zajednice i na slavu Presvetoga Trojstva.

3 - Dobročiniteljima. Dužni smo zahvalnost svima koji su prolazili kroz ovo mjesto, učiteljima koji su djecu izvlačili iz mraka neznanja i poučavali ih u spoznaji duha i svijeta,

odgojiteljima, osobito roditeljima, koji su djecu i mladež okretali na pravi moralni put,

dobrotvorima koji su bilo koje dobro priskrbili u životu ove 50-godišnje župe.

Okrenimo medalju i pogledajmo pošteno i ovako: koliko smo puta i mi sami pritekli u pomoć i molitvom i žrtvom, njegovom i lijekom, i laiku i svećeniku, i nismo za to uvijek primili ne samo dužne nego nikakve zahvale, ni riječima ni djelima. U takvim slučajevima nitko nas ne može ni uvjeriti ni utješiti doli Isus jedini koji nam je svima ostavio svoju poruku: "Tako i vi, kad izvršite sve što vam je naređeno, recite: 'Sluge smo beskorisne! Učinismo što smo bili dužni učiniti!'" (Lk 17,10). Ne samo prema Bogu, nego i prema čovjeku! Stoga ako želimo biti poštene ljudi i čestiti vjernici, "hvalu dajmo Gospodinu Bogu našem", jer je to doista "dostojno i pravedno" i iznad bilo koje ljudske hvale i zahvale.

OBLJETNICA POSVETE ŽUPNE CRKVE

Kruševo, 26. listopada 2019. - Po liturgijskom propisu obljetnica posvete župne crkve slavi se na razini svetkovine u dotičnoj župi. Svi su vjernici pozvani da toga dana sudjeluju u svetkovinskoj Misi. Tako je obljetnica posvete crkve u Kruševu kod Mostara proslavljena u subotu, 26. listopada 2019., u 11.00 sati. Crkva je bila ispunjena vjernicima. A na koru je župni zbor pjevao nepromjenljive a pjevne dijelove sv. Mise.

Toga dana i mjesna zajednica Kruševo već 28. put izražava posebnu obljetničku zahvalnost Bogu zbog obrane mjesta u vrijeme Domovinskoga rata.

Župnik don Ljubo Planinić za tu je svečanu zgodu uspio pribaviti veliki brončani Lik preo-

bražena Krista i dvojice starozavjetnih velikana, Mojsija zakonodavca i Ilije proroka, koji su se ukazali u trenutku preobraženja Lica Gospodnjega na gori Taboru.

U početku sv. Mise, nakon što je župnik pozdravio misnike i vjernike i zahvalio dobrotvorima, biskup je Ratko izmolio propisanu molitvu blagoslivljajući i izlažući na javno štovanje vjernicima Kristov lik u svetištu crkve.

Biskup je u propovijedi govorio o religioznoj važnosti svetkovinske obljetnice posvete župne crkve, podsjećajući na Isusovo stajalište prema jeruzalemskomu Hramu u koji je rado zalazio i zadržavao se s Ocem nebeskim u molitvi, i nije mogao trpjeti kako ljudi, svećenici i vjernici, iz

svojih zemaljskih trgovinskih motiva pretvaraju "Kuću Božju" u "špilju razbojničku". Propovjednik je obrazložio i teološko značenje Kristova Preobraženja u odnosu na njegovu muku i smrt. Podsjetio je i na to da svaki vjernik ima u svome životu neobično radosnih i gotovo "preobraže-

nih" milosnih trenutaka i blagoslovnih dana da ih ne bi smio nikada zaboraviti, napose ne pred činjenicom patnje i ljudske smrti.

Nakon sv. Mise župnik je piredio za sve misare domjenak u velikoj župnoj dvorani.

25. OBLJETNICA POGIBIJE DVIJU VJEROUČENICA

Mostar, 11. listopada 2019. - Mostarska katedralna župa Marije Majke Crkve obilježila je u ponedjeljak, 11. studenoga 2019. Dvadeset petu obljetnicu pogibije dviju vjeroučenica 8. razreda - **Antonije Sesar** i **Danijele Vidović**. Biskup Ratko prevodio je Euharistijsku žrtvu u kojoj su koncelebrirali msgr. Ante Brajko i don Davor Bezovski, a asistirao bogoslov Ante Jukić koji se sprema za đakonat. Na komemoracijskoj Misi, osim roditelja i bliže rodbine, bile su nazočne i neke od osam djevojčica koje su toga istoga dana, 11. studenoga 1994. godine, bile ranjene pred katedralom. Velik broj vjernika koji na ovaj dan sjećanja na vjeroučenice svake godine sudjeluje i moli na sv. Misi dokaz je da njihova žrtva ni nakon 25 godina nije zaboravljena. Za vrijeme Misnoga slavlja pjevao je Katedralni mješoviti zbor "Marija". Tradicionalno nakon misnoga blagoslova biskup je sa svećenicima i vjernicima sišao u predvorje katedralne kripte sv. Josipa pred spomen-ploču dviju djevojčica, te se pomolio za njih, kao i za pokojne biskupe Petra, Pavla i Marka koji su pokopani u kripti katedrale. Katedralni svećenici i vjeroučitelji svjedoče da žrtva Danijele i Antonije nije zaboravljena iz sjećanja današnjih vjeroučenika koji pohađaju župni vjeronauk. Većina njih, redovito nakon završetka vjeronauka, zastane ispred njihove spomen-ploče i pomoli se za njihove duše.

Prenosimo neke misli iz biskupove propovijedi:

- Od početka svijeta, od prvih ljudi, praroditelja, koji su svjesno zgriješili protiv Božje zapo-

vijedi i tako se lišili darovane im milosti Božje, prenio se grijeh i na njihovo potomstvo. Adamovi i Evini sinovi, Kain i Abel, doživjeli su posljedice roditeljskoga grijeha. Kain je iz zavisti ubio brata svoga Abela, jer je Bog pogledao na Abelovu prikazanu žrtvu, a nije uslišio Kainovu. I od tada ne prestaju svađe i ratovi među braćom, susjedima, narodima do dana današnjega.

- Prije 2000 godina po Očevu naumu Sin se Božji utjelovio iz Marije Djevice po Duhu Svetomu da ponudi pomirenje među narodima. Krist je snagom svoje ljubavi otkupio čovječanstvo svojom tjelesnom žrtvom, svojom krvlju na križu na Kalvariji, pomirujući ljude i narode međusobno i ujedno s Bogom. Ali svatko je od nas ljudi pozvan sudjelovati u plodovima toga Kristova otkupljenja.

- Najuzvišenija molitva i žrtva neizmjerne vrijednosti jest sv. Misa koja je nekrvna žrtva Isusova s križa i koju danas prikazujemo za duše naših pokojnih vjeroučenica, Antonije i Danijele.

- A osobito je cijenjena ne samo naša ljudska molitva, upućena Presvetomu Trojstvu, nego kudikamo više naša osobna životna žrtva povezana s Isusovom žrtvom.

- Živimo u kršćanskoj nadi da je Bog pogledao na žrtvu naših vjeroučenica i da ih je primio u stanove vječne, ali to nas ne oslobađa dužnosti da molimo i prikazujemo sv. Misu za njih, jer je ljudsko spasenje u rukama Božjim. Ako te naše molitve, njima kao spašenicama, ne trebaju, zna Bog usmjeriti takve naše misne nakane za one koji su najpotrebniji spasenja.

- Mi vjerujemo da nama duše iz čistilišta mogu pomoći na zemlji, kako li nam ne će pomoći duše iz nebeskoga raja!

DAN TEOLOŠKO-KATEHETSKOGA INSTITUTA

Mostar, 15. studenoga 2019. - Visokoškolska katolička ustanova Teološko-katehetski Institut u Mostaru svake godine svečano slavi svoga nebeskog zaštitnika, sv. Alberta Velikoga, 15. studenoga. Toga je dana, ove 2019. godine, u mostarskoj katedralnoj kripti sv. Josipa slavljena sv. Misa koju je predvodio biskup Ratko, moderator Instituta, a koncelebrirali su dekan Katoličkoga bogoslovnog fakultet iz Sarajeva dr. Darko Tomašević, predstojnik Instituta dr. Marko Šutalo i nekoliko profesora. Na Misi su sudjelovali polaznici Instituta, oko 50 studenata, njihovi roditelji, rodbina i prijatelji. Drugi dio svečanosti odvijao se, uz glazbu i pozdrave, u katedralnoj dvorani, gdje su podijeljene diplome religijske pedagogije i katehetike. Bilo je dvoje prvostupnika i jedanaestero drugostupnika.

Biskup je u svojoj homiliji komentirao prvu rečenicu iz dnevnoga biblijskog čitanja Knjige Mudrosti 13,1-7: "Po naravi su glupi svi ljudi koji ne upознаše Boga, oni koji iz vidljivih ljepota ne mogu spoznati onoga koji jest - nisu kadri prepoznati umjetnika po djelima njegovim". Biskup je naveo primjer vrhunskoga kipara-umjetnika Michelangela i njegovu umjetninu Pietà - Gospa s mrtvim Isusom u naručju.

MICHELANGELOVA PIETÀ

Godina 1499. Već 520 godina čovječanstvo se divi talijanskom kiparu Michelangelu Buonarro-tiju koji je u svojoj 24. godini života, po narudžbi jednoga francuskoga kardinala u Rimu, od carrarskoga bijeloga mramora izradio veličanstven kip Pietà - Ucviljena. To je jedino djelo na koje je kipar stavio svoj potpis. Na 400 drugih kipova nije stavljao ni početnih ni punih slova svoga imena i prezimena. Možda ni ovdje ne bi dao svoga potpisa, u skladu s tadašnjim mentalitetom, da mu neki nisu počeli nijekati auktorstvo, kao da on nije isklesao taj kip. Da svima dokaže da jest, potpisao se punim imenom i prezimenom, i to preko čitave trake koja prelazi preko Gospinih ramena

i prsiju. Nek se vidi, nek se zna. Pa neka ga sada tuže sudu što se potpisuje na djelo nekih rimskih lažaca i lopova!

Godine 1965. Taj je kip bio zatražen i poslan na svjetsku izložbu u New York, gdje su ga vidjeli desetci milijuna posjetitelja. Uvjet je iz Vatikana bio da se kip, nakon 6-mjesečne izložbe, neoštećen vrati na svoje mjesto. Prigodom prijenosa iz Rima u New York i obratno, stručnjaci su kip tako osigurali na brodu, hermetički zatvorili, da mu se ne bi ništa dogodilo sve i kada bi brod bio raznešen kakvom eksplozijom ili potonuo u dubine oceana. Kip bi ostao očuvan, bez obzira kada bi bio pronađen odnosno iz oceana izvučen.

Godine 1972. Svi smo ostali zaprepašteni 1972. godine kada je jedan suludi turist nasrnuo na taj kip u bazilici sv. Petra i čekićem oštetio dijelove lica, nosa, lijeve ruke. Da ga čuvari nisu odstranili, sav bi kip uništio. Srećom, sve se moglo savršeno popraviti.

A ipak to je samo kip, samo bijeli mramor, koliko god bilo savršeno izrađeno lice, bore, oči, čelo, trepavice, obrve, koprena, haljina, mrtvo tijelo Isusovo itd. Sva ljepota kipa očituje se isključivo izvana. U nutrini kipa postoji gromada bijeloga mramora. Ništa više. I mi se ne prestajemo diviti geniju umjetnika kojega do sada još nitko nije ni stigao, kamoli prestigao.

A Bog drugačije radi. On ne izrađuje mrtvi kip, nego živu osobu. On zna i prolaznu vanjštinu učiniti nenadmašivo lijepom. A koliko li će tek više i bolje izraditi neprolaznu nutrinu, dušu i srce! Gospodin je izradio Gospin kip, hoću reći Marijin LIK iznutra da ga ništa ne može ni oružiti, ni raznijeti niti ikakav udarac dohvatiti. Stani pa gledaj! Divi se i - moli se!

Nema čovjeka na ovome svijetu, pa makar ne imao ni zrnca vjere, da će zanijekati da to kiparsko djelo ima svoga auktora. Kako se može naći - pita se biblijski mudrac - ljudi koji će po naravi zanijekati da je Bog stvorio ovaj čudesan svijet, ove čudesne ljude s pameću i slobodnom voljom? Pietà mora imati svoga tvorca, a živa Gospa - slučaj!

28. OBLJETNIČKI SPOMENČIN NA VUKOVARSKU KALVARIJU

Vukovar, 18. studenoga 2019. - Na 28. godišnji spomen vukovarske drame jesensko jutarnje vrijeme s tmastim oblacima više je navješćivalo kišu nego vedrinu. Ali kako je u Vukovaru, gradu heroju, sve čudo, tako su se i oblaci tijekom dana samo razmicali suprotno najavljenim "povremenim pljuskovima". Sunca toliko koliko bijaše potrebno, a i vjetra isto tako. Temperatura oko 15 celzijusa. Idealno za ovo doba godine.

Biskupskih mitra 14: uz domaćega nadbiskupa i metropolita **Đuru Hranića** i umirovljenoga **Marina Srakića** bijahu Apostolski nuncij u Republici Hrvatskoj nadbiskup **Giorgio Lingua**; kardinal i nadbiskup i metropolit vrhbosanski **Vinko Puljić**, i biskupi: **Antun Škvorčević** iz Požege, **Đuro Gašparović** iz Petrovaradina i pomoćni đakovački **Ivan Čurić** iz Đakovačke metropolije; **Vjekoslava Huzjak** iz Bjelovara, **Jure Bogdan** vojni ordinarij u RH, dvojica pomoćnih iz Zagreba, **Ivan Šaško** i **Mijo Gorski**, apostolski administrator iz Križevaca arhimandrit **Milan Stipić**, vojni ordinarij iz BiH **Tomo Vukšić** i predvoditelj Misnoga slavlja **Ratko Perić** iz Mostara. Brojni svećenici i više od 60.000 sudionika vjernika.

Građanska je ceremonija počela pred Općom bolnicom u 10.00 sati, nastavila s kilometarskim hodočašćem, zatim s pozdravima, polaganjem vijenaca i paljenjem svijeća kod Spomenika na groblju, s državnim vrhom na čelu - predsjednicom RH **Kolindom Grabar Kitarović**, s predsjednikom Sabora RH **Gordanom Jandrokovićem**, premijerom Vlade RH **Andrejem Plenkovićem** - trajala do svečane Mise u 13.00 sati na Memorijalnom groblju i sve završilo u 14.30. Iako su ljudi dolazili sa svih strana, iz domovine i inozemstva, prema tomu nemalo umorni i s tugom u srcu i nadom u vedriju budućnost, ništa nije odavalo dosadu nego upravo atmosferu posebna pijeteta i radost pribivanja ovakvu Memorijalu na spomen svih žrtava vukovarske tragedije koja je za tri mjeseca zastavila agresiju da se ostala Hrvatska spremi na otpor, i koja se pretvorila u slobodu i neovisnost cijele Domovine.

Za vrijeme Euharistijski žrtve za žrtve Vukovara i cijele Domovine zbor *Pro musica* iz Mostara pod vodstvom don **Dragana Filipovića**, župnika u Čapljini, izveo je nepromjenljive dijelove sv. Mise: *Gospodine, Svet i Jaganjče, i druge misne pjesme.*

Ugodan doživljaj uhu i duhu. Obrazac Mise od Uzašašća sv. Križa.

Sažeto obuhvatan pozdrav u početku sv. Mise nadbiskupa Hranića i poslije završna blagoslova ručak za goste biskupe i njihovu pratnju u Franjevačkom samostanu. Medijski odjek primjeren slavju Vukovara. Čast i hvala domaćinu organizatoru!

Donosimo homiliju kako je biskup Ratko izgovorio:

KRIST - PO ŽRTVI POMIRITELJ NARODA

Dragi Đuro, nadbiskupe, domaćine!
Poštovani gospodine Nuncije!
Braćo biskupi, cijenjeni Zbore!

Osvrćemo se na tri-četiri rečenice sv. Pavla Efežanima (2,13-18), uz komemoraciju onoga što se dogodilo prije toliko godina na ovim prostorima i završavamo evanđeoskim riječima (Iv 14,1-6) pretvorenim u molitvu. Imajte strpljivosti!

SJEDINITELJSKA KRV KRISTOVA:

Sada pak, u Kristu Isusu, vi koji nekoć bijaste daleko, dođoste blizu - po Krvi Kristovoj (Ef 2,13).

Najprije: "bijaste daleko". Tko? - Na jednoj strani židovi koji imaju Zakon s tisućama provedbenih uputa koje su više "predaje starih" (Mt 15,2) negoli pravila Božja. Židovi sebe smatrahu povlaštenim narodom, određenim za spasenje, koje inače nije nikomu unaprijed zajamčeno: svima nam je "sa strahom i trepetom raditi oko svoga spasenja" (Fil 2,12). Na drugoj su strani pogani, neznabošci, koji o spasenju ništa ne znaju i nemaju, osim ugrađena kompasa savjesti o pravdi i nepravdi, o istini i laži, u vrtlogu požuda i mitova koji ne donose spasenja. Apostol Pavao piše: spominjite se, Efežani, da nekoć bijaste narod neznabožacki, daleko, daleko.

A onda: "dođoste blizu". Apostol vjernike podsjeća na ovo "vrijeme spasa" (2 Kor 6,2). U Tijelu se pojavi Božji Sin "kao sinak Djevičin", Spasitelj koji svojom neizmjernom vrijednošću mučeničke Krvi objektivno otkupi cijelo čovječanstvo, i židove i pogane, ali svatko od ljudi osobno sudjeluje vjerom i trpljenjem u svom tijelu dopunjujući "što nedostaje mukama Kristovim za Tijelo

njegovo, za Crkvu" (Kol 1,24), što vodi spasenju u nebu.

SJEDINITELJSKO TIJELO KRISTOVO:

Doista, on je mir naš, on koji od dvoga učini jedno: pregradu razdvojnici, neprijateljstvo razori u svome Tijelu (Ef 2,14).

Pavao govori o dvojcu, o židovstvu i poganstvu. Tako su ta dva svijeta živjela stoljećima sa židovima, koji su se simbolično predstavljali u tisućgodišnjem Hramu u Jeruzalemu. Kako? - Eto tako što je u tom Hramu bilo pet odjela: jedno predvorje za pogane, pa odio za židovske žene, za židovske muškarce, za svećenike i za Svetinju nad Svetinjama. Tko je ušao u predvorje pogana, mogao je pročitati na raspoređenim pločama natpis: "Prijeđeš li ogradu, čeka te smrt".

Onda dođe Krist na razmeđu Stare i Nove ere, gdje je vijorila ta zastava razdvojnica između židova i pogana. I on sruši tu pregradu i razori njihovo neprijateljstvo prikazavši žrtvu za pomirenje jednih i drugih horizontalno i s Bogom Ocem vertikalno.

SJEDINITELJSKI KRIŽ KRISTOV:

Zakon zapovijedi s propisima obeskrjepi da u sebi, uspostavlajući mir, od dvojice sazda jednoga novog čovjeka te obojicu u jednome Tijelu izmiri s Bogom po križu, ubivši u sebi neprijateljstvo (Ef 2,15).

Kako? - Eto tako što se utjelovljeni Božji Sin tomu židovu i poganinu ponudio kao najiskreniji prijatelj. Ne samo prijatelj, nego najvjerniji pomiratelj koji prenosi vječnu odluku da se on osobno žrtvuje do krvi, do smrti, smrti na Križu, da upoznaju da nije život u napuštanju zapovijedi Božje, ni u držanju "predaje ljudske" (Mk 7,8), ni u tisućama poganskih kumira oholosti i idolicâ plodnosti, nego u velikodušnoj Ljubavi Božjoj. A ta njegova nesebična Ljubav daje mir po žrtvi Križa tvoreći od židova i poganina jednoga novog čovjeka u novom Tijelu koje Gospodin Isus uspostavlja. Nije to, dakle, bilo samo nadahnuto Pavlovo tumačenje, nego veličanstven dar Isusov jer on je kao dokaz svoje Ljubavi žrtvovao svoje Tijelo, prolio svoju Krv na Križu da uvjeri ta dva svijeta da on jednako voli jedne i druge. On je postao pomirenje dvaju svjetova, Mir naš. On je uzajamno židovsko-pogansko neprijateljstvo svojom žrtvanom Ljubavlju ubio u sebi, u svome Tijelu, u Tijelu svoje Crkve, pomirivši ih s Bogom Ocem. *O, neshvatljive li ljubavi Očeve: da roba otkupi, Sina predade!*

Termopilski klanac. U Starome svijetu nisu bile razdvojnice samo u Palestini, označene hramskim pregradama. Štoviše, 500 godina prije Krista veliko Perzijsko Carstvo zaprijeti grčkim državicama koje su proživljavale svoje sretno doba. Pred rušilačkom perzijskom vojskom 490. godine ustoboči se u Grčkoj kao posljednji bojni red Termopilski klanac sa svojim spartanskim kraljem Leonidom i 300 suboraca njegovih kojih je, kako i sam vojskovođa reče, "za smrt bilo previše", a "za slave nije trebalo više". I svi do jednoga za domovinu izgiboše i zato, uz druge bitke i pobjede, okrenuše sudbinu Grčke.

Tako i mi, Hrvati i Srbi, spominjemo se kada smo bili neznabošci, izvan Krista. A onda smo doznali za Krista, koji je došao prije nas, 600 i više godina prije. Bili smo *daleko*, a onda smo došli *blizu* i postali njegovi učenici, hvaleći se tijekom vremena jedni katoličkim znaboštvom, a drugi pravoslavnim. Ali su se uspostavljale i pregrade razdvojnice. Kao narodi, koji se vole dičiti kršćanskim imenom, u svome su okrilju imali i onih koji nisu uvijek bili Kristovi učenici, ni beskompromisno svjedočili za istinu i pravdu - oprostite nam, Bože! Kao što je bilo i onih, poput blaženoga mučenika nadbiskupa Stepinca, koji su žrtvovali svoj život za jedinstvo Crkve Isusove - hvala Ti, Bože! Zajednica - župna, gradska, narodna, državna može imati uspjeha samo kada u njoj ima istinskih služitelja općega dobra, spremnih nesebično slijediti ideale mira utemeljena na pravdi i istini. Od Boga molimo što više takvih svećenika, učitelja, liječnika, odvjetnika, redarstvenika, vojnika i predvodnika u građanskom životu. Ne će se, dakle, nikakvom nacionalističkom agresijom dokinuti neprijateljstvo i uspostaviti prijateljstvo među narodima, nego samo vlastitom žrtvom prožetom ljubavlju i uključenom u Kristovu žrtvu.

Vukovarski klanac. Pred jednom takvom ekspanzijom - da navedemo ovaj naš komemorativni događaj - stoji grad Vukovar sa svim popratnim gradovima i selima istočne Slavonije, Baranje i zapadnoga Srijema. Stoji grad sa svoje više-manje 2.000 branitelja i svojim Leonidom na čelu, koji je svjestan da ih je za smrt previše, a za domovinski ponos i diku i ne bi trebalo više; svaka je prava žrtva za pravu slobodu i sve na veću slavu Božju. I kada je grad razoren, kada su branitelji poubijani u obrani grada, pa i onih nekoliko stotina iz bolnice i u bolnici, a drugi u nepoznato odvedeni i još se neki nisu vratili, kada se nije moglo proći

gradom od užasa i strave, kada se kukalo iz svega grla zbog poraza i pada, najednom njihova žrtva novom zarudje zorom.

Vratimo se na Kalvariju gdje je Gospodin otkupio ljudski rod mukom, smrću i uskrsnućem svojim.

ŠJEDINITELJSKI DUH OCA I SINA:

I [Krist] dođe te navijesti mir vama daleko i mir onima blizu, jer po njemu jedni i drugi u jednome Duhu imamo pristup Ocu (Ef 2,17-18).

Predivne li Trojstvene vizije i akcije! Kalvarija je postala poprište gdje se ljudsko s božanskim, a nebesko sa zemaljskim dodiruje. Tako onaj neprijateljski zemaljski komad božanske drame bijaše i zle ruke i hrđave duše. A đavao čekaše trenutak da iskali svoju zavist:

- "A pošto Isusa razapeše, razdijeliše među se haljine njegove, bacivši kocku" (Mt 27,35). Umjesto da Gospi daju njegovu haljinu, koju je ona otkala, oni razdijeliše ono malo njegove odjeće na kocku, pa komu zapadne!

- Ali se na Golgoti svemirski osjeti i ona božanski čista objaviteljska Ljubav oproštenja svima, i židovima i poganima: "Oče, oprosti im jer ne znaju što čine!" (Lk 23,34). Oproštenje je udijeljeno, samo koliko je s ljudske strane, subjektivno, primijenjeno?

- Nebeska akcija Otkupljenja onih koji se istinski kaju: Još večeras sa mnom si u raju (usp. Lk 23,43) - prvi otkupljenik, kojega je sam Otkupitelj kanonizirao.

I kada se mislilo da je sve soreno što je do tada građeno, da su sve nepotopive nade potonule u emauskoj frazi: "A mi se nadasmo da je on onaj koji ima otkupiti Izraela" (Lk 24,21), upravo toga jutra zabruja Kristov uskrsni Aleluja: svjetlo tamu obasja, novi hram se u tri dana sagrađi, gorušica se razgrana, pšenično zrno proklja, novi se vinograd novim zametnu groždem! Smrti, gdje je tvoja pobjeda, gdje je tvoj žalac? Gospodin Isus u hipu dokaza da sve patnje ovoga svijeta nisu apsolutno ništa prema trenutcima slave u uskrsnom jutru i životu.

Vratimo se Vukovaru. Tromjesečna epopeja branitelja završi u očima ljudi kao katastrofa na današnji dan prije 28 godina. A mi se nadasmo da će branitelji, da će mediji, da će političari, da će međunarodna, da će..., a kad tamo: pobijeni, deportirani, izgubljeni; silovane; uništenje... A onda iz bezdana poraza i tolike nedužne krvi prolivene ukaza se velebna pobjeda kao rezultat žrtve paljenice, užasan gubitak kao neprotumačiv

dobitak, iz tragične smrti novi život. Doista, iako mi na ovim prostorima ne vidimo da su sve nepravde ispravljene i istine otkrivene, već smo doživjeli onu biblijsku: gdje se bio umnožio grijeh razaranja, nadmoćno izobilova milost izgradnje. Bog veličanstveno pokaza da ne potpisuje ničiju nepravdu, ničiju neistinu, ničiju mržnju, čija god ona bila! Jer u Boga je vaga pravde, svjetlo istine i mjera ljubavi. On je na strani onoga tko čini pravdu, tko govori istinu i tko uzvraća ljubavlju na ljubav, tkogod on bio.

Zaključak. Rušenjem Berlinskoga zida, prije 30 godina, modernoga zida stida i boli, mislilo se da će Europa konačno prodisati na oba plućna krila, istočno i zapadno. Nisu pomrli zidari Berlinskoga zida! Nisu svi. Krist nas poziva da u njemu budemo blizu jedni drugima, jer on je Otkupitelj naš; da u njemu na Pravdi i Istini uspostavljamo Mir, jer on je Mir naš!

Stoga, ako se danas u ime sekularizma koji potiču i šire zidari ovoga svijeta - *saeculum*-a, na svu silu želi iz europske sredine ukloniti kršćanska vjera i kultura, koja je u ove 2.000 godina pratila i štitila ljudska prava univerzalno prihvaćena, vjera koja ima pred očima Boga Stvoritelja čovječanstva i Sudca svakoga čovjeka s vječnim spasom pravednikâ ili s vječnom osudom nepravednikâ, takva će se Europa nasukati na tragediju besmislenih prava:

- prava na pobačaj protiv naravna rađanja,
- prava na eutanaziju protiv Božjega vlasništva nad ljudskom egzistencijom,
- prava na promjenu spola i roda protiv ljudske naravi,
- prava na gay brakove protiv prave ženidbe,
- prava na bezimene roditelje protiv postulata obitelji i tako redom.

Jer, ni najznanstveniji ateizam, ni najdemokratskiji liberalizam, ni najprivlačniji relativizam nisu Božje istine nego ljudske deformacije božanske istine.

KRISTE, MIRE I POMIRENJE NAŠE, pomiri Srbe i Hrvate, i u tolikim zemljama domaće i migrante, da Ti svi budemo ne: *daleko*, nego *blizu*; da uvijek doživljavamo plodove Tvoga Otkupljenja. Ti nam svima poručuješ u današnjem Evanđelju (Iv 14,1-16) da se "ne uznemiruje srce" naše, pod uvjetom da vjerujemo "u Boga" i u Tebe. Evo mi vjerujemo u Boga Oca i u Tebe, Sina njegova Jedinorođenoga. I nastojimo se držati Tvoje zapovjedi! Ti si nam pokazao put objavljujući nam da "u kući Oca" Tvojega ima "mnogo stanova", da nema ne bi nam kazao: "Idem pripremiti vam mjesto".

Kada nam pripraviš mjesto, doći ćeš po nas da i mi budemo gdje si Ti. A kuda i kamo Ti odlaziš, znamo put: put Križa kojim si Ti prošao, put Žrtve koju si Ti podnio, Put Istine i Života, jer si Ti

sam jedina Istina i Život. Kada dođeš, Gospodine Isuse, nađi nas ne kako ratujemo za stanove zemaljske, nego kako se radujemo i radimo za "stanove vječne". Tako neka bude!

100 GODINA ŽUPE SV. JOSIPA

Grljevići, 1. prosinca 2019. - Župu Grljeviće prije 100 godina, točnije 12. listopada 1919., kanonski je utemeljio mostarsko-duvanjski biskup Alojzije Mišić i stavio je pod nebesku zaštitu sv. Josipa. Povod za ovaj kanonski čin bio je u tomu što su sela, koja su ušla u sastav nove župe, bila daleko od dotadašnjih svojih župnih središta: Grljevići su pripadali župi Rasno, Lipno župi Čerin, a Borajna župi Ružići. Za središte župe izabrano je središnje selo Grljevići. Stoga se župa od samoga osnutka službeno zove: Župa sv. Josipa Grljevići. Ali, iako su ovim kanonskim činom sva tri sela ujedinjena u jednu župu, kroz cijelo vrijeme opstojanja osjećala se i nemala udaljenost koja je dovodila i do potrebe da se sastavljaju posebni "sporazumi o nenapadanju" (1936.) i o suradnji u izgradnji crkvenih objekata (1969.). A najveličanstveniji sporazum, koji nije otisnut ni na kakav papir nego u srce svih vjernika, potpisan je 1. prosinca 2019. kada je župa svečano obilježila 100 godina. Malo se tko nadao da tako jednom mala župa može pokazati tako visok stupanj zajedništva i zahvalnosti, u prvom redu Bogu, a onda i Crkvi za sve darove koje je Svemogući kroz ovih 100 godina postojanja župe učinio i pojedincima i obiteljima, a onda i cijeloj župnoj zajednici.

Statistike. U ovih sto godina u župi je kršteno 2917 djece (1503 dječaka i 1414 djevojčica), krizmano ukupno 2286 krizmanika (1149 muških i 1137 ženskih), sklopljene 854 crkvene ženidbe te sakramentima opremljena i crkveno pokopana 1664 župljanina (830 muških i 833 ženske). A tko bi pobrojio tolike sakramentne okrjepe u svetoj ispovijedi i svetoj Pričesti, tolike pohode bolesnicima, duhovne razgovore i održane propovijedi, pučke misije i kateheze?!

Danas župa uz crkvu, koja je izgrađena za samo pet mjeseci (od 1. svibnja do 18. listopada 1969.) i blagoslovljena, te je od tada u stalnoj crkvenoj i sakramentnoj uporabi, ima i dvije filijalne crkve: u Lipnu (građena od 26. rujna 1971. do 13. kolovoza 1972. kada ju je blagopokojni biskup Petar Čule blagoslovio) i u Borajni (građena

u 1995. godini te se u njoj već od 24. prosinca te godine slavi sveta Misa svake nedjelje).

Prvi župni stan, koji je sagrađen 1922. godine, zubom je vremena dotrajao i postao neuporabljiv za stanovanje pa je početkom ovoga stoljeća, od 2002. do 2007. izgrađen i blagoslovljen novi stan, u kojemu je dovoljno prostora za sve župne aktivnosti.

Uz crkvu u Grljevićima nalazi se vjeronaučna dvorana te u Lipnu uvezana uz crkvu višenamjenska prostorija za vjeronauk i mrtvačnicu.

U oba prethodno navedena sela uređena su groblja s novoizgrađenim grobljanskim kapelicama te u Grljevićima mrtvačnica. I vjernici sela Borajne u sklopu svoje crkve, poštujući plan arhitekta, otpočeli su izgradnju prostorija za dostojno mjesto ispraćaja svojih pokojnika.

Dva sela, Lipno i Grljevići, podignula su primjerene spomenike žrtvama Drugoga svjetskog i Domovinskoga rata.

U ovih 100 godina župu su pastorizirala devetorica franjevac: fra Karlo Grbavac (1919.-1929.), fra Filip Bebek (1929.-1940.), fra Ratimir Kordić (1941.-1944.), fra Jure Zlopaša (1944.-1947.), fra Tomo Zubac (1947.-1951.), fra Svetozar Petric (1951.-1952.), fra Zdravko Zovko (1952.-1955.), fra Vojislav Mikulić (1955.-1960.) i fra Anđeo Herceg (1960.-1968.), te petorica dijecezanskih svećenika: don Pavao Filipović (1968.-1982.), don Bariša Čarapina (1982.-1996.), don Stjepan Ravlić (1996.-1998.), don Tomislav Majić (1998.-2019.) i don Ante Čarapina (od listopada 2019.). U ovome vremenu u župi je djelovalo i 6 svećenika župnih vikara: don Mato Puljić (1975.-1976.), don Ivica Puljić (1976.-1978.), don Blaž Ivanda (1979.-1980.), don Ilija Petković (1981.-1983.), don Nedjeljko Krešić (1983.-1984.) i don Anđelko Planinić (1984.-1988.).

Svi su oni u svoje vrijeme, ovisno o potrebama župe i stvarnim okolnostima, ostavili neizbrisiv pastoralni trag u ovoj župi, na duhovnom, sakramentnom i graditeljskom planu, gdje se na poseban način istaknuo don Pavao Filipović pod čijim

su vodstvom izgrađene dvije crkve (u Grljevićima i Lipnu). Ne ispuštamo ni druge župnike graditelje: don Barišu koji je bio župnikom u ratnom vremenu i koji je odmah u poraću s vjernicima Borajne sagradio područnu crkvu u tom mjestu uz groblje; don Stjepana Ravlića koji je župnikovao samo dvije godine, ali uza sav pastoralni rad imao je i intervencije u obnovi župnih objekata. Don Tomislav Majić, među svećenicima poznat kao župnik graditelj, činio je zahvate na svim objektima: na župnoj crkvi, na filijalnim, na njihovim dvorištima, u grobljima, grobaljskim kapelicama, vodio i nadzirao gradnju mrtvačnica te podigao novi župni stan.

Slavlje 100. obljetnice. O slavlju 100. obljetnice župe počelo se razmišljati već na početku prošle godine. Plan je bio da se u ovoj prigodi izda i monografija župe. Na tom se poslu poprilično odmaknulo i vjerujemo da ne će trebati još puno vremena da započeto djelo bude i dovršeno. Razlog da se planirano nije ispunilo jest i ovogodišnja smjena župnika. Naime, dekretima mjesnoga biskupa Ratka Perića u rujnu ove godine dugogodišnji župnik don Tomislav Majić, nakon 55 godina marljiva svećeničkoga rada u Hercegovini (od toga u Grljevićima 21 godinu) u 83. godini života pošao je u zasluženu mirovinu. Njega je naslijedio mladi svećenik don Ante Čarapina.

U vrlo kratku vremenu don Ante je morao zajedno s vjernicima organizirati ovu veliku proslavu. I, Bogu hvala, sve je proteklo u najboljem redu. Završnom slavlju, koje je zakazano 1. prosinca, na Prvu nedjelju Došašća, i koje je predvodio mjesni biskup Ratko, prethodila je trodnevica.

Prvu večer, nakon polsatnoga klanjanja pred Presvetim Oltarskim Sakramentom, koje je predvodio don Bariša Čarapina, slavljena je sveta Misa, koju je predslavio don Tomislav Majić, u koncelecijaciji s don Barišom i don Stjepanom Ravlićem, bivšim župnicima, te don Antom, sadašnjim župnikom i don Željkom Majićem, generalnim vikarom koji je nakon svete Mise zajedno s fra Antom Marićem održao "sat povijesti" o župi. Propovjednik je govorio na temu Euharistije.

Drugi dan trodnevica bio je pokornički dan. Već od 17 sati vjernici su imali prigodu za svetu

ispovijed. Nakon ispovijedi slavljena je sveta Misa koju je predvodio don Ivan Kordić, župljanin, župnik na Ledincu. Tema propovijedi: Molitva.

Treću večer, na uočnicu velikoga Jubileja župe, glavni je celebrant bio Augustin Kordić, konventualac, rodom iz Grljevića te propovijedao o Crkvi.

Na dan slavlja ne samo crkva nego i crkveno dvorište bili su premaleni da prime dvotisučno mnoštvo vjernika koji su se okupili na zahvalno Misno slavlje. S biskupom je koncelebriralo 18 svećenika, biskupijskih i franjevačkih. Župnik don Ante na početku je sve pozdravio a na kraju svima zahvalio na sudjelovanju i sve, nakon misnoga blagoslova, pozvao pod šatore. Zahvalnu i čestitarsku riječ izrekao je i don Tomislav Majić.

Biskup je u homiliji govorio o dvama došašćima. O prvom koje se odvijalo kroz cio Stari Zavjet u iščekivanju rođenja Isusa Krista, Emanuela - Boga s nama, i o drugom, koje seže od Betlehema prije 2000. godina do Sudnjega dana. Oba su došašća simbolizirana u ove četiri nedjelje prije Božića. To je iščekivanje u vjeri, u nadi, u pokori, u vršenju dobrih djela prema bližnjima. Zahvalio je svim župnicima koji su odgovorno naučavali, posvećivali i vodili vjernike u ovoj župi kroz stotinu godina, napose onima koji su 1968. godine izvršili mirnu primopredaju župe iz franjevačke uprave u dijecezansku, prema odluci Svete Stolice. Izrazio je radost zbog brojnih duhovnih zvanja, svećeničkih kojih ima u hercegovačkim i u drugim biskupijama, kao i redovničkih, muških i ženskih, kojih ima u domaćim franjevcima, dominikancima, salezijancima, konventualcima itd., odnosno u milosrdnicama i franjevkama. Istaknuo je da ovo i nije tako velika obljetnica župe, tek dvadeseti dio kršćanske povijesti, ali jest za nas prigoda da se upitamo kakav je naš odnos prema životu - Božjemu daru; prema Crkvi - Božjemu djelu; prema Božjim zapovijedima, koje nas vode u život vječni. Zaželio je župi nove obljetnice s brojnim i zdravim obiteljima, s raznolikim milosnim zvanjima, i da nas u župnom zajedništvu uvijek povezuju vjera, ufanje i ljubav.

DUHOVNOST

SVEĆENIČKI ISPIT SAVJESTI

Iz Poslanice sv. Jakova, apostola. Braćo moja... Vaše "da" neka bude "da", i "ne" - "ne", da ne padnete pod sud... Ispovijedajte jedni drugima grijeha i molite jedni za druge da ozdravite! Mnogo može žarka molitva pravednikova... Braćo moja, odluta li tko od vas od istine pa ga tkogod vrati, znajte: tko vrati grešnika s lutalačkog puta njegova, spasit će dušu njegovu od smrti i pokriti mnoštvo grijeha (5,12-13. 16-20).

Braćo svećenici, doista je hvalevrijedno, i posve sigurna volja Božja da, kao pastiri, na početku korizmenog obraćenja u koje ćemo danas **uvesti** i kroz korizmu **voditi** povjereno nam Božje stado, prije toga pripremimo sami sebe. Da se ispunimo Duhom Božjim koji će **nas** i **puk** Božji voditi putem obraćenja. Da progledamo **osobno** jer, kako nam neke nedjelje reče Gospodin: *"Ne može slijepac voditi slijepca..."*

1. Zato je doista nužno da se pozabavimo **svojim** duhovnim stanjem s kojim je neodvojivo povezan i naš preodgovoran pastirski poziv koji obavljamo umjesto samoga Boga.

2. Ovo kratko razmatranje prije svega o svom **osobnom** duhovnom stanju započeo bih onom Pavlovom tjeskobnom rečenicom u poslanici Korinćanima (I., 9,26) *"Ja dakle tako trčim... da sam ne budem isključen pošto sam drugima propovijedao."* A u Poslanici *Galaćanima* (2,2) piše kako on **brižno** provjerava *"da ne bih možda, ili da nisam, trčao uzalud"*. - Evo to je smisao ovoga našega današnjeg dana kojim želimo započeti svoje osobno pa onda i od njega neodvojivo pastirsko obraćenje u korizmi.

a) U početku ovoga razmatranja priznajem da se s velikom ozbiljnošću, pa i određenom tjeskobom, kao svećenik uvijek zaustavim na Isusovu opisu u Evanđeljima našega susreta s njime kao **sudcem** našega života. Kod sv. Luke (13,25) ima-

mo njegovu najozbiljniju opomenu na taj naš sudbonosan susret s njime, **ne** više kao s milosrdnim učiteljem (jer je **isteklo** blâgo i strpljivo vrijeme "školovanja"), nego kao **pravednim** i posve ozbiljnim sudcem živih i mrtvih, i sa mnom osobno: *"Kada gospodar kuće ustane i zaključa vrata, a vi stojeći vani počnete kucati na vrata: 'Gospodine, otvori nam!', on će vam odgovoriti: 'Ne znam vas odakle ste!' Tada ćete početi govoriti: 'Pa mi smo s tobom jeli i pili, po našim si trgovinama naučavao!' A on će vam reći: 'Kažem vam: ne znam odakle ste. Odstupite od mene, svi zlotvori!' Ondje će biti plač i škrgut zubi".* - Moram se zamisliti može li se možda ovo ostvariti i pri mome susretu s njime "oči u oči"? Hoću li i ja možda tada govoriti: "Gospodine, kako me ne poznaješ, pa ja sam čitav svećenički život bio uvijek za tvojim stolom, štoviše, sjedio i stajao na njegovu pročelju umjesto Tebe, na tisuće puta sam Tvoje Tijelo blagovao i dijelio i Krv Tvoju spasiteljsku pio, Tvoju riječ tumačio i propovijedao?" Kod Mateja (7,22-23) čitamo o tome još strožu verziju: *"Mnogi će me u onaj dan pitati: 'Gospodine, Gospodine! Nismo li mi u tvoje ime prorokovali, u tvoje ime đavle izgonili, u tvoje ime mnoga čudesa činili?' Tada ću im kazati: 'Nikad vas nisam poznavao! Nosite se od mene, vi bezakonici!'"* Ni proroci, ni izgonitelji đavala ni čudotvorci nisu sigurni, a kamoli ja, običan svećenik! - To i sv. Pavao potvrđuje u hvalospjevu ljubavi (I. Kor 13,1-13) govoreći o konačnoj **beskorisnosti** svega u njegovu i našem životu i radu, osim ljubavi: o beskorisnosti **anđeoskih jezika**, dara **prorokovanja**, znanja svih **tajni** pa na kraju i same **vjere da bih i gore premještao: "ako ljubavi ne bih imao - ništa sam!"**

Pojavi mi se sumnja da se možda i ja ne varavam i svoj život i rad ne provodim uljuljan u veličinu svojih čina poput onoga farizeja pred

žrtvenikom: 'Bože, hvala ti što nisam kao ostali ljudi... - kao ovaj carinik.' Postim dvaput u tjednu, dajem desetinu od svega što steknem' (Lk 18,1-13). To jest: svaki dan slavim sv. Misu, nedjeljom propovijedam, pet puta na dan molim časoslov, ispovijedam i ispovijedam se, blagoslivljam sve i svakoga. Nameće mi se isto pitanje: zar nije dosta ovo što činim, Gospodine? Zar ima nešto što propuštam u svom svećeničkom pozivu?

Nažalost, moguće je da i ja ne shvaćam pastirski poziv kakvim si me obdario i kakvim su ga sveti apostoli i njihovi učenici, vođeni Duhom Svetim, shvaćali i vršili. Kakav bi on idealan bio, nasreću nam je sv. Pavao zapisao u poslanici *Korinćanima* (II., 11,12-24), optužen da premalo i slabo radi. Ne da bi se pohvalio nego, kako kaže "kao mahnit", da otkloni sablazan. Ovo što on piše o vršenju svoga pastirskog poziva, doista nam je dragocjen primjer i poticaj da bar težimo za njim iako nam je sigurno nedostižan. Pavao piše o svom mukotrpnom pastirskom životu i djelu: "U naporima - preobilno; u tamnicama - preobilno; u batinama - prekomjerno; u smrtnim pogiblima - često. Od Židova primio sam pet puta po četrdeset manje jednu. Tripot sam bio šiban, jednom kamenovan, tripot doživio brodolom, jednu noć i dan proveo sam u bezdanu. Česta putovanja, pogibli od rijeka, pogibli od razbojnika, pogibli od sunarodnjaka, pogibli od pogana, pogibli u gradu, pogibli u pustinji, pogibli na moru, pogibli od lažne braće; u trudu i naporu, često u nespavanju, u gladi i žeđi, često u postovima, u studeni i golotinji!... Bog i Otac Gospodina Isusa, blagoslovljen u vijeke, zna da ne lažem..." - A sva ta mučenička pregaranja drži da nisu dosta za njegovo spasenje. Piše: "Krotim svoje tijelo i zarobljavam" (I Kor 9,27). U tjeskobnoj brizi za osobno spasenje posti, čini i žrtve, molitve, zavjete... Sv. Luka piše: "...pošto se u Kenhrejima ošiša jer imaše zavjet, zaplovi prema Siriji..." (Dj 18,18):

Ponizno priznajem da sam vrlo daleko od ovog idealnog nedostižnog ali ipak primjera prema komu treba bar težiti i tjeskobno se brinuti za svoje osobno spasenje, i vršenje pastirskog poziva.

Kakav će to biti susret kada se budemo sreli "oči u oči" ja i moj Gospodin, ali tada pravedan sudac. Bit će iznenađenja i nas i velikog broja pastira svih vremena. Sveti papa Grgur, ne bez razloga prozvan Velikim, sa žalošću piše: "Ne možemo bez tuge u srcu govoriti... svijet je **pun** svećenika, ali ipak u Božjoj žetvi nađe se **veoma rijetki** radnik, jer doista primismo svećeničku službu, ali je ne obavljamo" (Časoslov IV, str. 340). Što tek reći za

ovo naše vrijeme kada, ne jedan nego brojni svećenici, postadoše tako sramotni **rušitelji** vjere u svom puku čineći nevjerojatne sablazni kojima se teško može oduprijeti i najjača vjera u vjerničkim srcima? Ne smijemo se zavaravati da je to daleko od nas jer sablazni su raznolike. Nedavno čitam jednu poraznu statistiku o povjerenju Crkvi u našem narodu. Poslije Domovinskog rata Crkva je bila ustanova u koju se imalo najviše povjerenja. Kroz samo nekoliko godina palo to povjerenje u Crkvu na 64%, pa nešto poslije na 52% da današnja istraživanja kažu čak na 38%!

b) Najozbiljnije se trebamo pitati u čemu to zakazujemo. U životu ili radu. Jesmo li još pastiri **po Isusovoj** mjeri ili po nekom svom mjerilu? Je li dostatna definicija služenja Bogu i mom narodu pastir koji svaki dan slavi Misu, moli časoslov, krštava, vjenčava i vodi sprovode, druge obrede...? - Očito nije. To je vrlo dobar zanatlija svoga zanata, ali ne i pastir. Isus kaže: najamnik kojemu nije ni blizu dovoljno stalo do ovaca.

- Svako drugo zanimanje osim zanimanja Isusova pastira ima svoje specifičnosti preko kojih se više ništa i ne traži, a pastirsko je poslanje naprotiv **sveobuhvatno**. S tugom mi prošloga ljeta reče jedan slavonski svećenik: "Mjesec i po dana sam izvan svoje župe, ostavio sam broj mobitela i nitko me još nije trebao..." Nisam odgovorio, a možda sam trebao reći i njemu pa i sebi: "Brate svećeniče, ne treba njima mobitel, treba im pastir. Treba im **svjetlo** koje je tu i svijetli, koje nije zašlo iza brda i rijeka. **Srce** koje je tu, čiji se čuju otkucaji a blizina grije. Jer svjetlo se mora vidjeti da bi se u njemu **hodilo**. Pastirsko srce grije **trajnom blizinom**. Treba im **rame** za plakanje. **Ruka** uvijek spremna da pomogne... - Svećenik doista jest prvenstveno liturg, ali to je premalo, pastir je mnogo, mnogo više: blizak liječnik bolesnih duša, uvijek na dohvata ruke, melem smrtonosnih duhovnih i tjelesnih životnih rana... Po onoj Pavlovoj mora biti "svima sve". Sve što treba njegovu stadi. Pavao nastavlja: "uz drugo, salijetanje **svakodnevno**, briga za sve crkve. **Tko je slab, a ja da ne budem slab? Tko se sablažnjuje, a ja da ne izgaram? ...sve do ovoga časa i gladujemo, i žeđamo, i goli smo, i pljuskuju nas, i beskućnici smo ... Kao smeće svijeta postasmo, svačiji izmet sve do sada.**"

Kao malu ilustraciju iznio bih pismo biskupa Maksimilijana Vrhovca mladom župniku: "Mladi gospon, slavi svoju Misu u vrijeme ne kad tebi odgovara nego da tvoje ovčice ne srljaju po mraku pa da tebi ostane što više slobodnog dana. Upregni svoje očetkane konje i ulaštenu kočiju pa kreni i u

ono drugo selo da bakice ne bljutaju da bi po kiši i blatu došle do Isusa koga si zatočio..." Reći ćeš: "Nemaju tamo crkve!" - Pastiru, ti se pobrini za tor i sve što je potrebno tvojim ovčicama. Jer ti si pastir, **tko će ako ne ti...**

Priznajem na početku ovoga korizmenog puta u obraćenje da je nužno puno toga u mom, kako osobnom, tako i pastirskom životu prije svega okajati, pa bez opasna odlaganja popraviti i činiti pokoru za sve propuste, da bih dosegao temeljito obraćenje. Evo, to stoji preda mnom u ovoj korizmi...

3) Zato danas u početku korizme prije svega **upoznajmo** sami sebe **osobno**. A onda ništa manje i **shvaćanje** svoga pastirskog poslanja Božjem narodu. Obratimo se korizmenom pokorom pa onda povedimo za sobom i povjereno nam stado!

Ovaj kratki ispit savjesti sažmimo na neke najvažnije točke.

I. Moj osobni odnos prema Bogu

a) Prije svega **molitva**. Isus u Evanđeljima spominje 30-tak puta molitvu. Daje za nju najprije osobni primjer: *Iziđe na goru da se pomoli. I provede noć moleći se Bogu.*" (Lk 6,12). A onda to traži i od svojih učenika: *"Kaza im i prisposobu kako valja svagda moliti i nikada ne sustati"* (Lk 18,1). Zatim: *"budni budite i u svako doba molite..."* (Lk 21,36). Sveti Pavao nas uči: *"Bez prestanka se molite!"* (I Sol 5,17). - **Koliko** ja molim?

b) Isusova molitva kao Sina Božjega očito nije bila u smislu naše loše hrvatske riječi "moljakanje" nego **radostan** boravak i **razgovor s Ocem** koga **nikada dosta!** Isus nas uči takvoj molitvi: *"Kad molite, ne blebećite kao pogani. Misle da će s mnoštva riječi biti uslišani. Ne nalikujte na njih"* (Mt 6,7-8.) Kaže apostolima: *"Ovako molite: Oče naš..."* Isus zapravo prvenstveno misli **kako** a ne **što** (sic!) moliti. Drugo pitanje: **Kakva** je moja molitva? - Je li radosno sinovsko stajanje pred živim Bogom komu govorim sa strahopoštovanjem? Moramo priznati da se često i na nas odnosi ona *"Os in coro - cor in foro"* (Usta u zboru, srce na dvoru). Trudimo li se da ukrotimo maštu, da s jezikom uskladimo um i srce?

2. Moj odnos prema svetim činima

- Prigodom ređenja rečeno mi je: *"Što radiš pazi kako radiš"*. Sv. Pavao kaže da smo: *"upravitelji otajstava Božjih"* (I Kor 4,1). Ne mojih. Bog djeluje, ja sam samo sredstvo. Danas govorimo o *"asistenciji Duha Svetoga"*, a prva Crkva naprotiv, kako piše sv.

Luka, sa strahopoštovanjem nakon duge molitve: *"Zaključismo Duh Sveti i mi"* (Dj 15,29). Mogu li i ja reći za svoje djelovanje: *"Duh Sveti i ja..."*? Uze li smo stvar u svoje ruke. *"Ja sam odredio, ja sam odlučio..."*. Vladam se kao gospodar, a ne sredstvo Božje. Sv. Pavao ističe: *"nismo gospodari vaše vjere..."* (I. Kor 1,24). - Zazivam li Duha Svetoga da njega slijedim u svim svetim činima - ili rastresen ulazim u ispovjedaonicu, izlazim na oltar... Imam li pripremu i zahvalnost u strahopoštovanju?

3. Kakve su moje propovijedi?

Jesam li svjestan da govorim u ime Božje? **Božju**, a ne svoju poruku. Kako se za nju pripremam? Od ponedjeljka ili u subotu? Jesu li mi propovijedi kraćena verzija **mojih** razmatranja ili pročitano neproživljeno, tuđe iz priručnika ili s interneta što ni sâm često ne razumijem?

4. Je li moja služba Bogu po bližnjemu?

Raspoređujem li svoje pastirske poslove kako meni odgovara, ili kako i kada je najplodonosnije za moje stado?

Obilazim li kao tješitelj ugrožene ili biram vesela društva, stječem pajdaške družine?

- Bolesna starica Ana prigovara župniku: *"Velečasni, žudim za Božjom utjehom kao ozebo za suncem, a ti svaki dan, prođeš kraj moje kuće u susjeda odakle se čuje smijeh i pjesma uz gradele i čašicu..."*

5. Osobito: Činim li sablazan i rušim li vjeru?

Trajno sam Božji službenik i na neki način njegovo ponovno utjelovljenje. **Kroz mene** drugi gledaju Boga. Da li ga doista i vide, ili sam neprobojan paravan kroz koji se Bog ne vidi? Zakonoznancima Gospodin reče: *"Jao vama, zakonoznanci! Uzeste ključ znanja: sami ne uđoste, a spriječiste one koji htjedoše ući"* (Lk 11,53). Spuštam li se na niske grane, opravdavajući se da je i Isus išao među grješnike. Jest, ali on se nije izjednačavao njima nego njih podizao k sebi! Za naše dvosmislene šale, nedolične riječi znaju ljudi reći: *"On je kao mi..."* Sramotim li Crkvu sablaznima a zovem se svećenik, tj. svet-jenik? Sv. Pavao piše *"...postali smo prizor svijetu, i anđelima, i ljudima"* (I Kor 4,9). Ubrzo ne će biti uputno izaći iz crkve u kolaru ili habitu. Čak i u nekad najkatoličkim zemljama... Kod nas, hvala Bogu, još nema puno velikih sablazni, ali malih sigurno svi imamo.

I na kraju zamolimo Duha Božjega da nam otvori oči da upoznamo svoje grijehе. Kako osobne tako od njih neodjeljive pastirske, svećeničke. I da nas prosvijetli da ih temeljito ispojedimo da

nam to bude temelj na kome ćemo zidati svoje korizmeno obraćenje, i obraćenje puka Božjega.

Mostar - katedrala, 14. veljače 2019.

Don Ivica Puljić

S DUHOM SVETIM U NOVU AKADEMSKU GODINU

Na poziv povjerenika za akademsku mladež, don Mladena Šutala, župnika Sv. Ivana apostola, mjesni biskup Ratko u mostarskoj je katedrali slavio sv. Misu Duhu Svetomu za sretan početak školske godine. U koncelebraciji bio je don Mladen i don Marko Šutalo, predstojnik Teološko-katehetskog instituta u Mostaru. Za orguljama bila je mr. Katja Krolo -Šarac, koja je, nakon don Markova pozdrava intonirala himan Duhu Svetomu. Prije završna blagoslova don Mladen je zahvalio predvoditelju i svima koji su sudjelovali u ovom svetom obredu.

Prenosimo biskupovu propovijed:

DVA ZNANSTVENIKA O POČETKU SVIJETA

i to dva fizičara s visokim gradusima i poznatom znanstvenom reputacijom. Jedan je Dubrovčanin, rođen 1968., studirao u Švicarskoj, vjernik, član Opus Dei, sa zavjetom neženidbe. Drugi je Splitsčanin, rođen 1969., studirao u Francuskoj, nevjernik, otac troje djece.

Poslušajmo što kaže jedan, a što drugi fizičar o postanku svijeta:

Znanstvenik vjernik: "Evolucija objašnjava biološki razvoj života, ne njegov nastanak. Pogledajmo što tvrdi znanost, a što vjera. Vjera tvrdi, a ja kao vjernik prihvaćam to kao činjenicu, da je svijet stvoren od Boga, da je produkt Božjega stvaranja. Pritom moramo razumjeti što znači stvaranje - ono znači nastanak iz "ništa". To "ni-

šta", u njemu nema nikakvih fizikalnih zakona, nikakvih teorija koje bi ga mogle objasniti ili razumjeti. Za mene, djelo stvaranja objašnjava kako uopće nastaju fizikalni zakoni, kako dolazi do njih, kako se "ništa" pretvara u "nešto" za koje vrijede fizikalni zakoni, i to je, za mene, pitanje koje nadilazi mogućnosti prirodnih znanosti i one nikada ne će naći odgovor na njega".¹

Znanstvenik nevjernik: "Moderna znanost ne zna kako je nastao svemir, nego pretpostavlja da je nastao, slučajno, i da za stvaranje svemira nije trebalo ništa drugo, ništa specijalno. Slučajno je nastao i život, a slučajno smo nastali i mi. Na predavanjima starijoj djeci i javnosti objašnjavam da se sastojimo od sedam milijardi milijardi milijardi atoma. Nastali smo tako da je naša mama, dok je bila trudna - jela, i udisala zrak, i ti *su se* atomi iz zraka i hrane, u devet mjeseci spojili u nas. A spojili su se tako što je evolucija kroz četiri milijarde godina optimizirala molekularne strojeve da nas sastave iz atoma u utrobama mama. Da se samo nekoliko od svih tih atoma složilo drugačije, ne bi[smo] nastali mi nego netko drugi. I vjerojatnost da smo nastali baš mi, tako je apsolutno mala i nikakva da moramo biti najsretniji samo što postojimo".²

Oba fizičara znanstvenika govore o početku ovoga svijeta i života. Što je na početku? Kako je svijet nastao? Ako nije bilo "ništa", kako je nastalo "nešto"? Došla su obojica pred dilemu, je li u početku bilo: Svjetlo ili Mrak? Razum ili Nerazum? Smisao ili Besmisao? Mudrost ili Ništa? Bog ili Slučaj?

¹ <https://www.bitno.net/vjera/aktualnosti/fizicar-vuko-brigljevic-higgsov-bozon-jos-je-jedan-dokaz-bozanskog-reda-u-prirodi/>

- Bitno.net, 7. VII. 2012. Slično i na Bitno.net, 26. III. 2018:

<https://www.bitno.net/academicus/znanost/ekskluzivno-hrvatski-fizicar-vuko-brigljevic-znanstvenik-sam-alijerujem-u-cuda/>

² <http://novolist.hr/index.php/layout/set/print/Vijesti/Hrvatska/IVICA-PULJAK-Ideje-koje-sirim-jesu-opasne-ali-za-one-koji-bi-nas-vodili-u-mracni-srednji-vijek>

- Novi list, 2. IV. 2018.

Fizičar - vjernik kaže: Na početku je Svjetlo, Razum, Osobni Bog. Mudri Projektant. Planer i Izvođač, Providnost koja uključuje početak, sredinu i svršetak. Svijet nastaje stvaranjem iz "ništa". Kako? Božjom riječju. *Fiat*-om. Vjera nam naša kaže: stvaranje znači da Božjim interven-
tom iz "ništa" nastaje nešto, čemu se daju fizikalni zakoni. Taj inteligentni Bog, koji se ne može protumačiti fizikalnim zakonima niti ikakvim fizikalnim teorijama, stvara nešto što se ravna fizikalnim i drugim zakonima. Vjernik ističe da to govori iz vjere, a vjeru je, očito, primio preko roditelja, Crkve, iz Svetoga Pisma. Stari Zavjet, *Knjiga Postanka*, kaže: U početku Bog stvori nebo i zemlju. Zemlja bijaše pusta i prazna. I onda kroz šest "dana" ili "epoha" Bog stvara razne stvorove, materiju i živa bića, sve u pokretu, evoluciji i dinamizmu s fizikalnim zakonima, još i kemijskim i biološkim. Novi Zavjet u Ivanovu Evanđelju počinje ovako: U početku bijaše Riječ - Logos, i Riječ Logos bijaše u Boga, i Riječ Logos bijaše Bog. Logos je Mudrost, Razum, Riječ, Govor. Taj se Logos utjelovio, uzeo tijelo iz Djevice Marije snagom Duha Svetoga, Gospodina i Životvorca. Iz svrhovitosti prirode i svega kozmosa, iz savršenstva živih bića, osobito iz razumna i slobodna čovjeka zaključujemo na opstojnost Nužnoga, Savršenoga i Apsolutnoga Inteligentnoga Bića, na Boga, Oca i Stvoritelja.

Fizičar nevjernik ili agnostik kaže: Na početku je Nitko i Ništa. Nerazum i Mrak, Sljepilo i Slučaj. Tu znanost ne zna i ne može ništa. Ona se može predati samo tumačenju o slučajnosti slije-
pa Slučaja.

SLUČAJ. To je događaj nastao bez djelovanja subjekta, nepredviđen, nenamjeren, neželjen, iznenađan. Slijepi nas je Slučaj kroz "4 milijarde godina" slijepio u "7 milijardi milijardi milijardi atoma" optimizirajući "molekularne strojeve" da nas sastave u atome u utrobama naših majki, i to ovakve kakvi jesmo: s dvjema rukama, s dvjema nogama, s očima i ušima, u dva roda - muški i ženski. Po tom Slučaju nastali su svi fizikalni zakoni, i kemijski, i biološki, koji ni izdaleka nisu istraženi, otkriveni; ne smišljeni, nego nisu pronađeni, unatoč milijunima genijalnih fizičara, kemičara i biologa i unatoč milijardama dolara utrošenih u ta istraživanja. Po tom Slučaju nitko nas nije htio. Nitko nas nije stvorio. Nitko s nama nema nikakva posla ni plana. Kao da hoće reći: Što smo savršeni u tjelesnoj građi i kompliciraniji u duhovnom ustroju, to smo slučajniji. Nikamo nas ovo

ne vodi, nego kako se Slučaju slučajno sviđa, sluči i omakne, tako živimo, mičemo se i jesmo. Kao što nas je Slučaj stvorio u milijuntnom djeliću sekunde, tako bi nas taj Slučaj, samo da mu se zavrne, kao što mu se zavrnilo na početku, kroz 4 milijarde godina evolucije učinio da nestanemo. I nikada nismo sigurni da ne ćemo nestati u hipu. Nevjernik taj uzrok stvaranja naziva pukim Slučajem. I nevjernik se mora pridržavati što većega Ništa da opravda svoju slučajnost, tj. nevjeru. Moramo biti "najsretniji", veli nevjernik, što smo slučajno slučeni i postojimo. I samo slučajnu Slučaju imamo zahvaliti na slučajnoj opstojnosti. Nismo nikomu odgovorni osim besmisleni Slučaju koji je u jednom hipu sve smisljeno, svrhovito i savršeno sastavio, a sam je i dalje ostao Besmisao i Slučaj.

Ta njegova nelogična logika ravna je pukom slučaju kao da tisuće vozača sjednu u svoje automobile i svezanih očiju povezu iz Splita svatko na svoj cilj. I nakon određena broja sati svatko stigne u četvrtoj brzini bez očiju i bez pameti pravovremeno i točno na svoje odredište: u Zagreb, u Dubrovnik, u Mostar, Osijek, Varaždin, u Rijeku, u Pariz, i da nitko nikoga ni ne okrzne.

- **Svrhovitost.** Oba se fizičara slažu u savršenstvu fizikalnih i drugih zakona, u njihovoj racionalnosti, smislenosti i svrhovitosti. Tu savršenost i svršenost može samo naša ljudska znanost istraživati i diviti joj se.

- **Higgsov bozon.** Oba su fizičara angažirana na modernom otkriću "Higgsova bozona", tzv. "Božje čestice", koja je naslućena 1964., a iskustveno potvrđena 2012., nakon skoro 50 godina, a Nobelovu nagradu za otkriće te čestice primili su 2013. godine Britanac Peter Higgs (1929.) i Belgijanac François Englert (1932.). Bozon dolazi od prezimena indijskoga fizičara Bosea (1894.-1974.). Prema Higgsovoj teoriji postoji polje, nazvano upravo "Higgsovo polje", kroz koje prolazi temeljna čestica te mase, manja od atoma, koja u tom polju poprima masu, iza koje ostaje trag, taj trag jest taj bozon, koji se raspao prije nego si ga i primijetio. Čemu služi? Kao što znamo iz prošlosti, sva takva atomska i subatomska otkrića mogu poslužiti i proizvodnji novih smrtonosnih oružja uperenih ne samo protiv jednoga čovjeka, nego i protiv čitava čovječanstva. Hoće li biti takav slučaj i s ovim bozonom? Živi bili i vidjeli!

DUŠA - DVIJE MOĆI. Naša je teorija - vjera u Boga, Svemogućega, Sveznajućega, Mudroga i puna Ljubavi. Bog jest stvorio čovjeka, ali ga nije stvorio savršena. Zapravo stvorio ga je savršena u

fizičkom smislu, od tabana do tjemena, podložna razvoju do 24. godine i ograničena vremenom i prostorom, ali nesavršena u duševnom smislu. Mi ljudi imamo dvije duševne sposobnosti, moći: razum i slobodnu volju - to je duša! I više strasti u tijelu - to su požude.

- **Razum.** To je duševna spoznajna moć. Svatko od nas počinje razumski djelovati od nule. Pa se tijekom godina vježbamo u

(1) *sposobnosti shvaćanja* svijeta izvan sebe, hvatamo stvari s pomoću fizičkih očiju, ušiju, ruku; pokazujemo sposobnost razumijevanja onoga što smo čuli, vidjeli, dohvatili. Sve se u nama registrira u datoteci, po

(2) *sposobnosti pamćenja*, ali se ne možemo svime služiti kako hoćemo i kada nam zatreba. A zatim pokazujemo i

(3) *sposobnost zaključivanja*, razmišljanja, prosuđivanja, odlučivanja, ugovaranja. Tri dakle velike razumske operacije, koje su nam dane u dozama.

- **Slobodna volja.** To je duševna moć ili čin kojim nešto, neovisno o nužnosti, prihvaćamo ili odbijamo. Nije ta volja apsolutno nego relativno slobodna, uvjetovana mnoštvom čimbenika: od tjelesna gradiva do duševna tvoriva, od unutar-njeg iskustva do vanjskoga društva. Rimski pjesnik iz Isusova vremena svjedoči slobodan izbor volje ali ukrivo: "Vidim dobro i odobravam, a slijedim zlo".³ Ili ona Pavlova: "Zbilja ne razumijem što radim: ta ne činim ono što bih htio, nego što mrzim - to činim" (Rim 7,15). Ta se slobodna volja vidljivo očituje u pristupu ove dvojice fizičara, vjernika i nevjernika:

- *Vjernik* kaže: ja hoću, želim, ja imam slobodnu volju da kao vjernik tumačim početak fizičkoga svijeta. On se slobodnom voljom, potpomo-gnutom razumom odlučuje za Boga, za Svjetlo, za početak i razvoj svijeta po Logosu.

- *Nevjernik* se u slobodnoj volji opredjeljuje za Slučaj koji je proizveo sve ovo savršenstvo, i uzdigao ga na rang bezimena božanstva.

Tom slobodnom voljom ili moću mi proizvedemo na stotine dnevnih čina od kojih su neki ispravni, zdravi, razumni, spasonosni, a stotine je čina neispravnih, nerazumnih, koji vode u propast. Tu je Božji Govor i naš Odgovor, odgovornost.

TIJELO - strasti. U ovo razumsko svojevoljno slobodno odlučivanje ulaze i strasti, požude, pohote, pomame, porivi, pohlepe smještene u našem tijelu. Tako je čovjekovo djelovanje sastavljeno od duševnih sposobnosti razuma i slobodne volje i od tjelesnih pokretačkih strasti: škrtosti, bludnosti, neumjerenosti u jelu i piću, srditosti, lijenosti itd.

VJERA. Ja se ne mogu vinuti do Boga, osim po vjeri. I Bog mi ne da drugoga pristupa k sebi, osim po mojoj vjeri. A ta vjera ima samo tri postulata, objekta: *prvo*, da vjerujem da Bog postoji, *drugo*, da Bog svime upravlja i *treće*, da će me taj Bog jednom suditi. Evo Biblije: "A bez vjere nemoguće je omiljeti Bogu, jer tko mu pristupa, vjerovati mora da postoji i da je platac onima koji ga traže" (Heb 11,6).

- **Opstojnost.** Bog postoji apsolutno, bezuvjetno, a ja postojim uvjetno, privremeno, prolazno. I zato ja kao "slučajan", prolazan ne mogu razumjeti kako postoji Apsolutni, Neprolazni. Zato se predajem u vjeri i vjerom prihvaćam Božju egzistenciju.

- **Sudioništvo.** Bog nas nije samo stvorio nego nama ravna i provida na ovome svijetu. Mi smo pozvani da svim svojim moćima i sposobnostima pridonosimo svomu uzrastu, usponu, spasenju. A nema uspjeha bez Božje pomoći. A nema pomoći i bez naše molitve. Mi smo suradnici Božji. Suradnici u djelatnoj vjeri!

- **Sud.** Svima nam se pojaviti pred sudištem Kristovim (2 Kor 5,10). Da svatko primi što je zaslužio s pomoću ovoga jadnoga, strastvenoga fizičkoga tijela i s pomoću ovoga lutalačkog razuma i skitalačke slobodne volje. O ovom prolaznom životu ovisit će i sva naša vječnost. Vjeruješ li ovo?

³ P. OVIDIJE, *Metamorphosae*, VII, 20: "Video meliora proboque, deteriora sequor."

DUHOVNE VJEŽBE BOGOSLOVIMA

Bijelo Polje - Emaus, 10. listopada 2019. - Dana 10. listopada 2019. dijecezanski bogoslovi sarajevske Bogoslovije, njih dvadeset i četvorica, pošli su s duhovnikom don Milenkom Krešićem, svećenikom Trebinjske biskupije i profesorom Crkvene povijesti na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Sarajevu, na duhovne vježbe u Bijelo Polje kod Mostara. Duhovne su vježbe održane u duhovno-pastoralnom centru "Emaus". Bilo je to bogoslovima novo iskustvo za koje su se još više pripremili s obzirom na to da su ovakve trodnevne vježbe jedna od bitnih točaka u godini jednoga bogoslova, svećeničkoga pripravnika. Duhovne je vježbe vodio fra Damir Pavić, tajnik franjevačke provincije Bosne Srebrene. Fra Damir je za svaki dan uzimao po jednu temu, koju je smatrao bitnom u svećeničkom zvanju. Duhovne su vježbe počele svetom Misom koju je predvodio kardinal Vinko Puljić, vrhbosanski nadbiskup. On je osobito istaknuo ozbiljnost ulaska u duhovne vježbe, s pouzdanjem u Boga i spremnošću na suradnju s duhovnim vođom. U prvom je razmatranju bilo govora o zvanju, njegovu nastanku, procesu, učvršćivanju, a u drugom razmatranju fra Damir je govorio o važnosti molitve, posebno osobne molitve Bogu. Ostala razmatranja odnosila su na prijateljstvo i korištenje svoga vremena. Sve tri večeri bogoslovi su u šetnji u prekrasnom vrtu razmišljali o dnevnim temama toga dana. U subotu 12. listopada svetom Misu predvodio biskup iz Mostara msgr. Ratko Perić. On je posvijestio bitan odnos između Isusa i Marije na naravnom i na nadnaravnom planu. I odnos između Marije i nas vjernika, njezine duhovne djece. Posljednji dan duhovnih vježbi 13. listopada svetom Misu slavili u župnoj crkvi Presvetoga Srca Isusova sa župnikom don Josipom Galićem i župljanima. Euharistiju je predvodio fra Damir, a s njim su koncelebrirali don Josip i don Milenko. Fra Damir se u propovijedi prisjetio svoga djetinjstva, kako je čuvao ovce i kako upravo kao i Isus želi ispričati jednu prisposobu da narodu približi sliku pastira. Ovčica koja zapne u trnje treba pomoć. Tako i mi u svome trnju, u grijesima, trebamo pomoć Isusovu. On nas oslobađa od grijeha, od svakovrsna trnja u koje običavamo odlutati. Poslije ručka i iskrene zahvale fra Damiru, koji nam je dao poticaja kako ustrajati na izabranoj puti, zahvalili smo Srcu Isusovu na ovim duhovnim vježbama. Pozdravivši osoblje Emausa, koje nas je vedro dočekalo i radosno posluživalo, u večernjim

satima vratili smo u Sarajevo, zahvalni poglavari-
ma Bogoslovije, koji su nam omogućili ovaj trodnevni izlet u Emaus i pravo duhovno osvjeteženje.

(Gabrijel Pavlović)

Prenosimo propovijed biskupa Ratka:

ODNOS IZMEĐU ISUSA I NJEGOVE MAJKE

Isus je bio u Nazaretu 30 godina. Nakon Josipove smrti imao je unosan zanat, postolarski. Plaća svakoga tjedna redovito kaplje. Mogao je uzdržavati i sebe i mamu i još druge sirotinje.

Prvo - najednom podiže glavu i kaže majci da odlazi. "Kuda?" - Propovijedati Kraljevstvo Božje! "Gdje ćeš stanovati?" - Gdje lisice i ptice!? "Kako ćeš se hraniti?" - Kako lisice i ptice! Niti siju niti žanju. I ode. Cijelo mjesto buba: što je onomu Marijinu Isusu? Uvijek je bio zdrave glave, a gle sad - neprotumačivo!

Drugo - počeo propovijedati a da se nije javio pismoznancima i farizejima. Bilo je to vrlo riskantno. On preuze rizik na sebe ne samo da im se ne prijavi i od njih zatraži jurisdikciju i kanonsku misiju, nego direktno udari na njih svojim govorima, prisposobama, tumačenjem Biblije. Nije propuštao prilike a da ih ne ošine kakvim neočekivanim izrazom: licemjeri, leglo gujinje, jao vama! Kako će očekivati da će imati uspjeha? Zatvorit će ga ili proglasiti izvan pameti treći dan, a ne treće godine. Narod iz dana u dan govori: što je ovomu sinu Marijinu?

Treće - počeo Isus okupljati oko sebe, kao učeničke, neuke ribare - Šimuna i Andriju, Jakova i Ivana, morskoga carinika Mateja, u službi rimskoga cara, nacionalističkog bankara Judu... Tko će od takvih sljedbenika očekivati da uspije u društvu, i to u religiji? Narod i dalje raspravlja: što je ovomu Marijinu sinu? Vratimo se na Markovo Evanđelje:

"I dođe Isus u kuću. Opet se skupi toliko mnoštvo, te nisu mogli ni jesti. Čuvši to, dođeše njegovi da ga obuzdaju, jer se govorilo: "Izvan sebe je!" (Mk 3,20-21). Ili po Ivanu: "Mnogi od njih [Židova] govorahu: 'Đavla ima pa mahnita! Što ga slušate?'" (10,20).

Što se dogodilo? - Ljudi počeli svašta pričati o Isusu; da je "izvan sebe", da nije zdrava mozga, da je skrenuo... *in furorem versus est, insanit.*

Egzegete ovomu vide paralelizam u Ivana, gdje govoraču: "Đavla ima" - *Daimónion ehei*. I vjerojatno se dogovorila braća, to jest daljnji rođaci, povelj i majku Mariju, koja je najslobodnija Isusu pristupiti, da ga "obuzdaju", svežu i vode, kamo? - na "psihijatriju"? Kako strašne riječi! Majka, kao i svaka prestrašena majka, samo se tresu od predosjećaja pred onim najgorim. Tako nekako naslućuje sv. Marko. Doista neobično. Što se stvarno dogodilo, kako se Isus ponio, da su ljudi počeli tako pričati, ne znamo. U svakom slučaju dogodilo se nešto vrlo čudno, što nije bilo svakodnevno u Isusovu životu. Kakav mu je bio nastup, geste, kakav govor, kakvo vladanje - evanđelisti nam ništa detaljnije ne prenose, samo sv. Marko izvješćuje kako se u narodu govorilo, svjetina pričala da je Isus "izvan sebe". Možda je Isus imao neku posebnu ekstazu - *exéste* jedinstven doživljaj, kao što je imao preobraženje na Gori, a to nitko drugi nije mogao pratiti ni razumjeti. I onda počela popularna dobacivanja. Sve gore od gorega, kao bljuzgarije iz busije na internetu. Kako bilo da bilo, takvo je brujanje duboko pogodilo i ubolo u srce Blaženu Djevicu Mariju. Ne kaže evanđelist da je Isus dopustio da ga obuzdaju. On je obuzdao mnoštvo tumačenjem da on izbacuje Beelzebula iz ljudi i zaključuje: "I pohuli li tko na Duha Svetoga, nema mu oprostjenja, krivac je grijeha vječnoga. Jer govoraču: 'Duha nečistoga ima'" (Mk 3,29-30).

ZAŠTO ISUS NE IZLAZI VAN? Ovo Markovo 3. poglavlje završava: "I dođu majka njegova i braća njegova. Ostanu vani, a k njemu pošalju neka ga pozovu. Oko njega je sjedjelo mnoštvo. I reknu mu: 'Evo vani majke tvoje i braće tvoje, traže te!' On im odgovori: 'Tko je majka moja i braća moja?' I opkoli pogledom one koji su sjedjeli oko njega u krugu i kaže: 'Evo majke moje, evo braće moje! Tko god vrši volju Božju, on mi je brat i sestra i majka' (Mk 3,31-35).

1. - Okupljanje oko volje Božje. Zašto su ga majka i braća zvala da izađe iz kuće, ne znamo. Isus svraća govor u drugom smjeru. Ono što Gospodin traži od drugih, da se odreknu sebe, svojih, sve poradi Kraljevstva nebeskoga, to i sam čini. On voli svoju majku, zahvalan joj je na njezinoj ljubavi, odgoju, brizi. Ali on se izdiže iznad naravno-tjelesne veze. Njemu je važniji, najvažniji, Otac nebeski. Isus je već najavio svoj raskid s majkom i odreknuće u tome pogledu, ne samo u Nazaretu prigodom odlaska, nego i na svadbi u Kani Galilejskoj. Ovdje jasno i glasno ponavlja

da nije bitno tko te rodio, nego je bitno i nepo-bitno tko te stvorio, obdržavaš li Božje zapovijedi - to je volja Božja. A to je Bog Otac, izvor svega stvaranja i svakoga dobra. Isus svojim neizlaženjem iz kuće poučava i svoju majku neka ga se do kraja odrekne u fizičko-osjećajnom smislu. Oboje trebaju vršiti samo volju Očevu, svatko na svoj način. Zato Isus opkoli pogledom i reče da su njegova majka, sestre, braća oni koji ispunjuju Božju volju koja se očituje u poznatom zakonu, dekalogu. Čini nam se kao da ovom rečenicom Isus prelazi preko Marijina majčinstva, kao da ga nedostatno ističe. Je li volju Božju mogao pohvaliti, a rođenje od Marije ne ispustiti? On je time na poseban način pohvalio svoju majku, jer ako itko vrši volju Božju, to je njegova rođena majka, koja se prema Gospodinu nikako drugačije nije ponašala nego ponavljajući: Neka mi bude volja tvoja, Bože moj! Prema tomu, Marija je Isusova mati ne samo u fizičko-porođajnom smislu, nego i u okviru ovih novih duhovnih odnosa prema volji Oca nebeskoga.

Ne će Isus nikada reći: a tko je Otac moj? Jer je samo jedan Otac s kojim se sve ostalo i svi ostali uspoređujemo. Mi smo Božji stvorovi, odnosno sinovi Oca nebeskoga ako vršimo njegovu svetu volju.

2. - Isusova pohvala Mariji. "Dok je on to govorio, povika neka žena iz mnoštva: Blažena utroba koja te nosila i prsi koje si sisao. On odgovori: Još blaženiji oni koji slušaju riječ Božju i čuvaju je!" (Lk 11,27-28).

Anonimna žena u puku ostala pogođena nekom Isusovom riječju ili cijelom propovijedu: I nije mogla odoljeti a da ga pred svim pukom glasno ne pohvali. A ne hvali izravno njega nego upire prstom u njegovu majku koja mora biti silno ponosna i blažena što ima ovakva sina. Kako bi ta žena bila blažena kada bi i ona imala takva sina kao što je Isus, a možda je bila nerotkinja ili je rodila nekakva neukrotiva baksuza.

Isus prihvaća ženinu pohvalu o svojoj majci. On to ne odbija, ne prelazi preko nje, uključuje je u svoj odgovor. Ali on se ne zaustavlja na naravnom redu, na utrobi i na prsima majčinim. Njega ne zanima toliko meso i krv. Njega interesira rođenje od Boga. Interesiraju ga oni koji nisu rođeni ni od krvi ni od mesa ni od volje tjelesne, nego od Boga (Iv 1,13). Zato i kaže da je blaženiji onaj koji se rađa od Boga, a to su oni koji riječ Božju slušaju i čuvaju. I ovdje možemo ponoviti istu misao koju smo gore spomenuli: Ako je igdje Isus pohvalio svoju majku, to je učinio ovdje, smatrajući je na

naravnom planu - blaženom, na nadnaravnom - blaženijom! Ona je slušateljica i služiteljica Božje Riječi. A ta je Riječ - sam Isus Krist.

3. - Temelj celibata. Iz ovoga Isusova odgovora jedan neobičan zaključak. Zar ti se ne čini da i ovdje Isus donosi temelj zavjetovanu neženstvu, neudaji, celibatu "poradi Kraljevstva nebeskoga"? Oni koji rađaju u redovitoj i zakonitoj ženidbi mogu biti blaženi. A oni koji se odriču naravne ženidbe radi nadnaravna beženstva mogu biti blaženiji. Ako se dakle uspoređuje zakonita ženidba i ozakonjeno beženstvo, onda ženidba može biti blažena, a celibat kao osoban izbor, zavjet iz nadnaravnih motiva, može biti blaženiji. Na drugom mjestu Gospodin govori da "ima za ženid-

bu nesposobnih koji se takvi iz utrobe materine rodiše. Ima nesposobnih koje ljudi onesposobiše. A ima nesposobnih koji sami sebe onesposobiše poradi kraljevstva nebeskoga. Tko može shvatiti, neka shvati" (Mt 19,12). Isus te ne nagoni da to shvatiš, nego da misterij prihvatiš, ako hoćeš. Ova misao - "koji sami sebe onesposobiše" može se odnositi upravo na one koji su se sami nepodijeljena srca, kako Crkva propisuje, posve opredijelili kao svećenici za naviještanje Božje riječi, za slušanje Božje zapovijedi, za čuvanje Božje blage vijesti, za širenje Evanđelja. Oni mogu biti blaženiji od naravna statusa ženidbe. Tko može shvatiti, neka shvati.

VIJESTI KATOLIČKOGA INFORMATIVNOG UREDA MOSTAR

SKROMNE BOG VOLI

Polog, 1. rujna 2019. - U nedjelju, 1. rujna 2019., na poziv župnika don Pere Marića, za vrijeme pučkoga Misnoga slavlja u 11.00 sati u Pologu kod Mostara biskup Ratko Perić krstio je djevojčicu Nikol, sedmo dijete obitelji Dragana i Irene Ramljak. Druga su im djeca: Lara i Sara, Emanuel i Samuel, Mihaela i Mihael. U početku sv. Mise župnik je s glavnih crkvenih vrata uveo cijelu obitelj u prvi i drugi red do oltara zajedno s kumom. Za vrijeme krštenja braća i sestre prišli su krstionici da izbliza prate kako im se sestra krsti. Kada je trebalo odgovoriti da se odriču đavla i njegova sjaja, među najglasnijima bili su Emanuel i Samuel, a još glasniji kada su odgovarali da vjeruju u Boga Oca, Sina i Duha Svetoga. Čitanja, psalam i molitva vjernika povjereni su bogoslovima Anti Jukiću iz Posušja, Antoniju Krešiću iz Hrasna i Mati Peharu iz katedralne župe iz Mostara. Oni su toga jutro pristupili u duhovne vježbe s biskupom radi pripreme na đakonat, a petodnevne vježbe nastavili su u Emausu u Bijelom Polju, gdje je u ponedjeljak navečer ušla i skupina svećenika. Bilo s Božjim blagoslovom!

Prenosimo biskupovu nedjeljnu propovijed

Gospodin Isus našao se na nekom ručku ili večeri. I pred svoje sustolnike iznosi jednu domaću, kućnu sliku, zapravo ono što je očima svojim vidio na toj istoj gozbi, kako bi osvjetlio jednu veliku životnu istinu o čovjekovoj samoprocjeni. Polazeći od toga kako se ljudi na toj gozbi pred njegovim očima jagme za uglednija mjesta za stolom, reče im pouku gdje bi trebali nastojati sjesti i gdje im je mjesto.

Promatrajući kako uzvanici biraju prva mjesta, kaza im prisposobu: "Kada te tko pozove na svadbu, ne sjedaj na prvo mjesto da ne bi možda

bio pozvan koji časniji od tebe, te ne dođe onaj koji je pozvao tebe i njega i ne rekne ti: 'Ustupi mjesto ovome.' Tada ćeš, postidjen, morati zauzeti posljednje mjesto. Nego kad budeš pozvan, idi i sjedni na posljednje mjesto pa, kada dođe onaj koji te pozvao, da ti rekne: 'Prijatelju, pomakni se naviše!' Bit će ti to tada na čast pred svim sustolnicima, jer - svaki koji se uzvisuje, bit će ponižen, a koji se ponizuje, bit će uzvišen" (Lk 14,7-14).

Ako neki neugledan gost, veli Gospodin, dođe na svadbu prerano i vidi mnoštvo praznih stolica, a ne pita odgovornoga u svadbenoj dvorani niti se odgovorni sam sjetio da uzvanika odvede na njegovo sjedište, te on sam od sebe zauzme glavno mjesto ili do glavnoga - iz kojih razloga, to samo on zna! - može mu se vrlo lako zavrnuti da mu kućni domaćin ili šef sale pokaže rukom da to nije njegov rang, da tu treba sjesti netko puno pozvaniji i "časniji". On se mora, "postidjen", pomaknuti naniže. Pa ako se i odatle mora pomicati naniže, jednom, dvaput, može mu se dogoditi da radije napusti i svadbu i gozbu, i prvo i posljednje mjesto. On ne želi biti postidjan, a on je sam ponizio domaćina upadajući na mjesto na koje ga nitko nije postavio, nego on sam sebi izabrao stolicu i cvijeće.

I obrnuto: ako se dogodi da neki uzvanik u dvorani zauzme "posljednje mjesto", lako će mu se dogoditi da ga domaćin pozove: "Prijatelju, pomakni se naviše!" U tom će slučaju njegova poniznost poprimiti na časti pred svima, a ne samo pred domaćinom. Moderni su organizatori gozba i svadba iskusili neprilike pa stoga za svako mjesto napišu dotično ime. Ponekada se dogodi da je uglednik nezadovoljan svojim određenim mjestom te prosvjeduje da je on ugledniji od onoga uglednijega! Tomu bi trebalo reći da se pomakne - naniže! Pa će naučiti!

Prispodoba ima starozavjetnu podlogu - "Ne veličaj se pred kraljem i ne sjedaj na mjesto velikaško, jer je bolje da ti se kaže: 'Popni se gore' nego da te ponize pred odličnikom" (Izr 25,6-7). I novozavjetnu jeku: "Jer, misli li tko da jest što god, a nije ništa, sam sebe vara" (Gal 6,3). Ili: "u poniznosti jedni druge smatrajte višima od sebe" (Fil 2,3). "Isus ne kani dati lekciju iz bontona - premda su lijepe manire kćeri ljubavi - nego trajnu religioznu pouku"

Pozvana dva uglednika na neku feštu, pa kada je jedan čuo da će onaj drugi biti prvi, ovaj prvi odustao i od ručka i od fešte. Radije u svojoj kući prvi, negoli u tuđem galskom gradu drugi! O slavni Cezare, kako te znamo imitirati i u Crkvi! A o Isusovoj prispodobi na sav glas propovijedamo!

Primjena prispodobe

Život nas uči da stalno budemo ponizni, neu-mišljeni, nego radije posljednji. Zašto biti ponizan, skroman? Iz tisuću i jednoga razloga. A evo navodimo samo ova dva.

- **Ljudsko ne/znanje.** Kada bacimo pogled samo na pojavu ljudskoga znanja, koje se stalno razvija, potiče i promiče, ostajemo zatečeni i poniženi tolišno mi znamo. Kažu knjige, osobito onaj čudesni Internet, da postoji 6 nepreglednih područja sveukupne ljudske znanosti kao 6 dubokih i širokih tihih oceana. To su: prirodna, društvena, tehnička, humanistička, biomedicinska i biotehnička područja.

A sva se ta beskrajna mnoštva znanja mogu podijeliti u 50 znanstvenih užih polja ili neprohodnih prašuma u kojima rastu i lisnate 243 bujne debele i duge grane znanosti, koje otkrivaju sve od početka svijeta, od začetka čovjeka, od prirode do duše, od rađanja do smrti, svu fiziku i malo metafizike. Ti učio samo malo te svoje struke, a ostale ti 242 široke grane znanosti u koje nisi ni primirisao. Vidiš li da moraš zauzeti posljednje mjesto i ne dati se s njega bez velika jada.

- **Ljudske vještine i sposobnosti.** Ako se usporedimo s pravim umjetnicima, vještacima i predstavnicima svih onih "sedam sila" ovoga svijeta, odnosno sa sviračima svih 99 glazbala, pjevačima, glumcima ili igračima svih onih 150 športova koji se prakticiraju na olimpijadama i

na euro-šampionatima i svjetskim prvenstvima, osobito s kineskim atletičarkama - vjevericama, ili s graditeljima kuća, mostova, tunela, samo se možemo pokriti mokrom krpom i šutjeti. Istina, oni su danas na pijedestalu zlatne medalje, a sutra će biti kao i mi: tromi ili hromi.

- Ili: Kada sjednemo pokraj jednoga sveta čovjeka, tek onda vidimo kolika je naša grješnost.

E dobro, kako bi bilo da se usporedimo s Isusom, s Isusovim znanjem i dobrotom, uljudnošću i čistoćom, ljubavlju i požrtvovnošću? Tek bismo onda vidjeli kako smo daleko od prave svetosti i istine, od prave molitve i žrtve. A on upravo to govori: Slijedi mene! On došao na gozbu u onoga farizeja i odmah zauzeo posljednje mjesto, do vrata. Nije se dao odatle, a nisu ga farizeji ni pomicali, jer su ga željeli poniziti i postiditi.

Sjeti se onoga farizeja i carinika (Lk 18,9-14). Farizej se sam hvali, sam uzdiže, sam ide na prvo mjesto, i ode "neopravdan" iz Hrama. A carinik zauzeo posljednje mjesto u Hramu, ne podiže glave, udara se u prsa, kaje se, i ode "opravdan" pred Bogom.

Zaključak. Na kraju ove prispodobe Isus donosi kao poslovicu, a živu istinu ugrađenu u našu ljudsku narav i u povijest čovječanstva: Svaki koji sam sebe svojski uzdiže i sebeljubno uzvisuje, koji sebe smatra vrlo važnim, važnijim od drugih, doživjet će od drugih poniženje i omalovaženje. A tko se sam ponizuje i vježba u poniznosti, tko prihvaća nezaslužena poniženja, taj će rasti i u očima ljudi i u očima Božjim.

Ima li većega i ljepšega primjera od Djevice Marije? Bog pogleda na "nezatnost službenice svoje", rasprši oholice umišljene; silne zbac s prijestolja, a bogate otpusti prazne! (Lk 1,44-55). Nisu ni na posljednjem mjestu! Bog voli one ponizne i skromne koji uzvisuje i na ovom i na onom svijetu.

Radujemo se u Gospodinu što danas sakramentom svetoga krsta uključujemo u Crkvu Kristovu najmlađu sestru među nama. Ona se krštenjem, vjerom svojih roditelja, oslobađa iskonskoga grijeha i napunja milošću posvetnom, koju će s pomoću oca i majke i cijele obitelji razvijati u životu. I njima i svim obiteljima u župi i biskupiji želimo da rastu u vjeri, cvatu u nadi i napreduju u ljubavi prema Bogu i bližnjima.

OBAVILI SU DUHOVNE VJEŽBE

EMAUS - PRVI TURNUS

1.-4. srpnja 2018.

Voditelj msgr. Tomislav Markić

Don Anđelko Planinić
Don Ante Komadina
Don Antun Pavlović
Don Božo Goluža
Don Đuro Bender
Don Ilija Drmić
Don Ivan Kordić
Don Ivo Šutalo
Don Josip Radoš
Don Luka Pavlović
Don Radoslav Zovko
Don Stjepan Ravlić
Don Tomislav Majić
Don Vinko Raguž

EMAUS - DRUGI TURNUS

2.-6. rujna 2018.

Voditelj msgr. Ratko Perić, biskup

Don Drago Bevanda
Don Jozo Blažević
Don Ante Đerek
Don Mladen Šutalo
Don Ivan Vukšić
I četvorica svećenika
Dubrovačke biskupije

Ante Jukić, kandidat za đakonat
Antonio Krešić, kandidat za đakonat
Mate Pehar, kandidat za đakonat

U DRUGIM MJESTIMA

U samostanu sv. Ilije na Buškom jezeru:

Don Blaž Ivanda
Don Mijo Klarić
Don Ivan Bebek
Don Pero Marić

U Vepricu:

Don Damir Pažin
Don Rajko Marković

U Sarajevu:

Don Niko Luburić

U Opatiji:

Don Petar Filipović
Don Domagoj Markić

U Doljanima kod Jablanice:

Don Davor Berezovski
Don Pero Miličević
Don Ivan Bijakšić
Don Ilija Petković, ml.

HODOČASTILI U SVETIŠTA

Sveta Zemlja:

Don Marko Šutalo
Don Ivan Turudić

BISKUPOVA KRATKA KRONIKA

Biskup ordinarij Ratko Perić:

Kolovoz 2019.

30. kolovoza, vraćajući se iz Poreča i Svetvinčenta, s proslave blaženoga Miroslava Bulešića, pohodio vrhovnu poglavaricu Družbe sestara Presvetoga Srca Isusova na Drenovi u Rijeci, s. Dobroslavu Mlakić, i druge sestre.

Rujan 2019.

1. rujna, nedjelja, na poziv župnika don Pere Marića, slavio sv. Misu u Pologu i krstio sedmo dijete u obitelji Ramljak.

Počele petodnevne duhovne vježbe kandidati-ma za đakoniat.

2.-5. rujna u Emausu vodio duhovne vježbe svećenicima, među kojima su bila i trojica kandidata za đakoniat.

5. rujna u dvorani samostana sestara franjevaka u Bijelom Polju sudjelovao kratkim intrventom u predstavljanju knjige don Josipa Galića, bjelopoljskoga župnika, pod naslovom *Transverzala zla*.

14. rujna na popodnevnoj akademiji u katedralnoj dvorani u Mostaru izrazio zahvalnicu Bogu na svim njegovim milostima i križevima kroz 50 godina svećeništva. Potom slavio Zlatnu Misu u katedrali u koncelebraciji s biskupima i svećenicima. Propovijedao msgr. Franjo Komarica, banjolučki biskup. Prije završna blagoslova stigao kardinal Stanislav Dziwisz, krakovski nadbiskup emeritus.

15. rujna u sarajevskoj katedrali Srca Isusova sudjelovao u sv. Misi koju je predvodio kard. Stanislav Dziwisz. Bili svi domaći biskupi na ručku u Bogosloviji, a na večeri u Nuncijaturi.

22. rujna, nedjelja, dogovorno s biskupskim vikarom i župnikom don Ivom Štalom predvodio koncelebriranu sv. Misu u trebinjskoj katedrali Male Gospe u povodu Dana Trebinjske biskupije.

27. rujna, sv. Vinko Paulski, na poziv sestara milosrdnica, u mostarskoj katedrali Marije Majke Crkve predvodio sv. Misu za sve sestre, žive i pokojne, i za njihove dobročinitelje.

28. rujna, u dogovoru sa župnikom don Jozom Ančićem, obavio kanonsku vizitaciju u župi Ledinac i uvečer, prvoga dana trodnevnice u čast sv. Male Terezije, slavio sv. Misu i propovijedao.

30. rujna, blagdan sv. Jeronima, s blagoslovom ordinarija kardinala i nadbiskupa Vinka Puljića, u dogovoru s braćom Ivošima, don Tadijom i don Ilijom, propovijedao na Zlatnoj Misi msgr. Tome Lučića, rektora dubrovačke crkve sv. Vlaha, u Skopaljskoj Gračanici.

Listopad 2019.

1. listopada, sv. Mala Terezija, dogovorno sa župnikom don Jozom, slavio sv. Misu na Ledincu i čestitao župljanima nebesku zaštitnicu župe.

2. listopada primio s. Zdenku Kozinu, provincijalku sestara franjevaka.

4. listopada provincijalu Hercegovačke franjevačke provincije, fra Miljenku Šteki, čestitao svetkovinu sv. Franje Asiškoga, utemeljitelja Franjevačkoga reda.

Uvečer, na poziv župnika don Ivana Štiro-nje, slavio sv. Misu u Studencima, prvoga petka u mjesecu, u vidu pripreme za svetkovinu Srca Isusova 2020.

Sudjelovao u predstavljanju knjige don Željka Majića *Ljubav koja ne prestaje* o blaženom kardinalu Stepinču.

Došao u Mostar u posjet porečki i pulski biskup msgr. Dražen Kutleša.

5. listopada na molbu, koju je 23. rujna uputio nadbiskup Edgar Peña Parra, Substitut Državnoga tajništva, stavio na raspolaganje Svetoj Stolici mr. don Josipa Čulu, doktoranda iz dogmatske teologije na Gregorijani.

6. listopada, nedjelja, pod sv. Misom liturgijski uveo don Stjepana Ravlića u župničku službu u Jarama.

Delegirao don Željka Majića, generalnoga vikara, da uvede u službu don Antu Čarapinu u župi Grljevićima.

Delegirao don Željka da blagoslovi križ na spomeniku u Dabilu, župa Sutina.

9. listopada sudjelovao na sastanku u Sarsenterumu radi priprema Zbornika o 1000. obljetnici spomena Trebinjske biskupije i o 700. obljetnici spomena Mrkanske biskupije.

10. listopada slavio sv. Misu u mostarskoj katedrali za početak akademske godine. Održao propovijed o odnosu vjere i znanosti.

12. listopada, na poziv don Milenka Krešića, duhovnika u Bogosloviji, slavio uvečer u Emausu sv. Misu i održao propovijed bogoslovima koji su bili u svojim godišnjim duhovnim vježbama.

13. listopada, nedjelja, na poziv don Pave Filipovića, predvodio sv. Misu u župnoj crkvi u Buhovu u povodu 50. obljetnice osnutke župe Presvetoga Trojstva.

Poslije sv. Mise blagoslovio mjesni vodovod koji je toga dana proradio za cijelo mjesto.

14. listopada primio turskoga konzula u Mostaru, Kudreta Oyata.

Održao predavanje na Teološko-katehetskom institutu: Božje stvaranje svijeta i čovjeka ni iz čega, a žene iz čovjeka.

18. listopada predvodio molitvu za pokojne prigodom privremena polaganja posmrtnih ostataka don Marka i don Joze Zovke i don Ivana Tomasa u grobnicu katedralne kriptе sv. Josipa do prenošenja na Šoinovac.

20. listopada, Misijska nedjelja, slavio sv. Misu u katedrali i propovijedao o misijama.

21. listopada, u početku sv. Mise u katedrali pozdravio predsjednike Caritasa BiH i RH, kardinala Vinka i varaždinskoga biskupa Josipa i sve ravnatelje dijecezanskih Caritasa.

22. listopada slavio sv. Misu s ravnateljima Caritasa u Emausu i propovijedao o evanđeoskoj budnosti.

23. listopada s Perom Raguzom i Stanislavom Vukorepom bio na Morinama.

25. listopada, primio obavijest od kard. Marca Ouelleta, pročelnika Kongregacije za biskupe, da je Sveti Otac, 21. rujna 2019., ubrojio među svoje kapelane don Ivana Kovača, svećenika mostarskoga prezbiterija, "kao znak priznanja za njegovo služenje kao službenika ove Kongregacije za biskupe i njegove ljudske i svećeničke nadarenosti".

Na poziv župnika don Ante Luburića, susreo se u Nevesinju s direktorom tiskare "Suton" Antom Sutonom i njegovim pomoćnikom Tihomir Kujundžićem.

26. listopada, na poziv don Ljube Planinića slavio sv. Misu u 11.00 sati i blagoslovio veliki brončani medaljon preobražena Isusa i dvojice starozavjetnih velikana, Mojsija i Ilije, u crkvenom svetištu u Kruševu.

27. listopada, nedjelja, u Obiteljskom centru Biskupijskoga caritasa u Mostaru slavio sv. Misu i propovijedao.

30. listopada s don Antom Luburićem, kancelarom, slavio sv. Misu u Čeljevu za pokojne iz obitelji.

Ordinarijat darovao kip sv. Ivana Nepomuka župi Rakitno.

Odgovorio na pitanja Mate Krajine, urednika časopisa MI, za portal MI.

Studeni 2019.

1. studenoga, Svi Sveti, u 11.00 sati u Obiteljskom centru slavio sv. Misu, a uvečer u katedrali, i govorio o tri stadija Crkve: borbenom, čistilišnom i slavnom.

2. studenoga prikazao sv. Misu za vjerne mrtve.

3. studenoga u Obiteljskom centru slavio sv. Misu u 11.00 sati, zatim u 14.30 u sestarskoj kapelici sv. Franje u Bijelom Polju i uvečer u sarajevskoj katedrali.

4.-5. studenoga sudjelovao u zasjedanju BK BiH u Sarajevu u Kardinalovoj novoj rezidenciji. Sv. Misu u bogoslovskoj kapelici Marijina navještenja predvodio kardinal Vinko, a propovijedao msgr. Mate Uzinić, dubrovački biskup.

5. studenoga susreo se s četvoricom hercegovačkih bogoslova u Bogosloviji.

10. studenoga, nedjelja, dogovorno sa župnikom don Vinkom Raguzom slavio sv. Misu u župnoj crkvi u Dračevu, i krstio maloga Marka u obitelji Jurković.

13. studenoga na kraju predavljanja zbirke pjesama *Moj svijet* Grge Mikulića, pozdravio autora i nazočne s nekoliko riječi o duhovnom vidu zbirke.

15. studenoga, sv. Albert Veliki, na poziv predstojnika Teološko-katehetskog instituta, don Marka Šutala, predvodio koncelebriranu sv. Misu u katedralnoj kripti sv. Josipa za studente Instituta u povodu blagdana njihova nebeskoga zaštitnika.

17. studenoga, nedjelja, dogovorno s nadbiskupom Hranicom, slavio sv. Misu u župnoj crkvi otaca trećoredaca u Belišću.

18. studenoga, na poziv msgr. Đure Hranića, đakovačko-osječkoga nadbiskupa, predvodio koncelebriranu sv. Misu na Memorijalnom groblju u Vukovaru za žrtve Vukovara i Domovinskog rata, i održao homiliju. Za vrijeme sv. Mise pjevao akademski zbor *Pro musica* iz Mostara, pod vodstvom don Dragana Filipovića, župnika u Čapljini.

23. studenoga s generalnim vikarom don Željkom Majićem posjetio don Jozu Čirku, šipovačkoga župnika, u bolnici na Jordanovcu u Zagrebu.

Uvečer sudjelovao na akademiji u čast msgr. Josipa Mrzljaka, koji odlazi u mirovinu, i novoimenovanog biskupa msgr. Bože Radoša koji preuzima upravu biskupije u Varaždinu.

24. studenoga, nedjelja, sudjelovao u Misi ređenja biskupa Bože Radoša u katedrali u Varaždi-

nu. Glavni reditelj kard. Josip Bozanić, zagrebački nadbiskup.

30. studenoga, sv. Andrija apostol, dogovorno s prenjским župnikom don Milom Vidićem, za vrijeme sv. Mise u Bobanovu blagoslovio crkvu i oltar i u istoj crkvi zaredio trojicu bogoslova za đakone: Antu Jukića iz Posušja, Antonija Krešića iz Hrasna, Matu Pehara iz Mostara.

Prosinac 2019.

1. prosinca u dogovoru sa župnim upraviteљem don Antom Čarapinom predvodio koncelebrirano Misno slavlje u Grljevićima u povodu proslave Stoljetnice osnutka župe.

